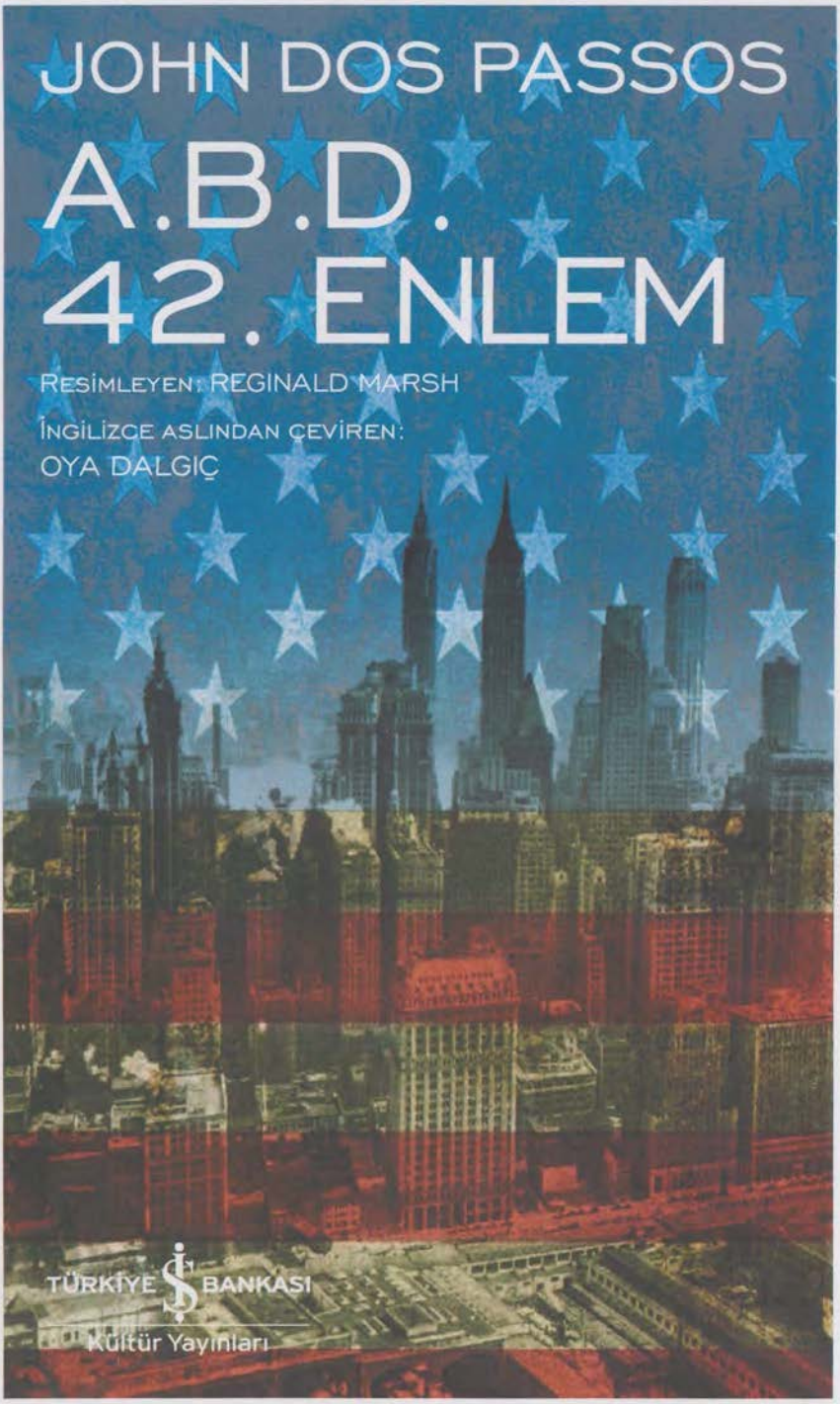
Modern Klasikler Dizisi - 13

Genel Yayın: 2186

MODERN KLASİKLER DİZİSİ

JOHN DOS PASSOS
A.B.D. - I / 42. ENLEM

ÖZGÜN ADI
U.S.A. / THE 42nd PARALLEL

COPYRIGHT © 1930 and © renewed 1958 by John Dos Passos
© 2009 Akçalı Telif Hakları Ajansı

ÇEVİREN
OYA DALGIÇ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2009
Sertifika No: 11213

EDİTÖR
RÜKEN KIZILER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
ASLI YALKUT

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASKI MART 2011, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-205-7 (KARTON KAPAKLI)
ISBN 978-605-360-204-0 (CİLTLİ)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı İstanbul
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Modern
Klasikler
Dizisi - 13

John Dos Passos

A.B.D. - I
42. Enlem

İngilizce aslından
çeviren: Oya Dalgıç

Resimleyen Reginald Marsh

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

MAC
Haber-film 1 *Kurtulmuş ırktı işte bu* 3
Sine-göz (1) *sokakta yürürken özenerek atmalısın adımlarını* 6
Sine-göz (2) *sanki gemideyiz paldır küldür çamurlar içinde yuvarlanarak* 14

MAC
Haber-film 2 *Koşun, dinleyin* 29
Sine-göz (3) *O qu'il a des beaux yeux* 31
İNSANLIK TUTKUNU 32
Sine-göz (4) *gümbürdeyen arabada yağmurun içinden geri geri giderken* 34

MAC
Haber-film 3 "BU DÜNYADA YAŞAMAK YÜREK İŞİDİR" 61
Sine-göz (5) *ve biz Port Arthur savaşını oynadık banyo teknesinde* 62
Haber-film 4 *Alamo'da buldum sevdiğimi* 63
Sine-göz (6) *Haydi Madison dedi Mr. Linwood* 65
Haber-film 5 TAHTAKURULARI BİYOLOGLARI DIŞARI KAÇIRTTI 67

MAC
Haber-film 6 PARİS SONUNDA SARSILDI 95
Sine-göz (7) *gümüş şirketi fabrikalarının yanındaki gölde buz kayağı yaparken* 96

BİTKİLERİN BÜYÜCÜSÜ 97
Haber-film 7 BU MİLYARLARIN VE BEYİNLERİN YÖNETECEĞİ BİR YÜZYILDIR DEDİ 99
Sine-göz (8) *yatağında oturmuş pabucunun bağını çözüyordun* 100

MAC
Sine-göz (9) *gün boyu gübre fabrikaları berbat kokuyordu* 109
KOCA BİLL 110
Sine-göz (10) *Senato ve Temsilciler Meclisi toplantıdayken beni Meclis Binası'na götüren* 113

MAC
Haber-film 8 *Barcelona'daki Modern Okul'un eski muduru olan* 127
Sine-göz (11) *Pennypacker'lar Presbiteriyen Kilisesi'ne gittiler* 128
Haber-film 9 İÇKİ YUZUNDEN YILDIZLARI YİTİRDİ 131

MAC
Sine-göz (12) *herkes yolculuğa çıktığında* 154
Haber-film 10 MOON'UN PATENTİ İŞE YARAMADI 157
Sine-göz (13) *römorkör kaptanıydı gözü kapalı bilirdi ırmağı* 158

JANEY
Sine-göz (14) *Pazar geceleri balık köftelerimizi fasulyelerimizi bitirince* 175
Haber-film 11 *Amerika Birleşik Devletleri hukumeti, hangi yanı tutuyor* 177

JANEY
Sine-göz (15) *Schuylkill Boğazı'ndan* 200
Haber-film 12 ÇATIŞAN YUNANLILAR POLİSTEN KAÇTI 203
PLATTE'Lİ SÖYLEVCİ DELİKANLI 205

Sine-göz (16) *Delaware'dan yola çıkıp kanal boyunca giderken fırın gibi sıcaktı* 208

J.WARD MOOREHOUSE
Sine-göz (17) *ilkbaharda Halley Kuyrukluyıldızı'nı görebilirdin* 250
Haber-film 13 *Ulusal sarayın önündeydim* 253

ELEANOR STODDARD
Sine-göz (18) *çok çağdaş görünümlü şık bir hanımdı* 271

ELEANOR STODDARD
Sine-göz (19) *metodist papazın karısı ince uzun bir kadındı* 287
Haber-film 14 BOMBARDIER AVUSTRALYALI'YI DURDURDU 289
KARAYİPLER İMPARATORU 291
Sine-göz (20) *tramvay işçileri destekleme grevine gittiklerinde* 294

J. WARD MOOREHOUSE
Sine-göz (21) *o ağustosta tek damla bile yağmur düşmedi* 312
Haber-film 15 *patronlara, "Yurdum Güzel Yurdum" çalınırken ışıklar söndü* 315
BARIŞ PRENSİ 317
Sine-göz (22) *bütün hafta sis yapışıp kaldı denize* 318

J. WARD MOOREHOUSE
Haber-film 16 *Philadelphia'lı on üçüncü turu bitirmiş* 331
Sine-göz (23) *çok hoş sarı saçlarıyla annemin bu arkadaşı* 332

ELEANOR STODDARD
Sine-göz (24) *yağmur yağıyor tarihi Quebec'e yağmur yağıyordu* 340

JANEY
ELEKTRİK BÜYÜCÜSÜ 356
Sine-göz (25) *şu ilkbahar geceleri Harvard Alanı'nın dönemeçli raylarında* 360
Haber-film 17 *birkaç düşman hava gemisi* 363

MAC
PROTEUS 388

JANEY
Sine-göz (26) *avlu kalabalıktı dışarda* 414
Haber-film 18 *Picadilly hoşça kal, Leicester Alanı elveda* 417

ELEANOR STODDARD
Haber-film 19 A.B.D. SAVAŞTA 431
Sine-göz (27) *rahipler rahibeler vardı Espagne'da* 432
SAVAŞÇI BOB 434

CHARLEY ANDERSON 438

John Dos Passos ve *A.B.D.* Üçlemesi

1896 yılında doğan Passos için Amerika'nın ulusal kimlik arayışı, kendi kişisel zorlu yolculuğuyla bütünleşmiştir. Onun gözünde kimlik sorunu çok yoğun özel bir anlam taşır, çünkü John, her ikisi de o doğduğunda başkalarıyla evli olan ana babasının yasadışı çocuğudur. On altı yaşına gelinceye kadar kendi babasının soyadını taşıyamaz. New York'lu çok ünlü ve varlıklı bir avukat olan babasıyla, Virginia'lı seçkin ve soylu bir kadın olan annesi dile düşme korkusuyla çocuklarını gizlerler; John çocukluk günlerini annesiyle, sanat ve tarih dersleri aldığı özel eğitmenleri eşliğinde Avrupa'yı dolaşıp arada babasıyla Avrupa otellerinde buluşarak geçirir. Kendi deyimiyle o, "otel çocuğu"dur. Ancak on altı yaşına geldiğinde ana babası evlenebilir ve babasının soyadına kavuşur. Böylelikle iyi okullara gidebilmiş, ama oralarda hep dışlanmıştır. Annesiyle babasının evlenmelerinden iki yıl sonrada babası ölür.

1916 yılında Harvard'ı bitirince okumak için İspanya'ya gider ama ambulans sürücüsü olarak orduya ve savaşa katılıp, cepheleri dolaşır, savaşı dolaysız olarak tam da içinde yaşar. Savaş izlenimleri *1919* adlı romanına yansımıştır. Onun gözünde, hayal ürünü bir pazardan yararlanmak uğruna delikanlıların gencecik bedenlerini kurban eden tekelci kapitalizmin ürünü ve vahşet ölçüsünde çıldırmış uygarlığın son atağıdır savaş. Elbette insanlar çevrelerindeki bu

yozlaşmayı görüp, "yeter" diyeceklerdir. Ama bu beklentisi yerine gelmeyecektir.

Tıpkı çağdaşları ve arkadaşları olan Sinclair Lewis, Ernest Hemingway, F. Scott Fitzgerald gibi o da açgözlü bir tüketim hırsına kapılmış, başka her şeye kayıtsız kalan Amerikan kültürünü acımasızca eleştirmiştir. Kapitalist endüstrinin zorbalığı karşısında duyduğu öfke ve acı *A.B.D.* üçlemesinde açıkça görülür. Nicola Sacco ve Bartolomeo Vanzetti adında iki solcu işçi önderi göçmenin uydurma ve düzmece suçlamalarla idam edilmesi, onun gözünde endüstri toplumunun en son ve doruk noktasında yaşanan ahlaki çöküntünün göstergesidir. Bu idam da *A.B.D.* üçlemesinde yer alır.

Jean Paul Sartre için, "Çağdaş en büyük yazar" Passos'tur. Onun aynı zamanda ölümü o güne kadar en iyi anlatan yazar olduğunu söyleyip şöyle der, "Ölüm üzerine çok şey söylemez, yalnızca 'Öldü,' der ama ondan sonra yazdığı her sözcük açık mezara atılan bir kürek topraktır."

Çok ustaca işlenmiş, güçlü toplumsal gözlemler ürünü bir roman olan, alaycı dille yazılmış *A.B.D.* üçlemesi birbirinden bağımsız gibi görünen ama aslında eklem yerlerinden birbirine çok iyi bağlanmış, iç içe geçen, bütün ülkeyi bir kilim gibi rengârenk dokuyarak önümüze seren dört ayrı bölümden oluşur:

I. Bölüm

Yirminci yüzyılın ilk otuz yılındaki toplumsal çalkantılar içinde kendi yerlerini bulmaya çalışan ve romanın ağırlığını oluşturan, toplam on iki kurgusal roman kişisi ve onlarla ilintili başka ikincil kişiler vardır. Bunlar toplumun çeşitli katmanlarından seçilmiş, hikâyeleri üçüncü tekil şahsın ağzından, çocukluklarından başlayarak anlatılan, üç cilt boyunca karşımıza çıkan, kimi zaman birbiriyle tanışan, hayatları kesişen çok ustaca canlandırılmış roman kişileridir. Örneğin yoksul bir delikanlı, solcu bir sendikacı ve matbaa işçisi olan

Mac; New York'lu iç dekoratör ve züppe bir kadın olan, acılı çocukluğunu incelikleri ve sanat tutkusuyla gidermeye çalışan Eleanor Stoddard; çok az yeteneği olan, sürekli başarısızlığa uğradığı için intihara sürüklenen sanatçı Evelyn Hutchins; kendi kendini yetiştirmiş, acımasız, fırsat düşkünü, tipinin örneği reklamcı J. Ward Morehouse; Harvard mezunu çalışkan ve büyük bir iş kurmayı başaran Richard Savage; komünist olan nişanlısı partinin seçtiği kişiyle evlenince hayal kırıklığına uğrayan sol sendikacı Mary French; uçak işine giren Charley Anderson gibi roman kişilerinin yer aldığı bu bölümler romanın bel kemiğini oluşturur.

II. Bölüm

Yazarın, Joyce'vari bilinç akımı tekniğiyle, şiirsel bir dille, birinci kişinin ağzından, toplumdan soyutlanmış, korkutulmuş, yabancı ülkelerde dolaşırken iyice yabancılaşmış çocukluk günlerinden başlayarak yetişkinliğe kadar, kendi iç dünyasını aktardığı "Sine-göz" bölümleri kendi duygusal hayat hikâyesidir denebilir. Bu bölümleri okurken insan kalabalık bir sokakta yürürken rastgele yakaladığı düşünce hızındaki izlenimlerle, adeta büyülü bir dünyadaymış, sinemasal bir şölendeymiş gibi hisseder.

III. Bölüm

O günün gazete başlıklarından, politikacıların söylevlerinden, dergilerden yapılan alıntıların halk şarkılarından dizelerle süslendiği, halk kültürünün Dada'vari aktarımı olan "Haber-film" bölümleri de toplumun resmini tamamlayan bir başka öğedir. 1900'lerin başlarında, sessiz sineme günlerinde, özellikle de 1. Dünya Savaşı sırasında, film başlamadan önce savaş muhabirlerinin gönderdiği görüntüler perdeye gelir ve bir ses de onların üzerine haberleri okurdu. Bu bölümler o günlerin izlenimleriyle yazılmıştır. Passos'un kendisi de 2. Dünya Savaşı'na savaş muhabiri olarak katılmıştır.

Hem "Sine-göz", hem de "Haber-film" bölümleri roman kurgusu içindeki ögeleri yansıtmak, genişletmek ya da yorumlamak için özenle seçilmiştir ve aralarında ilişki vardır. Örneğin Mac'ın, peşinden tüfekle kovalayan ve onu vurmak isteyen çiftçiden kaçmasıyla biten bölümü, "BU DÜNYADA YAŞAMAK YÜREK İSTER" diye başlayan "Haber-film"in izlemesi ya da Sacco ve Vanzetti'nin idamlarını anlatan "Sine-göz"den sonraki bölümün "Enternasyonal"in dizeleriyle başlaması gibi. Dikkatli bir okur bu ince ayrıntıları kolayca yakalayıp romanın tadına daha çok varsa bile yine de bunları kaçırmak romana çok fazla şey kaybettirmiyor.

IV. Bölüm

Romanın kapsadığı otuz yıl süresince toplumda sivrilmiş gerçek kişilerin son derece şiirsel bir dille anlatıldığı "Gerçek Hayat Hikâyeleri" dördüncü bölümü oluşturur. O günlerin öne çıkan olumlu kişileri yanında, olumsuz kişiler de aktarılmıştır. Bu kişiler arasında otomobili bulan Henry Ford gibi mucitler, Roosvelt gibi politikacılar, Bill Haywood gibi işçi önderleri, İsadora Duncan gibi sanatçılar vardır. Bunlara Gene Debs'i, Luther Burbank'ı, Bryan'ı, Minor Keith'i, Carnegie'yi, Edison'ı, Steinmetz'i, La Folette'i, Jack Reed'i, Randolph Bourne'i, Paxton Hibben'ı, Woodrow Wilson'ı eklersek, yalnızca bu isimler bile bize o dönemin karayazgısını anlatmaya yeter –bu kadar çok yetenek, hırs, aşk, hepsi de ziyan olmuş, yanlış yönlendirilmiş, savaş vahşetine, kazanç hırsına, hoşgörüsüzlüğe, baskılara kurban verilmiştir.

Birbiri içine büyük ustalıkla geçirilmiş, kaynaşmış bölümlerden oluşan bu deneysel ve modern yazma biçimi bütün bir ülkeyi halı gibi önümüze sererken büyük bir edebiyat tadı veriyor.

Oya Dalgıç

A.B.D.

Akşamın indiği sokaklarda seyrelen kalabalığın içinden genç adam yapayalnız, hızla geçiyor; saatler boyu yürümekten yorgun bacakları; gözleri yüzlerdeki sıcak kıvrımlara acıkmış, gözlerdeki titreşimleri, bir başın duruşunu, bir omzun kaldırılışını, ellerin ayrılıp birbirini kavrayışını yanıtlayarak; gereksinmelerle sızlıyor kanı; düşünce, vızıldayan, iğnesini batıran umutlar kovanı; kasları acıyor yapılan işleri bilmekten, yol işçisinin kazma, kürek sallayışından; yalpalayan balıkçı gemisinin korkuluklarından kaygan ağını çeken balıkçının kancayı kullanmadaki hünerinden, akkor perçini atarken köprü işçisinin kolunu sallamasından, makinistin istim kısma valfını yavaşça, ustaca kavramasından, katırlarını durdurup sabanını toprağın karıklarından çekerken çiftçinin tüm bedenini kullanmasından. Genç adam yürüyor tek başına, susamış gözlerle, işitmek için gerilmiş, susamış kulaklarla kalabalığı araştırarak, tek başına, yapayalnız.

Sokaklar boş. İnsanlar yeraltı trenlerine doluşmuş, tramvaylara, otobüslere yığılmış; istasyonlarda banliyö trenlerine seğirtmişler; pansiyonlara, kiralık evlere süzülmüşler, asansörlerle apartman katlarına çıkmışlar. Bir vitrinde, kısa kollu gömlekleri içinde solgun yüzlü iki vitrin düzenleyicisi, kırmızı gece giysili mankeni dışarı çıkarıyor, köşe başında, maskeleri içinde kaynakçılar, mavi ışık dilim-

lerine eğilmiş bir arabayı onarıyorlar, birkaç sarhoş yalpalıyor, kederli bir sokak kadını ark lambasının altında tedirgin kıpırdanıyor. Limandan ayrılan teknenin derin, gümbürdeyen ıslığı geliyor ırmaktan. Uzaklarda römorkör acı acı düdük çalıyor.

Genç adam yapayalnız yürüyor, hızla, ama yeterince hızla değil, uzaklara, ama yeterince uzağa değil (yüzler, gözlerinin önünden kayıp yitiyor, konuşmalar, paçavralaşmış kırıntılar olarak sürükleniyor, adımlar ara sokaklarda ölgün sesler çıkarıyor), son banliyö trenine, tramvaya, otobüse yetişmesi gerek, tüm gemilerin iskelelerine tırmanması, tüm otellere adını yazdırması, kentlerde çalışması, işçi arayanları yanıtlaması, çeşitli işler öğrenmesi, işlere girmesi, tüm kiralık odalarda yaşaması, tüm yataklarda uyuması gerek. Bir yatak yeterli değil, bir iş yeterli değil, bir hayat yeterli değil. Gecenin içinde, gereksinmelerle başı dönerek yürüyor, yapayalnız.

Ne iş, ne kadın, ne ev, ne kent.

Sadece konuşmaları yakalamaya uğraşan kulakları yalnız değil, kulakları her şeyi duymaya hazır, kırık dökük sözcüklerin sarmaşık kollarıyla, bir şakanın çarpmasıyla, bir öykünün tekdüze sönmesiyle, bir tümcenin boğuk dökülmesiyle sıkıca sarılmış; konuşmanın, bağlayıcı sarmaşık kolları kentlerdeki koca koca yapılara dolanıyor, kaldırımlara yayılıyor, parklarla çevrili geniş sokaklarda büyüyor, gürleyen karayollarında uzun gece yolculuklarına başlayan kamyonlarla hızlanıyor, yıkık dökük çiftliklerden geçip kentleri, benzin istasyonlarını, lokomotiflerin durduğu yuvarlak binaları, buharlı gemileri, havaalanlarında toplanmış uçakları birbirine bağlayan tozlu sapa yollarda fısıldıyor; sözcükler, dağlardaki çayırlardan haykırıyor, denize, suskun kumsallara doğru genişleyen ırmaklardan usulca sürükleniyor.

Geceleri, itişen kalabalığın arasına sıkıştığı uzun yürüyüşlerde de en az bu kadar yalnızdı ya da Allentown'daki eği-

tim kampında, Seattle'da doklarda geçirdiği o günde, yeniyetmeliğin sıcak yaz akşamlarında Washington City'nin bomboş dumanları içinde, Market Caddesi'ndeki yemekte, San Diego'daki kızıl kayalıklarla çevrili kıyıdan yüzerek açıldığında, New Orleans'daki pire dolu yatağında, gölden gelen bıçak gibi soğuk rüzgârda, Michigan Caddesi'nin altındaki sokakta dişlilerin gıcırtıları arasında titreyen gri yüzler içinde, ekspres trenlerdeki sigara tiryakileri arasında, kır yürüyüşlerinde, kurak dağ boğazlarına tırmandığında, gece Yellowstone'da ayıların donmuş ayak izleri arasında uykutulumsuz yatarken, Quinnipiac'ta pazarları sandalla gezindiğinde;

ama annesinin çok eskileri anlatan sözcüklerinde yalnız değildi, babasının ben delikanlıyken diye başladıklarında, amcaların şakacı öykülerinde, okulda çocukların söyledikleri yalanlarda, çiftlik kâhyasının masallarında, yat borusundan sonra piyade erlerinin anlattıkları uzun öykülerde;

hep kulaklarda çınlayan konuşma, kanda sızlayan bağdı bu; A.B.D.

A.B.D. kıtanın dilimidir. A.B.D. holding şirketleri grubu, sendikalar topluluğu, deri ciltli yasalar dizisi, radyo ağı, sinemalar zinciri, karatahtaya telgraf dağıtıcısı delikanlının silip yazdığı hisse senedi fiyatları sütunu, eski gazetelerle, kıyılarındaki boşluklara kurşunkalemle gelişigüzel karşı çıkmalar çiziştirilmiş, sayfaları kıvrık tarih kitaplarıyla dolu halk kütüphaneleridir. A.B.D., kıyıları kıvrım kıvrım dağlarla, tepelerle çevrili dünyanın en geniş ırmak vadisidir. A.B.D. bir yığın banka hesabı olan ağzı kalabalık görevliler dizisidir. A.B.D. Arlington Mezarlığı'na asker giysileriyle gömülmüş bir sürü insandır. A.B.D. yurdunuzdan uzaktayken mektup zarfındaki adresin sonuna koyduğumuz harflerdir. Ama hepsinden öte, A.B.D. halkın dilidir.

42. ENLEM

Haber-film 1

Kurtulmuş ırktı işte bu
Tepeye doğru saldıran
İsyancıların bulunduğu yerlere
Gözlerini kan bürümüş savaşan

BAŞKENT YÜZYILINI DOLDURDU

General Miles, gösterişli üniforması, yerinde duramayan savaş atıyla –özellikle de hayvan boyuna huysuzlandığından– bütün bakışları üzerinde topladı. Bando tam General'in önünden geçerken atı şaha kalktı, arka ayakları üzerinde neredeyse dimdik durdu. General Miles, hemen ürkmüş hayvanın dizginlerine sarıldı, atı denetim altına alma çabasıyla mahmuzları batırdı, izleyicilerin dehşetle açılmış gözleri önünde at arkaya devrilip dosdoğru General'in üstüne yayıldı. General Miles'in yara almadığını, ama atın böğründen önemli büyüklükte deri parçasının kalkmış olduğunu halk sevinç içinde gördü. General Miles'in giysilerinin hemen her santimi tepeden tırnağa sokağın tozuna batmış, omuzları arasında birkaç santimlik yırtık oluşmuştu. Birilerinin gelip giysisinin tozunu silkelemesini beklemeden General Miles yine atına bindi, bu olanlar gündelik şeylermiş gibi geçit törenini izledi.

Bu olay doğal olarak kalabalığın ilgisini uyandırdı ve General'in şapkasını çıkarıp, flamalar da gözden yitinceye kadar öyle kalmadıkça asla bayrağın önünden geçmesine izin vermeyeceği gerçeğine dikkatleri çekti.

B Bölüğü'nün yürekli komutanı
En önde çarpışıyordu
Sanki asker doğurmuştu onu anası
Kurşunları hiçe sayıyordu

MEMURLAR AYIP NEDİR BİLMİYOR

Sağlık kurumları Chicago Irmağı'nın suyunu lağım kanalına dönüştürüyor MICHIGAN GÖLÜ SULARIN BABASIYLA EL SIKIŞIYOR Alman züchterverein kanarya ses yarışması başladı On altıya bir oranında ikili metal sistemi için verilen savaşımın yitirilmediğini söylüyor Bryan

İNGİLİZLER MAFEKING'DE YENİLDİ

Çünkü bir sürü insan öldürüldü Luzon'da

ADALAR ÜZERİNDE HAK İDDİA EDİLDİ

Indianalı eski Kongre üyesi Posey, Hamilton Kulüp'te Bir Konuşma Yaptı

UĞULTULAR YENİ YÜZYILI KUTLADI
İŞÇİLER YENİ YÜZYILI KUTLADI
KİLİSELER YENİ YÜZYILI KUTLADI

Mr. McKinley yeni yıla zorlu bir çalışma içinde girdi.

ULUS YÜZYILIN DOĞUŞUNU KUTLADI

Indianapolis'teki Columbia Kulüp şöleninde "Yaşasın Columbia" diye kalkan kadehleri yanıtlayan eski Başkan Benjamin Harrison, kendisine söz verildiğinde şunları söyledi: Bölgesel yayılmaya karşı ne burada ne de başka bir yerde ileri süreceğim sav var; ama kimilerinin yaptığı gibi bölgesel yayılmaya ulusal gelişme için en güvenilir, en çekici yol olarak da bakmıyorum. Bol ve ucuz kömürün, demirin, besin maddelerindeki çok aşırı üretimin, üretimdeki yeni buluşlarla iktisadiliğin bize sağladığı ayrıcalıkları kullanarak şimdi en eski, en büyük sömürgeci ulusları bile geride bırakmış bulunuyoruz.

Sosyete Kızları Çılgına Döndü: Dedektiflerle dans etti.

Çünkü bir sürü insan öldürüldü Luzon'da
Mindanao'da

NEW JERSEY'DE SOKAK KADINLARI KARIŞIKLIK ÇIKARDI

Önderliklerini yapan kadınlardan biri taşbasması resminde kızıla kesmiş sobanın üzerine neredeyse çırılçıplak oturmuştu; bir elinde ağzına kadar dolu şarap bardağı, ötekinde kurdeleye sarılı dağılmış bir çift ıstakoz tutuyordu.

Çünkü bir sürü insan öldürüldü Luzon'da
Mindanao'da
Samar'da

"Yirminci yüzyıla" kalkan kadehlere karşılık Senatör Albert J. Beveridge söz alarak şöyle dedi: *Yirminci yüzyıl Amerika'nın olacaktır. Amerikan düşüncesi onu yönetecektir. Amerikan gelişmesi ona rengini, yönünü verecektir. Amerikan gerçekleri onu süsleyecektir.*

Uygarlık, Şanghay'da hiçbir zaman egemenliğini yitirmeyecektir. Uygarlık, hiçbir zaman Hongkong'dan ayrılmayacaktır. Pekin'in kapıları bir daha hiçbir zaman çağdaş insanın yöntemlerine kapanmayacaktır. Maddesel yönden olduğu kadar ahlak yönünden de dünya, yeniden biçimlenmeye başladı ve devrimler hiçbir zaman geriye gitmez.

Öldürüldü bir sürü iyi insan Filipinler'de
Yapayalnız bir mezarda uyuyor.

Sine-göz (1)

sokakta yürürken özenerek atmalısın adımlarını hep kaldırım taşlarına basmalısın yoksa pırıl pırıl tedirgin otları ezersin Annenin eline asılırsan daha da kolay hem böylece parmak uçlarında da yürüyebilirsin ama hızlı yürürken ne çok ot çiğnemek zorunda kalıyorsun zavallı yaralı yeşil diller büzülüyor ayağının altında belki de bu yüzden bu insanlar böylesine öfkeli yumruklarını sallayarak bizi izliyor taş atıyorlar kocaman adamlar taş atıyor Annem hızla yürüyor koşuyoruz kahverengi kumaştan giysisinin titreyen kıvrımları altından zavallı ezilmiş otların arasından ayakları sipsivri dışarı fırlıyor Englander bir taş parçası çınlıyor kaldırımda

Çabuk hayatım çabuk kartpostalcı dükkanında sessiz öfkeli insanlar dışarda içeri giremezler hem non nein nicht englander amerikanisch americain Hoch Amerika Vive l'Amérique* O gülüyor Hayatım ah nasıl da beni korkuttular

Güney Afrika ovalarında savaş Kruger Bloemfontein Lady Smith bir de Kraliçe Victoria sivri dantel şapkasıyla yaşlı hanımefendi yılbaşında askerlere çikolata yolladılar

---

* Yaşasın Amerika

tezgâhın altı karanlık hanımefendi tatlı Hollandalı hanımefendi Amerikalıları seviyor Trenton'da yakınları var hani sana karanlıkta o güzel otellerin sarayların parıldayan kartpostallarını gösterir ya O que c'est beau schön ne hoş ne hoş ay ışığı kıpır kıpır köprünün altında ve karanlıkta tezgâhın altında küçücük lambalar yanıyor liman çevresinde otellerin pencereleri O que c'est beau la lune*
ve kocaman bir ay

Mac

Rüzgâr ırmağın karşısındaki gümüş fabrikalarından esmeye başladığında Fainy McCreary'nin doğduğu, içinde dört ailenin barındığı ahşap gri yapı, gün boyu balina yağı

sabununun geniz tıkayan kokusuna boğulurdu. Başka günlerse lahana, bebek, Mrs. McCreary'nin kaynamış çamaşırları kokardı. Fainy hiç evde oynayamadı, çünkü topal, göğsü içeri çökük, ince, kırlaşmış kumral bıyıklı babası gece bekçisiydi Chadwick Fabrikası'nda, bütün gün de uyurdu. Yalnızca saat beşe doğru ön odadan kıvrılarak gelen tütün dumanı mutfağa dolardı. Bu, babası uyanmış, keyfi yerinde, az sonra akşam yemeğini isteyecek demekti.

---

* Ay ne kadar güzel

Sonra Fainy kendilerininki gibi tek tip ahşap evlerin sıralandığı kısa çamurlu sokağın iki köşesinden birine koşturulurdu.

Sağda, yarım blok ötedeki Finley'in barında, çamura bulanmış pantolon paçalarının oluşturduğu orman görüntüsü içinde, büyüklerin kokuşmuş, gürültülü ağızları birayla, viskiyle kapanıncaya dek beklemesi gerekirdi. Sonra eve yürürdü, kovanın kaygan sapı ellerini keserken adımlarını özenle atarak.

Maginnis'in Bakkaliye, Yerli ve İthal Malları dükkânı solda, yarım blok ötedeydi. Fainy, vitrindeki kartondan reklamda ırmikli bebek maması tutan zenciyi, içinde çeşit çeşit salamlar olan cam kutuları, patates, lahana fıçılarını, yanık şeker kokusunu, talaş, zencefil, tuzlu ringa balığı, jambon, sirke, ekmek, biber, domuz yağını severdi.

"Bir ekmek lütfen, efendim, yarım kilo tereyağı, bir kutu zencefilli çörek."

Annesinin kendisini iyi hissetmediği kimi akşamlarda Fainy daha uzağa gitmek zorunda kalırdı; Maginnis'in dükkânının önünden yürür, köşeyi döner, tramvayların geçtiği Riverside Caddesi'ne varır, kışın altları oyulmuş kar yığınları arasından simsiyah, ilkyazda eriyen karlarla köpürerek, yazın da kahverengi ve yağ içinde akan küçük ırmağın üzerindeki kırmızı köprüyü aşardı. Irmağın karşısında, eczanenin bulunduğu Riverside ve Main caddelerinin köşesine kadar Polonyalı ve Balkanlar'dan gelen göçmenler otururlardı. Çocukları, Orchard Caddesi'nde oturan Murphy'lerin, O'Hara'ların, O'Flanagan'ların çocuklarıyla dövüşürlerdi.

Fainy, dizleri titreyerek, beyaz kâğıda sarılı ilaç şişesini tek parmaklı eldivenli eliyle sıkıca tutarak yürürdü. Quince'in köşesinde, önlerinden geçmek zorunda olduğu bir çocuk topluluğu bulunurdu. Önlerinden geçmek değildi zor olan; hemen hemen yirmi yarda uzaklaştıktan sonra ilk kar

topu, kulağının dibinde vınlardı. Artık dönüş yoktu. Koşmaya başlasa kovalarlardı, ilaç şişesini atsa eve gittiğinde dayak yerdi. Yumuşak bir kar topu ensesine çarpıp eriyerek sırtına akmaya başlardı. Köprüye yarım blok kadar kala şansını deneyip kaçmaya başlardı.

"Korkak kedi . . . Bitli İrlandalı . . . Çarpık bacak Murphy . . . Eve koşuyor aynasıza söylemeye . . ." diye bağırırdı Polonyalı işçi çocukları kar topları arasından. Üzerlerine su döküp donsun diye gece boyu dışarıda bırakarak iyice sertleştirirlerdi kar toplarını, çarptığı yeri kanatırdı.

Arka bahçe güvenlik içinde oynayabildiği tek yerdi. Yıkık parmaklıklar, ezilmiş çöp kutuları, eleğe dönmüş, artık onarılacak yeri kalmamış eski tavalar, tencereler, içinde hâlâ tavuk tüyleri, pislikleri bulunan boş kümesler, yazın yabani otlar, kışın çamur vardı burada; ama McCreary'lerin arka bahçelerinin kıvancı, Tony Harriman'ın içinde Belçika tavşanları bulunan kafesiydi. Tony Harriman veremliydi, solda, girişte annesiyle otururdu. Kakum, susamuru hatta beyaz tilki gibi her çeşit küçük hayvan yetiştirmek isterdi, böyle zengin olacaktı. Öldüğü gün tavşan kafesinin kapısındaki asma kilidin anahtarını hiç kimse bulamadı. Fainy, günlerce çift sıra kalın kümes telinden içeri salata, lahana yaprakları iteleyerek tavşanları besledi. Sonra bir hafta boyunca sulu kar, yağmur yağdı, Fainy bahçeye inemedi. Bakmaya gittiği ilk güzel günde tavşanlardan birinin öldüğünü gördü. Fainy bembeyaz oldu, tavşanın uyuduğuna inandırmaya çalıştı kendini, ama hayvan boylu boyunca kaskatı yatıyordu, uyumuyordu, öteki tavşanlar bir köşeye büzülmüşler, burunlarını oynatarak, kocaman kulaklarını çaresizlik içinde sırtlarına vurarak bakınıyorlardı. Zavallı tavşanlar; Fainy ağlamak istedi. Yukarı, mutfağa koştu, ütü tahtasının altına girdi, mutfak masasının gözünden çekici aldı. İlk denemesinde parmağını ezdi, ama ikin-

cisinde asma kilidi sökmeyi başardı. Kafesin içinde tuhaf, ekşi bir koku vardı. Fainy ölü tavşanı kulaklarından tutup kaldırdı. Yumuşak, beyaz karnı şişmeye başlamıştı, tek ölü gözü ürkütücü biçimde açıktı. Ansızın Fainy'yi anlayamadığı bir duygu sardı, bu duygu ona tavşanı en yakın çöp kutusuna attırdı, yukarı koşturdu. Her yanı hâlâ buz gibi, titreyerek, parmak uçlarında arka sundurmaya çıkıp aşağıya baktı. Soluğu kesilerek öteki tavşanları izledi. Sakınan sıçrayışlarla kafesin kapısına, dışarıya yaklaşıyorlardı. Biri çıkmıştı bile. Sarkık kulaklarını ansızın havaya dikip arka ayaklarının üzerine oturdu. Annesi sobadan ütüyü getirmesi için çağırdı. Sundurmaya döndüğünde tavşanların hepsi gitmişti.

O kış Chadwick Fabrikası'nda grev vardı, babası işini yitirdi. Gün boyu ön odada oturuyor, sigara içerek sövüp sayıyordu:

"Doğrusu, güçlü kuvvetli herifler, Tanrı aşkına; şu baş belası Polonyalı işçilere sırtımdaki koltuk değneğiyle bir temiz sopa atamazsam . . . Mr. Barry'ye de dedim ya, ben greve falan katılmam. Mr. Barry, aklı başında, sessiz bir adamım, zavallı bir sakatım, karımı, çocuklarımı düşünmek zorundayım. Sekiz yıl size bekçilik yaptım, şimdi siz beni sepetleyip hafiye bürosundan bir sürü hayduda veriyorsunuz işimi. Pis, bok soyu, orospu çocuğu."

"Şu baş belası pis yabancılar grev yapmasaydı," diye yatıştırıcı bir yanıt verirdi biri.

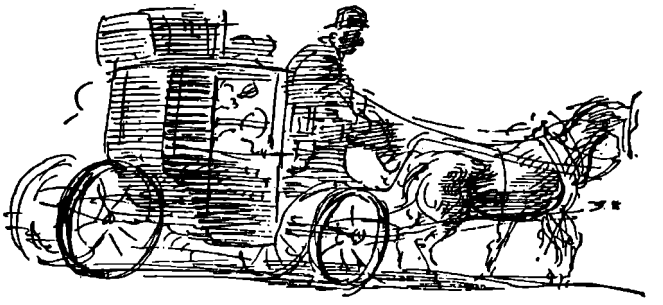
Orchard Sokağı'nda grev pek hoşa giden şey değildi. Bu, annenin daha çok çalışması, daha daha büyük kazanlar dolusu çamaşır yıkaması, Fainy'yle kız kardeşi Milly'nin okuldan eve dönünce yardım etmek zorunda kalmaları demekti. Sonunda bir gün anne hastalandı, ütüye başlamak yerine yatağa yatması gerekti, beyaz, buruşuk yüzü yastıktan daha beyaz, çamaşır sularından çatlak çatlak elleri çenesinin altında kenetlenmiş uzandı. Doktor gel-

di, bölge hemşiresi geldi, üç oda da doktor, hemşire, ilaç kokusuyla doldu, Fainy'yle Milly'nin oturmak için bulabildikleri tek yer merdivenler oldu. Orada, birlikte sessizce oturup ağladılar. Sonra annenin yastıktaki yüzü buruşturulmuş mendil gibi küçülüp çiziklerle dolu ak bir şeye dönüştü, öldü, deyip götürdüler.

Cenaze törenini, öbür blokta bulunan Riverside Caddesi'ndeki ölü kaldırıcıları düzenledi. Herkes onu öptüğü, başını okşadığı, küçük bir adam gibi davrandığını söylediği için Fainy çok gururlandı, kendini önemli biri gibi hissetti. Yeni, siyah ceket de giymişti, cepleri, her şeyleri olan büyüklerinki gibi ceket; ama yalnızca pantolonu kısaydı. Ölü kaldırıcılarının odasında daha önce yakından hiç görmediği bir sürü insan vardı; Kasap Mr. Russel, Rahip O'Donnell, Chicago'dan gelen Tim O'Hara Dayı. İçerisi Finley'in dükkânı gibi viski, bira kokuyordu. Tim Dayı zayıf, pütür pütür kırmızı yüzlü, bulanık mavi gözlüydü. Fainy'nin hiç hoşuna gitmeyen, gevşek, siyah ipek bir boyunbağı takmıştı, ansızın belinden ikiye katlanarak eğilip duruyor, çakı gibi kapanıverecekmiş duygusu uyandırıyor, boğuk sesle Fainy'nin kulağına fısıldıyordu.

"Aldırma bunlara dostum, bir alay serseri, ikiyüzlü, hepsi şimdiden körkütük sarhoş. Rahip O'Donnell'e bak, şişko domuz, cenaze giderlerinin hesabını yapmaya başlamıştır bile. Ama boş ver bunlara, anne tarafından O'Hara olduğunu unutma. Ben onları takmam dostum, annen benim öz kardeşimdi, benim kanımdandı."

Eve döndüklerinde korkunç uykusu vardı, ayakları soğuktu, ıslaktı. Kimse ona aldırmadı. Hıçkırarak yatağın kıyısına oturdu karanlıkta. Ön odadan çatal bıçak sesleri, gürültüler geliyordu ama oraya girmeyi göze alamadı. Duvarın kıyısına büzülüp uykuya daldı. Gözlerine dolan ışıkla uyandı. Tim Dayı'yla babası başucunda durmuş yüksek sesle konuşuyorlardı. Çok gülünç görünüyorlardı, doğru dürüst ayakta duramıyorlardı. Tim Dayı lambayı kaldırdı.

"Bak, Fainy, dostum," dedi, lambayı Fainy'nin başı üzerinde ürkütücü biçimde sallayarak. "Fenian O'Hara McCreary, kalk, otur, kulaklarını dört aç ve söyle bakalım, koskoca, büyüyen Chicago kentine taşınma düşüncesine ne dersin. Bana sorarsan Middletown boktan bir çöplük orospusu . . . Alınma sakın John . . . Ama Chicago . . . Hey Tanrım, dostum, oraya vardığında burada geçirdiğin tüm yıllar için ölüymüşüm, tabuta çivilenmişim diyeceksin."

Fainy korkmuştu. Dizlerini çenesine çekti, sallanan lambanın aydınlattığı iki koca adamın sallanan biçimlerine baktı titreyerek. Konuşmaya çabaladı, ama sözcükler dudaklarında kurudu.

"Çocuğun uykusu var, Tim, söylevini dinleyemez . . ."
"Giysilerini çıkar Fainy, yatağa gir, iyi bir uyku çek. Sabahleyin gidiyoruz."

Yağmurlu bir sabahın geç saatlerinde, kahvaltı etmeden, Hodgenson'un kiralık at ahırından Fainy'nin çağırmaya gönderildiği arabanın üstüne iple bağlı kocaman, eski, şişkin sandık ürkütücü biçimde sallanırken yola koyuldular. Milly ağlıyordu. Baba tek söz etmeden yanmamış pipoyu emiyordu, boyuna kimsenin gülmediği küçük şakalar yaparak, ikide bir cebinden bir sürü fatura çıkararak ya da cebinde sakladığı küçük şişeden ağzını şapırdata şapırdata yudumlar alırken Tim Dayı her şeyi düzenledi. Milly, ağladı, ağladı. Fainy, ara-

banın önünden akıp giden, ansızın çirkin, yana yatmış gibi görünen bildik sokaklara büyük kuru gözlerle baktı; kırmızı köprü, işte Polonyalı işçilerin oturduğu eski, tahta damlı evler, Smith, Smith'in dükkânı . . . işte Billy Hogan elinde sakızla dışarı çıkıyor. Yine hokey oynamaya. Birden Fainy'nin içinden ona bağırmak geldi ama bir şeyler dondurdu onu . . . karaağaçları, arabalarıyla Main Caddesi, kilisenin köşesinde dükkân blokları, sonra itfaiye. Fainy son kez baktı itfaiye arabalarının bakır ve pirinç kıvrımlarının parıldadığı karanlık mağaraya, sonra ilk Protestan Kilisesi'nin önündeki levhayı, Carmel Baptist Kilisesi'ni, tuğladan yapılmış, öteki kiliseler gibi ciddi bir yüzle tam sokağa bakmak yerine köşeleme oturtulmuş Aziz Andrew Kilisesi'ni geçtiler, sonra Gezginci Satıcılar Hanı'nın önündeki çimenlikte dökme demirden üç geyik heykelini, önlerinde bir çimenlik, oymalı sundurmalar, ortancalar olan evleri . . . Sonra evler küçüldü, çimenlikler gözden yitti. Araba, tekerlekleri gıcırdayarak Simpson'un Hububat Ambarı'nın önünden köşeyi dönüp bir dizi berberi, içki evini, aşevini geçti, istasyonda indiler.

İstasyon büfesinde Tim Dayı herkese kahvaltı ısmarladı. Köşesinde hâlâ etiketi bulunan kocaman, yepyeni mendille Milly'nin yaşlarını kurulayıp Fainy'nin burnunu sildi, domuz pastırması, yumurta, kahveden oluşan kahvaltıyı yemelerini söyledi. Fainy daha önce hiç kahve içmemişti, büyük adam gibi oturup kahve içme düşüncesi onu biraz keyiflen-

dirdi. Milly kahvesini sevmedi, acı olduğunu söyledi. Boş tabaklar, boş kahve bardakları arasında, tezgâhın arkasından azarlarcasına bakan uzun boyunlu, hindi gibi benekli yüzlü kadının boncuk gözleri altında bir süre yalnız bırakıldılar. Sonra korkunç bir şangırtıyla, gümbürtüyle, çuhçuh çuh . . . çuh, tren istasyona girdi. Apar topar kaldırılıp, istasyona sürüklendiler, pipo dumanı dolu vagona itildiler, ne olduklarını anlayamadan tren kalkmıştı, Connecticut'ın kuru yaprak rengi kış görünümü gıcırtılar arasında eriyordu.

Sine-göz (2)

sanki gemideyiz paldır küldür çamurlar içinde yuvarlanarak küf kokulu ahır kokulu arabada gidiyoruz... Durmadan söyleniyordu Ne yaparsın Lucy bunlardan birini masanıza çağırsam? Çok sevimli insanlar Lucy şu zenciler O adamın küçük gümüş kutuda karanfilleri soluğunda İrlanda viskisi kokusu var New York'a giden arabaları yakalama telaşı içinde.

ve Kadın Aman bebeğim umarım geç kalmayız diyordu Scott biletlerle bekliyordu Yedinci Cadde İstasyonu'ndaki peronda koşmak zorundaydık Olympia'dan da boyuna küçücük toplar dökülüyordu herkes toplamak için eğiliyordu kondüktör herkes binsin hanım çabuk hanım

onlar küçücük pirinç toplardı Yedinci Cadde İstasyonu peronunda güneşte pırıl pırıl yanıyorlardı Scott hepimizi yukarı çekti tren kalkıyordu düdük ötüyordu Scott senin avucuna koydu bir küçük avuç dolusu pirinçten minik topu Manila Körfezi Savaşı'ndaki en küçük boy kızıl fişekler büyüklüğünde ve dedi ki İşte toplar Jack

birinci mevki vagonun rahat koltuklarında nutuk atıyordu Niçin olmasın Lucy insanların iyiliği için gerekliyse her an çıkıp bir kurşun yiyebilirim sen yapmaz mısın Jack yapmaz mısın? sen yapmaz mısın kondüktör? madensuyu getiren kahverengi el çantasında küçük bir şişesi bulunan içindeki köşeleri armalı mendillerin mis gibi koktuğu

Havre de Grace'a geldiğimizde O dedi ki Hatırlıyor musun Lucy Susquehanna'ya arabalı vapurla geçerdik köprü yapılmadan önce

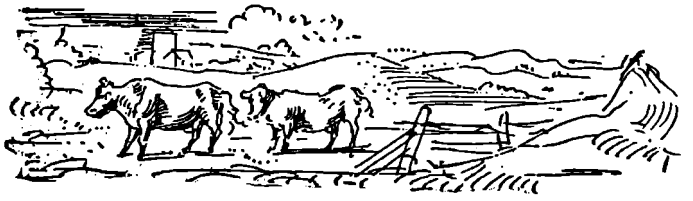
Gunpowder Körfezi'ni de

Mac

Kızıl tepeler, küçük korular, çiftlik evleri, inekler, arka ayaklarıyla otlakta çifteler atan kızıl tay, parmaklıklı çitler, yol yol bataklıklar.

"İşte böyle Tim, kendimi kırbaçlanmış it gibi hissediyorum . . . Yaşadığım sürece Tim, doğru olanı yapmaya çalıştım," deyip duruyordu baba pürüzlü bir sesle. "Şimdi de kim bilir benim için neler diyorlardır?"

"Tanrı aşkına, dostum, yapabileceğin hiçbir şey yoktu, değil mi? Paran yoksa, işin yoksa, ellerinde faturalarıyla bir sürü doktor, ölü kaldırıcı, ev sahibi başına üşüştüyse, senin de bakmak zorunda olduğun iki çocuğun varsa başka ne yapabilirdin?"

"Ama evlenip de hayatımı düzene sokmaya başladığımdan beri sessiz, saygıdeğer, derli toplu, talihsiz biri oldum. Şimdi kim bilir neler düşünecekler kırbaçlanmış gibi tüydüğüm için?"

"John, inan bana, öz kardeşim olan, benimle aynı kanı taşıyan ölüye leke sürmek isteyecek son kişi benim . . . ama bu ne senin suçun ne benim suçum . . . bu, yoksulluğun suçu, yoksulluk da düzenin suçu . . . Fenian bir dakika için Tim O'Hara'yı dinle, Milly sen de dinle, çünkü bir kız da erkek gibi bilmelidir bunları ve hayatında ilk kez Tim O'Hara doğruyu söylüyor . . . Bu, insana emeğinin karşılığını vermeyen düzenin suçudur . . . Kapitalist düzenden bir şeyler elde edebilenler dolandırıcılardır, kısa sürede milyoner olurlar . . . Ama John gibi, benim gibi onuruyla çalışan işçiler yüz yıl çalışsalar da doğru dürüst ölülerini kaldıracak parayı bile bir araya getiremezler."

Çerçeveleri sarsılan camın önünden bembeyaz kıvrıldı duman, ağaçların, telgraf direklerinin küçük, kare biçimli, tahta damlı evlerin, kentlerin, tramvayların, burunlarından duman saçan atlarıyla sıraya girmiş kiralık arabalar dizisinin önünden kıvrıldı.

"Kim topluyor bizim emeğimizin ürünlerini, kahrolası işadamları, şirketler, hayatları boyunca bir tek üretici iş yapmamış olan komisyoncular."

Fainy'nin gözleri bir yükselip bir sarkan telgraf tellerini izliyordu.

"Chicago'ya gelince, orası da cennet değil elbette John, ama işçinin kasları ve kafası için Doğu'dan daha iyi bir Pa-

zar şimdilik . . . Nedeni mi, bana nedenini mi sordun?.. Arz ve talep, Chicago'da işçiye ihtiyaç duyuyorlar."

"Tim, sana dedim ya, kendimi kırbaçlanmış it gibi hissediyorum."

"Düzen John, kahrolası çirkef düzen."

Vagondaki büyük telaş Fainy'yi uyandırdı. Karanlıktı. Milly yine ağlıyordu. Nerede olduğunu kestiremedi.

"Evet, baylar," diyordu Tim Dayı, "şu bizim, küçük, yaşlı New York'a vardık sayılır."

İstasyon aydınlıktı, hâlâ gece olduğunu sanan Fainy'yi şaşırttı bu. Milly'yle ikisini uzun süre bavulun üzerinde oturur bıraktılar bekleme salonunda. Bekleme salonu çok büyüktü, tanımadıkları insanlarla doluydu, resimli kitaplardakiler gibi korkutucu insanlarla. Milly ağlayıp duruyordu.

"Hey, Milly, zırlamayı kesmezsen şimdi yumruğu yiyeceksin."

"Niye?" diye hıçkırdı Milly, daha da çok ağlayarak.

Kimse birlikte olduklarını anlamasın diye Fainy elden geldiğince uzağında durdu onun. Tam kendisi de ağlayacağı sırada babası ve Tim Dayı gelip onları, bavulları lokantaya götürdü. Soluklarından çok güçlü, taze viski kokusu yayılıyor, gözleri pırıl pırıl parlıyordu. Beyaz örtülü bir masaya oturdular, beyaz giysili, sevimli zenci üzerinde yazılar olan büyük kâğıt parçası verdi ellerine.

"Şimdi güzelce karnımızı doyuralım," dedi Tim Dayı, "şu dünyada yapabileceğimiz en son şey buysa."

"Lanet olası fiyatlar," dedi babası, "suçlanması gereken düzen, yine işte."

"Papa'nın canı cehenneme," dedi Tim Dayı. "Seni sosyal demokrat yapacağız şimdiden."

Fainy'ye kızarmış tavuk, dondurma, pasta verdiler, hep birlikte trene koşmaları gerektiğinde midesinde korkunç bir sancı duydu. Kömür ve ter kokan bir vagona girdiler. "Ne zaman yatacağız?" diye sızlanmaya başladı Milly. Tim Dayı kendisine havalar vererek, "Yatmayacağız," dedi. "Küçücük bir fare gibi burada uyuyacağız . . . peynirin içindeki küçücük fare gibi." Tren kalkarken yeni bir gözyaşı seli içinde, "Fareleri sevmem," diye haykırdı Milly.

Fainy'nin gözleri acıyordu, kulaklarında sürekli uğultu, makaslarda takırtılar, takırtılar, köprülerin altından geçerken ansızın homurtular vardı. Bu tüneldi, Chicago'ya dek tüm yol tüneldi. Karşısında oturan babasının, Tim Dayı'nın yüzleri kırmızıydı, homurtuluydu, görünüşlerinden hiç hoşlanmadı, ışık dumanlıydı, titrekti, dışarısı boydan boya tüneldi, gözleri acıyordu, kulaklarında tekerlekler, raylar uğuldu duyordu, uykuya daldı.

Uyandığında bir kentteydiler, tren anacaddeden geçiyordu. Güneşli bir sabahtı. İşlerine giden insanlar, dükkânlar, kaldırım kıyısına sıralanmış atlı arabalar, yaylı arabalar, gazete satan çocuklar, tütüncülerin önünde tahtadan yapılmış Kızılderililer gördü. Önce rüyadayım sandı, ama sonra hatırladı, burasının Chicago olduğunu düşündü. Karşısındaki sırada babasıyla Tim Dayı uyuyorlardı. Ağızları açıktı, yüzleri lekeliydi, görünüşlerinden hiç hoşlanmadı. Milly, her yanını örten yün atkıya sarınmıştı. Tren yavaşlıyordu, istasyondaydılar. Burası Chicago'ysa, inmeleri gerekiyordu. Tam o anda kondüktör geçti. Papaz O'Donnell'a benzeyen yaşlı bir adamdı.

"Şey, efendim, burası Chicago mu?"

"Chicago'ya daha çok var, evlat," dedi kondüktör gülümsemeden. "Burası Syracuse."

Sonra hepsi uyandı, saatlerce, saatlerce önlerinden aktı telefon direkleri, kasabalar, ahşap evler, sıra sıra parıltılı pencereleriyle kiremit fabrikaları, çöplükler, tren hangarları, sürülmüş topraklar, çayırlar, inekler . . . Milly'yi tren tuttu, Fainy'nin bacakları bu denli uzun süre oturmaktan kopacak gibi oldu. Kimi yerlerde kar yağıyordu, kimi yerler güneşliydi. Milly'nin midesi bulandı durdu, pis pis kusmuk koktu, yine karanlık oldu, hepsi uyudu; sonra yine aydınlık, sonra yine dizi dizi sıralandı kasabalar, ahşap evler, fabrikalar; tümsekler yaptı ambarlar, depolar, göz alabildiğine uzandı tren manevra alanları . . . Burası Chicago'ydu.

Ama öylesine soğuktu, rüzgâr tozları yüzüne öylesine savuruyordu tozdan, yorgunluktan gözleri öylesine kapanıyordu ki, hiçbir yere bakamadı. Uzun süre bekledikten, Fainy'yle Milly soğukta birbirlerine sarılıp durduktan sonra arabaya bindiler, gittiler, gittiler . . . öylesine uykuluydular ki trenin nerede bitip arabanın nerede başladığını hiçbir zaman tam ola-

rak hatırlayamadılar. Tim Dayı'nın sesi gururla, coşkuyla söylenip durdu, Chicago, Chicago, Chicago. Baba, çenesi koltuk değneğinde, oturdu. "Tım, kırbaçlanmış it gibiyim."

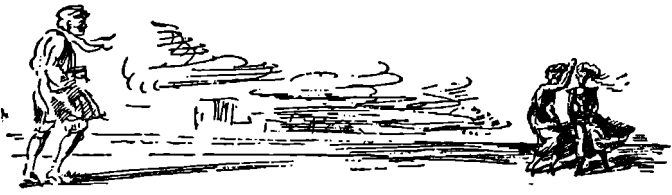
Fainy, Chicago'da on yıl kaldı.

Önceleri okula gitti, cumartesi öğle sonraları arka avlularda beyzbol oynadı, ama sonra diploma töreni gelip çattı. Tüm çocuklar, *"Benim Ülkem, Bu Ülke Senin"* marşını söylediler, okul bitti. Çalışmak zorundaydı. O sıralarda Tim Dayı'nın North Clark Caddesi'nin tozlu ara sokaklarından birinde, yıkık dökük, eski tuğla yapının zemin katında matbaası vardı. Matbaa, yapının genellikle ambar olarak kullanılan, fareleriyle ünlü, küçük bir bölümünü kaplıyordu. Tek geniş camı, eski İngilizce harfler süslüyordu: TIMOTHY O'HARA, MATBAACI.

"Bak, Fainy, dostum," dedi Tim Dayı, "bu işi çekirdekten öğrenme olanağını elde edeceksin." Böylece sağa sola koşturup haber taşımaya, dergi, kâğıt artıkları, afiş paketleri getirmeye, tramvayların önünden atlamaya, büyük yük beygirlerinin köpüklü ağızlarının altından geçmeye, yük arabalarında sarsılarak gitmeye başladı. Götürülecek haber olmadığında preslerin altını süpürüyor, matbaa harflerini temizliyor, çöp sepetlerini boşaltıyor, işler çok sıkıştığı zamanlarda dizgiciye kahve, sandviç, Tim Dayı'ya küçük bir şişe şarap almak için köşe başına koşuyordu.

Baba, yıllarca iş arayarak, koltuk değneğiyle ortalıkta dolaşıp durdu. Geceleri Tim Dayı'nın arka sundurmasında piposunu içip kötü yazgısına sövdü, arada bir de Middletown'a geri dönme tehditleri savurdu. Sonra bir gün zatürreye yakalandı, Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nde sessizce öldü. Ölümü, Tim Dayı yeni linotip makinesi aldığı sıralardaydı.

Tim Dayı kapıldığı büyük coşku yüzünden tam üç gün ağzına içki sürmedi. Döşeme tahtaları da öylesine çürümüştü ki tüm mahzene baştan aşağı tuğla zemin yapmak zorunda kaldılar linotipi koymak için. Tim Dayı herkese, "Yeni bir

tane daha aldığımızda, tüm döşemeyi çimento kaplayacağız," diyordu. Gün boyu hiç kimse çalışmadı. Herkes çevresine toplanıp kilise orgu gibi ortada duran bu uzun, kara, karmaşık makineye baktı. Makine çalışıp, matbaa erimiş madenin sıcak kokusuyla dolduğunda, herkesin gözleri klavyenin üzerinde fırlayıp bükülen titrek, meraklı kolu izledi. Linotipin döktüğü parlak, ılık satırı elden ele dolaştırırlarken nedense Mike dedikleri yaşlı Alman dizgici gözlüklerini alnına kaldırıp, "Elli beş yıldır matbaacıyım, şimdi yaşlılığımda, hayatımı kazanmak için sırtımda tuğla taşımak zorunda kalacağım," diye bağırdı.

Tim Dayı'nın yeni makineyle dizdirip bastığı ilk şey bir tümceydi: *"Dünya işçileri birleşin; zincirlerinizden başka yitirecek hiçbir şeyiniz yok."*

Fainy on yedisine girdiğinde, akşam işten eve dönerken parlak, baş döndürücü batı göklerinde kentin ışıklarını pırıl pırıl gördüğü zaman daha yeni yeni etekleri ayak bileklerini, kızların iç çamaşırlarını düşünmeye başlarken Chicago matbaacıları greve gitti. Tim O'Hara her zaman bir sendikanın yöneticisi olmuştu, sendikanın tüm baskı işlerini parasız yapmıştı. Hatta, "Bir Yurttaş" diye imzaladığı, "Şerefli Bir Protesto" başlığı taşıyan bildiri bile yayımlamıştı. Bunu, bir akşam operatör evine gittikten sonra linotipte Fainy'nin dizmesine izin vermişti. Bir tümce Fainy'nin aklına takıldı, o gece yattıktan sonra kendi kendine yineledi: *"Açgözlü ayrıcalıkların yağmasına karşı direnmek üzere bütün namuslu insanların birleşme zamanı gelmiştir."*

Ertesi gün pazardı, Fainy dağıtılacak bir paket bildiriyle Michigan Caddesi'ne gitti. Erken basılmış bir ilkbahar günüydü. Gölün üzerinde eriyen sarımsı buzların ötesinden beklenmedik çiçek kokuları yüklü hafif bir esinti geliyordu. Kızlar korkunç güzeldi, etekleri esintide uçuşuyordu, Fainy ilkbaharla kanının sıcacık kaynadığını duydu, öpüşmek, yerlerde yuvarlanmak, buzların üzerinde koşmak, telgraf direklerinin tepesinde nutuk atmak, tramvaylara sıçramak geçti içinden; ama bunların yerine bildiri dağıttı, pantolonunun yıpranmışlığına üzüldü, gıcır gıcır giysisi, birlikte yürüyeceği çiçek gibi kız arkadaşı olsun istedi.

"Hey delikanlı, şu bildirilerini dağıtma iznini görelim, bakalım." Kulağında homurdanan aynasızın sesiydi bu. Fainy, omzunun üzerinden polise şöyle bir baktı, bildirileri atıp kaçtı. Pırıl pırıl kara arabaların, faytonların arasına dalıp çıktı, ara sokakta koştu, yürüdü, yürüdü, tam açılacağı sıra bir köprüyü geçmeyi becerene dek arkasına bakmadı. Polis de zaten onu izlemiyordu.

Bir fıstıkçının düdüğü kulağında alayla çınlarken uzun süre kaldırımda durdu.

O gece yemekte, dayısı bildirileri sordu.

"Elbette, bütün göl kıyısına dağıttım . . . Aynasızın biri durdurmaya çalıştı, ama ona nasıl kaçılacağını gösterdim." Masadaki herkesten bir yuh sesi yükselince kıpkırmızı kesildi. Ağzını kızarmış patatesle doldurdu, tek söz etmedi. Dayısı, yengesi, üç kızı güldüler, güldüler. "Güzel, polisten daha hızlı koşabilmen iyi bir şey," dedi Tim Dayı. "Yoksa seni kefaletle içerden çıkarmam gerekirdi, bu da epey pahalıya patlardı."

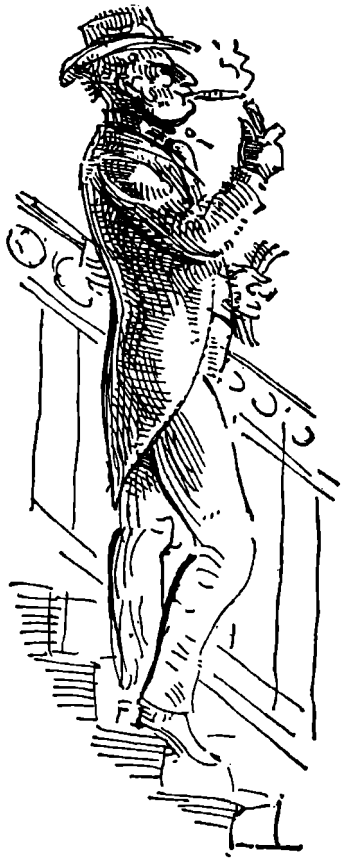
Ertesi sabah, çiğ et suratlı bir adam merdivenleri çıkarken Fainy ortalığı süpürüyordu. Adam Fainy'nin daha önce hiç görmediği ince, siyah bir çeşit puro içiyordu. Cam kapıyı tıklattı.

"Mr. O'Hara'yla, Timothy O'Hara'yla konuşmak istiyorum."

"Daha gelmedi, birkaç dakikaya kadar burada olur, bekleyecek misiniz efendim?"

"Bekleyeceğime bahse girebilirsin." Adam bir iskemleye ilişti, önce puronun çiğnenmiş ucunu ağzından çıkarıp uzun uzun, düşünceli düşünceli baktı, sonra tükürdü.

Tim O'Hara gelince işyerinin kapısı gürültüyle kapandı. Fainy, bu adamın bildiri işini izleyen hafiye olabileceği korkusuyla, tedirginlik içinde dolaştı ortalıkta. Sesler yükseldi, alçaldı, yabancı kısa tümcelerle, yüksek sesle azarlar gibi konuşuyordu. O'Hara'nın uzun tümcelerinde sitem havası vardı, arada bir rehini paraya çevirme sözlerini yakaladı Fainy, sonra ansızın kapı açıldı, yabancı dışarı fırladı, yüzü öncekinden de mordu. Demir kapı aralığında döndü, cebinden yeni bir puro çıkarıp eskisiyle yaktı. Puro ve mavi dumanlar arasından homurdanarak, "Mr. O'Hara, düşünmek için yirmi dört saatiniz var . . . Söyleyeceğiniz tek sözle dava dura-

cak," dedi. Sonra da ardında ekşi kokulu duman bulutu bırakarak sokaktan aşağı yürüdü.

Bir dakika sonra, yüzü kâğıt gibi bembeyaz Tim Dayı dışarı çıktı. "Fenian, dostum," dedi, "git kendine iş bul. Ben işi bırakıyorum . . . Gözünü dört aç. Ben bir şeyler içeceğim." Tam altı gün boyunca sarhoş gezdi. Bu sürenin sonunda ellerinde celp kâğıtlarıyla uysal görünüşlü birkaç adam ortaya çıktı, Tim Dayı mahkemeye gidip iflas istemine itiraz edecek kadar ayılmak zorunda kaldı.

Mrs. O'Hara küplere bindi, bağırdı çağırdı, "Sana demedim mi Tim O'Hara, bu Tanrıtanımaz sendikalarla, sosyal demokratlarla, yalancı işçi kahramanlarıyla uğraşmaktan kimseye hayır gelmez diye, hepsi de senin gibi ayyaş sokak serserileri değil mi Tim O'Hara? Elbette aklı başında büyük matbaacılar birleşip şu senin bozguncu gazeteni satın alırlar, seni ezerler, sen de zaten bunu hak ettin, Tim O'Hara, sen ve senin sosyalist ayyaşlığın; yalnızca zavallı karını, çaresiz bebeklerini düşünmeleri gerekirdi, şimdi hepimiz açlıktan öleceğiz, hepimiz; toplayıp başıma getirdiğin asalaklar, sırtımızdan geçinenler de."

"Peki, öyleyse şunu söyleyeceğim," diye bağırdı Fainy'nin kardeşi Milly. "Bu evde yediğim her lokma ekmek için tırnaklarım sökülene dek köleler gibi çalıştım." Ve kahvaltı masasından fırlayıp dışarı çıktı. Tepesinde fırtınalar koparken Fainy öylece oturdu; sonra kalktı, dışarı süzülürken cebine bir mısır ekmeği attı. Koridorda *Chicago Tribune* gazetesinin "İşçi arayanlar" bölümünü buldu, şapkasını aldı, kulaklarında çınlayan çan sesleriyle dolu nemli pazar sabahının içine daldı. Tramvaya bindi, Lincoln Parkı'na gitti. Uzun

süre mısır ekmeğini çiğneyip işçi arayanlar sütununa bakarak bir sırada oturdu: Erkek çocuk aranıyor. Ama hiçbiri iç açıcı değildi. Bir şeyi kesinlikle biliyordu, grev bitene dek matbaalarda iş bulamayacaktı. Sonra gözüne bir şey ilişti.

Tutkulu, edebiyattan anlayan, matbaacılığı bilen akıllı genç aranıyor. Satış ve dağıtım. Ücret haftada 15 dolar. Mektupla başvurulması. Posta kutusu 1256 b.

Erkek çocuk aranıyor

Ansızın Fainy'nin başı döndü. Akıllı genç, işte bu benim, tutku, edebiyattan anlama . . . Vay, vay *Geriye Bakış*'ı bitirmeliyim . . . yaşadık, okumayı da severim, bıraksalar linotipte yazı dizer, baskı yapabilirim . . . Haftada on beş kâğıt . . . hiç kötü değil, on kâğıt birikir. Ve kafasında başvuru mektubunu yazmaya başladı.

SAYIN BAY (SAYIN BAYIM)
ya da belki BAYLAR

Bu pazar günkü *Tribune* gazetesinde verdiğiniz iş ilanına başvurarak ya da başvurmak istiyorum, (izninizle söyleyeyim ki) on yedi yaşındayım, yok hayır, on dokuz, matbaacılık ve baskı işlerinde birkaç yıllık deneyimim var, tutkuluyum, matbaacılık ve baskı işlerini çok iyi bilir, anlarım,

Yoo, hayır, bunu iki kez söyleyemem . . . Ve bu işi çok istiyorum . . . Sürdürdükçe kafası iyice karışıyordu.

Kendini yerfıstığı satıcısının önünde buldu. Dondurucu bir soğuk vardı, gölün kırılmış buzlarından, kararmış sularından buz gibi rüzgâr uğuldayarak esiyordu, ilanı yırtıp gazetenin geri kalanını rüzgâra bıraktı. Sonra da kendine sıcacık bir paket fıstık aldı.

Haber-film 2

Koşun, dinleyin
Koşun, dinleyin
Koşun, dinleyin

Michigan Federal Yasama Meclisi'nde yaptığı konuşmada emekli vali Hazen S. Pingree söz alarak şöyle dedi: Sorumlular ve yasama yetkisini elinde tutanlar şimdi var olan eşitsizlik düzenini değiştirmezlerse bu yüce ülkemizde, çeyrek yüzyıldan kısa bir sürede kanlı bir devrim olacağını şimdiden ileri sürüyorum.

CARNEGIE KENDİ MEZAR TAŞINDAKİ YAZIYI ANLATTI

Aleksandr Ragtime Topluluğu
En iyisi
En iyisi

fizik laboratuvarında verilen öğle yemeği yeniliklerle doluydu. Bir metre yükseklikteki minyatür yüksek fırın şölen masasının üzerindeydi, on iki metre boyunda dekovil hattı masanın çevresini dolaşıyordu. Yüksek fırın, raylardaki vagonlara erimiş maden yerine sıcak konyak döküyordu. Sunulan dondurma demiryolu traversi, ekmekse lokomotif biçimindeydi.

Her tür eğitim dalı içinde yükseköğrenimin üstünlüklerini öven Mr. Carnegie şu sonuca vardı: El işçiliğinin, beynin en yüce çalışması için en iyi temeli oluşturduğu anlaşılmıştır.

GENEL MÜDÜR YARDIMCISI BANKAYI BOŞALTTI

Koşun dinleyin
Aleksandr Ragtime Topluluğu
En iyisi
En iyisi

Jesse James'in kardeşi, filmde tren soyguncusu, haydut, yasa kaçağı olarak gösterilmesinin ahlaka aykırı olduğunu ileri sürdü Salt Lake papazlarının yaptığı araştırmaya göre Mormonlar arasında uygulanmakta olan birden çok kadınla evlenme savaşı bölgede kazanıldı kadın derneklerinin soluğu kesildi

Ülkenin en iyi topluluğudur bu

sirk hayvanlarının yalnız Chicago at etini yedikleri söylendi Indiana satış vergileri Dünya Fuarı'nın sonunun geldiğini gösterdi iktisadi patlama bayrağı paçavra gibi kullanıyor yamyam adalarında öldürüldü bakıcı suya düştü ve denizaslanlarının saldırısına uğradı.

Her an üzerine düşüp Santos Dumont'u boğma tehlikesi yaratan havada yarı sönmüş durumda asılı balonla sandal geldi. Santos yarı çekilerek yarı tırmanarak küpeştesini aşıp içine girdi.

Monako Prensi, yata getirilmesine, kurulanmasına ve üstünün değiştirilmesine izin vermesini istedi. Santos Dumont, kurtarılabilecek her şey kıyıya taşınana dek sandaldan ayrılmadı, sonra da sırılsıklam ama gülümseyerek, al-

dırmazlık içinde, kalabalığın coşkulu çığlıkları arasında karaya çıktı.

Sine-göz (3)

O qu'il a des beaux yeux* dedi karşıda oturan hanım ama O çocuklarla böyle konuşulmayacağını söyledi küçük oğlan tepeden tırnağa ateş bastığını yapış yapış olduğunu duydu ama alacakaranlıktı yarım kavun biçimi lambanın ışığı soluk kırmızıydı tren sarsıldı ansızın uyku bastırdı kapkaranlık ve mavi püskül sallanıyor kavun biçimi kara abajurun ucunda her yerde sipsivri kıvrımlı gölgeler (ilk geldiğinde O adam kavun getirdi uzun dantel perdelerden içeri güneş giriyordu kestiğimizde kavun kokusu tüm odayı kapladı) Yoo çekirdeklerini yeme güzelim apandisit olursun

ama pencereden gizlice bakıyorsun ansızın bodur bacalarla dizi dizi simsiyah gümbürdeyen karanlığa korkuyorsun kara dumandan kısa bacalardan fışkırıp sönen alev toplarından Çömlekçiler güzelim gece boyu orda çalışırlar Kim çalışır orada gece boyu? işçiler onlar gibi çalışanlar acı çekenler Meksikalılar

korkmuştun

ama şimdi yine karanlık simsiyah trendeki lambanın gökyüzünün her şeyin üzerinde karamavi gölge var O anlatıyor bir öykü

Evvelzamaniçinde Dünyapanayırındanönce Sendoğmadanönce Meksika'ya gittiler yeni uluslararası hatta özel vagonla derken adamlar trenin arkasından vurdular ceylanı kocaman tavşanları eşektavşanı dediler onlara bir keresinde de bir gece Evvelzamaniçinde Dünyapanayırındanönce Sendoğmadanönce bir gece anne öylesine kork-

* Ne güzel gözleri var

muştu ki patlayan tüfeklerden ama her şey yolundaydı
küçük bir avdan başka şey olmadığı anlaşıldı bir Meksikalı'yı öldürüyorlardı o kadar
çok eskidendi

İnsanlık Tutkunu

Debs demiryolu işçisiydi, Terre Haute'da tahta kulübede doğdu.

On kardeşten biriydi.

Babası '49'da gemiyle Amerika'ya gelmişti,

Colmar kentinden bir Alsace'lı; para kazanmaya pek aldırdığı yoktu, müziği, okumayı severdi,

çocuklarına ilkokulu bitirme olanağı sağladı, onlar için elinden gelen tek şey de buydu.

Daha on beşinde Gene Debs Indianapolis Terre Haute Demiryolları'nda makinistlik yapıyordu.

Lokomotif ateşçisi olarak çalıştı,

bir dükkânda tezgâhtar oldu,

yerel Lokomotif Ateşçileri Birliği'ne katıldı, yazman seçildi, işçileri örgütlemek için tüm ülkeyi dolaştı.

Uzun boyluydu, ayaklarını sürüyerek yürürdü, çam tahtası kaplı salonlarda işçileri coşturan ateşli konuşmalar yapardı

onlara kendi özlediği dünyayı isteten

kardeşlerin olacak dünyayı

herkesin eşit bölüşeceği dünyayı:

Ben işçi önderi değilim. Ne benim ne de başkasının ardından gitmenizi istiyorum. Sizi bu kapitalist vahşetten çıkarıp götürecek Musa arıyorsanız olduğunuz yerde kalacaksınız. Elimden gelse bile sizi o vaat edilmiş topraklara götürmezdim; çünkü sizi oraya ben götürürsem başkası gerisin geriye oradan çıkarabilir.

İşte marşandizcilerle, ateşçilerle, makasçılarla, makinistlerle böyle konuşuyordu, onlara demiryolu işçilerini örgütlemenin yeterli olmadığını, tüm işçileri örgütlemek gerektiğini, tüm işçilerin ortak konfederasyonda örgütlenmesi gerektiğini söylüyordu.

Lokomotif ateşçisiydi bir sürü uzun gece yolculuğunda

dumanlar arasında bir ateş yakardı onu, çamtahtası kaplı salonları döven ateşli sözcüklerde tutuşan; kardeşlerinin özgür olmasını istiyordu.

Pullman grevinden sonra kapatıldığı hücreden çıktığında Eski Wells Caddesi İstasyonu'nda kendisini karşılayan kalabalıkta işte bunu görüyordu,

bin dokuz yüz on ikide ona dokuz yüz bin oy veren insanlardı bunlar. Sosyalist başkan karabasanıyla redingotluları, silindir şapkalıları, pırlantalı hanımları korkutanlardı, Saratoga Kaplıcaları'nda, Cenevre Gölü'nde, Bar Limanı'nda.

Ama Gene Debs'in kardeşleri nerelerdeydi bin dokuz yüz on dokuzda Woodrow Wilson savaşa karşı çıkan konuşmalar yaptığı için Atlanta'da onu tutuklattığı zaman,

nerelerdeydi viski seven, birbirlerini seven iriyarı adamlar, Ortabatı'daki küçük kasaba barlarında usulca dağınık öyküler anlatan,

içinde tembel tembel dolaşacakları sundurmalı ev, yemek pişirecek şişman bir karı, içki ve puro, çapalayacakları bahçe, çene çalacakları bir kafadar isteyen sessiz adamlar,

ve bunun için çalışmak isteyen

ve başkalarının da bunun için çalışmasını isteyen;

nerelerdeydi lokomotif ateşçileri, makinistler, onu Atlanta Mapusu'na tıktıkları zaman?

Ve onu Terre Haute'a geri getirdiler, orada ölsün diye,

ağzında puroyla salıncaklı iskemlesine otursun sundurmada,

yanına karısı bir kap içinde kızıl Amerikan Gülleri koysun diye;

Terre Haute halkı, Indiana halkı, Ortabatı halkı onu seviyordu, ondan korkuyordu, onun kendilerini seven yaşlı, incelikli bir amca olduğunu düşünüyorlar, yanında olmayı, kendilerine şekerlemeler vermesini istiyorlardı,

ama ondan korkuyorlardı, sanki zührevi hastalığı varmış gibi, frengiliymiş ya da cüzamlıymış gibi ve bunun çok kötü olduğunu düşünüyorlardı,

ama bayrak adına

refah adına

yeryüzünde demokrasiyi güvence altına almak adına,

onun yanında olmaya korktular,

korktular onu çok fazla düşünmekten, inanmak korkusuyla;

çünkü demişti ki:

Yoksul bir sınıf olduğu sürece ben onun parçasıyım, suçlu bir sınıf olduğu sürece ben onun parçasıyım, tutuklu tek kişi bile varsa ben özgür değilim.

Sine-göz (4)

gümbürdeyen arabada yağmurun içinden geri geri giderken bu dört tekerleklinin titrek ışığında o ikisinin yüzüne bakarken Kadının koca sandıkları tavanı dövüp dururken Adamın avukat sesi *Othello* okurken

Babası severdi beni, sık sık çağırırdı,
Başımdan geçenleri sorardı hep
Yılı yılına, katıldığım savaşları, kuşatmaları,
Geçirdiğim serüvenleri.
Ben de taa çocukluğumdan başlar
Anlatırdım bir bir istediği ana değin:

Korkunç olayları, heyecan verici kazaları
Karada ve denizde; kaç kez
Nasıl kıl payı kurtulduğumu ölümden.

Aaaa işte Schuylkill arnavutkaldırımından sonra dümdüz ıslak asfaltta atların nalları keskin sesler çıkarıyor yağmurun gri çubukları arasından kışın çamuruyla al al donuk parıldıyor ırmak Senin yaşındayken Jack bu köprüden daldım köprünün parmaklıklarından soğuk yağmurla donuk donuk titreyen ırmağa bakabiliriz Üzerinde giysin var mıydı? Yalnızca gömleğim

Mac

Kalabalık trende, kapıya yakın yerdeydi Fainy; önünde duran, kayışa tutunmuş şişman adamın sırtında, buruşuk, su lekeli kâğıda yazılmış mektubu boyuna baştan okuyordu:

Gerçek Arayıcı Yazın Dağıtım Anonim Şirketi
Genel Merkez 1104 Hamlin Caddesi
Chicago, 111. 14 Nisan 1904
Fenian O'H. McCreary
456 N. Wood Caddesi
Chicago, 111.

SAYIN BAY,

10 Nisan tarihli mektubunuzu aldık.

Söz konusu işle ilgili olarak kişisel görüşmeden büyük yararlar sağlanacağını düşünüyoruz. 16 Nisan Pazartesi günü, saat dokuzda yukarıdaki adrese gelmek inceliğini gösterirseniz, sanıyoruz, başvurmuş olduğunuz işe uygun olup olmadığınız bütünüyle anlaşılabilir.

Saygılar, Gerçeği arayan

EMMANUEL R. BINGHAM.

Fainy korkuyordu. Tren istasyona çok çabuk varmıştı. İki sokak yürümesi için daha on beş dakikası vardı. Dükkânların vitrinlerine bakarak aylak aylak dolaştı. Doldurulmuş hayvanlar satan dükkânda içi doldurulmuş, altın sarısı bir sülün duruyordu; onun üzerinde, testere gibi gagasından etiket sallanan büyük, yassı, yeşilimsi bir balık asılıydı:

TESTEREBALIĞI (*Pristis perrotetti*)
Körfezlerde ve Florida sularında yaşar. Sığ körfezlere, iç sulara gider.

Belki de hiç gitmeyecekti. Vitrinin arkasında vaşak, öte yanındaysa kesik kuyruklu kedi vardı, ikisi de birer ağaç dalında duruyordu. Ansızın soluğunu tuttu. Geç kalacaktı. Apar topar koşturmaya başladı.

Dördüncü kata vardığında soluk soluğaydı, yüreği yerinden fırlayacakmış gibi atıyordu. Sahanlıkta buzlucamdan kapıları inceledi.

EVRENSEL İLİŞKİ ŞİRKETİ
F. W. Perkins

Sigorta

RÜZGÂRLI KENT BÜYÜ VE YENİLİKLER ŞİRKETİ

Dr. Noble
Hastane ve Hasta Odası Gereçleri

Sonuncusu tuvaletin arkasında pis bir kapıydı. Harflerin yaldızı dökülmüştü, ama çerçevelerinden okumayı başardı:

GENEL DONANIM VE TİCARET ŞİRKETİ

Sonra kapının yanında, duvarda, üzerine meşale tutan el çizilmiş bir kart gördü; üzerinde şunlar yazılıydı: 'Gerçek Arayıcı Şirket.' Korkuyla camı tıklattı. Yanıt alamadı, yineledi.

"Girin . . . Vurmayın," dedi derin bir ses. Fainy kapıyı açıp, iki büyük yazı masasının tümden doldurduğu karanlık, dar odaya girerken kekelemekte olduğunu gördü.

"Lütfen, efendim. Mr. Bingham'ı görmeye gelmiştim de."

Tek camın önündeki öteki masada, kocaman düşük çenesinin av köpeği havası verdiği iriyarı bir adam oturmuştu. Kara saçları uzundu, kulaklarının üzerinde kıvrılmıştı, ensesinde geniş, kara fötr şapka vardı, iskemlesinde arkaya kaykılıp Fainy'yi tepeden tırnağa süzdü.

"Nasılsın genç dostum? Bu sabah ne tür kitaplar alma eğilimindesin? Ne yapabilirim senin için bu sabah?" diye gürledi.

"Siz Mr. Bingham mısınız, efendim?"

"Evet, tam önünüzde duruyor Doc Bingham."

"Şey, efendim, şu iş için gelmiştim de . . ."

Doc Bingham'ın yüzündeki anlam değişti. Ekşi bir şey tatmış gibi ağzını buruşturdu. Döner iskemlesinde şöyle dönüp köşede duran pirinç tükürük hokkasına tükürdü. Sonra yine Fainy'ye dönüp şişko parmağını salladı. "Genç dostum, tecrübe sözcüğünü nasıl yazarsın?"

"T . . .e . . .c . . .r . . .i . . ."

"Yeter . . . Eğitimin yok . . . Ben de öyle sanıyordum . . . Ne kültür var ne de uygar adamı vahşilerin ilkelliğinden ayıran incelikli duygular . . . Ne gerçeği bulma coşkusu ne karanlıklara ışık tutma coşkusu . . . Anlıyor musun genç dostum, sana sunduğum iş değil, büyük bir olanak . . . hizmet etmek, kendini geliştirmek için çok hoş bir olanak. Ben sana parasız eğitim öneriyorum."

Fainy, ayak değiştirdi. Boğazına bir şey tıkanmıştı.

"İş matbaacılıkla ilgiliyse sanırım yapabilirim."

"Şimdi seni sorguya çekerken sakın aklından çıkarma büyük bir olanağın eşiğinde durduğunu."

Doc Bingham masasının gözlerini uzun süre karıştırdı, bir puro buldu, ucunu kopardı, yaktı, boyuna ayak değiştirmekte olan Fainy'ye döndü yine.

"Pekâlâ, adını söyler misin?"

"Fenian O'Hara McCreary . . ."

"Hımm . . . İskoçyalı ve İrlandalı . . . oldukça iyi bir karışım . . . benim de aslım budur."

"Ya dinin?"

Fainy kıvrandı. "Babam Katolik'ti ama . . ." Kıpkırmızı kesildi.

Doc Bingham gülüp ellerini ovuşturdu.

"Ah, din, ne suçlar işlenmiştir senin adına. Ben inançsızım . . . dostlarım arasında ne sınıfa aldırırım ne inanca; ama kimi zaman da oğlum, durumu idare etmelisin . . . Hayır, bayım, benim Tanrım gerçektir, namuslu insanların ellerinde durmadan yükselerek, bilgisizlik, açgözlülük sislerini dağıtacak olan, insanlığa özgürlük, bilgi getirecek olan gerçek . . . Bana katılıyor musun?"

"Dayımın yanında çalışıyordum. Sosyal demokrattır."

"Ah, öfkeli gençlik . . . At arabası kullanabilir misin?"

"Şey, evet efendim, sanırım."

"Öyleyse seni işe almamam için hiç neden yok."

"*Tribune*'deki ilanda haftada on beş dolar deniyordu."

Doc Bingham'ın sesi kadife gibi yumuşayıverdi.

"Elbette, Fenian, evladım, haftada on beş dolar en az kazancın olacak . . . Hiç ortak çalışma yöntemi diye bir şey duydun mu? İşte benim yanımda böyle çalışacaksın . . . Gerçek Arayıcı Şirketi'nin tek sahibi, temsilcisi olarak burada, benim elimde insan bilgisinin ve çabasının her sözcüğünü kapsayan görkemli bir küçük kitaplar, kitapçıklar dizisi var . . . Hemen

şimdi tüm ülkeyi içine alacak satış kampanyasına başlıyorum. Sen de benim dağıtıcılarımdan biri olacaksın. Kitaplar on sentle elli sent arasında satılacak. Her on sentlik kitaptan bir sent, her elli sentlikten beş sent kazanacaksın . . ."

"Yani her hafta para almayacak mıyım?" diye kekeledi Fenian.

"Metelikleri düşünüp, milyonları göz ardı edecek kadar salak mısın? Üç beş kuruşu güvence altına almak için hayatında karşına çıkan bu en görkemli olanağı bir yana mı iteceksin? Yoo, hayır, ateşli gözlerinde, İrlanda tarihinden gelme başkaldıran adında coşkulu, kararlı bir genç olduğunu görüyorum senin . . . Anlaştık mı? Öyleyse tokalaşalım, Fenian, aslanım, hiç pişman olmayacaksın."

Doc Bingham ayağa fırlayıp Fenian'ın eline sarıldı, sıktı.

"Şimdi, Fenian, gel benimle. Önce hazırlık olarak gidilecek önemli bir yerimiz var." Doc Bingham şapkasını başına çekti, sonra da merdivenleri inip kapıya vardılar; iriyarı bir adamdı, yürüdükçe yağlar üzerinden gevşek gevşek sarkıyordu. Her neyse, iş iştir, dedi Fainy kendi kendine.

Önce terziye gittiler. Doc Bingham'ın Lee dediği uzun burunlu, sarışın adam onları karşılamak için ayaklarını sürüyerek dışarı çıktı. Terzi dükkânı, buharlı kumaş ve temizleme suyu kokuyordu. Lee, damaksızmış gibi konuşuyordu.

"Nahıl da hahtaaım," dedi. "Bihnernen dolahm vehdimmm dohtoa, iyilefemedimm."

"Her zaman senin yanındayım, biliyorsun bunu Lee."

"Helpette, ama bana çok bohcun vah."

Dr. Emmanuel Bingham göz ucuyla Fainy'ye baktı.

"İki ay içinde bütün parasal sorunların çözüleceği konusunda güvence veririm sana . . . Ama şimdi yapmanı istediğim şey şu karton kutulardan, evlere giysi gönderdiğin kutulardan iki tane bana vermendir."

"Ne yapmak niyetindesin?"

"Genç dostumla benim küçük bir tasarımız var."

"Sahın kutularnan bi üç kâatçılık yapaım deme, üstlerinde adın yazılı."

Üzerlerinde süslü harflerle LEVY VE GOLDSTEIN GÜVENİLİR TERZİ yazılı, büyük, enli kutular koltuklarının altında dışarı çıkarlarken Doc Bingham yürekten kahkahalar atıyordu.

"Çok şakacıdır, o, Fenian," dedi. "Ama bu adamın acıklı durumu sana ders olsun . . . Zavallı bahtsız, bir gençlik budalalığının sonucu yakalandığı korkunç zührevi hastalığın acısını çekiyor."

Yine, doldurulmuş hayvan satılan dükkânın önünden geçiyorlardı. Yerli yerinde duruyordu yabanıl kediler, altın rengi sülün, büyük testere balığı . . . *Sığ körfezlere, iç sulara gider.* Fainy'nin içinden kutuları atıp kaçmak geldi. Ama ne olursa olsun, iş işti.

"Fenian," dedi Dr. Bingham güvenle, "Mohawk Evi'ni biliyor musun?"

"Evet, efendim, onların matbaa işlerini yapardık."

"Seni tanımazlar, değil mi?"

"Yoo, hiç bilmezler . . . yalnızca bir kere oraya kâğıt götürdüm."

"Harika . . . Şimdi iyi dinle. Benim odam 303. Sen dışarda bekle, beş dakika kadar sonra gel. Terzinin yanında çalışan çocuksun, tamam mı, temizlenecek giysileri alıyorsun. Odama gel, giysileri al, benim işyerime götür. Giysilerle nereye gittiğini soran olursa Levy ve Goldstein'a gidiyorsun, tamam mı?"

Fainy derin bir soluk aldı.

"Elbette, anlıyorum."

Mohawk Evi'nin en üst katındaki küçük odaya vardığında Dr. Bingham odayı arşınlıyordu.

"Levy ve Goldstein, bayım," dedi ağırbaşlı bir yüzle.

"Hey aslanım," dedi Dr. Bingham, "yetenekli bir yardımcı olacaksın, seni işe aldığıma seviniyorum. Sana peşin ola-

rak bir dolar vereceğim." Konuşurken, bir yandan da odanın ortasında duran büyük sandıktan giysiler, kâğıtlar, eski kitaplar çıkarıyordu. Hepsini özenle kutulardan birine yerleştirdi. Ötekine içi kürklü bir palto koydu. "Bu palto iki yüz dolara patladı, Fenian, geçmişteki tantananın kalıntısı . . . Ah, Vallombrosa'daki sonbahar yaprakları . . . Et tu in Arcadia vixisti . . . Latince bu, bilgelerin konuştuğu dil."

"Matbaası olan, yanında çalıştığım Tim Dayım da iyi Latince bilirdi."

"Bunları taşıyabilecek misin, Fenian? Pek ağır değil."

"Elbette taşırım." Fainy bir dolarını sormak istedi.

"Tamam, öyleyse koş bakalım . . . İşyerinde beni bekle."

Fainy, işyerinde, ikinci yazı masasında oturan bir adam buldu. "Hey, ne arıyorsun burada?" diye bağırdı adam çıngır çıngır sesle. Sivri burunlu, yağlı suratlı, düz siyah saçları dimdik duran genç bir adamdı. Koşarak merdivenleri çıkmaktan soluğu kesilmişti Fainy'nin. Ağır kutuları taşımaktan da kolları kaskatı olmuştu. "Sanırım bu da Mannie'nin budalalıklarından biridir. Söyle ona basıp gitsin buradan, öteki masayı da ben kiraladım."

"Ama, Doktor Bingham, Gerçek Arayıcı Yazın Dağıtım Şirketi'nde beni daha yeni işe aldı."

"Almıştır, Tanrı'nın belası."

"Bir dakikaya kadar burada olacak."

"İyi, iyi, otur şuraya da kapa çeneni. Görmüyor musun, çalışıyorum."

Fainy, suratını asarak pencerenin yanındaki döner iskemleye oturdu, kâğıt kapaklı kitaplarla tepeleme dolu olmayan tek iskemleydi bu. Pencere, birkaç tozlu dama ve yangın çıkışına bakıyordu. Kirli camların ardında öteki bürolar, öteki yazı masaları görünüyordu. Önündeki masada kâğıda sarılı kitap paketleri vardı. Aralarında dışarı sarkmış kitapçık yığınları . . . Gözü bir başlığa ilişti.

BEYAZ KÖLELER KRALİÇESİ

On altı yaşındayken ana ve babasının yanından kaçırılıp ırzına geçilen, alçakça aldatılıp yüz kızartıcı ve rezalet dolu bir hayata sürüklenen Milly Meecham'ın utanç verici açıklamaları.

Kitabı okumaya başladı. Dili damağı kurudu, her yanı yapış yapış oldu. "Kimse sana bir şey demedi, ha?" diye soran Dr. Bingham'ın gümbürtülü sesi okumasını yarıda kesti.

Daha yanıtlayamadan, öteki masadaki adamın sesi terslendi: "Bak bana Mannie, hemen bas git buradan . . . Masayı ben kiraladım."

"Kanlı buklelerini üstüme silkeleme Samuel Epstein. Genç dostumla ben, karanlıklara gömülmüş Michigan'ın ilkelleri arasında keşif gezisine hazırlanıyoruz. Bu akşam Saginaw'a doğru yola koyuluyoruz, iki ay içinde geri dönüp burayı senden alacağım. Bu genç de benimle geliyor, işi öğrenmek için."

"Yerin dibine batsın işin," diye homurdandı öteki ve yüzünü yine kâğıtlarına gömdü.

"İşi ertelemek, zamanı çalan hırsızdır, Fenian," dedi Dr. Bingham, kruvaze yeleğinin arasına şişko elini Napoléon gibi sokarak. "İnsan çabalarının gelgit suları gibi yükseldiği bir an vardır . . ." Ve iki saat boyunca Fainy onun buyrukları altında ter döktü, kitapçıkları kahverengi kâğıtla paketleyerek, bağlayarak, üzerlerine Gerçek Arayıcı Şirket, Saginaw Michigan, adresini yazarak.

Eve gidip yakınlarını görmek için bir saatlik izin istedi. Milly ince, gerilmiş dudaklarla alnından öptü. Sonra gözyaşlarına boğuldu. "Talihlisin, ah, keşke ben de erkek olsaydım," diye söylenerek yukarı koştu. Mrs. O'Hara iyi bir genç olmasını, hep Y.M.C.A.'da* kalmasını, oranın delikan -

* Genç Erkekler Hıristiyan Birliği: Gençler için çeşitli kuruluşları, pansiyonları olan dinsel bir vakıf. (ç.n.)

lıları baştan çıkmaktan koruduğunu, Tim Dayı'nın ayyaşlığından kendisine ders çıkarmasını söyledi.

Tim Dayı'yı bulmaya gittiğinde gırtlağı sıkılıyor gibiydi. O'Grady'nin içkievinde, arka bölümde buldu onu. Gözleri durgun, parlak maviydi, konuşurken altdudağı titriyordu, "Benimle bir içki iç evlat, artık kendi hayatını kazanıyorsun." Fainy, tadını hiç anlamadan bir bardak birayı bitirdi.

"Fainy, sen akıllı çocuksun . . . Keşke sana daha çok yardım edebilseydim. Sen O'Hara'sın, tepeden tırnağa. Marx'ı oku . . . elinden geldiğince incele, isyancı kanı taşıdığını unutma . . . Yaptıklarından ötürü insanları suçlama . . . Şu evlendiğim korkunç, zehir dilli şirrete bak. Onu suçluyor muyum? Hayır, düzeni suçluyorum. Sakın orospu çocuklarına satılma, evlat. Her seferinde senin satılmana yol açanlar kadınlardır. Anlıyorsun ne demek istediğimi. Haydi bakalım, git . . . hemen ayrılmazsan treni kaçıracaksın."

"Saginaw'dan yazacağım sana Tim Dayı, şerefsizim yazacağım."

Boş, sigara dumanlı odada Tim Dayı'nın ince, kırmızı yüzü, barın ve pirinçlerinin parıltısı, üzerinden eğilen barmenin pembe kolu, şişeler, aynalar, Lincoln'ün resmi, ona hafif bulanık bir baş dönmesi verdi ve dışardaydı, parıltılı, yağmurlu sokakta, parıltılı bulutların altında, elinde bavulu aceleyle istasyona gidiyordu.

Illinois Merkez İstasyonu'nda, çevresini kuşatmış kahve rengi kâğıttan paketlerin ortasında beklerken buldu Dr. Bingham'ı. Fainy, onu görünce içinin kalktığını hissetti. Yağlı, tombul gerdanı, kruvaze yeleği, üzerinden dökülen kara, resmi görünüşlü paltosu, et gibi kulaklarının üstündeki saçlarını ansızın kabartıp kıvrımlarla dışarı fırlatan tozlu kara fötr şapkası içini bulandırıyordu. Her neyse, iş işti.

"Açıkça söylemeliyim ki Fenian," diye başladı, Fainy yanına gelir gelmez, "insan doğası konusundaki bilgime güvendiğim kadarıyla senin tüyeceğinden biraz korkmuştum.

Hani bir şiirde ozan der ya, zordur yavru kuşun ilk kanat çırpması yuvadan uçmak için. Ben gidip biletleri alırken şu paketleri trene yerleştir, sigara içilen vagon olmasına özen göster."

Tren kalkıp kondüktör biletleri zımbaladıktan sonra Dr. Bingham öne eğilerek tombul işaretparmağıyla Fainy'nin dizine vurdu. "İyi giyindiğine sevindim, evlat. Dünyaya karşı düzgün görünüş sergilemenin önemini hiç unutma. Yürekte ne çok kül, ne çok toz bulunursa bulunsun, dışardan görünen adam canlı, neşeli olmalıdır. Şu köylülerden kurtulmak için bir süre birinci mevki vagonlarda oturacağız."

Çok kötü yağmur yağıyordu, trenin pencereleri karanlığa karşı boncuk boncuk çaprazlama çizgilerle yol yol olmuştu. Fainy, yeşil tüylü kumaş kaplı lüks vagonu geçip sondaki koltukları deri kaplı sigara kompartımanına doğru sendeleyerek giden Dr. Bingham'ı izlerken tedirgindi. Orada Dr.

Bingham cebinden kocaman bir puro çıkarıp dumandan bir dizi görkemli halka üflemeye başladı. Fainy ayaklarını koltuğun altına çekip elinden geldiğince az yer kaplamaya çalışarak oturdu.

Giderek kompartıman sessiz adamlarla, kıvrım kıvrım dönen puro dumanıyla doldu. Dışarda yağmur, çatırtılarla camları dövüyordu. Uzun süre hiç kimse konuşmadı. Arada adamın biri boğazını temizliyor, koca bir balgam parçasını ya da tütünlü tükürüğü tükürük hokkasına doğru uçuruyordu.

"Evet, bayım," diye başladı, özellikle bir yerden gelmeyen, özellikle bir yere yöneltilmemiş bir ses, "soğuktan donmuş olsam bile görkemli bir açılış töreniydi."

"Washington'da mıydınız?"

"Evet, efendim, oradaydım."

"Trenlerin çoğu ertesi güne kadar kente giremediler."

"Biliyorum, ben talihliydim, kırk sekiz saat kara saplanıp kalan trenler vardı."

"Kötü bir tipiydi."

Gün boyu taşıdı fırtınalı kuzey rüzgârı
Soluğu önünde azalan artıkları
Alçaktan halkalanarak güney yöresine
Parıldadı güneş göz kamaştıran kar sisinde

diye ezbere okudu Dr. Bingham utangaçlıkla, gözleri önüne eğik olarak.

"Böyle duraksamaksızın şiir okuyabildiğinize göre iyi bir belleğiniz olmalı."

"Evet bayım, alçakgönüllülük kurallarını yersiz olarak çiğnemeksizin toparlayıcı bir belleğim olduğunu söyleyebilirim sanıyorum. Bu doğal yetenek olsaydı yüzüm kızarırdı, sesimi çıkarmazdım, ama dünya lirik ve dramatik edebiyatının en iyi örneklerini kırk yıl incelemenin sonucu belleğimi geliştirdiğim için buna dikkatleri çekmenin, aydınlanma,

kendini eğitme yollarına adanmış başkalarını da yüreklendireceğini düşünüyorum! Ansızın Fainy'ye döndü. "Genç dostum, Othello'nun Venedik Senatosu'na yaptığı konuşmayı dinlemek ister misin?"

Fainy, yüzü kızararak, "Elbette," dedi.

"Neyse, en sonunda Teddy,* tröstlerle savaş konusunda verdiği sözü tutma olanağını elde etti. Bakın söylüyorum size, büyük Kuzeybatı'nın isyancı çiftçi oyları . . ." "Korkunç bir şey bu özel açılış törenindeki kaza."

Ama Dr. Bingham almış başını gidiyordu:

Ey, güçlü, yüce, sinyorlar,
Benim soylu, değerli efendilerim,
Kaçırdım bu yaşlı adamın kızını
Çok doğru; onunla evlendiğim de doğru . . .

"Tröstlere karşı yasa çıkaramayacaklar, inanın çıkaramayacaklar. Bireysel özgürlüğü bu yolla kısamazlar." "Cumhuriyetçi Parti'nin ilerici kanadı, birey olarak işadamının özgürlüğünü korumaya çalışıyor."

Oysa Dr. Bingham ayağa kalkmıştı, bir elini kruvaze yeleğinin arasına sokmuş, ötekiyle havada geniş çemberler çiziyordu:

Konuşmam kaba sabadır
Çok az kutsanmışım yumuşak sözleriyle barışın
Çünkü benim şu kollarım yedi yaşımdan beri
Son dokuz ay bir yana, en güzel işleri
Çadırlı savaş alanlarında başardılar.

"Çiftçi oyları," diye başladı öteki adam tiz bir sesle, ama hiç kimse dinlemiyordu. Meydan Dr. Bingham'a kalmıştı.

---

* Başkan Theodore Roosevelt.

Şu koca dünya üzerine çok az şey söyleyebilirim
Döviişlerin, savaşların dışında
Bu yüzden pek yararı dokunmaz davama
Kendi adıma konuşmamın.

Tren yavaşlamaya başladı. Azalan gürültünün içinde Dr. Bingham'ın sesi garip biçimde gümbürdüyordu. Fainy, sırtını koltuğun arkalığına yapıştırmış olduğunu gördü, sonra ansızın sessizlik çöktü, uzaklarda bir motorun zili ve Dr. Bingham'ın incelikli, fısıldayan sesi:

"Burada, yanımda, dünya klasiklerinden biri olan Boccaccio'nun *Decameron*'unun küçük bir kitapçık biçiminde, hiçbir bölümü çıkartılmamış baskısı var, bu kitap dört yüzyıldır sürükleyici zekânın, bayağı gülmecenin destanı olmuştur . . ." Sarkık ceplerinin birinden bir paket kitapçık çıkarıp elinde sallamaya başladı. "İçinizde bunlardan isteyen beyler varsa bir dostluk örneği olarak kitaplarımdan ayrılmayı göze alacağım . . . işte, Fenian, al bunları, bak bakalım isteyen var mı? Tanesi iki dolar. Buradaki genç dostum dağıtımı yapacak . . . iyi geceler, beyler." Çekip gitti. Tren yeniden kalkmıştı; Fainy, bütün sigara tiryakilerinin kuşkulu gözleri burgu gibi bedenini delerken sarsılan vagonun ortasında elinde kitapçıklarla dikilir buldu kendini.

"Birini görelim, bakalım," dedi köşede oturan kepçe kulaklı, ufak tefek adam. Kitabı açıp iştahla okumaya başladı. Fainy her yanının diken diken iğnelendiğini duyarak vagonun ortasında dikildi. Kıvrım kıvrım duman ve bir dizi puro arasından eğilmiş kitabı okurken Fainy onun gözlerinde bir parıltı yakaladı. Kepçekulakları pembeleşiverdi.

"Ateşli kitap," dedi ufak tefek adam, "ama iki dolar çok."

Fainy kekelemeye başladı: "Bebebenim diil, efendim, bilemem . . ."

"Hadi neyse, canı cehenneme . . ." Ufak tefek adam Fainy'nin avucuna iki dolar atıp okumayı sürdürdü. Fainy ken-

di kompartımanlarına doğru giderken cebinde altı dolar vardı, elinde iki kitap kalmıştı. Yarı yolda kondüktöre rastladı. Kalbi duracaktı neredeyse. Kondüktör ona ters ters baktı, ama bir şey söylemedi.

Doc Bingham uyukluyormuş gibi elleri başında, gözleri kapalı, yerinde oturuyordu. Fainy, yanındaki koltuğa ilişti.

Doc Bingham gözlerini açmaksızın, yarım ağızla, "Kaç tane aldılar?" diye sordu.

"Altı kâat toparladım . . . Ama, kondüktörün bana nasıl baktığını bir görseydiniz, ödümü patlattı."

"Sen onu bana bırak, aklından çıkarma kişu viran ülkenin tüccarlarına, sarraflarına yüce hümanistlerin yapıtlarını dağıtmak, insanlık ve aydınlanma karşısında hiçbir zaman suç değildir . . . Şu paraları toslasana sen."

Fainy, kendisine söz vermiş olduğu bir doları sormak istedi, ama Dr. Bingham almış başını Othello okuyordu yine:

Her fırtınanın ardından geliyorsa böylesine sessizlikler
Tırmansın çalışkan yelkenlimiz dağ gibi dalgaları
Olympos yüksekliğinde.

Gece geç saatlerde, Saginaw'da Gezgin Satıcı Hanı'nda yattılar, sabah zengin bir kahvaltı ederlerken Doc Bingham kitap satıcılığının kuramı, uygulaması üzerine söylev çekti. "Pek korkarım şimdi içlerine dalacağımız topraklarda," dedi, yağda üç yumurtayı kesip ağzını kekle doldururken, "köylülerin hâlâ Maria Monk özlemi çektiklerini göreceğiz."

Fainy, Maria Monk'un kim olduğunu bilmiyordu, ama sormak istemedi. Dr. Bingham'la birlikte at ve araba kiralamak için Hummer'in ahırına gitti. Orada, Gerçek Arayıcı Anonim Şirketi'yle Hummer Ahırı yöneticileri arasında, arabanın ve üzerine şapka takılabilecek türden sağrısı olan yaşlıca, alacalı atın kirası konusunda uzun bir çekişme sürdürül-

dü, bu yüzden de arkalarında kitap yığınlarıyla Saginaw'dan yola koyulduklarında öğle sonrasının geç saatleriydi.

Serin bir ilkbahar günüydü. Bulanık mavi gökyüzünde sarkık bulutlar gri lekelerle ilerliyordu. Alacalı at sürekli yavaşlıyordu; Fainy boyuna onun çukur kıçına dizginleri vurup ağzı kupkuru olana dek dilini şaklattı. İlk vuruşta alacalı at koşmaya başlıyor, sonra bunu düzensiz tırısa dönüştürüp yine yürümeye geçiyordu. Fainy, dilini şaklatıp sövdü durdu ama atı ne tırısta tutabildi ne de koşturabildi. Bu arada Bingham ensesine devirdiği siyah şapkasıyla yanında oturuyor, puro içip konuşuyordu: "Sana hemen şimdi söyleyeyim Fenian, aydınlanmış düşüncelerle dolu adamın tavrı, her iki tarafın da başına beladır . . . ben panteistim . . . ama panteist de yemek yemelidir, öyleyse satalım Maria Monk'u." Buzlu, ısırıcı dolu gibi birkaç damla yağmur yüzlerine çarpmaya başladı. "Bu gidişle zatürree olacağım, bu da senin suçun, at arabası kullanabileceğini söylemiştin sanırım . . . Şu soldaki çiftlik evine sür. Belki atla arabayı ahırlarına koymamıza izin verirler."

Gri eve, yolun biraz ötesinde bir küme çam ağacının altında duran gri ahıra doğru arabayı sürerken alacalı at iyice yavaşlayıp hendeğin kıyısındaki parlak yeşil çimenlere uzanmaya başladı. Fainy, dizginlerin ucuyla dövdü onu, ayağını uzatıp tekme bile attı, ama at kımıldamadı.

"Hay baş belası, dizginleri ver bana."

Dr. Bingham, atın başını korkunç bir biçimde dizginle çekti, ama alabildiği tek sonuç uzun sarı dişleri arasında yarı çiğnenmiş çimenin köpüğüyle atın başını çevirip onlara bakması oldu. Yağmur iyice hızlanmıştı. At gülüyormuş gibi geldi Fainy'ye. Paltolarının yakalarını kaldırdılar. Az sonra Fainy ensesinde buzlu bir damla hissetti.

"İn aşağıda yürü, lanet olsun, süremiyorsan dizginlerden tut da yürüt bari," diye tükürükler saçarak bağırdı Bingham. Fainy, aşağı atlayıp atı çiftlik evinin arka kapısına götürdü, atı tuttuğu kolundan içeri yağmur doluyordu.

"İyi akşamlar, hanımefendi." Dr. Bingham ayağa kalkmış, kapıya çıkan kadını başıyla selamlıyordu. Yağmurdan kaçıp sundurmada, kadının yanında durdu. "Birkaç dakika için atımı, arabamı sizin ahırınıza koymamda bir sakınca var mı? Arabamda değerli, su geçirmez kılıfları olmayan, bozulabilir mallarım var . . ." Kadın tel tel kır saçlı başını salladı. "Evet, itiraf etmeliyim ki çok lütufkârsınız . . . Haydi bakalım Fenian, atı ahıra koy, buraya gel, oturacak yerin altındaki küçük paketi de getir . . . şimdi söylüyordum genç dostuma, bu evde iki yorgun yolcuyu içeri alacak iyi yürekli kişilerin yaşadığından emin olduğumu." "İçeri girin, bayım . . . belki sobanın yanında oturup kurulanmak istersiniz. Gelin içeri Mr., şey?" "Dr. Bingham adım . . . Rahip Doktor Bingham," dediğini duydu Fainy eve doğru yürürken.

Koltuğunun altında bir paket kitapla kendisi de içeri girdiğinde sırılsıklam olmuştu, titriyordu. Dr. Bingham, mutfak sobasının karşısında, salıncaklı iskemlede oturuyordu. Yanındaki iyice ovulmuş çam tahtasından masanın üzerinde bir bardak kahveyle kek duruyordu. Mutfağı çok hoş, ılık bir elma, domuz yağı, lamba kokusu doldurmuştu. Yaşlı kadın mutfak masasında eğilmiş, dikkatle Dr. Bingham'ın anlattıklarını dinliyordu. Bir başka kadın, iriyarı, kemikli, seyrek sarı saçları tepesinde topuz yapılmış kadın, kırmızı boğumlu elleri kalçasında, arkada duruyordu. Sırtını kamburlaştırmış, kuyruğunu havaya dikmiş siyahlı beyazlı kedi Dr. Bingham'ın bacaklarına sürtünüyordu.

"Ah, Fenian, tam zamanında geldin," dedi adam kedininki gibi mırıltılı sesle. "Kibar ev sahiplerimize, çok ilginç, eğitici kitaplığımızın içeriğini anlatıyordum ben de, yeryüzünün en kutsal ve esin verici yazınının en önemli örneklerini. Kötü hava yüzünden uğradığımız bahtsızlık sırasında bize öylesine iyi davrandılar ki kitaplarımızdan birkaç tanesini onlara göstermenin görev olduğunu düşünüyorum."

İriyarı kadın önlüğünü çekiştiriyordu. "Arada bir okumayı severim," dedi utana sıkıla, "ama pek zaman bulamıyorum, en azından kışa kadar."

Doc Bingham, iyilik dolu gülümseyişle ipi çözüp açık paketi dizlerine yaydı. Bir kitapçık yere düştü. Fainy bunun *Beyaz Köleler Kraliçesi* olduğunu gördü. Doc Bingham'ın yüzünü tatsızlık gölgesi kapladı. Yere düşen kitabın üzerine ayağını koydu. "Bunlar İncil'den Seçmeler, oğlum," dedi. "Doktor Spikenard'ın *Her Durum için Kısa Vaazları*'nı istemiştim ben." Yarı açık paketi, hemen kapan Fainy'ye uzattı. Sonra da eğilip usulca eliyle yeri süpürerek ayağının altındaki kitabı aldı, cebine attı. "Sanırım, gidip kendim bulmak zorundayım," dedi kedi gibi mırıltılı sesiyle. Mutfak kapısı arkalarından kapanınca Fainy'nin kulağına hırladı. "Sıranın altında, küçük fare . . . Bana bir daha böyle oyun edecek olursan lanet olası tüm kemiklerini kırarım." Sonra da Fainy'nin kıçına diziyle öyle bir vurdu ki çocuğun dişleri birbirine çarptı, ahıra doğru yağmurun içinde çığlık attı. "Şerefsizim bilerek yapmadım," diye sızlandı Fainy. Ama Bingham çoktan eve girmişti. Sesi, lambanın ilk ışığıyla birlikte yağmurlu akşamın alacakaranlığına huzurla fıkırdayarak akıyordu.

Bu kez Fainy, paketi içeri götürmeden açmaya özen gösterdi. Dr. Bingham yüzüne bakmadan paketi elinden aldı, Fainy de, soba borularının arkasına döndü. Sırılsıklam giysilerinden yükselen buhar içinde, Dr. Bingham'ın gürlemesini dinleyerek durdu orada. Karnı açtı, ama ona bir parça börek vermek kimsenin aklına gelmiyor gibiydi.

"Ah, sevgili dostlarım, bu yeryüzünün gözyaşları, dertleri arasında dolaşıp duran, ışık saçan İncil'in yapayalnız vaizi için dinleyici bulmanın Büyük Yaratıcı'nın ne yüce bir lütfu olduğunu size anlatamam. Okumak için azıcık eziyete katlanan herkes için bu küçük kitapçıkların avutucu, ilginç, esin verici olacağına inanıyorum. Bunu öylesine güçle hissediyorum ki uygun fiyatla vermek için her zaman yanım-

da birkaç tane bulunduruyorum. Şimdilik bunları parasız verememek yüreğimi parçalıyor."

Yüz çizgileri ansızın keskinleşen yaşlı kadın, "Kaça?" diye sordu. Zayıf, kemikli kadın kollarını iki yanına sarkıttı. Başını salladı.

"Aklında mı, Fenian," diye sordu Dr. Bingham, güler yüzlülükle iskemlesinde arkaya kaykılarak, "bu kitapçıkların kaça olduğu?" Fainy kırgındı. Yanıtlamadı. "Gel buraya Fenian," dedi Dr. Bingham bal gibi tatlı sesle, "sana ölümsüz ozanın sözcüklerini hatırlatmama izin ver:"

Alçakgönüllülük merdivenidir tutkularının
Yukarılara tırmanan döner ona yüzünü
Ama bir kez tepeye ulaştı mı
Merdivendir döndüğü sırtını

"Acıkmış olmalısın. Benim böreğimi yiyebilirsin."

Yaşlı kadın, "Sanırım çocuğa bir parça börek bulabiliriz," dedi.

Fainy, öne çıkarak, "On sent değil miydi?" dedi.

Yaşlı kadın çabuk çabuk, "Ah, on sentse sanırım bir tane alırım," dedi. Zayıf kadın bir şeyler söylemeye başladı, ama çok geç kalmıştı.

Börek Fainy'nin midesine, dolaptaki eski sigara kutusundan çıkan parlak gümüş sent de Dr. Bingham'ın yelek cebine daha yeni inmekteyken dışardaki yağmurlu karanlıktan içeri koşum takımının şakırtısı, araba lambasının parıltısı doldu. Yaşlı kadın ayağa kalkıp ansızın açılan kapıya sinirle baktı. İriyarı, kır saçlı, yuvarlak kırmızı yüzünden küçük keçisakalı fırlamış adam, paltosunun eteklerinden yağmur sularını silkeleyerek içeri girdi. Arkasında, Fainy'nin yaşlarında sıska bir erkek çocuk vardı.

Kahvesinin, böreğinin son lokmasını yutmakta olan Dr. Bingham, "Nasılsınız bayım, nasılsın evlat?" diye gürledi.

"Yağmur dininceye kadar atlarını ahıra koyup koyamayacaklarını sordular. Bir engel yok, değil mi James?" diye sordu yaşlı kadın tedirginlikle. Boş iskemleyeyığılırken, "Sanırım," dedi yaşlı adam. Kadın, kitapçığı mutfak masasının gözüne saklamıştı. "Anladığım kadarıyla kitap satmak için geziyorsunuz." Açık kitapçık paketine ters ters baktı. "Bu süprüntülerden istemiyoruz, ama geceyi ahırda geçirebilirsiniz. Bir insanı dışarı atacak gece değil bu."

Atın koşumlarını çözüp inek ahırının üzerindeki samanlarda kendilerine yatak yaptılar. Evden çıkmadan adam kibritlerini almış, "Kibrit olan yerde yangın tehlikesi vardır," demişti. Atın battaniyesine sarınırken Doc Bingham'ın yüzü öfkeden kapkaraydı, "İnsana saygısızlık," gibisinden bir şeyler homurdanıyordu. Fainy coşkuluydu, mutluydu. Çatıyı döven yağmuru, hendeklerde çağıldamasını, altlarındaki ineklerin, atın boğuk kımıltı seslerini, geviş getirmelerini dinleyerek uzandı, burnuna saman kokusu, ineklerin ot kokusu doluyordu. Uykusu yoktu. Konuşabileceği kendi yaşında biri olsun istedi yanında. Her neyse iş işti, yoldaydı.

Bir ışık uyandırdığında daha yeni uykuya dalmıştı. Mutfakta görmüş olduğu çocuk elinde fenerle başında duruyordu. Kirişlere karşı devsi büyüklük kazanmış gölgesi üzerlerinde dolaşıyordu.

"Şey, bi kitap alacaktım da."

"Nasıl bir kitap?" diye esneyerek, kalktı Fainy.

"Anlarsın ya . . . hani şu sokak kızlarını, beyaz köleleri, onun gibi şeyleri anlatan kitaplardan biri."

"Kaç para ödeyeceksin, evlat?" diyen sesi geldi Dr. Bingham'ın at battaniyesinin altından. "Hayat gerçeklerini içtenlikle, özgürce anlatan, büyük kentlerdeki hayatın acıklı kanunsuzluklarını tanımlayan, bir dolarla beş dolar arasında değişen bir sürü ilginç kitabımız var. Doktor Burnside'ın *Eksiksiz Seks Kitabı* altı buçuk dolar."

"Bir dolardan çok veremem . . . Şey, bizim ihtiyara gammazlamazsın, değil mi?" dedi delikanlı, bir birine, bir ötekine dönerek. "Seth Hardwick, şu yolun altında oturan, bir keresinde Saginaw'a gitti, oteldeki adamdan kitap aldı. Canına yandığım, enfesti." Tedirginlikle kıkırdadı.

"Fenian, in aşağı. *Beyaz Köleler Kraliçesi*'ni getir ona bir dolara," diyen Doc Bingham uyumak için yerleşti.

Fainy'yle çiftçinin oğlu sarsılan merdivenden indiler.

"Şey, sürükleyici mi bari?.. Canına yandığım, peder anlarsa, beni bir temiz pataklar . . . Sen bu kitapların hepsini okumuşsundur."

"Ben mi?" dedi Fainy kibirle. "Benim kitap okumama gerek yok. İstediğim zaman hayatın kendisini görebilirim, işte . . . düşmüş kadınları anlatıyor."

"Bir dolar için kısa değil mi? Bir dolara büyük bir kitap alınacağını sanıyordum."

"Ama bu çok sürükleyici."

"Pekâlâ, sanırım babam beni buralarda sürterken yakalamadan alacağım kitabı . . . iyi geceler." Fainy, saman yığınındaki yatağına dönüp hemen uykuya daldı. Rüyasında bir ahırdaki sallanan merdivenleri kız kardeşi Milly'yle birlikte tırmandıklarını gördü. Milly, boyuna büyüyor, beyazlaşıyor, şişmanlıyordu, çevresi devekuşu tüyleriyle kaplı büyük bir şapka giymişti, giysisi yakasından başlayarak aşağılara, aşağılara doğru yırtılıyor, Bingham'ın sesi Maria Monk bu. *Beyaz Kölelerin Kraliçesi*, diyordu. Tam Fainy onu yakalayacağı sıra güneş ışığı gözlerini açtı. Doc Bingham bacakları ayrık, cep tarağıyla saçlarını tarayarak önünde duruyor, şiir okuyordu:

Artık ayrılalım, evrensel güneş
Kutsanmış ışıklarını kapatmaz yalnızca bir tek yere
Ne de kök salmıştır insan ağaç gibi . . .

Fainy'nin uyanmış olduğunu görünce, "Haydi Fenian," dedi, "bu hiç de konuksever olmayan çiftliğin tozlarını silkeleyelim üzerimizden, eski zaman düşünürlerinin yaptığı gibi kargışlamayla pabuçlarımızı bağlayarak . . . Atın koşumlarını tak, yolun aşağılarında kahvaltı edeceğiz."

Bu haftalarca böyle sürüp gitti, sonunda bir akşamüstü saçak saçak kara çam ağaçlarından oluşma küçük koru içindeki derli toplu sarı eve doğru arabalarını sürer bulana dek kendilerini. Doc Bingham evdekilerle konuşurken Fainy arabada bekledi. Bir süre sonra Doc Bingham geniş bir gülümsemeyle yanakları kırış kırış kapıda belirdi. "Çok iyi ağırlanacağız, Fenian, tam papazlara yaraşır gibi . . . Konuşmana özen göster, olur mu? Atı ahıra götürüp koşumlarını çıkar."

"Şey, Mr. Bingham, benim param ne olacak, üç hafta geçti." Fainy aşağı atlayıp atın başına gitti.

Can sıkıntısı geçti Bingham'ın yüzünden. "Ah, kazanç hırsı, kazanç hırsı . . ."

İyice incele
Süt beyazı elini, avucu hiç de temiz değil
Orasında burasında çirkin lekeler,
Ah, rüşvetti bunları bırakan . . .

"Ortak girişim için büyük tasarılarım vardı, oysa sen gençlik aceleciliğiyle, açgözlülüğüyle bunu berbat ediyorsun . . . ama bunu yapman gerekiyorsa hemen bu gece sana hakkın olanın hepsini, hatta daha fazlasını vereceğim. Pekâlâ, atın koşumlarını çöz, içinde *Maria Monk ve Kilise Fesadı* kitaplarının bulunduğu paketi getir."

Ilık bir gündü. Ahırın çevresinde ardıçkuşları ötüyordu. Her yan taze ot ve çiçek kokuları içindeydi. Ahır kırmızıydı, avlu beyaz legorn tavuklarıyla doluydu. Arabayı çözüp atı

bir bölmeye koyduktan sonra Fainy çite oturdu, uzaklardaki yulaf tarlalarının gümüşsü yeşiline bakarak sigara içti. Kolunu dolayabileceği bir kız ya da konuşabileceği arkadaşı olsun istedi.

Bir el omzuna değdi. Dr. Bingham yanında duruyordu.

"Fenian, genç dostum, keyfimiz yerinde," dedi. "Kadın evde yalnız, kocası yanlarında çalışan adamla birlikte iki günlüğüne kente inmiş. Küçücük, tatlı iki çocuğundan başka hiç kimse olmayacak evde. Belki de ben Romeo'yu oynarım. Beni hiç âşık görmemiştin. Bu en soylu rolümdür. Bir gün sana dik başlı gençliğimi anlatacağım. Gel de o tatlı, çekici kadını gör."

Mutfak kapısından içeri girdiklerinde yanakları gamzeli, bodur, şişman, leylak rengi başlık giymiş kadın biraz utanarak karşıladı onları.

"Bu benim genç yardımcım, hanımefendi," dedi Bingham soylu bir tavırla. "Fenian, bu da Mrs. Kovach."

"Aç olmalısınız. Biz de tam yemek yiyecektik."

Güneşin son ışıkları, üzeri tencereler ve tavalarla dolu fırını aydınlatıyordu. Parlak cilalı kapakların çevresinden, küçük fışkırmalarla hoş kokulu buhar çıkıyordu. Konuşurken Mrs. Kovach öyle bir eğildi ki, kolalı önlük kuşağı üzerinde fiyonk yapılmış kocaman mavi kıçı dimdik havaya kalktı, fırın kapağını açtı, büyük bir tepsi mısır ekmeği çıkarıp pencerenin yanında hazırlanmış olan masadaki tabağa boşalttı. Fainy'nin ağzı sulandı. Dr. Bingham ellerini ovuşturuyor, gözlerini yuvarlıyordu. Masaya oturdular, mavi gözlü, kirli yüzlü iki çocuk da oturtuldu, çabuk çabuk sessizlik içinde yemekleri yutmaya başladılar. Mrs. Kovach tabaklarını, pişmiş domates, kızarmış patates, biftek, fasulye ve domuz pirzolasıyla tepeleme doldurmuştu. Kahvelerini koyup kendisi de otururken nemli gözlerle konuştu:

"Erkeklerin yemek yemelerini seyretmeyi severim."

Kendisine baktığını görünce Fainy'nin başını çevirmesine yol açan ezik menekşe görünümü almıştı yüzü. Yemekten sonra hoşnut, ürkmüş bir tavırla oturup, boyuna konuşan, konuşurken arada durup arkaya yaslanarak lambaya doğru bir duman halkası üfleyen Dr. Bingham'ı dinledi.

"Kendim Lutherci değilim, ama hanımefendi, Martin Luther'in büyük kişiliğine, her zaman insanlığa ışık tutan biri olarak saygı duymuşumdur, onu beğenmişimdir. O olmasaydı biz hâlâ Roma'daki Papa'nın korkunç egemenliği altında sürünüyor olacaktık."

"Bu ülkeye hiçbir zaman giremeyecekler. Tanrı aşkına, düşünmek bile tüylerimi ürpertiyor."

"Yoo, hayır, özgür doğmuş Protestanların damarlarında bir damla kan kaldığı sürece bunu yapamazlar . . . ama karanlıkla savaşmanın yolu ışıktır. Işık, okumaktan, eğitimden gelir . . ."

"Tanrı aşkına, çoğu kitabı okurken başıma ağrılar giriyor, doğruyu söylemek gerekirse pek zamanım da yok. Kocam okur. Tarım Bakanlığı'ndan alır okuduğu kitapları. Bir keresinde bana da okuttu, kümes hayvanlarının yetiştirilmesi üzerine bir kitaptı, ama pek anlam veremedim. Kocamın ailesi göçmendir . . . Sanırım, insanlar oralarda başka türlü düşünüyorlar."

"Böyle yabancıyla evlilik zor olmalı."

"Bazı bazı ben de nasıl katlandığımı bilmiyorum. Tabii, evlendiğimde çok yakışıklıydı . . . Yakışıklı erkeklere hiç dayanamam."

Doc Bingham masaya daha da eğildi. Gözleri dışarı uğrayacakmış gibi yuvalarında fıldır fıldır dönüyordu.

"Ben de güzel kadına dayanamam."

Mrs. Kovach derin derin içini çekti.

Fainy kalkıp dışarı çıktı. Parasını almak için bir şeyler söylemeye çalışmıştı, ama bunun yararı neydi? Dışarısı serin-

di, uzaklardaki evlerin, ahırların üzerinde yıldızlar pırıl pırıldı. Arada bir kümesten uykulu bir gıdaklama ya da bir tavuk tüneğinde dengesini yitirdikçe tüylerin hışırtılı sesi geliyordu. Doc Bingham'a sövüp sayarak, arada bir gübre topağına tekme atarak ahırın önünde dolaştı.

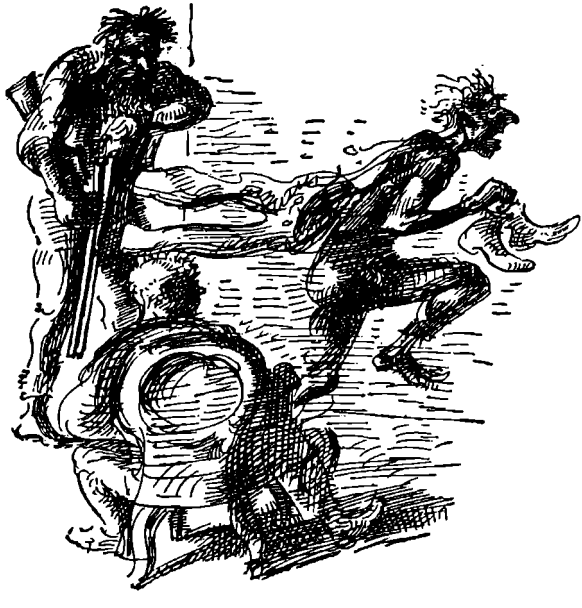
Daha sonra lambanın aydınlattığı mutfağa baktı. Doc Bingham kolunu Mrs. Kovach'ın beline dolamış, boştaki eliyle havada biçimler çizerek şiir okuyordu:

. . . Bunları duymak için
Can atardı Desdemona
Ama ev işleri onu engellediğinde
Elinden geldiğince apar topar ayrılıp
Yanıma gelirdi yine dinlemek tutkusuyla.

Fainy pencereye doğru yumruğunu salladı. "Tanrı cezasını versin senin işinin, ben paramı istiyorum," dedi yüksek sesle. Sonra yürüyüşe çıktı. Döndüğünde uykusu gelmiş, üşümüştü. Mutfak boştu, lamba kısılmıştı. Nerede uyuyacağını bilemedi, ateşin yanındaki iskemleye oturup ısınmaya çalıştı. Başı önüne düşmeye başladı, uykuya daldı.

Üst kattaki döşemede korkunç bir gümbürtü ve kadın çığlıklarıyla uyandı. Aklına gelen ilk şey Doc Bingham'ın kadını soymakta, öldürmekte olduğuydu. Ama hemen arkasından, kırık dökük İngilizceyle söven, bağıran başka ses duydu. Doc Bingham önünden rüzgâr gibi geçerken iskemlede doğrulmuştu. Yalnızca pamuklu iç çamaşırları vardı sırtında. Bir elinde pabuçları, ötekinde giysisi. Pantolon askısının ucundaki pantolonu arkasında uçurtma kuyruğu gibi uçuşuyordu.

"Hey, ne yapacağız?" diye bağırdı Fainy ardından, ama yanıt alamadı. Bunun yerine kendini uzun boylu, esmer, da-

ğınık kara sakallı, soğukkanlılıkla çiftesini doldurmakta olan adamla yüz yüze buldu.

"Orospu çocuğunu vurucam."

"Hey, yapamazsın bunu," diye başladı Fainy. Göğsünc çiftenin dipçiğini yiyip gürültüyle iskemleye yuvarlandı. Adam uzun, esnek adımlarla kapıdan çıktı, çiftlik yapıları arasında takırtılarla uzaklaşan iki el ateş onu izledi. Uzun süreli isterik bir kıkırdama ve hıçkırıkla noktalanan kadının çığlıkları başladı yine.

Fainy sanki yapıştırılmış gibi sobanın yanındaki iskemlede oturuyordu.

Koşarken Doc Bingham'ın pantolonundan düşmüş olması gereken elli sent gördü mutfak döşemesinde. Kapıp tam cebine attığı sıra elinde çiftesiyle uzun boylu adam geri geldi.

Boğuk sesle, "Mermi kalmadı," dedi. Sonra da üzeri toplanmamış tabaklarla dolu mutfak masasına oturup çocuk gibi ağlamaya başladı, esmer, büyük ellerinin boğum boğum parmaklarından gözyaşları süzülüyordu. Fainy yavaşça dışarı çıkıp ahıra gitti. Usulca, "Mr. Bingham," diye seslendi. Arabanın milleri arasında atın koşumları yığılı duruyordu, ama ne Doc Bingham'dan ne de alacalı attan iz vardı. Kümeste ürkütülmüş tavukların korkulu gıdaklamaları, hâlâ çiftlik evinin üst katından gelmekte olan kadının çığlıklarına karışıyordu. "Ne yapacağım şimdi?" diye Fainy kendine soruyordu ki aydınlık mutfak kapısında durup kendisine nişan almakta olan uzun boylu adamı gördü. Tam çifte ateş alırken kendini ahıra atıp arka kapıdan çıktı. Başının üzerinde bir kurşun vınladı. "Vay canına, mermileri bulmuş." Fainy bacaklarının var gücüyle, elinden geldiğince hızla yulaf tarlasına daldı. Sonunda fundalarla kaplı parmaklığa elini yüzünü parçalayarak soluk soluğa tırmandı, kuru bir hendeğe boylu boyunca uzandı. Kimse yoktu peşinde.

Haber-film 3

"BU DÜNYADA YAŞAMAK YÜREK İŞİDİR," KANSAS'TA KARDEŞİYLE BİRLİKTE AYAKLANMA ÇIKARMAKTAN ASILAN GEORGE SMITH'İN SON SÖZLERİ OLDU QUEENSBURRY MARKİZİ ÖLDÜ ALEVLER BAHARAT TARLALARINA ZARAR VERDİ MAHKEME ZOLA'YI SALIVERDİ

birkaç yıl önce McKinley armaları takan, ceketlerine kırmızı anarşist rozeti iliştiren, cumhuriyetçilerin bira içirdiği New Jersey anarşistleri, Avrupa krallarından birini öldürmeyi tasarladılar ve öyle görünüyor ki, Başkan'ı öldürme planları da aynı zamana ya da bundan az sonraya ayarlanmıştı.

Ne hoş ay ışığı Wabash üzerinde bu gece
Geliyor yeni biçilmiş ot kokusu tarlalardan
Çınarlar arasından parıldıyor mum ışığı
Uzaklardaki Wabash kıyılarından

GÜZEL GÜNLER İÇİN SOKAKLARA

Altı Bin İşçi Smolensk Gösterisinde Katil Çar'a Ölüm Diyen Pankartlar Taşıdı.

Ayaklanmalar Yolların Kesilmesi Yük Arabacılarının Grevinin Başladığını Gösteriyor

DÜNYANIN EN BÜYÜK DENİZ SAVAŞI YAKLAŞIYOR

Madrid Polisi Siyah Bayrak Taşıyan Beş Bin İşçiyle Çarpıştı

Dansöz İnsanı Çıldırtan Rekoru Kırarak Portakal Yemeyi Sürdürürken İzleyicilerin Başı Döndü

Sine-göz (5)

ve biz Port Arthur savaşını oynadık banyo teknesinde ve oturma odasının tavanından sular sızdı aşağıya bu olanlar çok kötüydü ama Kew Bahçeleri'nde çaya geldi yaşlı Mr. Garnet hâlâ dinç sağlam ya öylesine de yaşlı önce onu camdan gördük kırmızı bir yüz yanaklarda John Bull gibi favori sakal karışımı teyze dedi ki bu denizcinin sallanan yürüyüşüdür koltuğunda kutu taşıyordu Vickie'yle Pompon havladı işte çaya gelmişti Mr. Garnet kara kutudan gramofon çıkardı silindir koydu gramofona çay takımlarını masanın ucuna iteledi̇ler şimdi dikkat et de düşürme hemencecik çizilir niye olmasın basbayağı dikiş iğnesi de olur efendim ya benim özel iğnelerim var

ve biz Başladık konuşmaya Amiral Togo'dan Banyan'dan ve Ruskilerin nasıl da votka içtiklerinden Kuzey Denizi'ndeki o zavallı balıkçı çocukların tümünü nasıl da öldürdüklerinden özenle kurdu gramofonu yayı kırılmasın diye iğne başladı hart hart Yaa evlat ben kendim de gemiciydim ufacıktan beri senden bile küçükten beri ilk İngiliz zırhlısı *Warrior*'da komutanlarla dostluğa yükseldim şimdi bile Galler danslarını yapabilirim elinin üzerinde kırmızı mavi gemici pusulası dövmesi tırnakları kara kara kalın beceriksizce tutmaya çabalarken iğneyi iğne hart hart uzaklarda bando çalıyordu küçük kara borudan çıkan gıcırtılı gürültüde Tanrı *Kralı Korusun* ve küçük küçük köpekler uludu

Haber - film 4

Alamo'da buldum sevdiğimi
Ay doğarken
Güzelliğinden sönükleşti ışığı
Öylesine parlaktı gözleri

öğleden önce grev gözcüleri, içinde elli kamp iskemlesi bulunan ve Michigan Caddesi'yle Washington Caddesi'ndeki itfaiye yapılarına gitmekte olan arabayı devirdiler. Bildirildiğine göre iskemleler grevde görevlendirilen polislerin dinlenmeleri için istenmişti

DONANMALAR BUGÜN LUZON'UN BATISINDA SAVAŞA GİREBİLİR

yemekten önce üç büyük kurt öldürüldü.

Yurttaşların kendisini görebilmeleri için Başkan Roosevelt'in de atla geçeceği gösteri önerildi. En önde bir düzine köpeği öldürdükten birçok kişiyi yaraladıktan sonra son günlerde yakalanan ayı kafes içinde geçirilecek. Ayı bir saat önceden tepelere salınacak, sonra iz sürecek köpek sürüleri yollanacak Başkan Roosevelt'le rehberler peşlerinden gidecek

Bahse Tutuşan Üç Kolombiyalı Öğrenci Otomobille Chicago'ya Gidiyor

ŞİMDİ GENEL GREV TEHLİKESİ VAR

Ne hoş ay ışığı Wabash üzerinde bu gece

PETROL KRALLARININ EN MUTLU GÜNÜ

her beş dakikada bir nur topu gibi bir çocuk her tür taşınmaz mal pazarı fabrika alanları konut işyerleri için iyi bir talep bulunduğundan sağlıklı gelişmesini sürdürüyor mahkemenin özel değerlendirmeleri işçileri parçaladı

MOSKOVA'DA KANLI PAZAR

melekler gibi kadınlar ezilip parçalandı petrol alanlarını askeri birlikler koruyor Amerika Sezar döneminde olduğu gibi imparatorluk kurma eğiliminde beş dolarlık şiirle zengin koca buldu Edison daha az yiyin diyor zengin poker oyuncusu floş ruvayal çıkarınca düşüp öldü Cicero'da yolsuzluk yapıldığı öne sürüldü

RUSYA'DA GREV AYAKLANMA ANLAMINA GELEBİLİR

iki yatla göl romansı işçiler arasındaki kavga ölümle bitti Michigan Albion'u yendi Sen-Petersburg'da kızıl bayraklar

ÇAR HALKA BOYUN EĞDİ

kırk saat boyunca ölü bebeğini kucağında tuttu patlayan su boruları yüzünden aileler sokağa döküldü

ÇAR ANAYASAYI ONAYLADI

Geliyor yeni biçilmiş ot kokusu tarlalardan
Çınarlar arasından, parıldıyor mum ışığı

Sine-göz (6)

Haydi Madison Haydi Madison dedi Mr. Linwood başöğretmen biri kırlarda yukarılara koşarken vururken yuvarlak topa ayaktopu derler buna Hampstead'de sonra da eve yürüme zamanıydı kendini de pek hoş hissederek çünkü Mr. Linwood Hadi Madison demişti

Taylor dedi ki işte bir Amerikalı daha geliyor gazetelerde çıkan Teddy'nin resimlerindeki gibi dişleri vardı ve ucu kalkık burnu süvari giysileri dedi ki kime oyunu vereceksin? biri ne bileyim dedi o göğsünü şişirdi yani demek istiyorum ki sizinkiler kimi tutuyor Roosevelt'i mi Parker'i mi? biri Yargıç Parker dedi

öteki Amerikalı'nın saçları kapkaraydı yumruğunu yukarı kaldırdı burnu da yukarı kalktı ben Roosevelt'i tutuyorum dövüşelim mi? tir tir titreyerek dedi ki ben Yargıç Parker'i tutuyorum ama Taylor zencefilli gazoz içmek için iki penisi olan var mı? dedi ve o zaman da hiç kimse dövüşmedi

Haber-film 5

TAHTAKURULARI BİYOLOGLARI DIŞARI
KAÇIRTTI

evden kaçan kızlar bağlandı, ağızları tıkandı, onlar köpek kurtardı

AYAKLANMAYLA KARŞI KARŞIYA GELEN
ÇAR II. NİKOLAY HALKA ÖZGÜRLÜK VERDİ

felç cerrahın bıçağını durdu bir kalem darbesiyle Avrupa'daki son mutlak krallık tarihe karıştı Ölüm Vadisi madencisi ve Santa Fe Yolu'nun maymun iştahlı reklamcısı ölebilir plastik meleği çalmaktan hapishaneye atıldı

Uzaklardaki Wabash kıyılarından.

Mac

Ertesi sabah gün doğduktan hemen sonra Fainy, bardaktan boşanırcasına yağan yağmur altında, topallayarak Gaylord tren istasyonuna girdi. Bekleme odasında şişkin karınlı bir soba yanıyordu. Bilet gişesi kapalıydı. Görünürde hiç

kimse yoktu. Fainy sırılsıklam olmuş pabuçlarından önce birini sonra ötekini çıkardı, çorapları kuruyana dek ayaklarını sobaya yapıştırdı. İki topuğunda da sivilceler çıkmış, yara olmuştu. Pis bir kabukla çoraplar yapışmıştı yaraya. Yine pabuçlarını giydi, sırada gerindi. Hemen uykuya daldı.

Maviler giymiş uzun boylu biri kendisiyle konuşuyordu. Başını kaldırmaya çabaladı, ama çok uykusu vardı.

Daha önce de uykusunun arasında duymakta olduğu ses, "Hey aslanım, istasyon görevlisi seni burada bulmasa iyi olur," diyordu. Fainy gözlerini açıp oturdu. "Vay canına, seni aynasız sandım."

Geniş omuzlu, mavi pamuklu gömlekle iş pantolonu giymiş delikanlı tepesinde duruyordu. "Seni uyandırsam iyi olur diye düşündüm, buralarda istasyon görevlileri adamın gözünün yaşına bakmaz."

"Sağ ol." Fainy bacaklarını uzattı. Ayakları öylesine şişmişti ki zor basıyordu. "Vay canına, ölü gibiyim."

"Şey, yirmi beşer sentimiz olsa şahane kahvaltı çekeceğimiz bir yer biliyorum."

Fainy yavaşça, "Bir buçuk dolarım var," dedi. Elleri cebinde, sırtını sıcak sobaya verip öteki çocuğun dört köşe, iri çeneli, mavi gözlü yüzüne bakarak durdu.

"Nerelisin sen?"

"Duluth'lu . . . Boşta geziyorum denebilir. Ya sen nerelisin?"

"Hay aksi, keşke bilseydim. Dün geceye kadar bir işim vardı."

"İstifa mı ettin?"

"Şey, gidip şu kahvaltıyı etsek nasıl olur?"

"Harika. Dün de bir şey yemedim . . . Adım George Hall . . . Çocuklar bana Ike der. Biliyor musun, pek de boşta geziyorum sayılmaz. Dünyayı görmek istiyorum."

"Sanırım ben de şimdi dünyayı görmek zorunda kalacağım," dedi Fainy. "Adım McCreary. Chicago'danım. Ama doğuda, Connecticut'ın Middletown kasabasında doğdum."

Demiryolu işçilerinin kaldığı yapının tel kafesli kapısını açtıklarında yüzlerine domuz pastırması, kahve, hamamböceği ilacı kokusu çarptı. Beygir dişli, sarışın, boğuk sesli bir kadın onlara masa hazırladı.

"Siz delikanlılar, nerede çalışıyorsunuz bakalım? Daha önce sizi gördüğümü hiç sanmıyorum."

"Bıçkı fabrikasında çalıştım," dedi Ike.

"Bıçkı fabrikası kapandı iki hafta önce, çünkü şef beynini patlattı."

"Ben bilmiyor muyum sanki?"

"Hey delikanlılar, paraları önceden sökülseniz iyi olur."

Bir dolarlık kâğıt parayı kadının yüzüne sallayan Fainy, "Param var benim," dedi.

"İyi iyi, paranız varsa herhalde ödersiniz," dedi garson kadın bir gülümsemeyle uzun, sarı dişlerini göstererek.

"Elbette pembe beyazım, milyonerler gibi öderiz," dedi Ike.

Kahve, mısır lapası, domuz pastırması, büyük, kalın, beyaz kekle karınlarını bir güzel doyurdular. Kahvaltının sonunda Bingham'ın yaşamı, aşkları üzerine Fainy'nin anlattığı öykülere öylesine katılırcasına gülüyorlardı ki garson kadın içki içip içmediklerini sordu, Ike kadınla şakalaşarak kendilerine açıktan iki kahve daha getirmesini sağladı. Sonra da iş giysisinin cebinden ezilmiş iki sigara çıkardı. "Şu zıkkımdan alsana Mac?"

"Burada sigara içemezsiniz," dedi garson. "Bizim patroniçe sigaraya bozulur."

"Anlaşıldı, güzelim, tüyeceğiz şimdi."

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Ben kendi hesabıma Duluth'a gidiyorum. Bizim moruklar orada . . ."

"Demek Duluth'tansın ha? Şu Duluth için anlattıkları gülünç şey neydi?"

"Gülünç falan değil, büyük felaket."

"Benimle dalga geçeceğini sanmıyorsun, değil mi?"

"Değmez buna tatlım." Masayı temizlerken garson kadın kıkır kıkır gülüyordu. Kocaman kırmızı elleri, mutfakta çalışmaktan bembeyaz olmuş kalın tırnakları vardı.

"Hey, gazete var mı? Treni beklerken okuyacak bir şeyler istiyorum."

"Ben getiririm sana. Hanım, Chicago'da çıkan *American* gazetesini alır."

"Vay canına, üç haftadır gazete falan görmedim."

"Ben de gazete okumayı severim," dedi Fainy. "Dünyada neler olup bittiğini bilmek isterim."

"Bir sürü yalan çoğu . . . hepsinin sahibi de büyük şirketler."

"Hearst'ünki halkın yanında."

"Ona da ötekilerden çok güvenmem."

"*Mantığa Çağrı*'yı okudun mu?"

"Baksana bana, sosyalist misin sen?"

"Elbette, grevcilerin yanında yer aldığı için büyük şirketler işini kapatana dek dayımın matbaasında çalıştım."

"Vay anasını, müthiş bir şey . . . İnan bana . . . ben de . . . Bak Mac büyük bir gün bugün benim için . . . benim gibi düşünen birine pek sık rastlamam da."

Bir tomar gazeteyle dışarı çıkıp kentin biraz dışında bir çam ağacının altına oturdular. Güneş çıkmış, ortalığı ısıtıyor, büyük, beyaz, mermersi bulutlar gökte yüzüyordu. Timsah derisi gibi kabuklu, pembeye çalan kökün üzerine başlarını koyarak sırtüstü uzandılar. Bir gece önceki yağmura karşın altlarındaki çam iğneleri kuruydu, sıcaktı. Önlerinde uzayıp gidiyordu tek hatlı tren yolu; çalılıklar arasından, orda burda ayrıkotları yapraklarının uçuk yeşil sivri uçlarının sürmeye başladığı kesilmiş orman alanının açıklıkları arasından. Sırayla bir hafta öncesinin gazetelerini okudular, konuştular.

"Belki de Rusya'da başlar, insanların en kötü sömürüldüğü, en geri ülke orası . . . Bıçkı fabrikasında çalışan bir Rus vardı, eğitim görmüş biri, Sibirya'dan kaçmış . . . Çok konuşurduk onunla . . . O böyle derdi. Toplumsal devrimin Rusya'da başlayacağını, tüm dünyaya yayılacağını söylerdi. Esaslı adamdı. Bahse girerim önemli biriydi."

"Tim Dayı, Almanya'da başlayacağını düşünürdü."

"Aslında burada, Amerika'da başlaması gerekir . . . Bizim burada şimdi bile özgür kurumlarımız var . . . Yapma-

mız gereken şey büyük şirketlere çaktırmadan yolumuzu bulmak."

"Tim Dayı derdi ki, Amerika'da biz gereğinden çok varlıklıyız . . . sömürünün, yokluğun ne demek olduğunu bilmiyoruz. O ve öteki dayılarım buraya gelmeden önce İrlanda'daki Fenianlardanmışlar.* Bu yüzden benim adıma Fenian demişler . . . Babam pek hoşlanmazdı bundan, galiba . . . pek yürekli biri değildi, sanırım."

"Hiç Marx okudun mu?"

"Hayır . . . çok isterim ama."

"Ben de okumadım, ama Bellamy'nin *Geriye Bakış*'ını okudum, işte beni sosyalist yapan o kitaptır."

"Anlatsana bana da, evden ayrıldığımda okumaya yeni başlamıştım."

"Serserinin teki uykuya dalıyor, iki bin yılında uyanıyor, her yerde devrim olmuş, her şey sosyalist, ne tutukevi var ne yoksulluk, hiç kimse kendisi için çalışmıyor, hiç kimse için varlıklı bir banker ya da kapitalist olma yolu yok, işçi sınıfı için de hayat oldukça keyifli."

"İşte ben de hep böyle düşünürüm . . . Zenginliği yaratanlar işçiler, zenginlik de bir sürü beleşçinin değil onların olmalıdır."

"Kapitalist düzenden, büyük tröstlerden, Wall Street'ten kurtulabilseydik her şey böyle olurdu."

"Vay canına."

"Bunun için gerekli şey de genel grev örgütlemek, işçilerin artık patronlar için çalışmaya karşı çıkmalarını sağlamak . . . Ama bir anlayabilselerdi bunun nasıl kolay olacağını. Tüm basın şirketlerin elinde, onlar da işçileri eğitimden, bilgiden yoksun bırakıyor."

"Ben matbaacılığı oldukça iyi bilirim, linotip kullanmayı da . . . Canına yandığım, belki bir gün bir şeyler yapabilirim."

---

* İrlanda'nın bağımsızlığı için savaşan bir örgüt.

Mac ayağa kalktı. Her yanı sızlıyordu. Bir bulut güneşi örtmüştü, ama demiryolunun aşağılarında incecik ormanlar, güneş altındaki genç huş ağacı yapraklarının altınsı yeşil parıltısıyla doluydu. Kanı alev alev yanıyordu. Demiryoluna bakarak bacaklarını ayırıp durdu. Uzaklarda bir dönemeçte, kahverengiler, koyu maviler giymiş bir görevlinin bulunduğu elle işletilen demiryolu arabası göründü. Yaklaşmasını izledi. Arabanın önünde küçük kırmızı bayrak sallanıyordu; gölgeden lekelerin içine dalıp çıkarak gittikçe büyüyor, büyüyordu, her keresinde daha da belirginleşerek, büyüyerek güneşten lekenin içine girdi.

"Bana bak Mac, şu yük katarına atlamak istiyorsak pek ortalıkta görünmeyelim. Buralarda acımasız tren dedektifleri var da."

"Oldu."

Yüz metre kadar yürüyüp yeni dikilmiş çam ve huş ağaçları ormanına girdiler. Üzeri yeşil kabuk bağlamış büyük bir kütüğün yanında Mac çişini yapmak için durdu. Çişi güneş altında sapsarı, pırıl pırıl akıp çürümüş yapraklarla ağaçlardan oluşmuş gözenekli toprağın içinde hemen gözden yitti. Çok mutluydu. Kütüğe tekme attı. Kütük çürümüştü. Ayağı içine battı. Kütük, arkadaki akçaağaç yaprağı yığınının içine yuvarlanırken duman gibi ince toz bulutu yükseldi.

Ike bir kütüğe oturmuş, küçük bir huş ağacı dalıyla dişlerini karıştırıyordu.

"Hiç deniz kıyısına gittin mi Mac?"

"Hayır."

"Gitmek ister miydin?"

"Elbette."

"İyi ya, gel ikimiz Duluth'a gidelim . . . Şöyle bir uğrayıp bizim kocakarıya merhaba demek istiyorum, anlarsın ya. Üç aydır görmedim. Sonra hasat zamanı buğday tarlasında çalışır, sonbahara da Frisco ya da Seattle'a gideriz. Seattle'da iyi, parasız gece okulları olduğunu söylüyorlar. Biraz okula gitmek istiyorum, anlarsın ya? Daha hiç bişi bilmiyorum."

"Harika."

"Hiç yük katarına atladın ya da trende kaçak yolculuk yaptın mı Mac?"

"Pek sayılmaz."

"Yalnızca beni izle, yaptığımı yap. İşler yolunda gidecek."

Demiryolunun aşağılarında lokomotif düdüğünün ıslığını duydular.

"Şimdi üç numara dönemeci alacak . . . İstasyondan çıkar çıkmaz atlayacağız. Bizi öğleden sonra Mackinaw City'ye götürür."

O öğle sonrasının geç saatlerinde soğuktan donmuş, kaskatı kesilmiş durumda, sığınmak için Mackinaw City buharlı gemi rıhtımına gittiler. Gölden gelen yağmurlu sis altında yitmişti her şey. On sente bir paket şekerleme aldıklarından yalnızca doksan sentleri kalmıştı. İnce bir adam olan, yeşil siperli başlık, yağmurluk giymiş rıhtım görevlisi dışarı çıktığında, akşam yemeği için kaç para harcayabileceklerini tartışıyorlardı.

"Siz delikanlılar, iş mi arıyorsunuz?" diye sordu.

"Burada Göl Manzaralı Otel'den gelmiş biri var, birkaç işçi çocuk arıyor. Sanırım acente onlara yeterli yardımı göndermemiş. Yarın açıyorlar."

"Kaç para veriyorlar?" dedi Ike.

"Pek fazla olduğunu sanmam, ama yemekler oldukça iyi."

"Ne dersin Mac? Yol paramızı biriktirir, krallar gibi gideriz Duluth'a gemiyle."

Böylece, o gece gemiyle Mackinaw Adası'na gittiler. Ada, oldukça sıkıcı bir yerdi. "Şeytan Kazanı" . . . "Şeker Parçası" . . . "Âşıklar Tepesi" diye levhaların asıldığı bir sürü küçük, manzaralı yer, Detroit, Saginaw ve Chicago'lu orta tabakadan işadamlarının karılarıyla çocukları vardı. Oteli yöneten gri yüzlü kadın, sabahın altısından günbatımına dek

çalıştırdı onları. Yalnızca bulaşık yıkamak değildi yaptıkları, odun kesmek, sağa sola haber götürmek, helaları temizlemek, yerleri ovmak, bavul taşımak gibi bir yığın sıkıcı gündelik işti. Garson kadınların hepsi, ya yaşlı hizmetçiler ya da kocaları sarhoş, düşkün çiftçi karılarıydı. Ortalıktaki tek erkek, Fransız-Kanadalı kırması, sinir illetine tutulmuş, kendisine Mr. Şef denmesinde direten aşçıydı. Akşamları, otelin arkasındaki tahta kulübesinde oturup ağrı kesici ilaçlar içer, Tanrı'yla ilgili bir şeyler mırıldanır dururdu.

İlk aylıklarını aldıklarında birkaç parça eşyalarını gazete kâğıdına sardılar, Duluth'a gitmek için, Juniata'ya bindiler. Yol parası bütün sermayelerini silip süpürdü, ama geminin kıçında durmuş Mackinaw'un ladin, pelesenk ağaçlarıyla kaplı tepesinin gölde gözden yitişini seyrederken mutluydular.

Duluth; tüm deniz kıyısı döşeme tahtasıyla kaplanmış, kulübelerle örtülü tepeleri, ince uzun bacaları, eğri büğrü tahıl ambarı yığınları, fabrikalardan çıkan dumanlarıyla koskoca, turuncu günbatımına karşı kapkara duruyordu. Ike, yol boyu konuşmayı kafasına taktığı siyah saçlı kız yüzünden gemiden ayrılmak istemiyordu. "Boş ver, Ike, seni iplemez o, sana göre pek fiyakalı," deyip durdu Mac.

"Her neyse, kocakarı bizi gördüğüne sevinecek," dedi Ike gemiden apar topar inerlerken. "Ona geleceğimizi yazmamıştım, ama rıhtımda görmeyi biraz da bekliyordum. Hey yavrum, inan bana bir güzel karnımızı doyurur."

"Nerede oturuyor?"

"Pek uzakta değil. Gösteririm. Şey, pederi sormaya kalkma sakın, beş para etmez herifin tekidir. Galiba mapusta. Kocakarı biz çocukları büyütmek için paralandı durdu . . . Buffalo'da iki erkek kardeşim var . . . Pek geçinemeyiz. Çok iyi tığ işleri, reçeller, kekler falan yapar annem. Fırında çalışırdı, ama şimdi çok kötü lumbagosu var. Hep böyle sürünecek kadar yoksulluk çekmeseydik gerçekten yetenekli biri olurdu."

Tepeye tırmanan çamurlu yola girdiler. En tepede okul gibi, çok ciddi görünüşlü küçük bir ev duruyordu.

"İşte burda oturuyoruz . . . Vay canına, merak ettim niye hiç ışık yok."

Kazıklardan yapılmış çitteki kapıdan içeri girdiler. Evin önündeki çiçeklikte hüsnüyusuflar açmıştı. Karanlık yüzünden pek göremiyorlar, ama kokusunu duyuyorlardı, Ike kapıyı çaldı.

"Lanet olsun, ne oldu ki?" Bir daha çaldı. Sonra kibrit çaktı. Kapıya iliştirilmiş kartta SATILIK yazısı ve emlakçının adı vardı. "Vay canına, çok garip, başka yere mi taşındı ne? Şimdi düşünüyorum da kaç aydır mektup falan almadım. Umarım hasta değildir . . . Yan komşu Bud Walker'lara sorayım."

Mac tahta basamağa oturup bekledi. Başının üzerinde, güneşin son parıltıları yüzünden içlerinde hâlâ uçuk kırmızı lekeler taşıyan bulutlar arasındaki açıklıktan, gözleri, yıldızlarla dolu bomboş karanlığa kaydı. Hüsnüyusufların kokusu burnunu gıdıklıyordu. Acıkmıştı.

Ike'ın çaldığı hafif ıslıkla yerinden kalktı, "Gel buraya," dedi Ike ters bir sesle, başını omuzları arasına gömüp tepeden aşağı hızla inmeye başladı.

"Ne oluyor, yahu?"

"Yok bişey. Bizim kocakarı kardeşlerimle oturmak için Buffalo'ya gitmiş. Metelik etmez serseriler evi sattırıyorlar, paraları yemek için."

"Vay canına, rezalet bu Ike."

Ike karşılık vermedi. Aydınlık dükkânların, tramvayların bulunduğu sokağın köşesine varana kadar yürüdüler. Bir bardan, mekanik piyanonun çaldığı parça dökülüyordu sokağa. Ike dönüp Mac'ın sırtına vurdu. "Hadi gel bir şeyler içelim, dostum . . . Canı cehenneme."

Uzun barda bir adam daha vardı. Ayağına çizmeler, başına gemici şapkası geçirmiş, zilzurna sarhoş, uzun boylu, yaş-

lı bir adamdı bu ve anlaşılmaz bir sesle, "Kaldırın ortalığı ayağa, çocuklar," diye bağırıp duruyor, uzun pis elini havada boş ver dercesine sallıyordu. Mac'la Ike ikişer viski içtiler, içki öyle sertti ki neredeyse körkütük sarhoş oluyorlardı. Ike, bir doların üstünü cebine koyup, "Canı cehenneme, sıvışalım buradan," dedi. Sokağın serin havasına çıktıklarında kafaları dumanlıydı.

"Tanrı aşkına Mac, bu gece tüyelim buradan . . . Bir zamanlar çocukluğunu yaşadığın yere gelmek korkunç şey . . . Tanıdığım tüm deli herifleri, âşık olduğum kızları göreceğim . . . Zaten hep belalar beni bulur."

İstasyonun yakınındaki aşevinde köfte, patates, tereyağlı ekmek ve kahveye adam başı on beşer sent verdiler. Sigara da aldıktan sonra ikisinin yetmiş beş senti kalmıştı. "Yaşasın, zenginiz," dedi Mac. "Şey, nereye gidiyoruz?"

"Bekle bi dakka. İstasyonda araştırma yapacağım. Tanıdığım bi herif vardı orda."

Mac, köşedeki sokak lambasının altında dolanıp sigara içti, bekledi. Rüzgâr dindiğinden ortalık bir parça ısınmıştı. İstasyon alanındaki bir yerlerde, çamur birikintisinden kurbağa vıraklamaları geliyordu. Tepede akordeon çalıyordu. Manevra yerinden yük lokomotifinin ağır makine homurtusu, hat değiştiren yük vagonlarının çatırtısı, tekerleklerin uyumlu tıkırtısı yükseliyordu.

Bir süre sonra sokağın karanlık köşesinden Ike'ın ıslığını duydu. Oraya koştu. "Hey Mac, elimizi çabuk tutalım. Adamı buldum. Batıya giden yük katarından bir kapalı vagonu bize açacak. Yerimizden kımıldamazsak bizi doğru deniz kıyısına götüreceğini söylüyor."

"Yük vagonuna kitlenirsek yemek için ne bok bulucaz?"

"Tamam, tamam. Sen yemek işini bana bırak."

"Ama Ike . . ."

"Çeneni tutamaz mısın?.. Şu kahrolası kentte herkes bilsin mi istiyorsun yani naapmaya çalıştığımızı."

İki sıra kapalı yük vagonu arasından parmak uçlarına basarak yürüdüler. Sonra Ike, yarı aralık bir kapı bulup içeri daldı. Mac onu izledi, arkalarından usulca sürgülü kapıyı çektiler.

"Şimdi yapacağımız tek şey uyumak," diye fısıldadı Ike, dudakları Mac'ın kulağına değerek. "Burdaki herif –şu gördüğüm– bu gece nöbette bekçi yok dedi."

Vagonun sonunda yırtık bir balyadan dökülmüş saman buldular. Tüm vagon saman kokuyordu. "Tufaya bak," diye fısıldadı Ike.

"Kedi gibi dört ayak üstüne düştük, Ike."

Kısa süre sonra tren kalktı, uyumak için dağınık samanların üzerine, yan yana uzandılar. Döşemedeki yarıklardan içeri buz gibi gece rüzgârı doluyordu. Düzensiz bir uykuya daldılar. Tren kalktı, durdu, kalktı, yan hatlara geçerken ileri geri gitti, tekerlekler kulaklarında uğuldadı, gümbürdedi, hatların kesiştiği yerlerde takırdadı. Sabaha karşı ılık bir uykuya daldılar, tahtaların üzerindeki ince saman tabakası ansızın yumuşadı, ısındı. İkisinde de saat yoktu, puslu bir gündü üstelik, bu yüzden kaçta uyandıklarını bilemediler. Ike, dışarı göz atabilmeleri için kapıyı biraz araladı; tren, sel sularıyla, olgunlaşmış buğdayın yeşil dalgalanmasıyla dopdolu geniş vadiyi geçiyordu. Arada bir uzaklardaki bir orman yığını ada gibi beliriyordu. Her istasyonda bir tahıl ambarının eğri büğrü kütlesi vardı. "Hey yavrum. Burası Kızıl Irmak olmalı, ama ne yana gittiğimizi merak ediyorum," dedi Ike. "Canına yandığım, bi bardak kahve içseydim," dedi Mac. "Seattle'da şahane bi kahve içicez, namussuzum içmezsek. Mac."

Yine uykuya daldılar, uyandıklarında susamışlar, kaskatı kesilmişlerdi. Tren durmuştu. Çıt yoktu ortalıkta. Gerinip kulak kabartarak uzandılar sırtüstü. "Vay canına, ne cehennemdeyiz bilseydim." Uzun süre sonra tren yolunun aşağılarında, birinin, ayaklarının altında çatırtılarla kömür artıkla-

rını çiğnediğini, kapıların kilitlerini yokladığını işittiler. Öylesine sessiz yatıyorlardı ki yüreklerinin çarpışını duyabiliyorlardı. Kömür artıklarını çiğneyen ayakların çatırtısı yaklaştı, yaklaştı. Sürgülü kapı ardına kadar açıldı, gün ışığı içeri doldu. Sessizce yattılar. Mac bir değneğin göğsüne vurduğunu duyup gözlerini kırpıştırarak oturdu. Bir İskoçyalı sesi kulağında çınlıyordu:

"Birkaç birinci mevki yolcusu bulacağımı biliyordum . . . Hadi bakalım baylar, kalkıp paraları sökülün, yoksa polisi boylarsınız."

"Hay lanet olsun," dedi Ike ileri doğru sürünürken.

"Bela okuyup sövmenin size yararı olmaz . . . bi kaç papeliniz varsa Winnipeg'e kadar gidip orada talihinizi denersiniz . . . yoksa neye uğradığınızı anlamadan ayağınızda zincir, yol kazmaya başlarsınız."

Frenci, ufak tefek, siyah saçlı, sakin, kaba tavırlı bir adamdı.

Ike İngiliz gibi konuşmaya özen göstererek, "Neredeyiz, efendim?" diye sordu.

"Gretna'da . . . Kanada Dominyonu'na girmiş bulunuyorsunuz. Hem serserilikten, hem de Kraliçe Hazretleri'nin sınırını yasadışı geçmekten içeri tıkılabilirsiniz."

"Şey, sanırım paraları sökülsek iyi olacak . . . Görüyorsunuz ki biz soylu kişilerin oğullarıyız. Esaslı bir cümbüş görelim diye buralara gelmiştik de, efendim."

"Sövmenin, dümen çevirmenin yararı yok dedik ya. Kaç paranız var?"

"Bikaç dolar."

"Hemen görelim."

Ike cebinden önce bir dolar, sonra bir tane daha çıkardı, ikincisinin içinde de katlanmış bir beş dolar vardı, İskoçyalı elinin tek kımıltısıyla üç kâğıt parayı da kapıp sürgülü kapıyı çekti. Kapıyı dışardan sürgülediğini duydular. Uzun süre karanlıkta sessizce oturdular. Sonunda Ike, "Hey, Mac, çe-

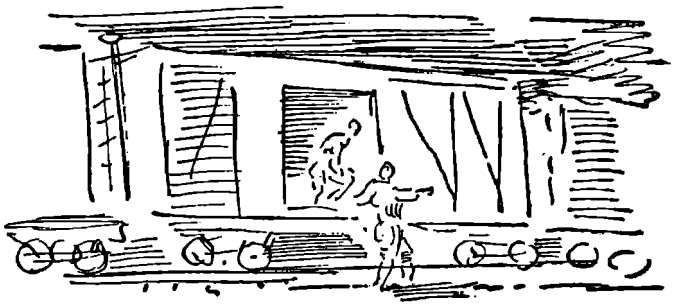
neme bir yumruk indirsene," dedi. "Çok aptalca bişi yaptım ... paraları zaten pantolon cebime koymamalıydım ... kemerimin içine koymalıydım. Şimdi yalnızca yetmiş beş sentimiz kaldı. İşte, tavşan gibi kafese kıstırıldık ... Mutlaka bizi öteki büyük kentte indirmeleri için tel çekmiştir."

"Demiryolunda da atlı polisleri var mı ki?" dedi Mac boş bir fısıltıyla.

"Ben de senden fazla şey bilmiyorum."

Tren yine kalktı, Ike yüzüstü dönüp surat asarak uyudu. Mac, onun arkasında sırtüstü uzandı, kapıdaki yarıktan içeri sızan gün ışığı dilimine bakarak Kanada'da tutukevlerinin nasıl yerler olduğunu düşündü.

O gece tren, büyük yük katarı istasyonundaki hışırtılar, gümbürtüler arasında bir süre durduktan sonra sürgünün kapıdan çıkarıldığını duydular. Bir süre sonra Ike cesaretini toplayıp kapıyı araladı, kaskatı kesilmiş, korkunç acıkmış olarak kömür artıklarının üzerine atladılar. Öteki hatta bir başka yük katarı vardı, bu yüzden de görebildikleri tek şey,

tepelerindeki gökyüzünde yıldızlardan incecik bir yoldu. Başları derde girmeksizin istasyondan çıktılar, kendilerini dört yana saçılmış, koca bir kentin ıssız sokaklarında yürür buldular.

"Winnipeg oldukça ıssız görünüşlü bir kent, bak söylüyorum sana," dedi Ike.

"Gece yarısını geçmiş olmalı."

Aylak aylak dolaştılar, dolaştılar, sonunda dükkânını kapatmakta olan bir Çinli'nin işlettiği aşevi buldular. Yahni, patates ve kahveye kırk sent ödediler. Çinli'ye tezgâhın arkasında, yerde uyumalarına izin verip vermeyeceğini sordular, ama Çinli kollarından tuttuğu gibi onları sokağa atıverdi, kendilerini yine pestil gibi, Winnipeg'in geniş, ıssız sokaklarında aylak aylak dolaşır buldular. Bir yerlerde oturamayacakları kadar soğuktu hava. Otuz beş sente onlara yatak vereceğe benzeyen hiçbir yer de yoktu görünürde. Yürüdüler, yürüdüler, zaten gökyüzü de kuzey yazının gündoğumuyla ağır ağır açılıyordu. Gün tam olarak doğunca yine Çinli'ye gidip otuz beş sentlerini yulaf lapasıyla kahveye harcadılar. Sonra da Kanada Pasifik İş Bulma Kurumu'na gittiler, Banff'ta yapı işinde çalışmak için adlarını yazdırdılar. Tren kalkana kadar bekleyecekleri saatleri Halk Kitaplığı'nda geçirdiler. Mac, Bellamy'nin *Geriye Bakış*'ının bir bölümünü, Ike da, Karl Marx'ın kitaplarını bulamadığından *Strand Magazine*'de *Uyuyan Uyanınca*'nın o günkü bölümünü okudu. Bu yüzden de trene bindiklerinde yaklaşmakta olan Sosyalist devrimle dopdoluydular. Karşılarında oturan uzun kırmızı suratlı iki oduncuya devrimi anlatmaya başladılar. Biri boyuna sessizce tütün çiğneyip durdu, ama öteki tütün parçasını pencereden

tükürüp, "Hey ahpaplar, tatlı canınızı düşünüyorsanız şu zırıltıyı kesin bakalım," dedi. "Vay anasını, bu özgür bi ülke, dii mi? Herkes konuşmakta özgür dii mi?" dedi Ike.

"Ustası, çenesini tutmasını söylemediği sürece konuşabilir."

"Canına yandığım, kavga aramıyorum," dedi Ike.

"Aramasan iyi edersin," dedi öteki adam, bir daha da konuşmadı.

Yaz boyu Kanada Pasifik Karayolları'nda çalıştılar. Ekimin birinde Vancouver'daydılar. Yeni bavullar, yeni giysiler edinmişlerdi. Ike'ın kırk dokuz dolar elli senti, Mac'ın yepyeni domuz derisi cüzdanda seksen üç doları vardı. Mac'ın parası poker oynamadığı için daha çoktu. İlk boş sabahlarında, bir buçuk dolara ortak oda tutup prensler gibi yattılar. Güneşten yanmışlar, güçlenmişlerdi, elleri pütür pütürdü. Ağır pipo dumanından, pis ayak kokusundan, kulübelerdeki tahtakurularından sonra temiz yataklarıyla küçük, terte miz otel odası onlara saray gibi geliyordu.

Tam olarak uyanınca, Mac kalkıp Ingersoll marka saatine uzandı. On birdi. Deniz kıyısındaki orman yangınının dumanı yüzünden camdaki güneş ışığı kıpkırmızıydı. Kalkıp, muslukta soğuk suyla yıkandı. Havluyla kollarını, yüzünü ovuşturarak odada bir aşağı bir yukarı dolaştı. Kalın, yeni havluyla kurulanırken boynunun kıyılarını, omuzlarının arasındaki boşluğu, kollarının kaslarını elleriyle izlemek hoşuna gitti.

"Hey, Ike, ne yapalım dersin? Bence fiyakalı iki yolcu gibi gemiyle, Seattle'a gidelim. Yerleşip matbaa işi bulmak istiyorum, onda iyi para var. Bu kış deliler gibi çalışıcam. Sen ne düşünüyorsun Ike? Şu fare deliğinden çıkıp Tanrı'nın topraklarına geri dönmek istiyorum. Ne düşünüyorsun Ike?"

Ike homurdanıp yatakta yuvarlandı.

"Tanrı aşkına Ike, uyan artık. Şu kasabaya bir göz atalım."

Ike yatakta oturdu. "Lanet olsun, ben kadın istiyorum."

"Seattle'da harika kanlar olduğunu duydum, namussuzum Ike."

Ike yataktan fırlayıp tepeden tırnağa her yanına soğuk su çarpmaya başladı. Sonra giysilerini üzerine çekip pencereden bakarken saçlarındaki suları tarakla atmaya koyuldu.

"Ne zaman kalkıyor gemi? Vay canına, dün gece iki kez boşaldım rüyamda, ya sen?"

Mac kızardı. Başını salladı.

"Bir an önce kendimize kadın bulmalıyız. Bu rüyalar adamı zayıflatır."

"Ben hastalık kapmak istemem."

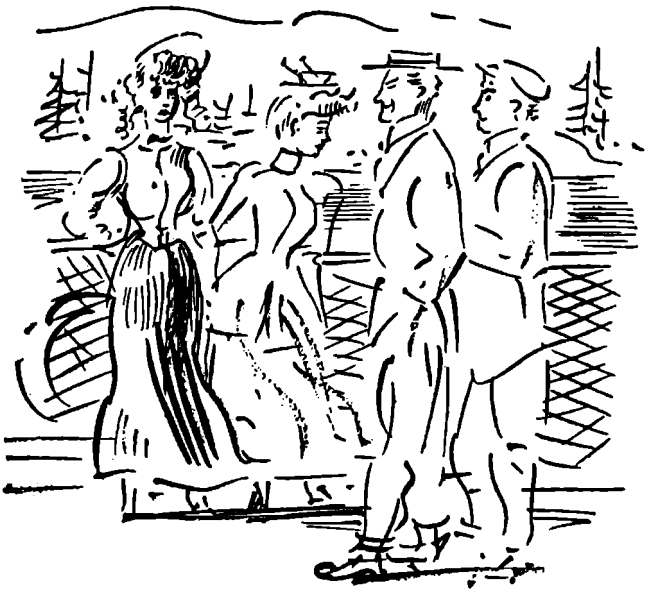
"Boş versene, üç kez kapmayan adam sayılmaz."

"Boş ver, hadi yürü kenti görelim."

"Ne yani, yarım saattir seni bekleyen ben diil miyim?"

Koşarak merdivenleri inip sokağa çıktılar. Kıyıdaki kereste fabrikalarından yükselen şarapsı kokuyu duyarak, parktaki büyük ağaçların altında gezinerek Vancouver'i dolaştılar. Sonra da gemi biletlerini alıp bir mağazaya girdiler. Çizgili boyunbağları, renkli çoraplar, dört dolara da ipek gömlekler satın aldılar. Victoria ve Seattle gemisinin iskelesini çıkarlarken yeni bavullarıyla, yeni giysileriyle, ipek gömlekleriyle kendilerini milyonerler gibi hissediyorlardı. Sigara içip kızlara bakarak güvertede dolaştılar. "Hey yavrum, şurda iki kız var, kolay lokmaya benziyorlar . . . Bu işleri iyi bildiklerine bahse girerim," diye Mac'ın kulağına fısıldayan Ike, güvertenin öteki yanına doğru yürüyen, geniş kenarlı şapka giymiş iki kız yanlarından geçerken dirseğiyle arkadaşının kaburgalarını dürttü. "Hadi gel tavlayalım şunları."

Barda iki bira içip yine güverteye çıktılar. Kızlar gitmişti. Bir süre güvertede avare avare dolaştılar, sonra geminin kıçında korkuluklardan aşağı bakan kızları buldular. Bulutlu, mehtaplı bir geceydi. Diken diken yaprağını dökmeyen ağaçlarla kaplı karanlık adalar, deniz, benek benek gümüşsü pa-

rıltıyla bir ağararak bir kararak ışıldıyordu. İki kızın da kıvırcık saçları, gözlerinin altında siyah halkalar vardı. Mac, çok yaşlı göründüklerini düşünüyordu, ama Ike onlara balıklama daldığından bir şeyler söylemek için artık çok geçti. Konuştuğu kızın adı Gladys'ti. Adı Olive olanın görünüşü daha hoşuna gitmişti, ama Ike hemen kızın yanında bitivermişti. Kızlar üşüdüklerini söyleyinceye kadar şakalaşıp gülüşerek güvertede durdular, sonra salona inip bir sıraya oturdular. Ike gidip bir kutu şekerleme aldı.

"Bu gece yemekte soğan yedik," dedi Olive. "Umarım siz delikanlılar aldırmazsınız buna. Gladys, sana demedim mi gemiye binmeden şu soğanları yemesek diye."

"Bana bir öpücük ver de aldırıp aldırmadığımı söyliyim sana," dedi Ike.

"Hey ahbap, bizimle böyle konuşamazsın, hiç değilse bu gemide," diye terslendi Olive, ağzının iki yanında beliren derin çizgilerle.

"Gemide yaptıklarımıza çok dikkat etmeliyiz," diye açıkladı Gladys. "Bugünlerde gemide yolculuk eden yalnız iki kızdan korkunç kuşkulanıyorlar. Suç değil mi yani şimdi bu?"

"Elbette suç," diyerek Ike ona biraz daha sokuldu.

"Boş versene sen . . . Hoop de ve açıl bakalım. Gayet ciddiyim." Olive gidip karşıdaki sıraya oturdu, Ike onu izledi.

"Eskiden bu gemilerde istediğimizi yapardık, ama nerde o günler," diyen Gladys, Mac'la alçak, dostça bir sesle konuşuyordu. "Konserve fabrikalarında mı çalışıyordunuz çocuklar?"

"Yoo, yaz boyu Kanada Pasifik Karayolları'nda çalıştık."

"Dünyanın parasını kazanmış olmalısınız." Kendisiyle konuşurken, Mac, göz ucuyla arkadaşına bakmakta olduğunu gördü onun.

"Şeey . . . pek de değil . . . şöyle bir ellilik kadar biriktirdim."

"Şimdi de Seattle'a gidiyorsun."

"Orada linotip operatörlüğü işi bulmak istiyorum."

"Biz de Seattle'da oturuyoruz. Olive'le benim bir katımız var . . . Hadi güverteye çıkalım, burası çok sıcak."

Olive'le Ike'ın önünden geçerlerken Gladys eğilip Olive'in kulağına bir şey fısıldadı. Sonra da yumuşacık gülümsemeyle Mac'a döndü. Güverte boştu. Kolunu beline dolamasına izin verdi. Parmaklarının altında bir tür korsenin katılığını duydu. Sıktı. "Ah, böyle hoyratlık etme oğlum," diye alçak, yabansı sesle sızlandı. Mac güldü. Elini çekerken kızın göğsünün ucuna dokundu. Yürürken bacakları onunkilere değiyordu. İlk olarak bir kıza böylesine yakındı.

Bir süre sonra kız yatması gerektiğini söyledi. "Ben de sennen gelsem mi?"

Kız başını salladı. "Bu gemide olmaz. Yarın görüşürüz, belki arkadaşınla birlikte bizim eve gelirsiniz. Size kenti gösteririz."

"Tabii," dedi Mac. Yüreği güm güm atarak güvertede dolaştı. Gemi makinelerinin vuruşunu, yarılan suların ok biçiminde kabarışını duyabiliyor, kendini onlara benzetiyordu, Ike'a rastladı.

"Benim kız yatması gerektiğini söyledi."

"Benimki de."

"İş çıkarabildin mi bari Mac?"

"Yarın görecez onları. Seattle'da apartman katları var."

"Ben, benimkinden bir öpücük aldım. Korkunç ateşli. Hey yavrum, beni bitiricek sandım."

"Yarın beceririz kızları."

Ertesi gün hava güneşliydi. Gemiden indiklerinde kıyı pırıl pırıldı, kereste depolarının kokusu geliyor, arabaların takırtılarıyla, sürücülerin bağırışlarıyla uğulduyordu. Oda bulmak için YMCA'ya gittiler. İşçilik yaptıkları, evsiz barksız ortalıkta kaldıkları günler bitmişti artık. Tertemiz işleri olacak, doğru dürüst yaşayacaklar, geceleri okula gideceklerdi.

Gün boyu kenti dolaşıp akşamüstü Pioneer Alanı'nda, totem direğinin önünde Olive ve Gladys'le buluştular.

Her şey çok çabuk oldu. Lokantaya gittiler, güzelce karınlarını doyurup şarap içtiler, sonra da bando çalan bira bahçesine uğrayıp viski içtiler. Kızların evine giderken yanlarına bir şişe daha viski aldılar. Mac bunu neredeyse merdivenlere düşürüyordu, kızlar, "Tanrı aşkına bu kadar gürültü çıkarmayın, yoksa aynasızları başımıza toplayacaksınız," dediler. Evleri amber ve pudra kokuyordu, iskemlelerin üstünde, her yanda kadın iç çamaşırları vardı. Kızlar ilk iş olarak ikisinden de on beşer kâğıt aldılar. Mac kendi kızıyla birlikte banyodaydı, kız onun burnuna dudak boyası bulaştırdı, güldüler, güldüler. Mac ileri gidip suratına şamarı yiyene kadar. Sonra yine hepsi masanın çevresine oturdular, daha içtiler, Ike yalınayak Salome dansı yaptı. Mac bu gösteriye katıla katıla güldü. Oysa şimdi yerde oturuyordu, kalkmaya çalışınca yüzüs-

tü düştü, sonra ansızın banyo teknesinin içine kusuyor, Gladys ona sövgüler yağdırıyordu. Kız Mac'ı giydirdi, yalnızca boyunbağını bulamadı. Herkes, çok kötü kafayı buldun, dedi ve onu dışarı attılar, sokaklarda yürüyordu şimdi, bir

yandan da şarkı söyleyerek: "Hoop de de şöyle açıl bakalım, açıl bakalım" Sonra aynasıza YMCA'nın nerede olduğunu sordu, polis onu karakolda hücreye tıkıp kilitledi.

Başı kazan gibi uyandı. Gömleğinde kusmuk, pantolonunda sökük vardı. Bütün ceplerini aradı, ama cüzdanını bulamadı. Polisin biri hücre kapısını açıp toz olmasını söyledi, bıçak gibi gözlerine batan, kamaştıran güneşe çıktı, yürüdü. YMCA'da masa başında oturan adam içeri girerken ona garip garip baktı, ama Mac odasına çıkıp, kimse kendisine bir şey söylemeden yatağa yattı, Ike daha gelmemişti. Uykusunda başının ağrıdığını hissederek kestirdi. Uyandığında Ike yatakta oturuyordu. Gözleri pırıl pırıl, yanakları kırmızıydı. Hâlâ biraz sarhoştu.

"Seni dışarı attılar diil mi Mac? Cüzdanımı bulamıyorum, geri dönmeye çalıştım ama evi de çıkaramadım. Tanrım, şu orospuları bir güzel pataklasaydım keşke . . . Hâlâ kütük gibi sarhoşum. Şey, şu masada oturan herif toz olmamızı söyledi. YMCA'da sarhoşları istemiyorlarmış."

"Aman, yahu bir haftalık da para ödemiştik."

"Birazını geri verecek . . . Canı cehenneme Mac . . . Meteliğimiz yok ama ben çok iyiyim . . . Şey, seni dışarı attıktan sonra senin kızla kapıştım."

"Lanet olsun, çok kötü midem bulanıyor."

"Daha kötü olurum diye korktuğumdan uyumak istemiyorum. Hadi dışarı çıkalım, iyi gelir."

Öğleden sonra üçtü. Kıyıdaki Çin lokantasına gidip kahve içtiler. Bavullarını verdikleri tefeciden iki dolar almışlardı. Tefeci kirli oldukları için ipek gömlekleri istememişti. Dışarda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu.

"Ne diye ayık kalacak kadar aklımızı kullanmadık ki? Kaz kafalıyız biz Ike."

"İyi bir eğlenceydi . . . Yüzüne bulaşan dudak boyasıyla çok gülünçtün."

"Kendimi çok kötü hissediyorum . . . Çalışmak, bir şeyler yapmak istiyorum, yani anlıyorsun ne demek istediğimi, kahrolasıca köle tüccarı olmak için değil de, sosyalizm için, devrim falan için çalışmak istiyorum. Şu yol işindeki kahrolasıca herifler gibi çalışıp çalışıp sonra da paraları eğlenceye savurmak, çalışmak, eğlenmek istemiyorum."

"Tanrı'nın cezası, bir daha sefere aklımızı kullanıp cüzdanlarımızı güvenli bir yere bırakırız . . . Vay anasını, her yanım dökülüyor."

"O baş belası ev yansa bile dışarı çıkacak gücü bulamazdım."

Ellerinden geldiğince uzun süre Çinli'nin yerinde oturdular, sonra yağmura çıkıp otuz sente döküntü bir otel buldular, geceyi orada geçirip tahtakurularına yem oldular. Sabahleyin, Mac matbaa işinde, Ike deniz acentelerinde iş aramaya gitti. Talihsiz geçen günün sonunda buluşup güzel bir gece olduğu için parkta uyudular. Sonunda, ikisi de Snake Irmağı boyunca kereste işçiliğine yazıldılar. Acente onları Finli, İsveçli dolu bir arabayla gönderdi. Yalnızca Ike'la Mac İngilizce konuşuyordu. Oraya vardıklarında ustabaşının korkunç acımasız, yiyeceklerin rezalet, yatakların leş gibi olduğunu görüp birkaç gün sonra sıvışarak işi yine serseriliğe vurdular. Daha şimdiden Mavi Dağlar'a soğuk çökmüştü,

Odaların geceliği 30 sent

yollardaki kereste kamplarının aşocaklarından yiyecek dilenmeselerdi, açlıktan öleceklerdi. Baker City'deki demiryoluna ulaştılar, yük katarlarıyla Portland'a dönmeyi başardılar. Giysileri çok pis olduğu için Portland'da iş bulamadılar, koskoca uçsuz bucaksız Oregon Ovası'nda güneye doğru yola düzüldüler. Ova, meyve bahçeleriyle doluydu. Ahırlarda uyudular, arada bir çiftlik evinde odun kesip ufak tefek işler yaparak karınlarını doyurdular.

Salem'de Ike hastalık kapmış olduğunu anladı, geceler boyu Mac kendisinin de kapmış olabileceği korkusuyla uyku uyumadı. Salem'de doktora gittiler. Kocaman ablak suratlı, yürekten kahkahalar atan bir adamdı doktor. Paraları olmadığını söyledikleri zaman, bunda sakınca görmediğini, ufak tefek işler yaparak muayene parasını ödeyebileceklerini anlattı, ama zührevi hastalıkları olduğunu duyunca günahın bedeli üzerine ateşli bir nutuk atarak onları kapı dışarı etti.

Bin bir güçlük içinde yola düzüldüler, açtılar, ayakları ağrıyordu, Ike'ın ateşi vardı, yürürken canı yanıyordu, ikisi de hiçbir şey konuşmadı. Sonunda, Güney Pasifik'in ana hattında, su tankları bulunan küçük bir meyve yükleme istasyonu -

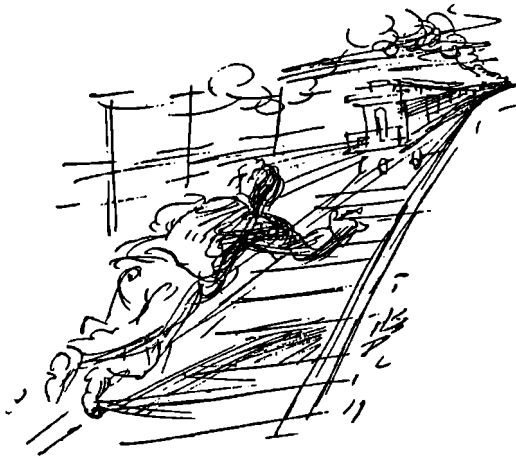
na vardılar. Orada Ike daha fazla yürüyemeyeceğini, yük katarı beklemeleri gerektiğini söyledi. "Lanet olsun, zindan bile bundan iyidir."

"Şu canına yandığım ülkede talihin yoksa yok demektir," dedi Mac, nedense buna ikisi de güldüler.

İstasyonun arkasındaki çalıların arasında, tenekenin içinde kahve kaynatan yaşlı bir adam buldular. Onlara, kahve, ekmek, sucuk kabuğu verdi, onlar da adama dertlerini anlat-

tılar. Adam kış için güneye gitmek istediğini, bu hastalığı iyileştirecek şeyin kiraz çekirdeğiyle saplarından yapılan çay olduğunu söyledi. "Ama hangi cehennemden bulacağım kiraz çekirdeğini, sapını?" Her neyse, yaşlı adam, üzülmemesini, bunun kötü bir soğuk algınlığından daha kötü olmadığını söyledi. Neşeli, pislik suratına kahverengi deriden maske gibi yapışmış bir ihtiyardı. Günbatımından biraz sonra, su almak için duran yük katarında talihini deneyeceğini anlattı. Yaşlı adamla Ike konuşurken Mac şekerleme yaptı. Uyandığında Ike avaz avaz bağırıyordu. Kalkmış olan katara yetişmek için koşuyorlardı hepsi de. Karanlıkta Mac'ın ayağı kaydı, demiryolu traverslerinin üzerine yüzükoyun kapak-

landı. Dizini vurdu, burnuna küller doldu. Ayağa kalktığı zaman görebildiği tek şey kasım ayının pusu içinde kaybolan trenin arkasındaki iki ışıktı.

Ike Hall'ı bu son görüşü oldu.

Yine yola koyuldu, bir çiftlik evine varana kadar topallayarak yürüdü. Bir köpek havlayıp paçalarını çekiştirdi, ama buna aldırmayacak kadar bitkindi. Sonunda iriyarı bir kadın kapıya çıkıp ona bayat bisküvilerle elma ezmesi verdi, tüm kibritlerini bırakırsa ahırda uyuyabileceğini söyledi. Topallayarak ahıra gitti, taze otların içine sığındı, uyudu.

Sabahleyin uzun boylu, kırmızı yüzlü, yankılı sesi olan, Thomas adındaki çiftçi, ahıra gelip yiyecek, yatacak yer karşılığı birkaç gün çalışmasını istedi. Ona çok iyi davrandılar, Mac'ın neredeyse âşık olduğu Mona adında güzel bir de kızları vardı. Şişko, al yanaklı, erkek gibi güçlü, hiçbir şeyden korkmayan bir kızdı. Kız, Mac'a yumruklar attı, onunla güreşti, biraz toparlanıp dinlendikten sonra geceleri onu düşünmekten Mac'ın uykuları kaçtı. Akşamları taze ottan yatağına uzanıp, meyve ağaçlarına ilaç püskürttükleri hortumu geri uzatırken, budadıkları dalları yakmak için demet yaparken kendisininkine sürtünen çıplak kolun dokunuşunu, gö-

ğüslerinin yuvarlaklığını, akşamları yemekten sonra oynaşır, şakalaşırken ensesinde duyduğu soluğunun tatlılığını kendi kendine yineledi durdu. Oysa Thomas'ların kızları için düşündükleri başka şeyler vardı, artık Mac'a ihtiyaçları kalmadığını söylediler. Bir yığın iyi öğüt, birkaç yıpranmış giysi, gazete kâğıdına sarılı soğuk yemek verip beş para ödemeden onu incelikle uğurladılar. Tozlu demiryolunda yürürken Mona arkasından koştu, annesiyle babasının gözleri önünde onu öptü. "Ben seninim," dedi. "Çok çok para kazan, geri dönüp benimle evlen."

"Yemin ederim yapacağım bunu," dedi Mac, gözlerinde yaşlarla, içi mutluluk dolu yürüyüp gitti. Seattle'daki o kızdan hastalık kapmamış olduğu için özellikle seviniyordu.

Haber-film 6

PARİS SONUNDA SARSILDI

HARRIMAN DEMİRYOLLARININ DEVİ OLARAK GÖSTERİLDİ

ÜNLÜ DOLANDIRICI İNİNE KADAR KOVALANDI

TEDDY DİKTATÖR OLMA YOLUNDA

TRAMVAYLARDA AYAKTA GİDENLER BU DURUMA ÇÖZÜM BULUNMASINI İSTEDİLER

Akıp gidiyorduk sandalla
Ay ışıklı koyda
Duyuyorsun çınlayan sesleri
Diyorlar ki sanki
Kalbimi çaldın, beni bırakma
Tıpkı bizim söylediğimiz gibi
aşkın
o eski
tatlı
ezgilerini
ay ışıklı koyda

DUADAN SONRA AYAKTAKIMI LİNÇ ETTİ

fırından maden aktığında güvenli bir yere koşan adamlar gördüm. Fırının sağında tümü dehşet içinde kaçan giysileri alev alev tutuşmuş on kişilik topluluk vardı. Açıkça anlaşıldığı gibi patlama olduğu zaman bazıları yaralanmıştı ve sendeleyip düştüler. Bir anda kızgın maden zavallı adamların üzerine yayıldı.

TEKELLER HERKESE, REFAH GETİREN KURULUŞLAR OLARAK ÖVÜLDÜ

sanayi düşmanları Mrs. Potter Palmer'la barış için çalışıyor

aşkın
o eski
tatlı
ezgilerini
Akıp gidiyorduk sandalla
Mehtaplı koyda

Sine-göz (7)

gümüş şirketi fabrikalarının yanındaki gölde buz kayağı yaparken yabansı belirsiz koku gelirdi ucuz balina yağı sabunundan biri dedi ki satarken parıldasın diye gümüşten çatalları kaşıkları bıçakları temizlemede kullandıkları için buz parıldıyordu ilk kayakçıların bembeyaz kestiği testere ağzı gibi çınlayan ilk kara buz ben bir türlü öğrenemedim kaymayı düşüp durdum şu serseme de dikiz dedi herkes Macar ve Polonyalı çocuklar kar toplarının içine taş koyarlar duvarlara ayıp sözler

yazarlar koyaklarda ayıp şeyler yaparlar babaları fabrikalarda çalışır

biz tertemiz genç Amerikan Çocukları iyi gereç kullanırız Geyik avcılarıyız hokey oynarız izcileriz buzda sekizler çizeriz Achilles Ajax Agamemnon ben bir türlü öğrenemedim kaymayı düşüp durdum.

Bitkilerin Büyücüsü

Luther Burbank
Lancaster Mass'te tuğladan çiftlik evinde doğdu
ormanlarda dolaştı bir kış günü
pırıl pırıl kabuk tutmuş karı çıtırtılarla çiğneyerek
sıcacık su kaynayan dereye düştü ayağı takılıp
otların yemyeşil olduğunu tohumların filizlendiğini
yaprağı dimdik çayır lahanasını gördü,
Eve gitti sobanın başına oturdu Darwin okudu
Varoluş Savaşı Türlerin Kökeni Doğal Seçilim
kilisede öğretmiyorlardı bunları
böylece de Luther Burbank Tanrı'ya inanmayı bir yana bıraktı Lunenburg'a gitti,
patates bitkisinde tohum topunu buldu
tohumu ekti başardı
Burbank patatesiyle
Darwin'in Doğal Seçilim'ini
paraya çevirmeyi
Spencer ve Huxley'i paraya çevirmeyi
Gençler batıya gider
Luther Burbank Santa Rosa'ya gitti
hayalleriyle dopdolu kışın yemyeşil çimenlerin hep
açan çiçeklerin hep
meyve yüklü dalların; Luther Burbank
Tanrısal esin gibi hayalini taşıdı kışın yeşil çimenlerin
tohumsuz yemişlerin çekirdeksiz eriklerin dikensiz

güllerin dikensiz kaktüslerin hayalini–
kışlar iç karartıcıydı o iç karartıcı
tuğla çiftlik evinde o iç karartıcı Massachusetts'te–
taa güneşli Santa Rosa'ya;
o da güneşli neşeli bir ihtiyarcıktı
güllerin yıl boyu açtığı
hep açıp durduğu
melezler ürettiği yerde.

Amerika melezdi
Amerika *Doğal Seçilimi* paraya çevirmeliydi.
Tanrı'ya inanmıyordu Darwin'e *Doğal Seçilim*'e
her şeye gücü yeten ölülerin etkisine
iyi dayanıklı taşınabilir
konserve yapılabilir meyvelere inanıyordu.
Yüce bir yaşlı adamdı
inançsız olduğu Darwin'e inandığı kilisenin cemaatin kulağına çalınıncaya kadar.
Luther Burbank'ın aklından hiçbir zaman kötülük geçmedi,
seçim, melezleri geliştirdi Amerika için
o güneşli günlerde Santa Rosa'da,
Ama o sıralar bir eşekarısı kovanına çarpıp devirdi;
vazgeçemiyordu Darwin'den *Doğal Seçilim*'den
soktular onu öldü
şaşkınlık içinde.
Onu sedir ağacının altına gömdüler.
En çok sevdiği fotoğraf
küçük bir çocuktu
ayakta duruyordu melez çiçek tarhının yanında
hep çiçek açan katmerli Shasta menekşelerinden
aklından hiç kötülük geçmeyen
Ve arkadaki Shasta Dağı
yanardağdı bir zamanlar
ama yanardağlar yok
artık.

Haber-film 7

BU MİLYARLARIN VE BEYİNLERİN YÖNETECEĞİ BİR YÜZYILDIR DEDİ

MİNNEAPOLIS'TE DOĞAN BEBEK BURAYA KUVÖZDE GELDİ

Cheyenne Cheyenne
Atla midillimin arkasına

JIM HILL PETROL TRÖSTLERİNE 939 MADDEDEN SALDIRDI DEDİ
DÖRT BÜYÜK TREN PARAMPARÇA OLDU

kadın ve çocuklar yok edildi dayak yiyenleri hatta sakat kalanları gördüğünü ama hiçbir korkunç saldırı olmadığını onayladı

BAĞIMSIZ KONGO DEVLETİ KONUSUNDAKİ GERÇEK

koca zırhlıda çok büyük suç buldu Santos Dumont avcı kuşun öcünü alacağından söz ediyor Kongo yerlilerinin baş amacı karı bulmak ABD denizaltılarının uzaklaşmasını emreden olağandışı mektup

KONGO'DAKİ BEYAZLAR AHLAK DUYGUSUNU YİTİRDİ

CANKURTARAN REKABETİNDE KADIN KAÇIRILDI

THAW TARİHSEL SAVAŞIMI YÜZÜNDEN YARGILANIYOR

İŞÇİLERİN POLİTİKAYA KARIŞMALARI TEHLİKESİ

New York'ta görülen Salome'nin sonu annenin kahramanlığı işe yaramadı

İki kişilik yer var canım
Ama törenden sonra
İki, canım, tıpkı bir can gibi, canım midillimde dönecek
Bizim eski Cheyenne'den

Sine-göz (8)

yatağında oturmuş pabucunun bağını çözüyordun Hey Frenchie diye bağırdı Taylor kapıdan Kid'le dövüşmen gerekiyor istemiyorum onnan dövüşmeyi dövüşmelisin dövüşmesi gerekiyor diil mi çocuklar? Freddie kapı aralığından kafasını uzatıp nanik yaptı hadi dövüş bakalım üst kattaki tüm çocuklar da ordaydı ana kuzusu değilsen ve üzerimde pijamalarım vardı Kid'i iteleddiler içeri Kid Frenchie'ye vurdu Frenchie Kid'e vurdu ağzında kan tadı vardı herkes bağırdı Hakla şunu Kid bir tek Gummer'dan başka o bağırdı Çenesini dağıt Jack Frenchie Kid'i yatağın üzerine yatırdı hepsi çekiştirdiler onu hepsi Frenchie'yi kapıya dayadılar vuruyordu boyuna bir sağdan bir soldan kimin vurduğunu göremiyordu Taylor'la Freddie kollarını tuttu Kid'e gelip vurmasını söylediler ama Kid vurmadı Kid ağlıyordu

ağzında kanlı hoş kusmuklu tat sonra ışıkların sönme zili çaldı herkes odasına koştu başın zonklayarak yatağına yattın ağlıyordun Gummer parmaklarının ucuna basarak geldiğinde Benzettin onu Jack dediğinde Freddie'nin o aralık ona vurması rezaletti bokluktu ama Hoppy koridorda parmak ucunda dolaşıyordu odasına dönmeye çalışan Gummer'ı yakaladı o da ağzının payını aldı

Mac

Şükran günü sıralarında Mac Sacramento'ya varmış kuruyemiş mağazasında kabuk kırma işi bulmuştu. Yeni yılın ilk gününde kendine koyu renk yeni bir takım, buharlı gemiyle ırmakta San Francisco'ya kadar bilet alacak parayı biriktirmişti.

Vardığında hemen hemen akşamın sekiziydi. Elinde bavuluyla doktan Market Caddesi'ne yürüdü. Caddeler ışıl ışıldı. Parlak renkli giysiler içindeki delikanlılar, güzel kızlar, eteklerini, atkılarını uçuran, yanaklarına renk katan, kum, kâğıt parçalarını havaya savuran, sert, sürükleyici rüzgârın içinden hızla geçiyorlardı. Çinliler, Portekizliler, Japonlar vardı sokakta. Herkes eğlence yerlerine, lokantalara doluşuyordu. Barların kapısından müzik sesi, lokantalardan kızaran yağlı yiyecek, şarap, bira kokuları geliyordu. Mac bir eğlenceye gitmek istiyordu, ama yalnızca dört doları vardı, bu yüzden de YMCA'ya gidip oda tuttu, alt kattaki bomboş yemek salonunda nemli börekle kahve içti.

Hastane odası gibi çıplak bir odada uyanınca pencereyi açtı, ama bu içeriyi aydınlatmaktan başka işe yaramadı. Oda, bir çeşit temizleme suyu kokuyordu, yatağa uzanınca, battaniyeden formaldehit kokusu geldi. Çok iyiydi. Kaynayan kanının tüm bedeninde akışını hissedebiliyordu. Biriyle konuşmak, dans etmek, tanıdığı biriyle içki içmek, bir kızı

bir yerlere götürmek istiyordu canı. Seattle'da o kızların odasındaki dudak boyası ve mis gibi pudra kokusunu duydu yine. Kalkıp bacaklarını sallayarak yatağının kıyısında oturdu. Sonra dışarı çıkmaya karar verdi, ama gitmeden önce, parasını bavuluna koyup kilitledi. Yorgunluktan bitkin düşünceye kadar yapayalnız sokaklarda dolaştı, sağına soluna bakınmadan, sokak köşelerindeki boyalı kızların, eline adres sıkıştırmaya çalışan kadın satıcılarının, kavga çıkarmaya kalkışan sarhoşların, bir şeyler koparmaya uğraşan dilencilerin önünden rüzgâr gibi geçerek hızla yürüdü. Sonra da içi burkularak, üşümüş, yorgun, odasına dönüp kendini yatağa attı.

Ertesi gün dışarı çıkıp kocaman bıyıkları, dalgalanan kara bir boyunbağı olan, Bonello adında, dazlak İtalya'nın sahip olduğu ve yönettiği küçük matbaada iş buldu. Bonello ona, bir zamanlar Garibaldi yandaşı bir kızıl, şimdiyse anarşist olduğunu söyledi. Onun büyük kahramanı Ferrer'di, kendi düşüncelerine döndürebileceğine inandığı için Mac'a iş verdi. Bütün kış Mac, Bonello'da çalıştı, makarna yedi, kırmızı şarap içti, onunla, arkadaşlarıyla akşamları devrimden konuştu, pazar günleri sosyalistlerin düzenledikleri kır gezilerine ya da özgürlükçülerin toplantılarına gitti. Cumartesi geceleri YMCA'da tanıdığı Miller adında delikanlıyla genelevleri dolaştı. Miller dişçi olacaktı. Emporium'da, kadın şapkaları bölümünde çalışan Maisie Spencer adında bir kızla arkadaşlık kurdu. Kız, pazar günleri onu kiliseye götürmeye çalışıyordu. Mac, devrimi anlattığı zaman inanmazca üze-

rine çevirdiği kocaman mavi gözleri olan sessiz sedasız bir kızcağızdı. Küçük inci gibi dişleri vardı, güzel giyinirdi. Bir süre sonra artık onu kilise konusunda tedirgin etmez oldu. Mac'ın kendisini Predisco'da çalan bandoyu dinlemeye, Sutro Park'taki heykellere bakmaya götürmesinden hoşlanıyordu.

Deprem olduğu sabah kendi müthiş korkusunu yendiğinde Mac'ın ilk düşündüğü şey Maisie'ydi. Oraya vardığında ailesiyle birlikte oturduğu evin bulunduğu Mariposa Caddesi olduğu gibi duruyordu, ama ortalıkta kimseler yoktu. Yangın söndürme birliğinde, dumanlar arasında, keresteleri yere indirip dinamitleyerek geçirdiği üç günün sonunda Golden Gate Parkı'nın girişindeki yiyecek kuyruğunda buldu onu. Spencer'lar, yerle bir olmuş limonlukların yanında, çadırda kalıyorlardı.

Kız onu tanıyamadı, çünkü saçları, kaşları yanmış, giysileri parçalanmış, tepeden tırnağa ise bulanmıştı. Mac onu daha önce hiç öpmemişti, ama herkesin önünde kucaklayıp

öptü. Bıraktığı zaman kızın yüzü de kendininkinden islenmişti. Kuyruktakilerden bazıları alkışlayıp güldü, ama tam arkalarındaki, pompadur topuzu çarpılmış, içinden topuz yastığı görülen, iki ipekli kapitone sabahlığı üst üste giymiş yaşlı kadın hınçla, "Şimdi git de yüzünü yıka bakalım," diye söylendi.

Bundan sonra kendilerini nişanlı saydılar, ama Bonello'nun matbaası da çevredeki tüm yapılarla birlikte yerle bir olduğu, Mac işsiz kaldığı için evlenemediler. Maisie, eve geri götürürken karanlık kapı aralıklarında öpmesine, mıncıklamasına izin veriyordu, ama daha ileri gitmeye çalışmaktan Mac da vazgeçmişti.

Sonbaharda *Bulletin*'de iş buldu. Gece işinde çalışıyordu, pazar günleri dışında Maisie'yi hemen hemen hiç görmüyordu, ama yılbaşından sonra evlenmekten söz etmeye başlamışlardı. Uzakta olduğu zamanlar Maisie'ye kızıyordu ya birlikte olduklarında hemen yumuşayıveriyordu. Ona, sosyalizm üzerine kitapçıklar okutmaya çalıştı, oysa kız gülü-

yor, kocaman, içtenlikli gözleriyle yüzüne bakıp bu konunun kendisi için çok derin olduğunu söylüyordu. Tiyatroya gitmekten, masa örtülerinin kolalı, garsonların takım elbiseli olduğu lokantalarda yemek yemekten hoşlanıyordu.

O sıralar, bir gece Chicago mezbahalarından söz edecek olan Upton Sinclair'ı dinlemeye gitti. Yanında, işçi tulumlu bir genç oturuyordu. Gaga burnu, gri gözleri, elmacıkkemiklerinin altında derin kırışıkları vardı, ağır ağır konuşuyordu. Adı Fred Hoft'tu. Toplantıdan sonra birlikte gidip bira içtiler, konuştular. Fred Hoff, Dünya Sanayi İşçileri adlı, yeni bir devrimci örgüte üyeydi. İkinci bardak biralarını içerlerken Mac'a örgütün başlangıç ilkelerini okudu. Bir şilepte donki makinisti olarak çalışıyordu ve kente daha yeni gelmişti. Denizlerdeki sersefil pisliklerden, zorluklardan bıkmıştı. Aylığı hâlâ cebindeydi, çarçur etmeye de hiç niyeti yoktu. Goldfield'de madencilerin greve gittiklerini duymuştu, oralara uzanıp bir şeyler yapmak istiyordu. Onunla konuşurken Mac, işçi sınıfına karşı olan yalanların basılmasına yardım ettiği için pis bir hayat sürdürdüğünü düşündü. "Hey Tanrım, sen tam bizim oralarda gerek duyduğumuz adamsın. Goldfield'de, Nevada'da gazete çıkaracağız."

O gece Mac sendikaya gidip kartını doldurdu, başı dönerek evinin yolunu tuttu. Hani neredeyse kendimi orospu çocuklarına satıyordum, diyordu kendi kendine.

Ertesi pazar Maisie'yle birlikte telli-trenle Tamalpais Dağı'nın tepesine çıkmayı kararlaştırmışlardı. Çalar saatle uyandığında Mac'ın korkunç uykusu vardı. O akşam yine işinin başında olabilmesi için erkenden yola çıkmaları gerekiyordu. Saat dokuzda buluşacakları arabalı vapur iskelesine giderken preslerin takırtısı, mürekkepten, preslerin altındaki lekeli kâğıtlardan yükselen ekşi koku, hepsinden de baskını birkaç arkadaşıyla gittiği o evin koridorlarındaki koku, küflü odaların, bulaşık taslarının, koltukaltlarının kokusu, yapış yapış bir yatakta seviştiği kıvırcık saçlı kızın süslen-

me masası, içtikleri bayat biranın tadı, "İyi geceler, canım, yine gel," diyen cilveli mekanik ses kafasının içindeydi.

Kendi kendine, "Tanrım, ben alçağın tekiyim," dedi.

Pırıl pırıl bir sabahta, sokaktaki tüm renkler cam parçacıkları gibi parıldıyordu. Piç gibi ortalıkta dolaşmaktan bıkmıştı. Maisie kafadar biri, arkadaş gibi konuşabileceği, başkaldırmış biri olsaydı ne olurdu sanki, işini bırakacağını nasıl söyleyecekti ona?

Arabalı vapurda bekliyordu kız, tertemiz denizci mavisi giysisi, geniş kenarlı şapkasıyla mankenlere benziyordu. Vapura koşmaları gerektiğinden konuşacak zaman bulamadılar. Bindiklerinde öpsün diye kız yüzünü kaldırdı. Dudakları soğuktu, eldivenli eli kendininkinin üzerinde tüy gibi hafif

Vapur girişi

duruyordu. Sausalito'da troleybüse bindiler, araba değiştirdiler, telli-trende iyi yerlere oturabilmek için koşarlarken gülümseyip durdu kız, sonra yapayalnız buldular kendilerini esmer dağın uğuldayan uçsuz bucaksızlığında, masmavi gökte, denizde. Daha önceleri birlikte hiç böyle mutlu olmamışlardı. Tepeye kadar Maisie onun önünden koştu. Gözlem kulesine vardıklarında soluksuz kalmışlardı. Ötekilerin göremeyeceği bir yerde, bir duvarın arkasında durdular, kız izin verdi yüzünü öpmesine, tüm yüzünü, boynunu.

Sis parçaları, önlerindeki koyun, ovaların, gölgeli dağların görünümünü yol yol keserek savruluyordu. Deniz yö-

nüne döndüklerinde, buz gibi rüzgâr her şeyin üzerinde acı acı uğulduyordu. Salınan sis yığını, gelgit dalgası gibi deniz yönünden toplanıyordu. Kız koluna sarıldı. "Ah, bu beni korkutuyor, Fainy!" Sonra ansızın ona işinden çıktığını söyledi. Maisie, başını kaldırıp baktı, korku içinde, soğuk rüzgârdan titreyerek, küçücük, çaresiz. Burnunun iki yanından yaşlar akmaya başladı. "Oysa beni sevdiğini sanmıştım, Fenian . . . Benim için çok mu kolay sanıyorsun boyuna seni beklemek, istemek, seni sevmek? Ah, beni sevdiğini sanmıştım."

Mac, kolunu doladı onun beline. Hiçbir şey söyleyemiyordu. Yerçekimiyle giden trene doğru yürümeye başladılar.

"Bütün o insanların ağladığını görmelerini istemiyorum. Önceleri nasıl da mutluyduk. Muir Ormanı'na doğru yürüyelim."

"Epeyce uzak orası Maisie."

"Bana ne, gitmek istiyorum."

"Vay canına, iyi sporcusun, Maisie."

Dar yoldan inmeye başladılar, sis her yanı örttü.

Bir iki saat sonra dinlenmek için durdular. Yoldan ayrıldılar, koca bir ladin ağaçları kümesinin ortasında küçük bir çimenlik buldular. Her yanlarını sis sarmıştı, ama yukarılarda gökyüzü pırıl pırıldı, sisin içinden güneşin sıcaklığını duyabiliyorlardı. "Ah sivilcelerim çıkmış," diyerek kız yüzünü gülünç biçimde buruşturdu, Mac kahkaha attı. "Hiç de korktuğun gibi olmayacak," dedi. "İnan bana Maisie." Maisie'ye grevi, devrimcileri, niçin Goldfield'e gittiğini açıklamak istedi, ama yapamadı. Tüm yapabildiği onu öpmek oldu. Kızın ağzı dudaklarına kenetlendi, kollarıyla sımsıkı sarmıştı Mac'ı.

"Namussuzum hiç fark etmeyecek evlenmemiz, namussuzum etmeyecek . . . Maisie, senin için çıldırıyorum . . . Maisie, yalvarırım benim ol . . . Namussuzum bilemezsin nasıl korkunç seni böylesine severken benim olmaman."

Mac ayağa kalkıp kızın giysisini aşağı çekerek düzeltti. Kız gözleri kapalı, yüzü bembeyaz uzanıyordu orada. Bayılmış olmasından korktu. Eğilip usulca yanağından öptü. Kız belli belirsiz gülümsedi, başını kendine çekip saçlarını karıştırdı. "Küçük kocam," dedi. Bir süre sonra ayağa kalktılar, hiçbir yeri görmeksizin büyük servi ağaçlarından koruyu geçip troleybüs durağına geldiler. Arabalı vapurda evlerine dönerken hafta içinde evlenmeyi kararlaştırdılar. Mac, Nevada'ya gitmeyeceğine söz verdi.

Ertesi sabah uyandığında içi sıkılıyordu. Kendini satmak üzereydi. Banyoda tıraş olurken aynada kendine baktı, yüksek sesle, "Seni pezevenk, kendini orospu çocuklarına satıyorsun," dedi.

Odasına dönüp Maisie'ye mektup yazdı.

SEVGİLİ MAISIE

Şerefsizim, bir an için bile olsa seni sevmediğimi düşünme sakın, ama gidip o gazetenin çıkarılmasına yardım edeceğime dair çocuklara söz verdim ve sözümü tutmalıyım. Oraya varır varmaz sana adresimi göndereceğim, herhangi bir şey için bana gerek duyarsan hemen döneceğim, şerefsizim döneceğim.

Bir yığın öpücük, sevgiler
Fainy

Bulletin ofisine gidip aylığını çekti, bavulunu topladı, Goldfield, Nevada'ya ne zaman tren bulabileceğini öğrenmek için istasyona yöneldi.

Sine-göz (9)

gün boyu gübre fabrikaları berbat kokuyordu geceleri içerisi öfkeyle tüm kanını bitiren sivrisineklerle doluyordu ama orası Doğu Kıyısı'nda Crisfield'di benzinle işleyen motorumuz olsaydı koyun karşı kıyısına taşırdık domateslerimizi mısırımızı turfanda şeftalilerimizi oradan da doğru New York'a yollardık gemiynen Baltimore'daki komisyoncu tüccarlar tarafından dolandırılmak yerine bostanımız olurdu turfanda sebze yüklerdik gemilere Northern Neck'in tütün ekilmekten bitmiş tükenmiş topraklarını işlerdik gübrelerdik zenginleştirirdik benzinle işleyen motorumuz olsaydı kışın istiridye taşırdık pazar için su kaplumbağası yetiştirirdik

ama yük katarının üstünde bir delikanlıyla konuşuyordum benim yaşlarımda vagonlardan birinde uyuyordu tam da güneşin ortasında uyuyordu mısır yaprakla-

rının kokusuyla gübre fabrikalarından yükselen çürümüş ringa balığı buğusunun ortasında uyuyordu kıvırcık saçları içinde saman sapları vardı açık gömleğinden göğsünün beline kadar yanmış olduğunu görüyordun sanırım pek bi işe yaradığı yoktu ama taa Minnesota'dan buralara sürtmüştü güneye gidiyordu ona Chespeake Koyu'ndan söz ettiğimde pek de şaşırmadı ama dedi ki Sanırım yüzmek için pistir ben ringa balığı taşıyan gemilerde bi iş bulucam

Koca Bill

Koca Bill Haywood, altmış dokuzda Salt Lake City'de bir pansiyonda doğdu.

Utah'da büyüdü, Ophir'de okula gitti, maden parçalarına ateş edilen, cumartesi akşamları kâğıt oynanan, yeni gümüş dolarla tepeleme dolu poker masalarının üzerine viski saçılan bir madenci kampıydı orası.

On bir yaşına girdiğinde annesi onu bir çiftçinin yanına verdi. Çiftçi kendisini kırbaçladığı için kaçtı. Bu onun ilk greviydi.

Kayın ağacından sapan yontarken gözünün birini yitirdi.

Bakkallarda çalıştı, meyve sattı. Salt Lake Tiyatrosu'nda yer gösterdi, haber götürüp getirdi, Continental Otel'de komilik yaptı.

On beş yaşına geldiğinde

Nevada'da Humboldt ilçesinde maden ocaklarına gitti.

Tüm malvarlığı, işçi tulumu, bir ceket, mavi bir gömlek, madenci çizmeleri, iki çift battaniye, bir dizi satranç taşı, boks eldivenleri, annesinin hazırladığı erikli tatlıdan bir öğlen yemeğiydi.

Evlendiği zaman, eski günlerde Kızılderililere karşı kurulan ama artık asker kalmadığı için herkesin bırakıp göçtüğü McDermit Kalesi'ne gitti:

orada karısı doktorsuz, ebesiz ilk çocuğunu doğurdu. Bill kesti göbeğini. Bill doğum artıklarını gömdü;

çocuk yaşadı. Bill ölçüm işleri yaparak, Paradise Ovası'nda kuru otları biçerek, atları doğurtarak, bu uçsuz bucaksız çiftçiler ülkesinde at koşturarak para kazandı.

Bir gece Thompson'un Değirmeni'nde rastlantı sonucu buluşan, bu bırakılmış çiftlikte geceyi geçiren beş adamdan biriydi. Her biri tek gözünü yitirmişti, bölgede tek gözlü başka adam yoktu.

Çiftliklerini, evlerini yitirdiler, her şey dağıldı, karısı hastaydı, bakması gereken çocukları vardı. Silver City'de madencilik yapmaya gitti.

Idaho Eyaleti'ne bağlı Silver City'de Batı Madenciler Federasyonu'na katıldı, orada ilk sendikacılık görevini üstlendi. '98'de Salt Lake City'de yapılan B.M.F. konferansında Silver City madencilerinin delegesi oldu.

O günden sonra da hep örgütleyici konuşmacı, öğüt vericiydi, tüm madencilerin dilekleri onun da dilekleriydi; Coeur D'Alenes'le, Telluride'le, Topal Creek'le savaştı.

Sosyalist Parti'ye katıldı, tüm Idaho'da, Utah'ta, Nevada'da, Montana'da, Colorado'da, sekiz saatlik işgünü için, daha iyi yaşama koşulları için, dağlardan kazıp çıkardıkları zenginliklerden pay almak için greve giden madencilerle konuşmalar yaptı, yazılar yazdı.

1905 yılı ocak ayında, Chicago'da, yirmi yıl önce Chicago anarşistlerinin toplantı yapmış oldukları Lake Caddesi'ndeki salonda, bir toplantı düzenlendi.

William D. Haywood sürekli başkandı. İşte bu toplantıda daha sonra Dünya Sanayi İşçileri'ni ortaya çıkaracak olan bildiri yazıldı.

Denver'e döndüğünde kaçırılıp Idaho'ya götürüldü, evinde bombayla havaya uçurulan eski Idaho valisi, koyun yetiştirici Steunenberg'i öldürmek suçundan Moyer ve Pettibone'la birlikte yargılandı.

Boise'de suçsuz bulundukları zaman (avukatları Darrow'du) Koca Bill Haywood'un işçi sınıfı önderi olarak ünü tüm ülkeye yayılmıştı.

Şimdi tüm işçilerin dilekleri onun dilekleriydi, Batılı, sığır çobanlarının, oduncuların, çiftçilerin, madencilerin sözcüsüydü.

(Buharlı matkap binlerce madencinin işinden olmasına yol açmıştı; buharlı matkap Batı'daki tüm madencilerin yüreklerine korku saçmıştı.)

Batı Madenciler Federasyonu tutucu olmaya başlamıştı. Haywood Dünya Sanayi İşçileri'yle "eskisinin kabuğu içinde yeni bir toplum kurmak için" çalışmaya başladı. 1908'de Debs'in Başkanlık Kampanyası'na katıldı özel Kızıl Vagon'da. Doğu'da, devrimci ruhun yeşerdiği tüm büyük grevlerde o vardı, Lawrence'ta, Paterson'da, Minnesota'da demir işçilerinin grevlerinde hazırdı.

Batı Madenciler Federasyonu, Banker Morgan'ın alacaklarını kurtarmak için, Wilson demokrasisini kurtarmak için, Amerikan İşçi Federasyonu'yla işbirliğine gitti; Napoléon'un mezarı başında durup imparatorluk hayallerine daldılar, Ritz'in barında şampanyalı kokteyller içtiler, Montmartre'da Rus kontesleriyle yattılar, imparatorluk hayallerine daldılar, ülkenin her yanındaki ordu merkezlerinde, işadamlarının düzenledikleri yemeklerde para ediyordu kartalı bağırtmak;

savaşa karşı çıkanları, Almanya'nın yandaşlarını, Dünya Sanayi İşçileri üyelerini, Kızılları, Bolşevikleri linç ettiler.

Bill Haywood Chicago'da yüz bir kişiyle birlikte yargılandı. Beyzbol takımı sahibi Yargıç Landis

trafik cezası keserken gösterilenden daha az özenle
veriverdi yirmi yıl hapis, otuz bin dolar para cezasını.
Lavenworth'ta iki yıl kaldıktan sonra Koca Bill'i kefaletle bıraktılar (elli yaşındaydı, iriyarı, yıpranmış bir adamdı), savaş bitmişti, ama Amerikalılar Versailles Sarayı'nın Aynalı Koridoru'nda imparatorluk yönetmeyi öğrenmişlerdi;
mahkeme yeni bir duruşmaya karşı çıktı.
Haywood'a kalmıştı ya kefalet parasını bırakıp kaçmak ya da yirmi yıl içeri girmek
Şeker hastasıydı, çok güç koşullarda yaşamıştı, tutukluluk sağlığını bozmuştu. Rusya işçi cumhuriyetiydi, Rusya'ya gitti, birkaç yıl Moskova'da kaldı, ama mutlu değildi orada, çok garip geliyordu bu dünya ona. Orada öldü, iriyarı yıpranmış bedenini yaktılar, küllerini gömdüler Kremlin duvarının dibine.

Sine-göz (10)

Senato ve Temsilciler Meclisi toplantıdayken beni Meclis Binası'na götüren eski binbaşı Konfedere Ordu'nun iaşe memuruydu çok incelikli tavırları vardı bu yüzden de maiyet memurları eski binbaşının önünde eğilirlerdi küçük uşak oğlanlar dışında senin erkek kardeşin kadar ya var ya yoktular bir zamanlar senin kardeşin de Senato'da uşaktı ve arada Senatörün ya da milletvekilinin biri kısık gözleriyle bakardı binbaşıya belki de önemli biri diye önünde eğilir içtenlikle tokalaşır ya da elini kaldırırdı
eski binbaşı çok güzel giyinirdi uzun arkası yırtmaçlı ceketi vardı etli yanaklarında koca bıyığı ağır ağır yürürdük Botanik Bahçelerinde donuk güneş ışığında ağaçların fundaların üzerindeki etiketlere bakardık şişko ardıçkuşla-

nının sığırcıkların çimenlerde zıplamasına bakardık merdivenleri çıkardık boy boy ölü heykellerle kubbeli yapının donuk havasından geçerdik Senato Salonu donuk kırmızı toplantı odası Temsilciler Salonu donuk yeşil toplantı odaları ve Yüksek Mahkeme Salonu unutmuşum ne renkti Yüksek Mahkeme Salonu

konuk salonunun kapısının arkasından fısıldayarak ölü hava tepe camlarının altında takırdayan bir ses çarpılan sıralar ölü hava dolu uzun koridorlar ne de çok yorulurdu bacaklarımız ben düşünürdüm çimenlerdeki ardıçkuşlarını ölü hava dolu uzun sokakları bacaklarım yorgundu gözlerimin arasında sancı vardı eğilen yaşlı adamlar çabucak kısık gözlerle

belki de önemli biri kocaman kısılmış kaba ağızlar tozlu kara fötr giysi dolaplarının kokusu ölü hava ben merak ederdim eski binbaşının ne düşündüğünü benim ne düşündüğümü belki de Corcoran Sanat Galerisi'ndeki o koca resmi Galeri sütunlarla merdivenlerle fesatçılarla dolu morlar giymiş uzanıp yatıvermiş Sezar resmin adı Ölü Sezar'dı.

Mac

Mac, Goldfield'de trenden iner inmez haki gömlekli, haki pantolonlu, yelken bezinden asker tozlukları takmış, sırık gibi bir adam yanına yaklaştı. "Kusura bakmazsan sorucam, bu kentte ne işin var, dostum?"

"Gezici kitap satıcısıyım."

"Ne tür kitaplar?"

"Chicago'daki Gerçek Arayıcı Şirket adına okul kitapları falan."

Mac bunları büyük bir hızla homurdanmıştı, adam etkilenmiş görünüyordu.

"Sanırım senden zarar gelmez," dedi. "Kartal Oteli'ne mi gideceksin?" Mac başını salladı. "Plug götürür seni, bizim takımda çalışan adam . . . Görüyorsun ya şu baş belası kışkırtıcıları arıyoruz, su Çalışmak Yok diyen herifleri."

Altın Kartal Oteli'nin önünde, şapkalarını gözlerinin üzerine çekmiş, sert görünüşlü iki asker nöbet tutuyordu. Mac içeri girdiğinde bardakilerin hepsi dönüp baktı. Elinden geldiğince suratını asarak, "İyi akşamlar, beyler," diye söylenip oda istemek için mal sahibine doğru yürüdü. Bu süre içinde de Nevada İşçileri'nin merkezini kime sormayı göze alacağını düşünüp duruyordu.

"Sanırım sana bir yatak verebileceğim. Gezici satıcı mısın?"

"Evet," dedi Mac. "Kitap satıcısı."

Uzakta, bıyıkları kulaklarına uzamış iriyarı bir adam barda durmuş, sarhoş, yakınan sesiyle hızlı hızlı konuşuyor-

du, "Şu işi bi bana bıraksalar hemen sürüverirdim bu namussuzları burdan. Yığınla kahrolasıca avukat karışıyor bu işe. Defediverin orospu çocuklarını burdan. Direnirlerse vuruverin, valiye de böyle dedim, ama hep şu orospu çocuğu avukatlar karıştırıyor her halta, yok teminatlarla yok ihzar emirleriyle yok bitmez tükenmez deli saçmalarıyla. Kıçıma anlatsınlar ihzar emirlerini."

Mal sahibi yatıştırıcı bir sesle, "Tamam, tamam, Joe söylersin onlara," dedi.

Mac bir puro alıp usulca dışarı savuştu. Kapı arkasından kapanırken iriyarı adam bağırıyordu yine. "Kıçıma anlatsınlar dedim ihzar emirlerini."

Hava kararmak üzereydi. Yıkık dökük, tahta perdelerle bölünmüş sokaklarda buz gibi rüzgâr esiyordu. Tekerleklerin açtığı derin çamurlu çukurlarda sendeleyerek, karanlık camlarına baka baka birkaç sokak dolaştı Mac. Tüm kenti gezdi, ama gazete idarehanesine rastlamadı. Köşe başındaki Çin lokantasının önünden üçüncü kez geçmekte olduğunu anlayınca adımlarını yavaşlattı, kararsızlık içinde kaldırımda durdu. Sokağın sonunda bir tepenin koskoca, çentik çentik kütlesi kentin üzerinde asılı duruyordu. Sokağın karşı yanında, kafasını, kulaklarını paltosunun yakasıyla gizlemiş delikanlı bir hırdavatçı dükkânının karanlık vitrini önünde dolanıyordu. Mac onun güvenilir biri olduğuna karar verip konuşmak için yanına gitti.

"Şey, ahbap. Nevada İşçileri'nin ofisi nerde?"

"Ne halt etmeye öğrenmek istiyorsun?"

Birbirlerine baktılar. "Fred Hoff'u görmek istiyorum . . . Gazte işinde ona yardım etmek için San Francisco'dan geldim."

"Kırmızı kartın var mı?"

Mac Dünya Sanayi İşçileri üyelik kartını çıkardı. "Görmek istersen sendika kartım da var."

"Vay canına, yok yok . . . Galiba doğrusun, ama dedikleri gibi ya ben dedektifin biri olsaydım şimdi sen belanı bulmaz, içeri tıkılmaz mıydın?"

"Şu kahrolasıca kente gireyim diye onlara boktan bi kitap satıcısı olduğumu söyledim. Burjuva gibi görünmek için de bir çeyrektir puro içip duruyorum."

Öteki güldü. "Peki işçi dostum. Seni götüreceğim."

İki büyük, tıkış tıkış gecekondu mahallesinin arasındaki dar sokakta adamı izlerken, "Burada sıkıyönetim mi var?" diye sordu.

"Nevada Eyaleti'ndeki tüm grev kırıcı çığırtkanlar burda . . . adamın dediği gibi kıçına bi süngü yiyip burdan atılmazsan şanslısın."

Sokağın sonunda pencereleri ışık içinde, ayakkabı kutusu gibi küçücük bir ev vardı. Madenci giysileri, tulumlar içinde gençler sokağı doldurmuşlar, üçer üçer kırık dökük merdivenlere oturmuşlardı.

"Neresi burası böyle, bilardo salonu mu?" diye sordu Mac.

"Burası Nevada İşçileri . . . Şey, benim adım Ben Evans, seni bizimkilerle tanıştırayım . . . Hey çocuklar, bu işçi dostumuz McCreary . . . Matbaa kurmak için San Francisco'dan geldi."

İsveçli bir oduncuya benzeyen iriyarı adam, "Ver elini Mac," diyerek kemiklerini çatırdatırcasına elini sıktı.

Fred Hoff, yeşil siperlik takmış, üzerinde matbaa harfleri dolu teknenin durduğu masanın arkasında oturuyordu. Ayağa kalkıp elini sıktı. "Vay dostum, tam zamanında geldin. Yapılacak dünya kadar iş var. Matbaacıyı içeri tıkılar, şu sayfayı basmamız gerekiyor."

Mac paltosunu çıkarıp gitti, prese baktı. Eğilmiş dizgi makinesinin tuşlarını incelerken Fred Hoff geri dönüp onu bir köşeye çekti.

"Şey Mac, sana burda olup bitenleri açıklamak istiyorum . . . oldukça garip bi durum . . . Batı Madenciler Federasyo-

nu namussuzluk yapıyor. Bir patırtıdır gidiyor. Geçen gün Saint burdaydı, şu Mullany olacak alçak herif onu iki kolundan birden vurdu, şimdi hastanede . . . Devrimci dayanışma düşüncelerinin tohumlarını attığımız için bize fena halde bozuluyorlar, anlarsın ya? Biz lokanta işçilerini, bazı inatçı madencileri de greve götürdük. Şimdi A. F. İşçileri de sözde kafalarını kullanıyorlar, et kafalı bi grev kırıcı örgütçüye, Montezuma Kulüp'te maden sahipleriyle al takke ver külah düşüp kalkma görevini yüklediler."

"Hey, bi dakka, yavaş yavaş anlat da anlayalım," dedi Mac.

"Geçen gün de sokağın sonundaki aşevinin önünde yine silahlar patladı, dükkân sahibi sersem vuruldu, bu yüzden birkaç çocuk içerde şimdi."

"Berbat şeyler anlatıyorsun."

"Önümüzdeki hafta Koca Bill Haywood konuşmaya geliyor . . . İşte vaziyetler böyle Mac. Bi makale döktürmeliyim . . . Sen matbaacı başısın, hepimiz gibi on yedi buçuk alacaksın. Hiç kendin bi şey yazdın mı?"

"Yok."

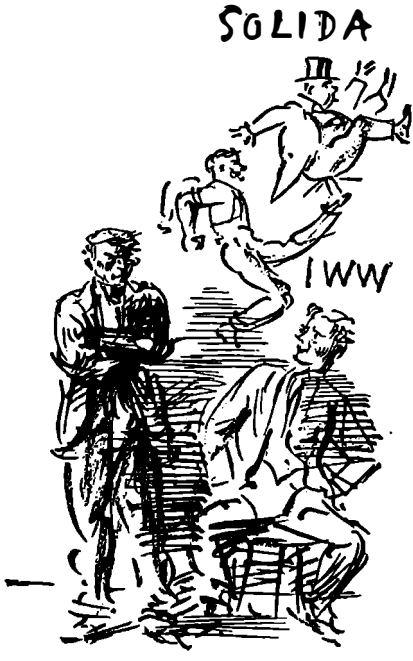
"İşte böyle zamanlarda insan okulda daha çok çalışmadığına yazıklanıyor. Canına yandığım, keşke doğru dürüst yazabilsem."

"Elime bi fırsat geçse ben iyi yazarım."

"Koca Bill bizim için bir şeyler yazacak. Harika yazar."

Matbaanın arkasında Mac için taşınabilir yatak yaptılar. Kartal'a gidip bavulunu alacak zamanı bulana dek bir hafta geçti. Büro ve matbaa olarak kullanılan yapıda, içinde soba kurulmuş, çocukların çoğunun yattığı uzun bir tavan arası vardı. Battaniyesi olanlar battaniyelerine sarınıp, olmayanlar başlarının altına ceketlerini sıkıştırıp, ceketleri de olmayanlar ellerinden geldiğince rahat etmeye çalışarak uyuyorlardı. Odanın sonunda, üzerine birinin gölgeli büyük harflerle Başlangıç İlkeleri'ni bastığı uzun bir kâğıt

vardı. Büronun sıvalı duvarına biri karikatür yapmıştı. "Dünya Sanayi İşçileri" yazısını taşıyan işçi, silindir şapkasının üzerinde maden sahibi yazılı şişko adamın kıçına tekme atıyordu. Bunun üzerine de "dayanışma" yazmaya başlamışlar ama DAYAN'da kalmışlardı.

SOLIDA: Dayanışma anlamına gelen "solidarity" sözcüğünün kısaltılmış hali.

Bir kasım gecesi Koca Bill Haywood Madenciler Sendikası'nda konuşma yaptı. Mac'la Fred, konuşmayı gazete adına izlemeye gittiler. Rüzgârın acı acı uğuldadığı, savrulan karla kaplı koskoca ovada, bir eski çöplük kadar yapayalnız duruyordu kent. Salon sıcaktı, gaz lambası, sönmüş kömür ateşi, kızarmış yağ ve viski karışımından oluşma gecekondu kokusu saçan kalın dağcı giysilerinden, ucuz tütünden, iriyarı bedenlerden yükselen buğuyla doluydu. Toplantının ba-

şında adamlar tedirginlikle, ayaklarını sürüyerek, boğazlarında biriken balgamı tükürerek dolaşıyorlardı. Mac da tedirgindi. Cebinde Maisie'den gelen mektup vardı. Mektubu ezbere biliyordu:

ÇOK SEVGİLİ FAİNY:

Her şey tam korktuğum gibi oldu. Ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi küçük kocacığım? Şimdiden iki ay oldu bile, ben çok korkuyorum, konuşabileceğim hiç kimsem de yok. Sevgilim, hemen geri dönmelisin. Dönmezsen ölürüm, inan bana ölürüm, sensiz çok yalnızım, biri anlayacak diye ödüm patlıyor. Gördüğün gibi evlendikten sonra uzak bir yerlere gidip uzun süre oralarda kalmak zorundayız, iş bulabileceğimi bilseydim ben sana, Goldfield'e gelirdim. Sanırım San Diego'ya gidersek iyi olacak. Orada arkadaşlarım var, çok güzel olduğunu söylüyorlar, orada herkese çoktandır evli olduğumuzu söyleyebiliriz. Lütfen gel, tatlı sevgili kocacığım. Sensiz öylesine yalnızım, bu olanlara tek başıma katlanmam öylesine zor ki. Aşağıdaki çarpı işaretleri, gönderdiğim öpücüklerdir.

Seni seven karın,

MAISIE

XXXXXXXXXXXXXXX

Koca Bill dayanışma üzerine, yönetici sınıflara karşı birbirleriyle sımsıkı kenetlenmeleri üzerine konuşurken Mac, bir kızın başını böylesine derde sokmuş olsa, onun ne yapacağını düşünüp duruyordu. Koca Bill eskisinin kabuğu içinde yeni toplum yaratacakları günün geldiğini, kanlarıyla, alın terleriyle yarattıkları sanayilerde denetimi ele geçirmeye hazır olacakları günün geldiğini söylüyordu. "Tek bir büyük sendikadan yanayız," dediğinde salondaki devrimcilerden sevinç çığlıkları, alkışlar yükseldi. Fred Hoff, alkışlarken dirseğiyle Mac'ı dürttü. "Ortalığı ayağa kaldıralım

Mac." Tüm işçi sınıfının dayanışması karşısında sömürücü sınıflar çaresiz kalacaktı. Askerler, grev kırıcılar da işçi sınıfındandı. Dayanışmanın tarihi görevini anladılar mı yönetici sınıflar artık kardeşlerini öldürtmek için onları kullanamayacaktı. İşçiler, daha yüksek ücret için, konuşma özgürlüğü için, daha iyi yaşama koşulları için verilen her küçük savaşımın, yalnızca devrimin, ortak işçi konfederasyonuna yönelik büyük savaşımın bir parçası olarak önem taşıdığını iyice anlamalıydılar. Mac, Maisie'yi unuttu. Konuşmasını bitireceğine yakın Koca Bill'in kafası öylesine hızla çalışmaya başlamıştı ki sözcükleri düşüncelerine yetişemiyor, bu yüzden de az önce söylediğini unutuveriyordu, ama Mac tepeden tırnağa coşku kesilmiş, korkunç sevinç çığlıkları atıyordu; Fred Hoff da onun gibi sevinç çığlıkları atıyordu, yanlarında oturan ve berbat kokular saçan dev gibi Bohemyalı madenci alkışlıyordu, öte yanda oturan tek gözlü Polonyalı alkışlıyordu, bir grup İtalyan alkışlıyordu, Montezuma Kulüp'te garsonluk yapan ufak tefek Japon alkışlıyordu, kavga görme umuduyla gelmiş olan koca gövdeli çiftçi alkışlıyordu. Durmadan, "Şu orospu çocuğu da amma iyi konuşmacı," diyordu. "Bak söyliyim sana, Utah adam gibi heriflerin çıktığı yerdir. Ben kendim de şahsen Ogden'liyim."

Toplantıdan sonra Koca Bill büroya geldi, herkesle şakalaştı, oturup hemen orada gazete için makale yazdı. Cebinden bir şişe çıkardı, herkes içti, Fred Hoff dışında, –ne Koca Bill'in ne de başkasının içki içmesinden hoşlanan Fred Hoff dışında–, ikinci baskı makineye girdiği zaman yatmaya gittiler, yorgun, coşkulu, çok iyiydiler.

Ertesi sabah Mac uyandığında aklına hemen Maisie geldi, mektubu yeniden okudu, daha hiç kimse kalkmadan yatağının ucunda otururken gözleri yaşlarla doluverdi. Buz tutup kaskatı kesildiği için, sobadan aldığı bir çaydanlık dolusu sıcak suyu üzerine dökerek buzunu eritmek zorunda kal-

dığı tulumbadan bir tas demir gibi soğuk su çekti, içine kafasını daldırdı, ama alnındaki kaygılı, inatçı duyguyu söküp atamadı. Fred Hoff'la birlikte köşedeki Çinli'nin Yeri'ne kahvaltıya gittiğinde, ona evlenmek için San Francisco'ya geri döneceğini anlatmaya çalıştı.

"Mac, yapamazsın bunu, sen burda bize gereklisin."

"Ama geri geleceğim, şerefsizim geleceğim, Fred."

"İnsanın ilk görevi, işçi sınıfına karşıdır," dedi Fred.

"Çocuk doğar doğmaz, annesi işe gidecek duruma gelir gelmez döneceğim. Ama bu işleri biliyorsun, Fred. Haftada on yedi buçuk dolarla hastane giderlerini karşılayamam."

"Daha dikkatli olman gerekirdi."

"Ama ne yazık ki Fred, ben de herkes gibi etten, kemikten yaratılmışım. Tanrı aşkına ne olmamızı istiyorsun, tenekeden azizler mi?"

"Devrimcinin karısı, çocukları olmamalıdır, hiç değilse devrim sonrasına kadar."

"Kavgayı bırakmıyorum ki Fred . . . kendimi satmıyorum. Yemin ederim ki satmıyorum."

Fred Hoff'un yüzü sapsarı kesilmişti. Dişlerinin arasında dudaklarını emerek masadan kalkıp lokantadan çıktı. Mac uzun süre oturdu orada büyük bir hüzün duyarak. Sonra o da büroya gitti. Fred Hoff, bir sıraya oturmuş, kendini yazmaya kaptırmıştı. "Hey, Fred," dedi Mac. "Bir ay daha kalacağım. Şimdi yazacağım Maisie'ye."

"Kalacağını biliyordum Mac. Sen kaçak değilsin."

"Ama Tanrı aşkına dostum, sen de insandan çok şey bekliyorsun."

"Çok şey bile aslında pek az şeydir," dedi Fred Hoff.

Mac gazeteyi basmaya başladı.

Sonraki birkaç hafta Maisie'den gelen bütün mektupları okumadan cebine attı. Elinden geldiğince onu inandırmaya çalışarak, çocuklar yerine birini bulur bulmaz geleceğini yazdı.

Sonra yılbaşı gecesi Maisie'nin bütün mektuplarını okudu. Hepsi de birbirinin aynıydı, Mac'ı ağlattı. Evlenmek istemiyordu ya, kış boyu bu Nevada'da kızsız yaşamak cehennem azabıydı, genelevlerde dolaşmaktan bıkmış usanmıştı. Çocukların kendisini böyle üzüntülü görmeleri hoşuna gitmeyecekti, lokanta işçilerinin sürekli gittiği barda oturup içki içmek istedi. Sarhoş şarkılarından oluşma korkunç uğultulu buhar yükseliyordu bardan.

Kapıdan girerken Ben Evans'la karşılaştı. "Merhaba, Ben. Nereye böyle?"

"Adamın dediği gibi içki içmeye gidiyorum."

"Yaa, ben de."

"Ne oluyor sana?"

"Felaket canım sıkılıyor."

Ben Evans güldü. "Kahrolayım, benim de . . . bugün yılbaşı, değil mi?"

İkisi de üçer içki içtiler, ama bar çok kalabalıktı, kendilerini bir şeyler kutlayacak gibi hissetmiyorlardı, tüm paralarını verip bir büyük şişe içki aldılar. Ben Evans'ın odasına gittiler. Ben Evans esmer, tıknaz, çok koyu siyah saçları, kara gözleri olan bir delikanlıydı. Louisville'liydi. Epey süre okula gitmişti, araba onarımcısıydı. Odası buz gibi soğuktu. Birer battaniyeye sarınarak yatağın üzerine oturdular.

"Yaa işte yılbaşı böyle de geçirilir, değil mi?" dedi Mac.

"Aman Tanrım, iyi ki Fred Hoff yakalamadı bizi," diyerek alayla güldü Mac.

"Fred gerçekten de çok iyi adam, inanıyorum buna, ama insanın yaşamasına izin vermiyor."

"Bence geri kalanlarımız da biraz Fred'e benzeseler daha kısa sürede bir yerlere varırdık."

"Varırdık ya . . . şey Mac, çok canım sıkılıyor şu adam vurma, Batı Madenciler Federasyonu'ndaki heriflerin Montezuma Kulüp'e gidip Washington'dan gelen baş belası grev kırıcı delegeyle oynaşma hikâyelerine."

"Şey, bizim takımdan kimse yapmadı, böyle şey yapmadı."

"Yapmadı, ama biz yeterince kalabalık değiliz . . ."

"Sana içki gerek, Ben."

"İşte bu işler de şu kahrolasıca içki gibi, yeterliyse insana kafayı buldurur, ama değil işte. Fred Hoff gibi adamlardan yeterli sayıda olsaydı devrimi yapardık, ama yok işte."

İkisi de şişeden birer yudum aldılar, sonra Mac dedi ki:

"Şey, Ben, bir kızın başını belaya soktun mu hiç, çok hoşlandığın bir kızın başını?"

"Elbette, yüzlercesinin."

"Seni üzmedi mi bu?"

"Tanrı aşkına, Mac, kız orospunun teki değilse buna izin vermez, değil mi?"

"Vay canına, ben işe öyle bakmıyorum. Ben . . . Ama Tanrı cezasını versin, ne yapacağımı da bilmiyorum . . . Her neyse iyi bir kızcağız o . . ."

"Hiçbirine güvenme onların . . . Bir keresinde bir kızla böyle evlenen birini tanıdım, sürdürdü işi, bağırıp çağırmalar, kendini gebe bıraktırmalar derken evlendi kızla, pek güzel, ama kız orospunun teki çıktı, frengi kaptı ondan . . . Bak sana öğüdüm olsun, oğlum . . . Onları sev, bırak, bizim gibi devrimcilerin yapacağı tek şey budur."

İçkiyi bitirdiler. Midesinde yanan viskiyle büroya dönüp yattı Mac. Rüyasında, sıcak bir gün bir kızla tarlalarda yürüdüğünü gördü. Viski, ağzında sıcak ve tatlıydı, kulaklarında arı gibi vızıldıyordu. Kızın, Maisie mi, yoksa kahrolası bir orospu mu olduğunu bilmiyordu, ama içi sıcacıktı, yumuşacıktı. Kız alçak, sıcak, tatlı bir sesle, "Seviş benimle, delikanlı," diyordu, üzerine eğilirken ince tül giysisinden tüm bedenini görebiliyordu, kız inleyip duruyordu sıcak tatlı vızıltıyla. "Seviş benimle."

"Hey Mac, daha uyanmayacak mısın?" Ensesini, yüzünü havluyla ovuşturan Fred Hoff başına dikilmişti. "Çocuklar gelmeden burasının temizlenmesini istiyorum."

Mac, yatağının kıyısına oturdu. "Off of, ne oluyoruz?" Sarhoşluğu kalmamıştı, ama canı çok sıkkındı, bunu hemen anladı.

"Şey, eminim dün gece içtin, leş gibi kokuyordun."

"Canı cehenneme, evet, leş gibiydim . . . birkaç kadeh attım, ama . . ."

"Yatağına giderken kahrolası bir ayyaş gibi sendeleyip durduğunu duydum."

"Bana bak Fred, sen kimsenin çocuk bakıcısı değilsin. Ben kendime bakarım."

"Size bakıcı gerek . . . grevi başarıyla sonuçlandırıncaya kadar bile bekleyemiyorsunuz kafaları çekip orospuluk yapmak için."

Mac, yatağın kıyısına oturmuş pabuçlarını bağlıyordu. "Buralarda ne diye dolaşıp duruyoruz sanıyorsun . . . keyfimizden mi?"

"Çoğunuzun ne bok yemek için dolaştığınızı bilmiyorum," dedi Fred Hoff ve kapıyı çarparak dışarı çıktı.

Birkaç gün sonra, linotipte çalışabilecek başka birinin bulunduğu anlaşılınca Mac kentten ayrıldı. Beş dolara, iyi giysileriyle bavulunu satıp maden yüklü bir trene atlayarak Ludlow'a geldi. Ludlow'da ağzındaki alkali tozunu yıkadı, yemek yedi, biraz temizlendi. Bu süre boyunca Maisie'nin kendini öldürebileceğini düşünüyor, Frisco'ya bir an önce varabilmek için telaşlanıyordu. Onu görebilmek, yanında oturabilmek, yan yana oturduklarında hep yaptığı gibi konuşurken elini usulca okşayabilmesi için çıldırıyordu. Goldfiel'deki o iç karartıcı, tozlu aylardan sonra kadın istiyordu. Frisco'ya tren bileti 11,15 dolardı, onunsa yalnızca dört doları, biraz da bozukluğu vardı. Salonun arka tarafında zar atmak için bir dolarını tehlikeye soktu ama hemen kaybetti, korkudan buz kesti, oradan ayrıldı.

Haber-film 8

Barcelona'daki Modern Okul'un eski müdürü olan ve son zamanlardaki devrimci eylemlerin baş kışkırtıcısı olarak suçlanıp yargılanan Profesör Ferrer, idam cezasına çarptırılmıştır, çarşamba günü kurşuna dizilecektir ancak hâlâ Esquimaux'ya sonsuz güvenen Cook, Luzon Adası'nın iç bölümlerinin dünyanın en güzel yeri olduğunu söyledi.

SORGULAMALAR POLONYA GÖRÜŞMELERİNİ KIZIŞTIRDI

Ah gömmeyin beni yapayalnız kırlara
Dağ aslanlarının üzerimde çığlıklar atacakları
Çıngıraklıyılanların tıslayacağı başıboş rüzgârın
uğuldayacağı yere

ÇİNGENE'NİN YANDAŞLARI GÜNAH KALESİNE SALDIRDI

Ulusun Büyükleri Irmak Yolculuğunu Bekliyor Englewood Kadın Kulübü Üyeleri Dram sanatını Yüceltmek İçin Eyleme Geçti Evangelist'in binlerce dinleyicisi vardı, suskun iskele kalabalığının yüreğini parçaladı Leeve 3018 dolar topladı içeri atıldı

BAĞIRSAK KURTLARINA KARŞI SAVAŞTA MİLYONLAR HARCANDI

çingene smith'in kızılışık bölgesinin güney yakasındaki düşsel gösteri yürüyüşü

kendisini kurşuna dizmekle görevlendirilmiş on iki kişilik birliğin gözlerini yaşartan bir cesaretle Francisco Ferrer bu sabah öldürücü kurşunların üzerine yağmasından sonra ölüsünü içine koymak üzere hazırladıkları çukura doğru yürüdü

ARABAYLA SULARA GÖMÜLDÜ: IRMAKTA ÖLÜM

Sine-göz (11)

Pennypacker'lar Presbiteriyen Kilisesi'ne gittiler Pennypacker'ların kızları koroda buz gibi tiz soprano sesleriyle ilahi söylediler kiliseye gittiklerinde herkes selamladı onları dışarda ağaçlardaki yaz yaprakları yeşilmavisarı sallandı pencerelerden hepimiz sıralandık kilise sırasına ben sordum Mr. Pennypacker'a kilisede papaz yardımcısıydı o kim olduğunu bu Molly Maguires'in?

bir sincap azarlıyordu beni akmeşede ama ulusal marşımızı söyleyen Pennypacker'ların tüm kızları en güzel şapkalarını giymiş tüm genç hanımlar kimdi Molly Maguires? düşünceler, eski bir ahırdaki kurşun delikleri bırakılmış maden çukurları kara iskelet maden ocağı destekleri yaban otlar bürümüş çöplükler kimdi Molly Maguires? ama çok geçti kilisede konuşamazdın tüm bu genç hanımlar en güzel şapkalar çok hoş pembe yeşil mavi sarı giysiler azarlayan sincap kimdi bu Molly Maguires?

ve daha anlayamadan sıra komünyona gelmişti söylemek istedim onlara vaftiz edilmemiş olduğumu ama

tüm gözler kapanmış gibiydi Con'a fısıldamaya başladığımda

komünyon küçücük bardaklarda üzüm suyuydu bu küçücük bayat ekmek kareleriydi yutuvermeliydin ekmeği mendilinle ağzını örtmeli kutsal bir görünüşe bürünmeliydin küçücük bardaklardan gülünç emme sesi yükseliyordu güneşli parlakmavi pazar gününün ortasındaki sallanan akmeşelerin ortasındaki bu sessiz kilise ak evden yükselen kızartma kokularının ortasındaki kızarmış tavuğun cızırdadığı gözlemelerin kahverengi salçanın sıcak dursun diye arkasına konduğu sobanın pazar gününe özgü mavi durgun dumanını çıkartan bacaların ortasındaki

sincapların maden ocağı desteklerinin ortasında mavi Pennsylvania yaz pazarının ortasında şarabın son damlasını emmeye çalıştığımız küçücük bardaklar

ensem kaşındı yıldırım çarpar mıydı ki beni şimdi ekmek yiyordum kutsal şarap içiyordum ben hem inançsızdım hem vaftiz edilmemiştim hem Presbiteriyen değildim hem bu Molly Maguires de kimdi? geceleri at süren maskeli adamlar geceleri ahırlara ateş eden adamlar neyin peşindeydiler o eski zaman gecelerinde?

kilisedeki tören bitmişti herkes dışarı çıkıyordu sıra sıra selamlanıyordu dışarı çıkarken herkesin de iştahı yerindeydi törenden sonra ama ben yiyemedim pek bir şey ensem kaşındığından Molly Maguires'e doğru at süren maskeli adamlardan korktuğumdan

Haber-film 9

İÇKİ YÜZÜNDEN YILDIZLARI YİTİRDİ

Ah gömmeyin beni
o yapayalnız kırlara
Gerçekleştiremediler onun ölüm duasını
Gömdüler onu yapayalnız kırlara

KOLEJ MÜDÜRÜ ÖPÜŞMEYE KARŞI

sonra cesaretimizi yine topladık, yardımın çok yaklaştığını anladığımız için yeniden bağırdık, haykırdık ama bizi duyup duymadıklarını bilmiyorduk. Sonra mühür çözüldü ve bilincimi yitirdim. Bütün gündüzler geceler geri çekildi uykuya daldım.

ALTMAN'IN YAZGISI İÇİN BU GECE YARISI OY VERİLECEK

Yerin altında geçirdiğimiz dördüncü gün bu. Hiç değilse ben öyle sanıyorum ama saatlerimiz durdu. Güvenlik lambalarımızın balmumunu yediğimiz için karanlıkta bekliyordum. Bir parça tütün, ağaç kabuğu ve pabuçlarımın birazını da yedim. Ama yalnızca çiğneyebildim. Umarım bunu okuyabilirsin. Ölmekten korkmuyorum.

Meryem Ana acısın bana. Sanırım, öleceğim an geldi. Malımın mülkümün ne olduğunu biliyorsun. Onları edinmek için birlikte çalıştık, hepsi şimdi senindir. Bu benim vasiyetim, yerine getirmelisin. Çok iyi bir eş oldun bana. Meryem Ana seni korusun. Umarım bu bir gün eline geçer, okuyabilirsin. Burada her şey çok sessiz, yoldaşlarımıza ne olduğunu merak ediyorum. Cennette yine bir araya gelinceye kadar hoşça kal.

KIZLARA SARKINTILIK EDEN BİRİ HALK ÖNÜNDE
KIRBAÇLANDI DEVEKUŞLARINA ÖZENDİ

Üçe altı küçücük bir kutuda
Çürüyor şimdi kemikleri yapayalnız kırlarda

Mac

Mac, yük katarına atlama fırsatı yakalamak için bahçelerin ötesindeki su tankının yanına gitti, yaşlı adamın şapkası, paramparça pabuçları tozdan grileşmişti. Başını dizlerinin arasına sokmuş, iki büklüm oturuyordu. Mac burnunun dibine yaklaşana kadar kıpırdamadı. Yanına oturdu Mac. Yaşlı adamdan ateşli hastaların ekşi ter kokusu yükseliyordu. "Derdin nedir, babalık?"

"İşim bitik, hepsi bu . . . hep veremliydim zaten, şimdi de sonum geldi galiba." Bir kasılmayla ağzı çarpıldı. Başı yeniden dizlerinin arasına düştü. Ölmek üzere olan balık gibi ağzından küçük, güçsüz soluklar alarak yine başını kaldırdı bir dakika sonra. Soluğunu toplayınca, "Her seferinde sanki jiletle ciğerlerimi kesiyorlar . . . Yanımdan ayrılma ne olur, evlat!" dedi.

"Elbette ayrılmam," dedi Mac.

"Dinle evlat, Batı'ya ağaçların falan olduğu yerlere gitmek istiyorum . . . Şu vagonlardan birine binmeme yardım

etmelisin. Trenin altına tutunmaya gücüm yetmez . . . Yatmama izin verme . . . Yatarsam hemen kan gelir, anlıyorsun ya." Yine tıkandı.

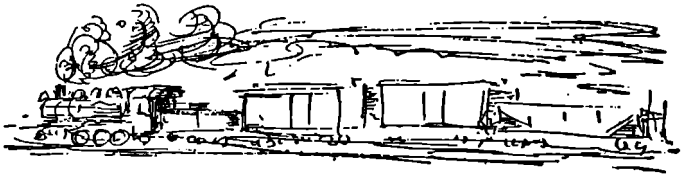
"Birkaç kuruşum var. Belki frencinin ağzını kapayabiliriz."

"Sen serseriye benzemiyorsun."

"Matbaacıyım. Elimden geldiğince çabuk San Francisco'ya gitmek istiyorum."

"İşçisin sen, orospu çocuğuyum. Dinle şimdi, evlat . . . ben on yedi yıldır çalışmadım."

Tren geldi, makine gıcırtılarla su tankının yanında durdu.

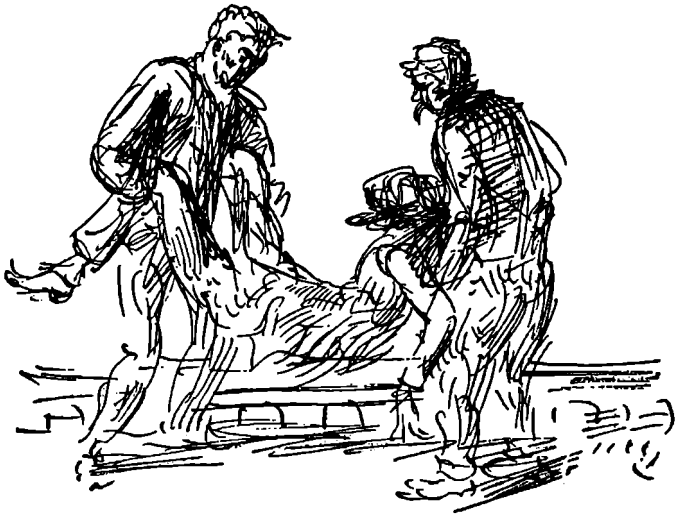

Mac, yaşlı adamın ayağa kalkmasına yardım edip onu üzeri katranlı muşambalarla örtülü makine parçaları dolu vagonun köşesine yerleştirdi. Ateşçiyle makinistin kendilerine baktığını gördü, ama adamlar seslerini çıkarmadılar.

Tren kalktığında rüzgâr zehir gibiydi. Mac, paltosunu çıkarıp trenin sarsıntısı yüzünden sallanmasın diye yaşlı adamın başının altına koydu, gözleri kapalı, başı arkaya düşmüş oturuyordu ihtiyar. Mac onun ölmüş olup olmadığını anlayamıyordu. Akşam çökmüştü mutlaka. Korkunç üşüyordu, vagonun öteki ucunda bir katranlı muşamba parçasına titreyerek sarındı Mac.

Şafağın griliğinde, daldığı hafif uykudan çeneleri birbirine çarparak uyandı. Tren yan hatta durmuştu. Bacakları öylesine uyuşmuştu ki bir süre basamadı. Yaşlı adama bakmaya gitti, ama ölmüş olup olmadığını anlayamadı. Ortalık biraz daha aydınlanmış, ocaktaki demir parçasının ke-

narı gibi parıldamaya başlamıştı doğu yöresi. Mac, yere atlayıp geri dönerek demiryolu işçilerinin kaldığı vagona yürüdü tren boyunca.

Frenci, lambanın yanında kestiriyordu. Mac, yük vagonlarından birinde yaşlı bir adamın ölmekte olduğunu söyledi. Duvardaki çiviye asılı iyi giysisinde bir şişe viskisi vardı frencinin. Birlikte geri döndüler. Vagona vardıklarında neredeyse gün doğmuştu. Yaşlı adam yana devrilmişti. Bir İç Savaş generalinin heykeli kadar beyazdı, ciddiydi yüzü. Mac onun paltosunu, pis, paçavralaşmış gömleğini, iç çamaşırlarını açtı, elini göğsüne soktu. Tahta parçası gibi soğuk ve cansızdı. Elini çektiğinde üzerinde yapış yapış kan vardı.

Ağzını kayıtsızca şaklatarak, "Kanama," dedi frenci.

Cesedi trenden çıkarmaları gerektiğini de söyledi. Şapkasını yüzüne örterek onu travers çakıllarının yanındaki bir çukura yatırdılar. Mac, gömebilmeleri için, şahinlere yem olmasın diye gömebilmeleri için kürekleri olup olmadığını sordu, ama frenci, hayır, dedi, demiryolu bekçileri bulup gömer-

lerdi. Mac'ı kendi vagonlarına götürüp içki verdi, yaşlı adamın nasıl öldüğünü bir kez daha baştan anlattırdı.

Mac San Francisco'ya vardı.

Maisie başlarda soğuktu, kırgındı, ama biraz konuştuktan sonra Mac'ın zayıflamış, serseri gibi kılıksızlaşmaya başlamış olduğunu söyleyerek gözyaşlarına boğuldu, öptü onu. Gidip biriktirdiği paraları bankadan çektiler, Mac'a yeni giysi aldılar, kızın anasıyla babasına hiçbir şey söylemeden evlendiler. Trenle San Diego'ya giderken çok mutluydular, orada mutfaktan da yararlanabilecekleri döşenmiş bir oda tut-

tular, ev sahibine de bir yıldır evli olduklarını anlattılar. Oradan Maisie'nin anasıyla babasına telgraf çekip balaylarını geçirdiklerini, kısa sürede geri döneceklerini bildirdiler.

Mac, matbaada iş buldu. Pacific Beach'te bir küçük ev almak için taksit ödemeye başladılar, iş kötü değildi. Maisie'yle geçirdiği sakin hayatta oldukça mutluydu. Her neyse, yeterince serserilik yapmıştı bir süre. Maisie, bebeği doğurmak için hastaneye yattığında, Mac, patronu Ed Balderston'dan iki aylığını peşin olarak çekti. Buna karşın doktorun parasını ödemek için evi ikinci kez ipotek ettirmek zorunda kaldılar. Bebek kızdı, mavi gözleri vardı, adını Rose koydular.

San Diego'da hayat güneşliydi, sessizdi. Mac sabahları buharlı arabayla işe gidiyor, akşamları buharlı arabayla geri geliyordu. Pazar günleri ya evde ufak tefek işler yapıyor ya da bazen Maisie ve bebekle plajlardan birinde vakit geçiriyordu. Şimdi sanki aralarındaki sessiz anlaşma gereği, evlenmeden önce çektirdiği tüm acılar için Mac onun her istediğini yapmak zorundaydı. Ertesi yıl bir çocukları daha oldu, doğumdan sonra Maisie hastalanıp uzun süre hastanede kaldı. Bu yüzden de Mac, artık haftalığını alır almaz yalnızca borçlarının faizlerini ödeyebiliyor, hesaplarını kapatmasınlar diye bakkalla, sütçüyle, fırıncıyla haftadan haftaya kaçamaklı konuşmalar yapmak zorunda kalıyordu. Maisie boyuna dergiler okuyor, durmadan eve yeni şeyler, örneğin mekanik piyano, yeni buz kütüğü, alevsiz ocak istiyordu. Erkek kardeşleri, Los Angeles'ta emlakçılık işinden iyi para kazanıyorlar, anasıyla babası da durumlarını düzeltiyorlardı. Ne zaman onlardan mektup alsa, parasını artırması için patronuna baskı yapsın ya da daha iyi bir işe geçsin diye Mac'ın başının etini yiyordu.

Kentte, yoksul düşmüş bir devrimci bulunduğunda ya da grev fonu için para topladıklarında Mac, birkaç dolar vererek onlara yardım ederdi, ama Maisie'nin anlayacağı korkusuyla hiçbir zaman fazla bir şey yapamazdı. Evde ne zaman

Bağımsızlık ilanı

Akla Çağrı ya da başka radikal gazete bulsa, hemen yakar, sonra da kavga ederler, surat asarlar, birkaç gün birbirlerinin dünyasını zindana çevirirlerdi. Sonunda Mac, bunların hiçbir işe yaramayacağına karar verip bu konularda onunla konuşmaz oldu. Ama, Mac bir başka kadınla geziyormuş gibi aralarını açıyordu bu.

Bir cumartesi öğleden sonra, çocuklara komşunun bakmasını sağlayıp vodvil tiyatrosuna giderlerken Marshall'ın bakkal dükkânı önünde bir kalabalık gördüler. Mac dirseğiyle yol açarak ilerledi. Mavi pamukludan giysiler içinde genç, zayıf bir adam yangın alarmının bulunduğu köşedeki elektrik direğine yakın duruyor, Bağımsızlık Bildirisi'ni okuyordu: insansal olguların akışı içinde . . . Bir polis yanına yaklaşıp gitmesini söyledi . . . vazgeçilmez haklar . . . hayat, özgürlük ve mutluluğun peşinden gitme.

Şimdi iki polis vardı. Biri genci omuzlarından tuttu, direkten ayırmaya çalıştı.

"Haydi, Fainy, gösteriye geç kalacağız," deyip duruyordu Maisie.

Bir polisin ötekine, "Hey, eğe getirin, namussuz herif kendini direğe kilitlemiş," dediğini duydu. Bu arada Maisie de onu çekiştirerek tiyatro gişesine götürmeyi başarmıştı. Karısını tiyatroya götürmeye söz vermişti, kendisi de kış boyu hiçbir yere çıkmış değildi. Gördüğü son şey, polisin kolunu kaldırıp delikanlının çenesine attığı yumruktu.

Tüm öğle sonrası, karanlık, havasız tiyatroda oturdu Mac. Ne oynanan oyunu ne de aralarda gösterilen filmi gördü. Maisie'yle de konuşmadı. Midesinde belirsiz ağrıyla orada oturdu kaldı. Çocuklar, bu kentin ortasında konuşma özgürlüğü savaşı veriyor olmalıydılar. Arada bir sahneden gelen soluk parıltıda Maisie'nin yüzüne bakıyordu. Sıcak sobanın başında oturan kedininki gibi doygun kıvrımlarla biraz tombullaşmıştı, ama hâlâ güzeldi. Her şeyi unutmuş, dudakları aralık, gözleri eğlenceye gitmiş küçük kız gibi parlayarak

oyunu izlerken çok mutluydu. "Sanırım bir güzel satıldım orospu çocuklarına, bir güzel," deyip duruyordu kendi kendine, Mac.

Sahneye en son çıkan Eva Tanguay'dı. "Ben Eva Tanguay'ım, aldırmam hiçbir şeye" diye şarkı söyleyen genizden gelme ses, kendini karamsarlığa kaptırmaktan kurtardı Mac'ı. Her şey ansızın pırıl pırıl, apaçık göründü gözüne; ağır yaldızlı süslemeleriyle sahne, localardaki insanların yüzleri, önündeki insanların başları, parfüm kokusuna karışmış bayağı pudra kokusu, sahnedeki mavi ışıklar, sahne ışıklarından oluşmuş gökkuşağı içinde kendini oradan oraya savuran sıska kadın.

Gazeteler diyor bana deli diye
Ama . . . ben . . . aldırmam . . . hiçbir şeye

Mac ayağa kalktı. "Maisie, evde buluşuruz. Sen oyunun sonunu izle. Ben pek iyi değilim." Karısı yanıtlayamadan sıradaki öteki insanların önünden kayıp dar geçitten dışarı çıktı. Caddede her günkü cumartesi kalabalığı dışında hiçbir şey yoktu. Mac, kent merkezinde dört dönüp durdu. Dünya Sanayi İşçileri bürosunun nerede olduğunu bile bilmiyordu. Birileriyle konuşması gerekliydi. Brewster Oteli'nin önünden geçerken burnuna bira kokusu geldi. Canı içki içmek istedi. Böyle giderse aklını kaçıracaktı.

Bir sonraki köşede bara girip birbiri ardına dört İrlanda viskisi içti. Barda, sıra sıra oturmuş adamlar içki içiyor, birbirlerine ısmarlıyor, yüksek sesle beyzboldan, bokstan, Eva Tanguay'dan ve onun Salome dansından söz ediyorlardı.

Mac'ın yanında, geniş kenarlı fötr şapkayı ensesine devirmiş, kırmızı yüzlü bir adam oturuyordu. Mac beşinci içkisine uzanırken adam elini onun koluna koyup, "Kusura bakmazsan bunu da benden iç, ortak . . . bugün bir şey kutluyorum," dedi.

"Sağ ol, şerefine," dedi Mac.

"Ortak, kusura bakmazsan söyleyeyim, bütün fıçıyı bir anda bitirmek istiyormuşsun gibi, bize bir şey bırakmayacakmışsın gibi içiyorsun . . . Ara verip başka şey iç."

"Oldu, ahbap," dedi Mac. "Bir bira içelim bakalım."

"Benim adım McCreary," dedi iriyarı adam. "Meyve ürünümü daha yeni sattım. San Jacinto yolu yakınlarındanım."

"Benim adım da McCreary," dedi Mac.

Yürekten tokalaştılar.

"Şu Tanrı'nın işine bak, gerçek bir rastlantı bu . . . Hısım ya da öyle bir şey olmalıyız . . . Nerelisin, ortak?"

"Ben Chicago'luyum ama bizimkiler İrlandalıdır."

"Benimkiler Doğu'dan, Delaware'den . . . ama onlar da şu güzel İrlanda-İskoç karışımındandırlar."

Bunun şerefine daha daha içtiler. Sonra köşe masaya oturup konuştukları başka bara gittiler. İriyarı adam çiftliğinden, kayısılarından, son çocukları doğduğundan beri karısının nasıl yataktan çıkamadığından söz etti. "Çok severim bizim karıyı, ama erkeğin elinden ne gelir? Karısına sadık kalmak için kendini hadım edemez ya."

"Ben de karımı çok severim," dedi Mac. "Çok da tatlı çocuklarım var. Rose dört yaşında, daha şimdiden okumaya başladı, Ed yürümeyi öğreniyor . . . Ama lanet olsun, evlenmeden önce bu dünyada işe yarayacağımı düşünürdüm . . . kendimi pek öyle bir matah sandığımı söylemek istemiyorum . . . Anlarsın ya."

"Elbette, ortak, gençken ben de kendimi öyle sanırdım."

"Maisie de çok iyi bir kız, onu her zaman çok sevdim," dedi Mac, ansızın gelen sıcak bir tutku dalgasının her yanını kapladığını hissederek; tıpkı bazı cumartesi akşamları çocukları yıkayıp yatırmasına yardım ederken, oda hâlâ buhar içindeyken, gözleri birden Maisie'nin gözleriyle buluşunca, gidecek hiçbir yerleri olmadığı, yalnızca ikisinin bir arada olduğu zamanlardaki gibi.

San Jacinto yolundan gelen adam şarkı söylemeye başladı:

Ah, karım gitti kırlara,
Hurraa, hurraa
Severim karımı ama evlat
Gitti karım uzaklara

"Ama ne yazık ki," dedi Mac, "insanın kendini iyi hissedebilmesi için kendisi ve çocukları dışında bir şeyler için de çalışması gerekir."

"Tamamen senin gibi düşünüyorum, ortak. Herkes kendisi için, şeytan götürsün gerisini."

"Ah, neyse boşver, Tanrı'nın cezası," dedi Mac, "keşke yine serserilik etseydim ya da Goldfield'de, çocukların yanında olsaydım."

İçtiler, içtiler, bedava yemek yediler, daha içtiler, her seferinde de İrlanda viskisini birayla kapatıyor, sonra yine başlı-

yorlardı. San Jacinto yolundan gelen adamda telefon numarası vardı, kızlara telefon etti, bir şişe viski aldılar, kızların evine gittiler. San Jacinto yolundan gelen çiftçi iki dizinde birer kız, oturup şarkı söyledi: "Ah, karım gitti kırlara." Mac, bir köşeye oturmuş, başı ikide bir göğsüne düşerek geğirip duruyordu. Sonra ansızın çok kötü kızdı, üzerinde cam vazo bulunan masayı devirerek ayağa kalktı.

"McCreary," dedi, "burası sınıf bilinci taşıyan devrimciye göre yer değil . . . ben devrimciyim, kahrolası . . . dışarı çıkıp o konuşma özgürlüğü kavgasına katılacağım."

Öteki McCreary şarkısını sürdürdü, hiç aldırmadı. Mac kapıyı çarparak çıktı. Kızlardan biri kırılan vazo konusunda söylenerek onu dışarıya kadar izledi, ama Mac kızı suratından iterek sessiz sokağa fırladı. Son buharlı arabayı kaçırmıştı, eve yürümesi gerekiyordu.

Eve vardığında Maisie'nin, sırtında sabahlığıyla sundurmada oturduğunu gördü. Ağlıyordu. "Senin için ne de güzel bir yemek hazırlamıştım," diyordu durmadan, gözleri soğuktu, acılı bakıyordu, tıpkı evlenmeden önce Goldfield'den döndüğü zamanki gibi.

Ertesi gün, başında korkunç bir ağrı vardı, midesi bozulmuştu. Çarçur etmeye gücünün yetmeyeceği bir on beş dolar harcamış olduğunu gördü. Maisie konuşmuyordu. Dönüp durarak, kendini çok kötü hissederek, bir daha hiç uyanmamacasına uyumak isteyerek yatakta kaldı. O pazar akşamı Maisie'nin kardeşi Bill yemeğe geldi. Kardeşi eve girer girmez Maisie, hiçbir şey olmamış gibi yine konuşmaya başladı. Bunun yalnızca Bill'in kavga ettiklerini anlamaması için yapıldığını bilmek Mac'a acı verdi.

Bill güçlü kuvvetli, uçuk sarı saçlı, kırmızı boyunlu, şişmanlamaya yeni başlamış bir adamdı. Masaya oturup Maisie'nin yaptığı biftekle mısır ekmeğini yerken Los Angeles'taki emlak işlerinin patlaması üzerine büyük sözler ediyordu. Bir zamanlar trenlerde makinistti, kazada yaralan-

mış, tazminat olarak aldığı parayla edindiği mülklerle şanslı çıkışlar yapmıştı. San Diego'daki işini bırakıp kendisiyle çalışması için kandırmaya uğraşıyordu Mac'ı. "Yalnızca Maisie'nin hatırı için işe başlamana yardım edeceğim," deyip duruyordu boyuna. "Sonra da on yıl içinde zengin bir adam olacaksın, tıpkı benim daha kısa sürede olacağım gibi . . . Şimdi tam zamanıdır Maisie, çocuklar, çıkış yapmanızın, daha gençken, yoksa çok geç olacak. Mac da hayatı boyunca işçi olarak kalacak."

Maisie'nin gözleri parladı. Çikolatalı pastayla bir şişe tatlı şarap çıkardı. Yanakları al al olmuştu, inci gibi dişlerini göstererek sürekli gülüyordu, ilk çocuğunu doğurduğundan beri böylesine güzel olmamıştı. Bill'in para konusunda söyledikleri onu sarhoş etti.

"Diyelim ki insan zengin olmak istemiyor . . . Gene Debs'in ne söylediğini biliyorsun, 'Ben halkla birlikte yükselmek istiyorum, halkın içinden yükselmek değil,' " dedi Mac.

Maisie'yle Bill güldüler. "Ben sana söyleyeyim, insan böyle konuşmaya başladı mı kafayı üşütmüş demektir," dedi Bill.

Mac kızardı, hiçbir şey söylemedi.

Bill iskemlesini geriye itip boğazını temizledi, ciddi bir sesle: "Dinle beni Mac . . . birkaç gün bu kentte dolaşıp duruma bakacağım, ama işler burada eskiden epey ölüymüş gibi geliyor bana. Şimdi sana önerim şu . . . Maisie için ne düşündüğümü bilirsin . . . bence dünyanın en tatlı küçük kızıdır. Keşke benim karım da Maisie'nin yarısı kadar olsaydı . . . Neyse, önerim şu: Ocean View Caddesi'nde birçok harika İspanyol tipi ev satın aldım, daha da satmadım. Son derece lüks bir semtte, yirmi beş ayak ön cepheli, yüz ayak derinliği olan evler. Onlara temiz tırınk para olarak tam beş bin dolar saydılar. Birkaç yıl içinde hiçbirimiz oralara burnumuzun ucunu bile uzatamayacağız. Milyonerler sokağı olacak. Şimdi eğer evin Maisie üzerine yapılmasına ses çıkarmazsan

sana olacakları anlatayım . . . Tapu harcını, intikal vergisini, öteki giderleri ben ödeyeceğim, seninle mallarımızı değiştireceğiz, ipotekleri dengeleyeceğim, bu mallar ailenin elinde kalsın diye yapacağım bunları, böylece de şimdi ödediğinden daha çok para vermeyeceksin aslında, başarıya giden yolda da bir atılım yapmış olacaksın."

"Ah, Bill, sen bir harikasın," diye haykırdı Maisie. Koşup kafasının tepesini öptü, bacaklarını sallayarak iskemlesinin koluna oturdu. "Vay canına, bu işi biraz düşünmem gerek," dedi Mac. "Bu öneriyi yapmakla büyük bir eli açıklık örneği verdin." Maisie terslenerek, "Fenian, Bill'e daha çok gönül borcu duyman gerekirdi sanırım," dedi. "Elbette böyle olacak."

"Yoo, çok haklısın," dedi Bill. "İnsan böyle bir öneriyi oturup düşünmelidir. Ama sunulan yararları da unutma, çocuklar için daha iyi okullar, daha seçkin çevre, ölmekte olan kent yerine yüksek, parlayan bir yer, lanet olası aylıklı köle olmak yerine yükselmek fırsatı."

Böylece bir ay sonra McCreary'ler Los Angeles'a taşındılar. Yol paraları, eşyaların taşınması Mac'ı beş yüz dolar borca soktu. Bunun üstüne bir de küçük Rose kızamık oldu, doktorun faturası da giderleri artırdı. Mac gazetelerin hiçbirinde iş bulamadı. Üyeliğini aktardığı yerel sendikada işsiz on kişi daha vardı.

Zamanının büyük bölümünü kaygı içinde ortalıkta dolaşarak geçiriyordu. Artık evde bulunmaktan hoşlanmıyordu. Şimdi Maisie'yle hiç geçinemiyorlardı. Maisie'nin aklı kardeşi Bill'in evinde olanlardaydı, karısı Mary Virginia'nın neler giydiğinde, çocuklarını nasıl yetiştirdiklerinde, satın aldıkları gramofondaydı. Mac, parklardaki sıralara oturup *Akla Başvuru*'yu, *Sanayi İşçisi*'ni ve yerel gazeteleri okuyordu.

Bir gün yanındaki adamın cebinden *Sanayi İşçisi*'nin sarkmakta olduğunu gördü. Nedense ansızın dönüp adama baktığında uzun süredir sırada yan yana oturmaktaydılar.

"Hey, sen Ben Evans değil misin?"

"Vay canına Mac . . . Ne oldu sana oğlum, zayıflamışsın."

"Yoo, bir şeyim yok. Kendime bir patron arıyorum hepsi bu."

Uzun süre konuştular. Sonra çocukların bazılarının sık sık uğradığı Meksika lokantasına kahve içmeye gittiler. Bozuk İngilizce konuşan, sarışın, mavi gözlü bir delikanlı da katıldı onlara. Mac onun Meksikalı olduğunu öğrenince çok şaşırdı. Herkes Meksika'dan söz ediyordu. Madero devrimi başlatmıştı. Her an Diaz'ın düşmesi bekleniyordu. Her yerde toprak köleleri dağlara çıkıyor, varlıklı toprak sahiplerini çiftliklerinden sürüyorlardı. Kent işçileri arasında anarşist propaganda yayılıyordu. Lokantayı kırmızıbiberle çok kaynamış kahvenin sıcak kokusu sarmıştı. Her masada koyu pembe, al kâğıt çiçekler, alçak sesle konuşan, bronz rengi, esmer yüzlerde parıldıyan bembeyaz dişler vardı. Oradaki Meksikalılardan kimi Dünya Sanayi İşçileri'ne üyeydi, ama çoğu anarşistti. Devrimden, yabancı yerlerden konuşulması Mac'ın kendisini yine mutlu, serüvenle dolu duymasına, tıpkı Ike Hall'la birlikte aylak gezerken olduğu gibi hayatta bir amacı bulunduğunu kavramasına yol açtı.

"Hey, Mac, yürü Meksika'ya gidelim, bakalım bu devrim konuşmalarının aslı astarı var mı?" diyordu boyuna Ben.

"Çocuklarım olmasaydı . . . Kahrolasıca, Fred Hoff haklıydı, beni paylayıp devrimcinin evlenmemesi gerektiğini söylerken."

Sonunda Mac *Times*'da linotip operatörü olarak iş buldu, evde durum biraz düzeldi, ama parasının tümü borçlarına, ipotek faizlerine gittiğinden kendine ayıracak hemen hiçbir şey kalmıyordu. Yaptığı yine gece işiydi, artık Maisie'yle çocukları neredeyse hiç göremiyordu. Pazar günleri Maisie küçük Ed'i kardeşi Bill'e götürüyor, o da Rose'la birlikte ya

yürüyüşe çıkıyor ya da tramvayla geziyordu. Bu, haftanın en güzel bölümüydü. Cumartesi akşamları bazen konferansa gidiyor, bazen de Sanayi İşçileri salonunda çocuklarla konuşuyordu, ama bu radikal toplulukta görünürüm de işimi yitiririm diye de ödü patlıyordu. Çocuklar onu hayli tabansız buluyorlar, ama eski tüfek olduğunu düşündüklerinden katlanıyorlardı.

Ara sıra Milly'den Tim Dayı'nın sağlık durumunu bildiren mektuplar alıyordu. Cohen adında, yeminli muhasebeci olan, mezbahanın bürosunda çalışan biriyle evlenmişti. Tim Dayı onlarla birlikte oturuyordu. Mac onu Los Angeles'a, kendi yanına almak isterdi ama buna kalkışmanın, yalnızca Maisie'yle dalaşmak anlamına geleceğini biliyordu. Milly'nin mektupları epeyce üzücüydü. Yahudi'yle evli olduğu için kendini çok tedirgin hissettiğini yazıyordu. Tim Dayı hep hastaydı. Doktor içki yüzünden olduğunu söylüyordu. Eline ne zaman para verseler hemen gidip içkiye yatırıyordu. Milly çocuk istiyordu. Ona göre böylesine güzel çocukları olduğu için Fainy çok mutlu olmalıydı. Zavallı Tim Dayı'nın bu dünyada daha çok kalamayacağından korkuyordu.

Gazeteler Madero'nun öldürüldüğünü yazdığı gün Milly'den aldığı telgrafta Tim Dayı'nın öldüğünü öğrendi Mac. Cenaze için hemen para yollamasını istiyordu Milly. Mac, doğru bankaya gidip çocukların okulu için biriktirdikleri paradan elli üç dolar yetmiş beş sent çekti, postaneye koşup ellisini Milly'ye yolladı. Bebeğin doğum günü geldiğinde kardeşi Bill'in verdiği beş doları bankaya yatırmaya gidinceye kadar, Maisie hiçbir şey anlamadı.

O gece Mac anahtarla kapıyı açıp içeri girdiğinde salonun ışığını yanar bulunca şaşırdı. Maisie, yarı uykulu, sedirde battaniyeye sarınmış bekliyordu. Mac onu gördüğüne sevinerek öpmeye gitti. "Ne oldu, şekerim?" dedi. Maisie, onu iteleyerek ayağa fırladı.

"Seni hırsız," dedi. "Hakkında ne düşündüğümü söylemeden uyuyamadım. Sanırım paraları içkiye, başka kadınlara savuruyorsun. Bu yüzden de artık seni hiç göremez oldum."

"Maisie, sinirlenme, güzelim . . . Ne oluyor, gel sakince konuşalım."

"Boşanacağım senden, işte olacağı bu. Serserilik etmek için kendi çocuklarının parasını çalıyorsun . . . kendi zavallı çocuklarının . . ."

Mac dimdik durup yumruklarını sıktı. Dudaklarının titremesine karşın büyük bir soğukkanlılıkla konuştu.

"Maisie, o parayı çekmeye hakkım vardı. Bir iki hafta içinde yatıracağım yine, sen burnunu sokma bu işe."

"Aman, aman, şuna bakın, elli dolar biriktirecekmiş. Sen karını, çocuklarını doğru dürüst yaşatacak adam bile değilsin, zavallı, masum çocuklarının parasını yiyorsun," diyerek Maisie kuru kuru hıçkırmaya başladı.

"Maisie, yeter artık . . . canımı sıkıyorsun!"

"Senden, o baş belası tanrıtanımaz sosyalist konuşmalarından canı sıkılan benim aslında. Şimdiye kadar hiç kimse hiçbir yere varamadı böyle, ne de o senin düşkün, serseri dostların varır . . . Keşke seninle hiç evlenmeseydim. Eğer kapana kısılmasaydım da asla evlenmezdim, bundan geberesiye emin olabilirsin."

"Maisie, böyle konuşma."

Gözleri kocaman açılmış, hırs dolu Maisie üstüne yürüdü.

"Bu ev benim üzerime, bunu unutma."

"Pek güzel, bu iş biter."

Neye uğradığını anlamadan kapıyı arkasından çarpıp sokakta yürümeye başladı. Her yağmur tanesi yolun tozunda bir gümüş dolar büyüklüğünde duruyordu. Sokak lambasının çevresinde, tiyatrodaki yağmur görüntüsüne benziyordu. Mac nereye gideceğini bilemiyordu. Sırılsıklam, yürüdü, yürüdü. Bir köşe başındaki bahçede, küçük bir sığınak oluştur-

muş palmiye kümesi vardı. Uzun süre titreyerek orada durdu. Ağlayacak gibi oluyordu. Takırdayan, ekşi kokulu matbaadan dönünce yorganı usulca açıp uyurken yanına kaydığında Maisie'nin sıcacık yumuşaklığını düşündükçe, göğüslerini, incecik gecelikten hissedilen göğüs uçlarını düşündükçe, dışarda yataklarında uyuyan çocuklarını, küçük, sıcak alınlarını öpmek için üzerlerine eğilişini düşündükçe, "Pek güzel, kapandı bu iş," dedi başka birisiyle konuşuyormuş gibi yüksek sesle. Ancak ondan sonradır ki düşünebildi: "Şimdi ülkeyi gezip görmekte, eylem için çalışmakta, başıboş dolaşmakta özgürüm."

Sonunda Ben Evans'ın pansiyonuna gitti. Kapı zilini birine duyuruncaya kadar uzun süre geçti. Sonunda içeri girince Ben yatakta oturup uyku sersemi ona baktı. "Ne halt karıştırdın?"

"Şey, Ben, evden ayrıldım . . . Meksika'ya gidiyorum."

"Polisler mi peşinde? Tanrı aşkına burası gelinecek yer mi?"

"Yo, yalnızca karımla ilgili."

Ben güldü. "Kendi aşkın uğruna desene."

"Şey, Ben, Meksika'ya gelip devrimi görmek ister misin?"

"Ne halt edebilirsin ki Meksika'da?.. Çocuklar beni 275. Bölge yazmanlığına seçtiler . . . Burada kalıp on yedi buçuğumu kazanmalıyım. Hey, sırılsıklam olmuşsun, soyunup şu kapının arkasında asılı iş giysilerimi sırtına geçir . . . Biraz uyusan daha iyi, ben öteye çekilirim."

Mac, linotipte yerini alacak biri bulununcaya kadar iki hafta daha kentte kaldı. Maisie'ye uzaklara gittiğini, durumunu düzeltir düzeltmez çocuklara bakabilmesi için para göndereceğini yazdı. Sonra bir sabah cebine yirmi beş dolar ve Arizona'nın Yuma kentine bir bilet koyup trene bindi. Yuma cehennemden de sıcaktı. Demiryolu işçileri pansiyonunda biri, oradan Meksika'ya geçmeye kalkışırsa mutlaka su-

suzluktan öleceğini söyledi. Meksika'daki devrim konusundaysa kimsenin bir şey bildiği yoktu. Böylece de Güney Pasifik yoluyla El Paso'ya gitti. Sınır boyunda kan gövdeyi götürüyor diyordu herkes. Haydutlar her an Juarez'i alacak gibiydiler. Gördükleri Amerikalıları vuruyorlardı. El Paso kapıları, Porfirio Diaz'ın yönetimde olduğu o eski mutlu günler için yaslara bürünmüş çiftçilerle, madencilerle doluydu, beyaz adam orada iyi para yapabilirdi. Mac, yüreği çarparak uluslararası köprüyü geçip Juarez'in tozlu, telaşlı, kerpiç sokaklarına girdi.

Küçük tramvaylara, katırlara, deniz mavisine boyanmış duvarlara, pazarda meyve yığınlarının ardına çömelmiş köylü kadınlara, her yanı dökülen, süslemeli kiliselere, her sokağa açılan derin içkievlerine bakarak dolaştı Mac. Her şey tuhaftı, biberli hava burnuna doluyordu, bundan sonra ne yapacağını düşünüyordu. Bir nisan gününün öğle sonrasıydı. Mavi pamuklu gömleğinin içinde terliyordu. Her yanı toz toprak içindeydi, kaşınıyordu, yıkanmalıydı. "Bu tür işler için yaşlandım," dedi kendi kendine. Sonunda Los Angeles'taki Meksikalı anarşistlerden birinin gidip görmesini söylediği Ricardo Perez adındaki adamın evini aradı. Kentin kıyısında düzensiz bir bahçe içindeki evi bulmakta biraz zorluk çekti. Çamaşır asan kadınlardan hiçbiri Mac'ın ne dediğini anlamıyordu. Sonunda Mac, yukarılardan bir yerden gelen, özenle yumuşatılmış bir İngilizce duydu. "Ricardo Perez'i arıyorsanız yukarı çıkın . . . Lütfen . . . Ben Ricardo Perez'im." Mac, başını kaldırıp eski bir gömlek giymiş, uzun boylu, bronz tenli, gri saçlı bir adamın üst balkondan eğilmekte olduğunu gördü. Demir merdivenlerden yukarı çıktı. Tokalaştılar.

"McCreary . . . Arkadaşlarım sizin geleceğinizi yazdı."

"Evet, benim . . . İngilizce konuştuğunuza sevindim."

"Uzun yıllar Santa Fe'de, Brockton'da, Massachusetts'te kaldım. Oturun, lütfen . . . Amerikalı bir devrimci

işçiyi konuk ettiğim için seviniyorum . . . Düşüncelerimizde tam anlaşamasak bile ortak çok yanımız var. Büyük savaşta omuzdaşız." Mac'ın omzuna vurarak bir iskemle iteledi. "Lütfen." Yalınayak, yırtık gömlekler içinde bir sürü sarı, küçük çocuk vardı ortalıkta. Ricardo Perez otururak en küçüğünü, keçeleşmiş atkuyruğu saçlı olanı, yüzü pislik içindeki küçük kızı dizine oturttu. Her yer acı biber, yanık zeytinyağı, çocuk, çamaşır kokuyordu. "Meksika'da ne yapacaksın işçi dostum?"

Mac kızardı. "Bir bakıma olayların içine girmek istiyorum, yani devrime."

"Durum burada çok karışık . . . Kent işçileri örgütleniyor, sınıf bilinçleri var, ama ırgatlar, köylüler, hain önderlerce kolayca ters yöne çekiliyor."

"Biraz eylem görmek istiyorum, Perez . . . Los Angeles'ta oturuyor, ötekiler gibi baş belası bir propagandacı oluyordum. Matbaacılık işiyle hayatımı sürdürebilirim, sanıyorum."

"Seni arkadaşlarla tanıştırmalıyım . . . Lütfen . . . Şimdi gidelim."

Mavi bir alacakaranlık, sokakların üzerine kapanıyordu. Işıklar sarı sarı yanmaya başlamıştı. Mekanik piyanolar içkievlerinde tıngırdıyordu. Bir geçitte küçük, düzensiz bir orkestra çalıyordu. Pazaryeri meşalelerle aydınlatılmıştı, çardakların altında her tür parlak, canlı renkli mal satılıyordu. Köşede, her ikisi de kör, yüzleri çiçekbozuğu yaşlı bir Kızılderili'yle yaşlı, ablak suratlı bir kadın, başlarını siyah şalla örtmüş kadınlardan, üzerlerinde pijama gibi beyaz keten giysiler bulunan erkeklerden oluşmuş, kısa boylu, tıknaz taşralı kalabalığının ortasında, tiz seslerle bitmez tükenmez bir türkü söylüyorlardı.

"Madero'nun öldürülüşünü söylüyorlar . . . Halkın bilinçlenmesi açısından bu çok iyi . . . Gördüğün gibi gazete okuyamadıkları için haberleri türkülerden alıyorlar . . . Sizin

elçiniz öldürdü Madero'yu. Burjuva idealistiydi, ama büyük adamdı . . . Lütfen . . . İşte salon . . . Şu yazıyı görüyor musun? Toplumsal Devrimin Başlangıcı olan Hak Arama Devrimi Çok Yaşa, Burası Anarşist Sanayi ve Tarım Sendikası salonu. Burada Huerta yanlısı birkaç federal var, ama çok güçsüzler, bize saldırmayı göze alamazlar. Ciudad Juarez, devrimin yüreği, ruhudur. Lütfen . . . birkaç sözcükle arkadaşları selamlayın."

Dumanlı salon ve kürsü, mavi keten tulumlar içindeki esmer adamlarla doluydu, arkada beyazlar giymiş birkaç ırgat vardı. Birçok el Mac'ınkini sıktı, kara gözler dümdüz baktı, bir sürü adam onu kucakladı. Kürsünün önündeki sıralardan bir iskemle verdiler ona. Açıkça anlaşıldığı gibi Ricardo Perez başkandı. Konuşmasına her ara verdiğinde alkışlanıyordu. Salonda bir büyük olay olduğu duygusu dolaşıyordu. Mac ayağa kalktığında biri İngilizce, "Sonuna kadar dayanışma," diye bağırdı. Mac, Batı Sanayi İşçileri'nin görevlendirdiği sözcü olmadığı, ama tüm sınıf bilinci taşıyan Amerikalıların Meksika devrimini büyük umutlarla izledikleri üzerine bir şeyler kekeleyerek konuşmasını, devrimcilerin atasözü durumuna gelen, eskisinin kabuğu içinde yeni toplum yaratma deyimiyle bitirdi. Perez bunları çevirince konuşma çok etkili oldu. Mac çok mutluydu. Sonra toplantı sürdü de sürdü, bir sürü konuşma yapıldı, arada bir şarkı söylendi. Mac birkaç kez başının önüne düştüğünü anladı. Yabancı bir dili dinlemek uykusunu getirmişti. Salonun kapısındaki küçük bando çalmaya, herkes şarkı söylemeye başlayıncaya, toplantı da böyle bitinceye kadar uyumamak için kendini zor tuttu.

"*Cuatro Milpas* bu . . . anlamı dört mısır tarlasıdır . . . Şu sıralar herkesin söylediği bir ırgat türküsü," dedi Perez.

"Epey acıktım . . . Bir yerlerde bir şeyler yemek istiyorum," dedi Mac. "Sabah bir fincan kahveyle azıcık börek yemiştim El Paso'da, ondan beri de bir şey yemedim."

"Yoldaşımızın evinde yiyeceğiz," dedi Perez. "Lütfen . . . burdan."

Şimdi karanlık, boş olan sokaktan ayrılıp boncuk perdeli kapıdan geçerek beyaz badanalı, güçlü karpit kokusu saçan asetilen ışığının aydınlattığı odaya girdiler. Benekli örtüsü olan uzun masanın ucuna oturdular. Masa, toplantıdaki adamlarla gitgide doldu. Çoğu ince, keskin yüzlü, mavi tulumlu gençlerdi. Öteki uçta yağlı, esmer, büyük burunlu, Kızılderili gibi geniş, çıkık elmacıkkemikleri olan bir adam oturuyordu. Perez, Mac'a iki bardak, garip bir tadı olan, başını döndüren beyaz içki verdi. Yemek çok acıydı, biberliydi, boğazı tıkandığından çok az yiyebildi. Meksikalılar doğum günü eğlentisindeki çocukmuş gibi okşuyorlardı Mac'ı. Bir sürü konyak, bira içmek zorunda kaldı. Perez, onu Pablo adındaki gence bırakarak erkenden gitti. Pablo'nun omzunda çok gururlandığı makineli tüfeği vardı. Pablo çok bozuk, çok az İngilizce biliyor, bir kolunu Mac'ın boynuna dolamış,

ötekiyle silahının kılıfını tutarak oturuyordu. "Gringo çok kötü . . . Öldür çabuk onu . . . İşçi dost iyi . . . enternasyonal . . . hurraa," deyip duruyordu. Birçok kez *Enternasyonal*'i, *Marsaillaise*'i, *Carmagnole*'u söylediler. Biberli sis içinde kendinden geçmişti Mac. Şarkı söyledi, içti, yedi, her şey gerçekliğini yitirmeye başladı.

"İşçi dost evlen güzel kız," dedi Pablo. Bir yerlerde, bir barda ayakta duruyorlardı. İki elini yüzüne koyarak uyku işareti yaptı. "Gel."

Dans salonuna gittiler. Herkes silahını girişte, başında siperlik olan askerin koruduğu masaya bırakmak zorundaydı. Adamların, kızların kendisinden biraz uzaklaştıkları çarptı Mac'ın gözüne. Pablo güldü. "Sanıyorlar sen gringo . . . ben dedi onlara devrimci enternasyonal, işte o, güzel kız . . . pis orospu değil . . . para yok o güzel işçi kız . . . yoldaş."

Mac kendini Encarnacion adında, esmer, ablak yüzlü kızla tanıştırılır buldu. Tertemiz giyinmişti, saçları parlak siyahtı. Ona içtenlikle, pırıl pırıl gülümsedi. Mac, kızın yanağını okşadı. Barda bira içip çıktılar. Pablo'nun da yanında bir kız

vardı, ötekiler dans salonunda kalmışlardı. Pablo'yla kız arkadaşı da onlarla Encarnacion'un evine geldi. Küçük bir bahçe içinde bir odaydı burası. Ötelerde, batmakta olan ayın altında göz alabildiğine uzanan koskoca, uçuk renkli çöl vardı. Uzaklarda küçük ateş parıltıları görünüyordu. Pablo eliyle göstererek, "Devrim," diye fısıldadı.

Sonra içinde bir yatak, topluiğneyle asılmış Meryem Ana ve Madero'nun yeni resimleri bulunan kızın küçük odasının kapısında birbirlerine iyi geceler dilediler. Encarnacion kapıyı kapadı, sürgüledi, yüzünde gülümsemeyle Mac'a bakarak yatağa oturdu.

Sine-göz (12)

herkes yolculuğa çıktığında Jeanne bizi hep Faragut Alanı'na oynamaya götürdü anlattı sana kışın Jura'da nasıl da dağlardan kurtların indiğini köy sokaklarında uluduğunu

bazı bazı Başkan Roosevelt'i görürdük tek başına doru ata binerken bir seferinde de çok gururlandık çünkü şapkalarımızı çıkardığımızda çok gururlandık çünkü gülümsedi tıpkı gazetelerdeki gibi dişlerini gösterdi şapkasına dokundu biz çok gururlandık yanında yaveri de vardı

oysa bizim bezden ördeğimiz vardı karanlık bastırıncaya kadar merdivenlerde oynadığımız ve kurtlar uludu koştu küçük çocukların kanı burunlarından damlayarak köyün sokaklarına yalnız o sıra yaz mevsimiydi köpekle kurdun arasındaymış gibi yatırılırdık yatağa Jeanne genç Fransız kızıydı Jura'dan kurtların uluduğu sokaklarda koştuğu o yerden herkes uyuyunca seni yatağına alırdı

çok uzun çok korkunç öyküydü kurtların en kötüsü uludu sokaklarda karanlıkta küçük çocukların kanını dondurmak için Gulyabani Jura'da uluyordu biz korkuyorduk kızın geceliğinin altında göğüsleri vardı Gulyabani de müthiş korkunçtu siyah saç ve sürtünüyorduk kıza dışarıda sokaklarda kurtlar uluyordu orası ıslaktı dedi ki hiçbir şey yok daha yeni yıkandım da

ama Gulyabani gerçekten adamdı ah sıkı sarıl bana şekerim adam kızların karınlarını parçalayan küçük çocukları parçalayan kanlı burnuyla sokaklarda uluyan Gulyabani

sonraları anladın kızların nasıl şeyler olduklarını o da çok salaktı söylemeyesin diye sana söz verdirdi sen zaten söylemezdin ki

Haber-film 10

MOON'UN PATENTİ İŞE YARAMADI

Kansas seçimlerini devrimciler kazandı Oak Park can yoldaşları ayrılıyor Sekiz bin kişi araba yolculuğuna çıkıyor kızın kocası için yalvardığını söyledi

YÖNETİCİLER İŞLERİN İYİYE GİTTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORLAR

Ah, sen güzee-lim bebek
Sen koskoca büyük güzelim bebek

bu işin içinde neler olduğunu dünya anlayamaz dedi kadın. Bayağılığı, kaba sabalığıyla gündelik maddesel bir ilişki gibi görünüyor, ama hiç ilgisi yok. Adam, dürüst ve içten. Onu tanıyorum. Onunla omuz omuza savaştım. Şimdi yüreğim onunla.

Bırak dolayayım kollarımı sana
Balım mutlu değil miyim seni bulduğuma

YAZORTASI BİTKİNLİĞİNDE HEMEN HEMEN HAREKETSİZ KALDI İŞ DÜNYASININ MİLYONLARCA KİŞİ İZLİYOR AYYAŞLAR KOVULDU

SAVCILAR ET KRALLARININ KAPISINA DAYANDI

aşkı Vesuvius'la karşılaştırdı süslü sokaklar serüven düşkünleri için tuzaklarla dolu

Balım mutlu değil miyim seni bulduğuma
Ah sen güzelim bebek
Sen koskoca büyük güzelim bebek

BEYAZ ATI DORUYLA DEĞİŞTİRİYOR

Madero'nun birlikleri Parral Savaşı'nda isyancıları yendi Roosevelt Illinois'de kazandı söylev dinleyicileri uyuttu Chicago daha çok su istedi

ANARŞİST DİZ ÇÖKEREK HER ŞEYİ İTİRAF ETTİ
AMERİKAN BAYRAĞINI ÖPTÜ

GÜNEŞ IŞIĞI EYLEMİ YAYILIYOR
DÖRT NUMARALI BOMBA RIHTIM SAVAŞINDA PATLADI
BATI YAKASI BARI HAVAYA UÇTU

Çarşamba günü gazetelerde çıkan ve dilinin arkasındaki kanserli urun alınması için St. Luke Hastanesi'nde özel bir odada ameliyat edilen kişinin General Grant olduğunu bildiren haber, hem hastane yetkililerince hem de öyküyü bilinçli bir uydurma olarak niteleyen Yüzbaşı Howzes'ca yalanlanmıştır.

Sine-göz (13)

römorkör kaptanıydı gözü kapalı bilirdi ırmağı Indian Head'den Virginia Burnu'na ve koya Batı Yakasından Baltima'ya ve Alexandria'da tuğla evde otururdu kaptan köşkü yüzlerce sönmüş pipo kokusuyla dolu

işte şu *Mayflower* Başkan'ın yatı ve şu da *Dolphin* şurdaki de bizim emektar savaş gemisi *Tippecanoe* şu da gümrük motoru şimdi de polis motorunu geçiyoruz.

kaptan Keen kaptan köşkünün tavanındaki düdüğün ipini çekmek için uzanınca bileğinin kara kıllarının altında bileğine dövülmüş kırmızılı yeşilli bileziği görebilirsin

Emektar kaptan Gifford benim canciğer dostumdu birçok kere onunla istiridye çıkardık Doğu Kıyılarından o sıralar istiridye korsanları genç delikanlıları sarhoş edip zorla gemilere götürürler kış boyu çalıştırırlar kıyıya yüzmedikçe kurtulamazdın su da öyle kahrolasıca soğuktu moruk da çocukların giysilerini alırdı bi bocurgatın evin ya da öyle bi şeyin yanına demirlediğimizde kıyıya çıkamasınlar diye evlat öyle canavar heriflerdi o istiridye korsanları dinine yandığım bi seferinde delikanlının biri vardı yere yuvarlanana değin dövdüler gemiden atıverdiler istiridyeleri maşalarla topladık deniz dibini tarayarak şu istiridye korsanları gibi kışın en berbat işleri yaptık iplerin üzerinde sular donar ellerini parça parça doğrar tarak boyna düşer biz ellerimizle buzlu sudan kaldırır yerleştirirdik birinde de ceset çıkardık Nedir ceset? Dinine yandığım ceset ölmüş adam bedenidir evlat gencecik de biriydi anadan doğma sanki bağlama direğiyle dövülmüştü korkunç bir şey ya da belki kürekle bence belki de çalışmak istemedi ya da hastaydı ya da öyle bir şey moruk ölene dek dövmüştü inan bana istiridye korsanıydı başka şey değil.

Janey

Janey küçükken Georgetown'da, M Caddesi'nden tepeye doğru birkaç bina sonraki, eski, yıkık dökük tuğla evde otururdu. Evin ön tarafı hep karanlık olurdu, çünkü anne

ağır tül perdeleri her zaman kapalı tutar, dantel şeritli, sarı keten güneşlikleri hep indirirdi. Pazar öğle sonraları Janey, Joe, Ellen, Francie ön odada oturup resimlere bakmak ya da kitap okumak zorundaydılar. Janey'le Joe, güldürü sayfasını birlikte okurlardı çünkü onlar büyük çocuklardı, ötekiler yalnızca bebekti, nasıl olsa neyin gülünç olduğunu anlayamazlardı. Baba *Sunday Star* gazetesinin geri kalanı kucağında, oturur, genellikle öğlen yemeğinden sonra kocaman mavi damarlı elinde buruşturduğu başmakaleyle uyurdu, bu yüzden de çocuklar, yüksek sesle gülemezlerdi. Güneşliklerin dantellerinden süzülerek titreşen incecik güneş ışığı dilimleri, babanın dazlak kafasında, burnundaki tek büyük kırmızı çıkıntıda, aşağı sarkmış bıyığında, benekli yabanlık yeleğinde, lastik şeritle dirseğin üstüne toplanmış, parlak kol düğmeleri olan beyaz, kolalı gömlek kolunda dururdu. Janey'le Joe, aynı iskemlede oturup kaptanın taburesi altında fişek patlatan çizgi roman kahramanı Katzenjammer çocuklarının yaptıklarına gülerlerken birbirlerinin kaburga kemiklerinin usulca sarsıldığını hissederlerdi. Küçükler de onların güldüğünü görüp gülmeye başlardı. "Kapayın çenenizi, tamam mı," diye fısıldardı Joe onlara. "Neye güldüğümüzü bilmiyorsunuz." Ara sıra, fırfırlı, solmuş leylak rengi giysisinin içinde, üst katta, arkadaki yatak odalarından birinde uzanmış pazar öğle sonrası şekerlemesini yapan anneden hiç ses çıkmıyorsa, babanın uzun horultunun ardından gelen küçük fıslamalarla uyumasını uzun süre dinledikten sonra Joe, usulca iskemlesinden kayar, Janey soluğunu tutarak ön koridorda onun peşinden gider, birlikte ön kapıdan çıkarlardı. Tokmak çarpmasın diye bir kez kapıyı yavaşça kapadılar mı Joe ona tokat atıp bağırırdı. "İşte oldu." Sonra da tepeden aşağı M Caddesi'ne doğru koşar, Janey kendisini bırakıp kaçacak diye korkudan yüreği çarparak, elleri buz gibi, ardından koşmak zorunda kalırdı.

Kışları, sabah çocuklar okula giderken tuğladan kaldırımlar buz tutmuş olur, zenci kadınlar kapılarının önüne kül dökerlerdi. Joe, kız oldukları için hiçbir zaman onlarla yürümezdi, ya arkada kalır ya önden koşardı. Janey de onunla yürümek isterdi, ama eline sıkı sıkı yapışmış küçük kız kardeşlerini bırakamazdı. Bir kış, adı Pearl olan, caddenin tam karşısında oturan melez kızla yokuşu hep birlikte çıkmak alışkanlığını edindi. Pearl'ün yanında her zaman Wisconsin Caddesi'ndeki küçük dükkândan muzlu şekerlemeler, akideler alacak bozuk parası olur, aldıklarının yarısını Janey'e verir, bu yüzden de Janey onu çok severdi. Bir akşamüzeri Janey onu oynamak için çağırdı, birlikte arka bahçede çiçekli çalılıkların altında evcilik oynadılar. Pearl gidince mutfaktan annenin sesi onu çağırdı. Anne, solgun kollarını açıkta bırakacak biçimde giysisinin kollarını sıvamış, damalı önlüğünü takmış, elleri un içinde akşam yemeği için börek yapıyordu.

"Janey, buraya gel," dedi. Sesindeki buz gibi titreşimden Janey terslik olduğunu anladı.

"Evet, anne." Janey annesinin önünde durdu, iki yandan kaskatı bağlanmış sarı saçlarını, başını sallayarak savuruyordu.

"Kıpırdanıp durma kızım. Tanrı aşkına . . . Janey, seninle bir konuda konuşmak istiyorum. Bu sabah buraya getirdiğin şu zenci kız . . ." Janey'in yüreği ağzına geldi, içini kötü bir duygu kapladı, nedenini bilmeksizin yüzü kıpkırmızı kesildi. "Şimdi, sakın beni yanlış anlama. Ben de zencileri severim, onlara saygı duyarım, bazıları kendi ölçüleri içinde, iyi, özsaygıları olan kişilerdir . . . Ama o küçük zenci kızı bir daha eve getiremezsin. Zencilere incelikle, saygıyla davranmak iyi yetiştirilmiş olma belirtisidir . . . Ana tarafından çok iyi bir aileden gelmiş olduğunu unutma . . . O günlerde Georgetown çok değişikti. En güzel çimenliklerle çevrili koskoca bir evde otururduk . . . ama hiçbir zaman sana denk kişilermiş gibi ilişki kuramazsın zencilerle. Bu çevrede yaşadığı-

mız için böyle şeylere dikkat etmen çok daha önemli . . . Bu tür davrananlara ne beyazlar ne de zenciler saygı duyar . . . Hepsi bu Janey, anladın değil mi? Şimdi koş dışarı, oyna. Az sonra yemeğe oturacağız."

Janey konuşmaya çalıştı, ama beceremedi. Avlunun ortasında, pis su borularının üzerindeki ızgarada kaskatı durarak arka duvara baktı. "Zenci âşığı," diye bağırdı Joe kulağının dibinde. "Zenci âşığı hayda haay-da . . . Zenci âşığı haay-da." Janey ağlamaya başladı.

Joe sarı saçlı, çok az konuşan, küçücükken bile çok iyi beyzbol oynayabilen bir çocuktu. Rock Körfezi'nde yüzmeyi, dalmayı öğrendi, büyüdüğünde tramvaylarda vatman olmak istediğini söylerdi hep. Yıllarca en iyi arkadaşı, babası B.O. Şirketi'nde tren makinistliği yapan Alec McPherson'du. Joe da makinist olmak istedi. Janey, ses çıkarmazlarsa iki oğlanın peşinde dolaşır, ortalıkta denetleyecek kişiler bulunmadığında bazen sahanlıkta birkaç blok öteye gitmelerine göz yuman birkaç kondüktör ve vatmanla dost oldukları Pennsylvanian Caddesi'ndeki tramvay deposuna gider, kanal boyunda gezinir, kurbağalar yakalayıp suya düştükleri, birbirlerinin üzerine çamur sıçrattıkları Rock Körfezi'ne kadar uzanırdı.

Yaz akşamları, yemekten sonra alacakaranlığın uzun sürdüğü zamanlarda, çevredeki öteki çocuklarla Oak Tepesi Mezarlığı yakınlarında, boş arsaların uzun çimenleri arasında hırsız polis oynarlardı. Ortalıkta kızıl ya da kızamık salgını olduğu, Anne onları dışarı bırakmadığı sıralar uzun aralar verirlerdi oyunlara. O zamanlarda Alec gelir, arka bahçede tavşan kaç oynarlardı. Bunlar, Janey'in en çok sevdiği günlerdi. Böyle durumlarda, oğlanlar ona kendilerinden biriymiş gibi davranırlardı. Yaz akşamlarının alacakaranlığı boğucu sıcağıyla, ateşböcekleriyle dolu inerdi üzerlerine. Baba, keyfi yerindeyse onları tepedeki N Caddesi'nde bir dükkândan dondurma almaya gönderirdi.

Kısa kollu gömlekli delikanlılar, hasır şapkalar giyer, sivrisineklerden korunmak için saçlarına kav parçası iliştirmiş kızlarla ortalıkta dolanır, kapı önlerine doluşmuş, gülen, arada bir ansızın dişlerini parıldatarak, bembeyaz gözaklarını devirerek usulca konuşan zenci ailelerden ağır pislik kokusuyla karışık ucuz parfüm kokusu yükselirdi. Yoğun, yapış yapış gece, korkunçtu. Uzaklardaki gök gürültüleriyle, ağustosböcekleriyle, M. Caddesi'ndeki trafik uğultusuyla homurdanır, mırıldanır, sokağın havası, sık ağaçların altında yoğun, boğucu olurdu, ama Alec'le, Joe'yla olduğu zamanlar korkmazdı, sarhoşlardan, ayaklarını sürüyen iriyarı zencilerden bile. Geri döndüklerinde Baba purosunu içer, onlar arka bahçede otururlar, sivrisineklere yem olurlar, Anne, Francine Teyze, küçük çocuklar dondurmalarını yer, Baba yalnızca purosunu içip gençken Chesapeake'te römorkör kaptanı olduğu günlerin öykülerini anlatırdı. Fırtınalı bir havada güneybatıda Kettlebottoms'da Nancy Q adlı üç direkli gemiyi batmaktan kurtarmıştı. Sonunda yatma zamanı gelir, Alec evine gönderilir, Janey karşı duvardaki küçük yataklarında uyuyan iki küçük kız kardeşiyle paylaştığı üst kattaki, havasız, küçük arka odaya gidip yatmak zorunda kalırdı. Belki de fırtına patlar, Janey her yanı korkudan buz kesmiş, tavana gözlerini dikerek, uykularında içlerini çeken küçük kardeşlerini dinleyerek uyanık dururdu, taa Anne'nin telaş içinde evde koşuşturarak camları kapamasının çıkardığı güven verici sesi, bir kapının çarpmasını duyuncaya dek. Rüzgâr, sızlanan sesler çıkarır, yağmur takırdar, bira yüklü kamyonlardan binlercesinin köprüden geçerken kükremesine benzeyen seslerle, korkunç bir gümbürtüyle gök gürültüsü, çok yakınında patlardı. Böyle zamanlarda Joe'nun yanına gidip onunla birlikte yatağa büzülmek isterdi. Bazen merdiven başına kadar gitmesine karşın nedense korkardı, Joe ona gülecek, tabansız diyecek diye.

Hemen hemen haftada bir dayak yerdi Joe. Kimi günler Baba çalıştığı Patent Ofisi'nden öfkeli, keyfi kaçmış gelir, kızlar korkarlar, evin içinde küçük fareler gibi sessizce dolaşırlardı. Oysa Joe sanki onu kışkırtmaktan hoşlanır, arka koridorda ıslık çalarak dolaşır, burunları tahta, nalçalı pabuçlarıyla korkunç gürültü çıkartarak merdivenlerde bir aşağı bir yukarı takır tukur iner çıkardı. Sonra Baba onu azarlamaya başlar, Joe tek sözcük etmeden, küskün mavi gözlerini döşemeye dikmiş, önünde dururdu. Baba, önü sıra Joe'yu iteleyerek merdivenlerden banyoya yönelince Janey'in içinde bir şeyler düğümlenir, buz keserdi. Neler olacağını bilirdi. Baba kapının arkasından ustura kayışını alır, çocuğun başını, omuzlarını, koltuğunun altına sıkıştırır, döverdi. Joe dişleri-

ni sıkar, morarır, tek söz söylemez, Baba dayaktan yorulunca birbirlerine bakarlar, Joe yukarı odasına gönderilir, Baba tir tir titreyerek, hiçbir şey olmamışçasına aşağı iner, Janey yumruklarını sıkmış, usulca bahçeye süzülür, kendi kendine fısıldardı: "Ondan nefret ediyorum . . . ondan nefret ediyorum . . . ondan nefret ediyorum."

Yağmurun hafiften çiselediği bir cumartesi akşamı, karanlıkta bahçe duvarına yaslanmış, yukardaki aydınlık pencereye bakıyordu. Baba'yla Joe'nun kavga eden seslerini duyabiliyordu. Ustura kayışının ilk şaklayışında düşüp öleceğini sandı. Neler söylediklerini duyamıyordu. Sonra ansızın başladı, kayışın şaklaması, Joe'nun soluğunu boğması. On bir yaşındaydı, içinde bir şeyler çözüldü. Saçları yağmurdan sırılsıklam, içeri koştu. "Anne, Joe'yu öldürüyor. Durdur onu." Annesi ovmakta olduğu tencereden kaldırdı bembeyaz olmuş, çaresiz, asılmış yüzünü. "Ah, yapacak hiçbir şey yok." Janey yukarı koşup banyo kapısını yumruklamaya başladı. "Yeter, yeter," diye bağırıyordu. Çok korkmuştu, ama benliğinden de güçlü bir şeyin egemenliği altındaydı. Kapı açıldı, işte oradaydı utanç içinde bakan Joe, yüzü kıpkırmızı, elinde kayışla Baba.

"Beni döv . . . kötü olan benim . . . Joe'yu böyle dövmene katlanamıyorum." Korkmuştu. Ne yapacağını bilemiyordu, gözlerine yaşlar doldu.

Baba'nın sesi beklenmedik biçimde yumuşaktı:

"Bu gece sana yemek yok, doğru odana git, sakın aklından da çıkarma, senin kendi savaşlarını vermek için yeterince uğraşacağın şey var, Janey."

Odasına koşup titreyerek yatağına uzandı. Uyuduğunda Joe'nun sesi uykusundan sıçrattı onu.

Üzerinde sabahlığıyla kapıda duruyordu. "Bana bak, Janey," diye fısıldadı. "Bir daha böyle şey yapma, anladın mı? Ben kendi işimi görürüm, anladın mı? Bir kız böyle erkeklerin arasına giremez. İş bulup yeterli parayı kazanınca kendime tüfek alacağım. Babam beni dövmeye kalkışırsa vurup öldüreceğim." Janey burnunu çekerek ağlamaya başladı. "Ne diye zırlıyorsun, dünyanın sonu gelmedi ya."

Janey onun yine yalınayak, parmak uçlarında merdivenleri indiğini duydu.

Lisede okurken ticaret derslerine girdi, daktilo, steno öğrendi. Solgun, ince yüzlü, kirli sarı saçlı, sessiz, öğretmenlerinin sevdiği bir kızdı. Parmakları hızlıydı, daktiloyu, stenoyu çabucak öğrendi. Okumayı seviyordu, kitaplıktan *Fincanın İçi*, *Güçlülerin Savaşı*, *Barbara Worth'un Zaferi* gibi kitaplar alırdı. Annesi boyuna, çok okursa gözlerini bozacağını söyleyip duruyordu. Okurken kadın kahramanın kendisi olduğunu, kötü yola sapan, ama gerçekte incelikli biri olan, her tür özveride bulunabilecek, tıpkı *İki Kentin Öyküsü*'ndeki Sidney Carton gibi kişinin Joe, erkek kahramanın da Alec olduğunu düşlüyordu.

Ona göre Alec, Georgetown'daki en yakışıklı, en güçlü erkekti. Kısa kesilmiş siyah saçları, çilli, çok beyaz teni, güçlü, omuzları dimdik yürüyüşü vardı. Her neyse, ondan sonra da Joe en yakışıklı, en güçlü erkek, en iyi beyzbol oyuncusuydu. Herkes böylesine iyi oyuncu olduğu için onun lise öğrenimini sürdürmesi gerektiğini söylüyordu, ama Baba, birinci yılın sonunda bakmak zorunda olduğu üç kızı bulunduğunu, bu nedenle de Joe'nun çalışacağını söyledi. Böylece Joe telgraf dağıtıcısı oldu. Janey, okuldaki kızlar kendisiyle alay edinceye kadar Joe'yla, onun üniformasıyla çok gurur-

landı. Alec'in anasıyla babası, lisede iyi notlar alırsa üniversiteye göndereceklerine söz vermişlerdi, bu yüzden de çok çalışıyordu. Joe'nun tanıdığı çocukların çoğu gibi kaba saba, pis sözler eden biri değildi. Baş başa kalmak ister gibi görünmemesine karşın Janey'e hep çok iyi davranıyordu. Janey, Alec'e âşık olduğunu çok iyi biliyordu.

Hayatının en güzel günü, hep birlikte Büyük Çağlayanlar'a kayıkla gittikleri boğucu sıcak bir yaz günüydü. Bir gece önceden yemek hazırlamıştı. Sabahleyin buz kutusunda bulduğu bifteği de yemeklerine ekledi. O sabah hiç kimse uyanmadan, saat yedi sıralarında, usulca evden süzüldüklerinde tuğla evlerin, koyu, yaz yeşili ağaçların sıralandığı tüm sokakların sonunda mavi, ince sis vardı.

Alec'le tren istasyonunun önündeki köşede buluştular. Bacakları açık, elinde tavayla durmuş onları bekliyordu.

Cabin John Köprüsü'ne gitmek için, kalkmak üzere olan trene koşarak yetiştiler. Sanki özel olarak tutmuşlarcasına tüm kompartıman onlarındı. Tren homurtularla, beyaz badanalı gecekonduları, kanal boyunca sıralanmış zenci kulübelerini, altı ayak uzunlukta, dalgalanan mısırların asker gibi sıralandıkları tepeleri geçti. Güneş ışığı, püskül püskül mısırların dalgalanan sarkık yapraklarında mavi beyaz ışıltıyla parlıyordu. Tangırdayan, sarsılan elektrikli trenin çevresinde ışıltı, çekirgelerin, sineklerin vızıltısı, sıcak buharın içinden solgun gökyüzüne yükseliyordu. Joe'nun istasyonda bir zenci kadından satın aldığı tatlı yaz elmalarını yediler, vagonun içinde birbirlerini kovaladılar, köşe minderlerinde alt alta üst üste yuvarlandılar. Bitkin düşene kadar kahkahalar attılar. O sırada tren ormandan geçiyordu, Glen Yankıları'nın kızaklarını ağaçların arasından görebiliyorlardı, çılgınlar gibi eğlenmiş olarak Cabin John'da trenden indiler.

Yemyeşil kıyılarının arasında, sabahın beyaz parlaklığında, kahverengi ve siyah akan ırmağa bakmak için köprüye koştular, sonra Alec'in bir arkadaşının olan küçük sandalı,

birkaç paket bisküviyi bulup yola çıktılar. Alec'le Joe kürek çekti, Janey kazağını oturak tahtasına sarıp yastık yaparak sandalın dibine yerleşti. Alec önde kürek çekiyordu. Boğucu bir sıcak vardı. Küreğe her asılışında kıvrılan sırtının çukurlarına yapışıyordu gömleği terden. Bir süre sonra çocuklar soyunup giysilerinin altına giymiş oldukları mayolarıyla kaldılar. Alec'in çıplak sırtını izlemek Janey'in boğazını kuruttu, kürek çekerken şişkinleşen kollarındaki kaslar ona hem mutluluk, hem korku veriyordu. Janey beyaz pamuklu giysisiyle oturmuş, yosunlu kahverengi yeşil suya elini daldırıyordu. Buz parçaları gibi parlayan nilüferler, beyaz su çiçekleri toplamak için durdular, nilüferlerin çamurlu köklerinin ıslak kokusu ortalığı kapladı. Gazozları ısınmıştı, öylece içtiler, boyuna şakalaştılar, Alec yengeç yakaladı, Janey'in üstünü başını yeşil çamurlu sulara buladı, ama Janey hiç aldırmadı, Joe'ya kaptan dediler, azıcık yavaşlayıp deniz kuvvetlerine katılacağını söyledi, Alec yapı mühendisi olacağını, deniz motoru yapacağını, hepsini gezmeye götüreceğini anlattı, Janey çok mutluydu, onu da erkek çocukmuş gibi aralarına alarak konuşuyorlardı. Hareketli kanal setlerinin bulunduğu çağlayanların altından, ırmağın sonuna kadar kayıkla uzun bir yol aldılar. Janey yemekleri, kürekleri, tavayı taşıdı, oğlanlar kayığın altında ter döküp sövgüler yağdırdılar. Sonra Virginia yakasına kürek çekip yerinden koparmış, grileşmiş yosunlu iki kaya arasındaki boşlukta ateş yaktılar.

Joe bifteği kızarttı, Janey yapmış olduğu sandviçleri, kurabiyeleri açtı, pişirmek için küllerin arasına patatesler koydu. Kanalın yanındaki tarladan koparmuş oldukları mısırları da kızarttılar. Yeterince tereyağı getirmemiş olmaları dışında, her şey çok güzeldi. Yemekten sonra közlerin çevresine oturarak kurabiyelerini yediler, alkolsüz biralarını içtiler, yavaş yavaş konuştular. Alec'le Joe pipolarını çıkardıklarında Janey, Büyük Pomotac Çağlayanları'nda oturmuş pipo içen iki erkekle birlikte olduğu için çok mutluydu.

"Vay canına Janey, Joe bifteği çok güzel pişirdi."

"Küçükken Rock Deresi'nde kurbağa yakalar, kızartırdık . . . Hatırlıyor musun, Alec?"

"Hiç hatırlamaz olur muyum, bir keresinde Janey de vardı. Amma da patırtı çıkarmıştın, Janey."

"Derilerini yüzmenizden hiç hoşlanmamıştım."

"O sıralarda Vahşi Doğu'nun büyük avcıları olduğumuzu düşünüyorduk. Ne çok eğlenirdik."

Janey duraksayarak, "Böylesini daha çok seviyorum, Alec," dedi.

"Ben de öyle," dedi Alec. "Ne diyorum biliyor musun, keşke şimdi karpuzumuz olsaydı."

"Belki eve dönerken ırmak kıyısında bir yerlerde buluruz."

"Yürütmek ha, bunu bir karpuza yapamam, Joe."

"Annem buzluğa karpuz koymuştu," dedi Janey. "Belki eve gittiğimizde biraz buluruz."

Joe ansızın aksileşip, ciddileşerek, "Asla eve dönmek istemiyorum," dedi.

"Joe, böyle konuşmamalısın." Kendini küçük bir kız çocuğu gibi hissetti, korkmuştu.

"Canım nasıl isterse öyle konuşurum . . . Tanrım, o izbe sıçan deliğinden nefret ediyorum."

"Joe, böyle konuşmamalısın." Janey neredeyse ağlayacaktı.

"Ne diyorduk," dedi Alec. "Gitme zamanı da geldi artık . . . Sen ne dersin? Bir kere daha suya dalıp evin yolunu tutalım."

Oğlanlar sudan çıkınca hep birlikte Çağlayan'a bakmaya gittiler, sonra da yola koyuldular. Ağaçlıklı, dik kıyıların altında hızla akan ırmakta yol aldılar. Öğle sonrası çok boğucuydu, sıcak, buharlı hava katmanları arasından geçtiler. Kuzeyde büyük büyük bulutlar toplanıyordu. Artık Janey için eğlence bitmişti. Yağmurun yağacağından korkuyordu. Kötü bir duygu vardı içinde, bir pisliğin akacağı duygusu. Aybaşı olacağından korkuyordu. Şimdiye kadar yalnızca birkaç kez olmuştu, bunu düşünmek bile ürkütüyordu onu, olanca gücünü alıyordu bedeninden, yaşlı, hasta, uyuz bir kedi gibi gözden yitip bir köşeye büzülmek isteği uyandırıyordu. Neler hissettiğini Joe'yla Alec'in anlamasını istemiyordu. Sandalı deviriverse ne olacağını düşündü. Oğlanlar pek güzel kıyıya yüzebilirler, kendisi boğulur, ırmağın dibini tarayarak bedenini ararlar, herkes ağlar, onun için üzülürdü.

Morumsu gri karanlık düzenli biçimde yoğunlaşıyor, bulut yığınlarının ak tepelerini boğuyordu. Her şey kurşuni beyaza, mora dönüşüyordu. Çocuklar ellerinden geldiğince hızla kürek çekiyorlardı. Yaklaşmakta olan gök gürültüsünün uğultusunu duyuyorlardı. Toz, ölü yaprak, çöp, saman dolu sıcak fırtına rüzgârı, ırmağı sarsarak onları itelediğinde artık köprü görünmeye başlamıştı.

Tam zamanında kıyıya çıktılar. "Vay canına, fırtına patlayacak," dedi Alec. "Kayığın altına gir, Janey." Kocaman bir kaya parçasının oluşturduğu sığınakta, çakıllı kıyıda kayığı ters çevirip altına doluştular. O sabah topladıkları, elinin sıcaklığından bumburuşuk, yapış yapış olmuş nilüferleri tutarak ortalarına oturdu Janey. Oğlanlar ıslak mayolarıyla iki yanına geçtiler. Alec'in siyah saçları çenesine değiyordu. Öteki yanında, başı sandalın bir ucunda, paçaları kıvrılmış pantolonundan çıkan ince, kahverengi ayakları, bacakları, kızın

giysisinin altında Joe uzanıyordu. Ter, ırmağın suyu, Alec'in saçlarından, omuzlarından gelen erkek kokusu başını döndürdü, yağmur kırbaç gibi beyaz serpintiyle önlerine perde çekerek sandalın üstünü dövmeye başlayınca, Janey kolunu Alec'in boynuna doladı, eli uysallıkla onun çıplak omzuna değdi. Alec kımıldamadı.

Bir süre sonra yağmur durdu. "Vay vay, sandığım kadar da kötü değildi," dedi Alec. Epeyce ıslanmış, üşümüşlerdi, ama yağmurun yıkadığı havada kendilerini yenilenmiş, iyi hissettiler. Sandalı yine suya indirip köprüye kadar gittiler. Sonra onu almış oldukları eve geri götürdüler, elektrikli treni beklemek için sığınacak küçük bir yere girdiler. Yorgun, güneşten yanmış, yapış yapıştılar. Vagon, Büyük Çağlayan'da, Glen yakınlarında kır gezintisi yaparken yağmura yakalanmış, ıslak pazar öğle sonrası kalabalığıyla tıklım tıklımdı. Janey, eve dönene kadar dayanamayacağını düşündü. Karnına korkunç sancılar giriyordu. Georgetown'a vardıklarında çocukların aralarında paylaşacakları elli sentleri vardı. Sinemaya gitmek istediler, ama Janey koşarak uzaklaştı onlardan, istediği tek şey, başını yastığa gömüp ağlayabilmek için yatağına girmekti.

O günden sonra Janey hiçbir zaman çok ağlamadı, onu mutsuzluğa sürükleyen şeyler oldu, ama soğuk, katı bir duygu egemendi içinde. Lise yılları çabucak, ders dönemleri arasında Washington'un sıcak, fırtınalı yazlarıyla, dönem sırasında arada bir Marshall Hall'da yapılan kır gezintileri ya da komşu evlerden birindeki eğlencelerle geçti. Joe, Adams Express'te iş buldu. Artık yemeklerini evde yemediği için onu pek göremiyordu. Alec motosiklet almıştı, hâlâ lisede olmasına karşın Janey onunla ilgili çok az şey duyabiliyordu. Bazen gece işten döndüğünde biraz laflamak için Joe'yu beklerdi. Hiçbir zaman sarhoş gibi görünmemesine karşın tütün, içki kokardı. Sabah yedide işe gidiyor, akşamları döndüğünde 41/2 Sokağı'ndaki bilardo salonlarını dolduran, zar atan, bovling oynayan delikanlılarla dolaşıyordu. Pazar günleri Maryland'da beyzbol oynardı. Janey onu beklemek için uyumaz ama geldiğinde işlerin nasıl gittiğini, nerede çalıştığını sorar, o da, "İyi," der, Joe da ona okulda işlerin nasıl gittiğini sorar, kız, "İyi," der, sonra ikisi de yatmaya giderlerdi. Arada bir Alec'i görüp görmediğini sorar, Joe dudağının kıyısında gülümsemeyle, "Evet," der, nasıl olduğunu sorunca da, "İyi," derdi.

Bir tek arkadaşı vardı, esmer, bodur, gözlüklü, lisede aynı dersleri alan Alice Dick. Cumartesi öğleden sonra en güzel giysilerini giyip F Caddesi'nde vitrinlere bakmaya giderlerdi. Ufak tefek bir şeyler satın alır, bir yerde durup gazoz içer, çok yoğun bir öğle sonrası geçirmiş olduklarını düşünerek arabayla eve dönerlerdi. Çok seyrek olarak Poli'de film izlerler, Janey Alice'yi eve yemeğe çağırırdı. Alice Dick, Williams'ları severdi. Onlar da onu. Açık düşünceli kişilerle birkaç saat geçirince kendini daha özgür hissettiğini söylerdi. Kendi anasıyla babası Güneyli Metodist'lerdi, çok dar kafalıydılar. Babası Devlet Basımevi'nde yazmandı, işinin devlet memurluğu yönetmeliği altına gireceğinden ödü kopardı, sürekli. İriyarı, nefes darlığı çeken, karısına, kızına el şakaları

yapmaktan hoşlanan, sürekli hazımsızlıktan yakınan bir adamdı.

Alice Dick'le Janey, liseyi bitirir bitirmez işe girip evden ayrılmayı kafalarında kurarlardı. Tutacakları evi bile seçmişlerdi, Thomas Alanı yakınlarında, yeşil taştan, bir deniz subayının dul karısı ve çok seçkin biri olan, Güney yemekleri pişiren Mrs. Jenks'in yönettiği ev, yemek de veren yerler içinde en ucuz olanıydı.

Lisedeki son yılının ilkbaharında, bir pazar gecesi Janey odasında giyiniyordu. Francie'yle Ellen hâlâ arka bahçede oynuyorlardı. Sesleri, yan avludaki leylak ağaçlarından yükselen hoş leylak kokusu dalgasıyla açık camdan içeri doluyordu. Kapısı vurulup dışardan Joe'nun sesi geldiğinde, aynanın karşısında saçlarını çözmüş, kumral ve çok güzel bir kız olsa nasıl olacağını hayal ediyordu.

"İçeri gir," dedi. "Saçlarımı düzeltiyorum."

Önce aynadan yüzünü gördü onun. Çok beyazdı, elmacıkkemiklerinin üzerinde, ağzının çevresinde derisi gerilmişti.

"Ne var, ne oluyor, Joe?" diyerek fırlayıp karşısında durdu.

"İşte böyle, Janey," derken sözcükler Joe'nun ağzından güçlükle, acıyla çıkıyordu. "Alec öldü. Motosikletiyle kaza yaptı. Şimdi hastaneden geldim. Öldü işte."

Janey, sanki bu sözcükleri kafasında ak kâğıdın üzerine yazıyordu. Hiçbir şey söyleyemedi.

"Chevy Chase'den gelirken parçalandı . . . Benim atışlarımı izlemek için top oyununa gelmişti. Bir görseydin nasıl paramparça olduğunu."

Janey boyuna bir şeyler söylemeye uğraşıyordu.

"O senin en iyi . . ."

"Tanıdığım en iyi çocuktu," dedi Joe yumuşaklıkla. "İşte böyle, Janey . . . Ama sana söylemek istediğim şu, şimdi Alec de öldüğüne göre artık bu pis sıçan deliğinde sürünmek istemiyorum. Deniz kuvvetlerine yazılacağım. Bizimkilere sen söylersin, tamam mı?.. Ben onlarla konuşmak istemiyorum, işte böyle . . . Deniz kuvvetlerine girip dünyayı göreceğim."

"Ama Joe . . ."

"Sana yazarım, Janey, şerefsizim yazarım . . . Sana bir sürü şey yazarım. Seninle ben . . . Şey, hoşça kal Janey." Omuzlarından yakalayıp, beceriksizce burnundan, yanaklarından öptü. Janey'in yapabildiği tek şey, "Dikkatli ol, Joe," diye fısıldayarak leylak kokularıyla açık pencereden içeri dolan çocukların bağrışmaları arasında, masanın önünde durmak oldu. Merdivenlerden inen Joe'nun hafif, telaşlı ayak seslerini, ön kapının kapandığını duydu. Işığı söndürdü, karanlıkta giysilerini çıkarıp yatağına uzandı. Ağlamadı.

Okulu bitirme, törenlere katılma zamanı geldi, Alice'le danslı toplantılara, hatta bir keresinde buharlı Charles McAlister gemisiyle ırmak boyunca Indian Head'e kadar süren mehtap gezisine katıldılar, büyük bir kalabalıkla birlikte. Topluluk Janey'le Alice'in hiç hoşlanmadığı biçimde kaba sabaydı. Erkeklerin bazıları durmadan içki içiyor, çiftler her gölgede birbirlerine sarılıp öpüşüyorlardı, yine de ırmakta dalgalanan ay ışığı güzeldi. Janey'le Alice iki iskemleye yan yana oturarak konuştular. Cazbant ve dans da vardı, ama dans pistinde durmuş laf atan kaba adamlar yüzünden dans etmediler, konuştular. Eve dönerlerken parmaklıkların yanında ayakta durup Alice'e çok yaklaşan Janey alçak sesle ona Alec'i anlattı. Alice olayı gazetelerden okumuştu, ama ne Janey'in onu tanıdığı ne de ona karşı bu tür şeyler duyduğu aklına gelmişti. Ağlamaya başladı, Janey

onu avuturken kendini çok güçlü buldu, bu olaydan sonra çok yakın arkadaş olacaklarını sezdiler. Janey artık hiç kimseyi sevemeyeceğini fısıldadı, Alice, zaten kimseyi sevebileceğini sanmıyordu, erkeklerin hepsi de içki içer, sigara tüttürür, kendi aralarında pis şeyler söylerlerdi, kafalarında da bir tek düşünce vardı.

Temmuz ayında Alice'le Janey, Riggs Binaları'nda genel stenograf olan Mrs. Robinson'un işyerinde, tatile çıkmış kızların yerine çalışacakları işi buldular. Mrs. Robinson, ufak tefek, kır saçlı, göğsü çıkık, sesinde Kentucky'lilere özgü bir tizlik olan, Janey'e papağanları düşündürten bir kadındı. Çok titizdi, işyerindeki her şeyi incelerdi. Masasından arkaya doğru yaslanarak, "Miss Williams," diye cıvıldardı, "şu Yargıç Roberts'in yazısı bugün mutlaka yazılmalı . . . Şekerim, söz verdik, gece yarısına kadar oturmak zorunda kalsak bile göndereceğiz. Büyük, soylu işler yapmanın yolu budur, şekerim." Sonra yazı makineleri tıngırdar, şıngırdar, tüm kızların parmakları çılgınca oynardı, resmi yazıları, oy toplamaya çalışanların daha verilmemiş söylevlerini, arada bir gazetecinin ya da bilim adamının haberini, emlak bürolarının kısa tanıtım yazılarını, ellerinde patent bulunanların tanıtım yazılarını, doktorların, dişçilerin alacaklılarına yolladıkları mektupları daktiloya çekerlerdi.

Sine-göz (14)

Pazar geceleri balık köftelerimizi fasulyelerimizi bitirince Mr. Garfield bize çok hoş bir sesle kitap okurdu herkes öylesine sessiz olurdu ki topluiğne yere düşse duyabilirdin çünkü *Ülkesini Yitiren Adam*'ı okurdu çok korkunç bir öyküydü Aaron Burr çok tehlikeli biriydi bu zavallı delikanlı demişti ki "Tanrı cezasını versin Birleşik Amerika'nın umarım artık hiçbir zaman onun adını duymam"

bu söylenecek en korkunç şeydi kır saçlı yargıç öylesine kibardı iyiydi

yargıç beni cezalandırdı çok uzaklara yabancı ülkelere götürdüler beni savaş gemisiyle gemiciler çok kibardı iyiydi çok incelikli ağırbaşlı çok üzüntülü sesleriyle konuştular tıpkı Mr. Garfield gibi her şey incelikliydi ağırbaşlıydı, çok üzüntülüydü savaş gemileri masmavi Akdeniz adalar ve öldüğüm zaman ağlamaya başladım hem korkuyordum öteki çocukların görmelerinden gözlerimde yaşlar olduğunu

Amerikalı ağlamaz çok kibar ağırbaşlı çok üzüntülü durur beni yıldızlı çizgili bayrağa sardıklarında savaş gemisiyle ülkeme getirdiklerinde gömüleyim diye çok üzüntülüydüm hiçbir zaman da hatırlayamadım beni eve mi getirdiklerini yoksa denize mi gömdüklerini ama ne olursa olsun sarılmıştım Bayrağa

Haber-film 11

Amerika Birleşik Devletleri hükümeti, hangi yanı tutuyor olurlarsa olsunlar bu ayaklanmada yer aldıkları için tutuklanan Amerikan yurttaşlarının, uluslararası yasaların geniş ilkeleriyle yargılanmaları gerektiği konusunda ısrar etmeli, bunu istemelidir

KONGRE'Yİ ASKERLER KORUDU

Titanic 10 Nisan'da Southampton'dan ilk seferine çıktı "Kimmel'e" göre *New York Hayatı Dergisi*'nin isteklerine karşın operasyon yapılmalıdır Neden ama biliyor benim Nil'de Kimmel diye tanındığımı herkes için ben George'um sokakta karşılaştığımızda annemle kız kardeşim bile bana böyle der

Ben gidiyorum Maksim'e
Neşenin eğlencenin parıldadığı yere
Tüm kızlarla çene çalacağım
Güleceğim öpeceğim oynaşacağım
Lolo, Dodo, Joujou
Cloclo, Margot, Froufrou

DÜNYANIN EN BÜYÜK GEMİSİ TITANIC BATIYOR

ben kişisel olarak on iki saatlik işgününün işçiler için kötü olduğunu sanmıyorum özellikle de onlar daha çok kazanmak için böylesine uzun süre çalışmakta direniyorlarsa

Yine de olacak şarkının tümü
Daha yakın Tanrım sana
Daha yakın sana

mehtapsız, pırıl pırıl yıldızlarla aydınlanmış bir gecenin aşağı yukarı saat biriydi. Deniz havuz gibi durgundu, yalnız kabardıkça gemi aşağı yukarı inip çıkıyordu, buz gibi soğuk dışında olağanüstü güzellikte bir geceydi. Uzaklarda koskoca gövdesi, yıldızlı gökyüzüne karşı siyah çizgilerle belirlenmiş, tüm salonları, kamara pencereleri ışık içinde, dev gibi bir görünümü vardı Titanic'in.

METODİSTLER TANRI'YI ÜÇ AYRI KİŞİ OLARAK GÖRENLERİN KOVULMASINI İSTEDİ

gelinlik, beli şifon üzerine dantel, ipek satendendi. Duvak kenarları işlemeli kreptendi alışılmış duvaklardan farklıydı, elindeki buket inciçiçeklerinden ve gardenyalardan oluşmuştu.

Lolo, Dodo, Joujou
Cloclo, Margot, Froufrou.
Ben gidiyorum Maksim'e
Gelebilirsin sen de

Titanic'in kıçı dimdik havaya kalkıp ağır ağır öteki ucundan batmaya başladı ve bunlar olurken kalktığımız-

dan beri bir an bile titreşmemiş olan salonlardaki ve kamaralardaki ışıklar söndü, sonra bir an yine parlayıp tümden söndü. Bu arada makineler geminin içinde millerce öteden duyulabilecek gümbürtüyle takırdıyordu. Sonra usulca yana yatıp batarak

Janey

Çalışmak zorunda kaldığı için annesi sızlandığında, Janey, "Ama çalışmak çok ilginç Anne," derdi.

"Benim zamanımda, incelikli bir hanıma yakışmazdı, alçaltıcı bir şey olarak düşünülürdü."

Janey, öfkelenmeye başlayarak, "Ama şimdi öyle değil," derdi.

Sonra havasız evden, Georgetown'ın havasız, ağaçlarla gölgeli sokaklarından çıktığında, Alice Dick'i alıp kente inince, sinemaya gidince, yabancı ülkelerle ilgili filmleri, F. Caddesi'nin kalabalığını görünce içi açılırdı; sonra gazoz içmek için bir dükkânda durduklarında, Georgetown otobüsüne binmeden önce çeşme başında oturup gördükleri filmden, Olive Thomas'tan, Charlie Chaplin'den, John Bunny'den konuşurlarken rahatlardı. Her gün gazete okuyup politikayla ilgilenmeye başlamıştı. Dışarılarda bir yerlerde koskoca, nabız gibi atan, ark lambalarıyla aydınlanmış bir dünya bulunduğunu, her şeyin çok can sıkıcı, çağdışı olduğu Georgetown'da yaşamanın, anasıyla babasının böyle can sıkıcı, çağdışı olmalarının, kendisinin o dünyaya girmesini engellediğini duyuyordu.

Joe'dan gelen kartpostallar da onda bu duyguları uyandırıyordu. Connecticut savaş gemisinde denizciydi. Ya Havana'da deniz kıyısının ya Marsilya Limanı'nın ya Villefranche'in resmini yollardı, süslemeli at nalının ortasında durmuş köylü giysileri içinde bir kız resmi de olabilirdi bu,

Janey'in iyi olduğunu, işini sevdiğini umduğunu söyleyen birkaç sözcük yazardı, ama kendisiyle ilgili hiçbir şey anlatmazdı. Janey kendisiyle, yabancı ülkelerle ilgili sorularla dolu uzun mektuplar yazmasına karşın hiçbir zaman yanıt alamazdı bunlara. Yine de bu kartpostalları almak onda serüven duygusu uyandırırdı. Ne zaman sokakta bir denizci ya da Quantico'dan bahriyeliler görse Joe'yu düşünür, nasıl olduğunu merak ederdi. Şapkası yana eğilmiş, maviler içinde bahriyelinin sendeleyerek yürüyen görüntüsü yüreğini hoplatırdı.

Pazar günleri, hemen hemen her zaman Georgetown'a gelirdi Alice. Ev şimdi çok değişikti, Joe gitmiş, anasıyla babası yaşlanmış, sessizleşmişti. Francie'yle Ellen büyüyüp çok güzel, fıkır fıkır liseli kızlar olmuşlardı, çevredeki delikanlılar arasında çok beğeniliyor, danslı toplantılara gidiyor, harcayacak paraları olmadığından yakınıp duruyorlardı. Onlarla masada otururken, anneye salçayı hazırlamasında yardım ederken, patatesleri, brüksellahanalarını getirirken kendini büyümüş, neredeyse yaşlı bir kız olmuş gibi hissederdi. Şimdi kız kardeşlerine karşı anasıyla babasının yanını tutuyordu. Babası yaşlanmış, küçülmüş görünüyordu. Sık sık işten ayrılmaktan söz ediyor, dört gözle emekli aylığı alacağı günleri bekliyordu.

Mrs. Robinson'la çalışmaya başladığının sekizinci ayında, Riggs Binaları'nın en üst katında bulunan ve patent işleriyle uğraşan Dreyfus ve Carroll Avukatlık Bürosu'ndan haftada on yedi buçuk dolara kendileriyle çalışma önerisi aldı. Bu, Mrs. Robinson'dan aldığından beş dolar fazlaydı. Büyük mutluluk duydu, işini çok başarılı biçimde yaptığını, ne olursa olsun başının çaresine bakabileceğini anladı. Bunun verdiği güçle, Woodward ve Lothrop Mağazası'na gidip kendine giysi almak istedi. Üzerinde işlemeleri olan ipekli bir giysi istiyordu. Yirmi bir yaşındaydı, haftada on yedi dolar kazanıyordu, bir tek güzel giysiyi hak ettiğini düşünüyordu.

Alice saçının rengine uyması için giysinin bronza çalan altın rengi olması gerektiğini söylüyordu. F. Caddesi'ndeki dükkânlara girip çıktılar, ama ona yakışan, çok da pahalı olmayan hiçbir şey bulamadılar. Bu yüzden de biraz kumaşla birkaç model alıp dikmesi için eve, Janey'in annesine götürdüler. Annesine hâlâ böyle bağımlı olmak canını sıktı, ama yapacak başka şey de yoktu. Böylece de Mrs. Williams, doğdukları günden beri tüm çocuklarına yaptığı gibi Janey'in yeni giysisini de dikmek zorunda kaldı. Janey, hiçbir zaman annesi gibi dikiş dikmeyi öğrenecek sabrı göstermemişti. Alice'e de giysi çıkacak kadar kumaş almışlardı, bu yüzden Mrs. Williams'ın iki giysi dikmesi gerekiyordu.

Dreyfus ve Carroll'la çalışmak, Mrs. Robinson'la çalışmaktan oldukça değişikti. Orada çalışanların çoğu erkekti. Mr. Dreyfus ufak tefek, ince yüzlü, küçük siyah bıyıklı, minik siyah kırpışık gözlü, vurgulu konuşma biçimiyle kendine tanınmış bir yabancı diplomat havası veren bir adamdı. Sarı, kokulu eldivenleri, sarı bastonu, iyi bir terzinin diktiği, yığınla paltosu vardı. Jerry Burnham'ın dediğine göre firmanın

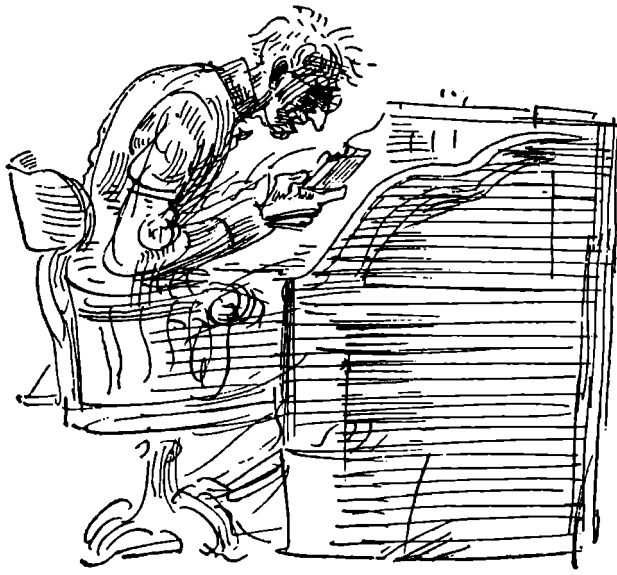
beyni oydu. Mr. Carroll, iriyarı, kırmızı yüzlü, durmadan pipo içip boğazını temizleyen, çok eski zamanlara özgü Güneyli, Tanrı günahlarımı bağışlasın türünden konuşma biçimi olan biriydi. Jerry Burnham onun firmanın temel taşı olduğunu söylüyordu. Jerry Burnham buruşuk yüzlü, ayyaş bakışlı, işyerinin teknik ve mühendislik konularında danış-

manlığını yapan delikanlıydı. Durmadan güler, her zaman işe geç gelir, nedense Janey' den hoşlanır, ona bir şeyler yazdırırken şakalar yapardı. Gözlerindeki ayyaş bakıştan biraz ürkmesine karşın, Janey ondan hoşlanıyordu. Kız kardeş gibi onunla konuşup, gücünü böylesine harcamasına engel olmak isterdi. Sonra Mr. Silis adında yaşlı bir muhasebeci vardı. Her yanı buruş buruştu, Anacostia'da oturur, kimseyle konuşmazdı. Öğle olunca, yemek için dışarı çıkmaz, mumlu

kâğıda sarılı sandviçle elma yer, kâğıdı yine güzelce katlayıp cebine koyardı. Sonra iki küçük ayak oğlanıyla, haftada on iki dolar alan, solgun yüzlü Mrs. Simonds adında başka bir daktilo kız vardı. Gün boyu her tür ucuz, cafcaflı ya da pahalı, özenli giysileri içinde birçok insan gelip dış odalarda bekler, buzlucamlı kapının arkasından Mr. Carroll'un gür sesle bağırmasını dinlerdi. Mr. Dreyfus, tek söz etmeksizin

tanıdıklarına usulca gülümseyerek hep gizemli bir ivecenlik içinde bir dışarı çıkar bir içeri süzülürdü. Yemek zamanı küçük lokantada ya da büfede, Janey, bunları Alice'e anlatır, o

da arkadaşına beğeniyle bakardı. Alice hep saat birde girişte beklerdi. Kalabalık azaldığı için o saatte yemeğe çıkıyorlardı. İkisi de, hiçbir zaman yirmi sentten çok harcamak istemediklerinden yemekler uzun sürmüyor, işe dönmeden önce Lafayette Alanı'nda ya da Beyaz Saray çevresinde biraz dolaşacak zamanları kalıyordu.

Bir cumartesi akşamı, pazartesi sabahı ilk iş olarak patent dairesine gönderilmesi gereken, dıştan takma motorun özelliklerini yazmayı bitirmek için geç saatlere kadar çalışmak zorunda kalmıştı. Herkes işyerinden ayrılmıştı. Karmaşık teknik sözcükleri elinden geldiğince düzgün yazmaya çalışıyordu ya, aklı Joe'dan gelen, üzerinde Andes İsası Heykeli'nin resmi bulunan kartpostaldaydı. Yalnızca şunlar yazılıydı kartpostalda.

"Sam Amca'nın teneke gemilerinin canı cehenneme. En kısa zamanda eve dönüyorum."

İmza yoktu, ama Janey yazıyı tanıyordu. Kaygılandırmıştı bu onu. Burnham telefon masasında oturmuş, yazmayı bitirdiği sayfaları okuyordu. Arada bir dışarı, ellerini yıkamaya gidiyordu. İçeri her girişinde soluğu, soluğundaki sıcak viski kokusu odayı dolduruyordu. Janey sinirliydi. Gözlerinin önünde küçük, kara harfler birbirinin içine girene kadar daktiloda yazdı durdu. Joe için kaygılanıyordu. Gönüllülük süresi bitmeden nasıl eve dönebilirdi? Bir sorun çıkmış olmalıydı. Telefoncu kızın iskemlesinde kıpırdanıp duran Jerry Burnham da onu tedirgin ediyordu. Alice'le birlikte, bir adamla işyerinde yalnız kalmanın tehlikelerinden söz etmişlerdi. Böylesine geç saatte, üstelik içki içen bir adamın, tek düşüncesi olurdu.

Sondan bir önceki sayfayı verdiğinde, Burnham'ın parlak, nemli gözleri kızın gözlerini yakaladı. "Eminim yorgunsunuz, Miss Williams," dedi. "Sizi burada böylesine tutmak son derece ayıp, hem de cumartesi gecesi."

Yazmayı sürdürerek, buz gibi bir sesle, "Hiç önemi yok. Mr. Burnham," dedi.

"Şu yaşlı, baş belası göbeklinin suçu. Gün boyu sürekli politikadan konuştu, kimse iş yapamadı."

"Şey, hiç önemi yok şimdi," dedi Janey.

"Artık hiçbir şeyin önemi yok . . . Neredeyse saat sekiz oldu. En sevdiğim kız arkadaşımla buluşamayacağım . . . en sevdiğim ya da öyle bir şey. Sizin de erkek arkadaşınızı atlattığınızdan kuşkum yok, Miss Williams."

"Yalnızca kız arkadaşımla buluşacaktım, hepsi bu."

"Ha, haa, şimdi anlaşılıyor . . ." Öylesine rahat güldü ki, Janey de kendini tutamadı.

Son sayfa da yazılıp zarfa konunca şapkasını almak için kalktı Janey. "Bakın Miss Williams, bunu postaya atarız, sonra da en iyisi siz benimle bir şeyler yemeye gelirsiniz."

Asansörle aşağı inerlerken Janey özür dileyip eve gitmeyi kuruyordu, ama nasıl olduysa yapmadı bunu, içinde tüm

duygular kıpır kıpır, soğukkanlılıkla H Caddesi'ndeki Fransız lokantasında Burnham'la oturur buldu kendini.

"Şu Yeni Özgürlük konusunda ne düşünüyorsunuz. Miss Williams?" diye gülerek sordu Burnham oturduklarında. Yemek listesini uzattı. "İşte . . . Vicdanınızın sesini dinleyin."

"Şey, pek bilmiyorum, Mr. Burnham."

"Ben bundan yanayım, doğrusu. Bence Wilson büyük adam . . . Dünyada değişiklik gibisi yok, siz öyle düşünmüyor musunuz? Bryan saçma sapan böğüren biri ama o bile bir şeyin sözcüsü, hatta deniz kuvvetlerini salaklarla dolduran Josephus Daniels bile. Sanırım yine demokrasiye dönebilme şansımız var . . . Belki de devrime gerek kalmaz. Siz ne düşünüyorsunuz?"

Hiçbir zaman kızın bir soruyu yanıtlamasını beklemedi, yalnızca konuştu, güldü kendi kendine.

Daha sonra Janey, bu olanları Alice'e anlatmaya çalışınca Jerry Burnham'ın söyledikleri ona hiç de gülünç gelmedi, ne yemek fazla güzeldi ne de her şey eğlenceli. Alice bu işe çok gücenmişti. "Ah, Janey, gecenin o geç saatinde nasıl çıkabil-

din sarhoş bir adamla, hem de öyle bir yere gitmek üzere, ben de burada kaygıdan aklımı kaçıracaktım . . . Biliyorsun, böyle bir adamın kafasında yalnızca tek düşünce vardır . . . Bak sana söylüyorum, bu yaptığın hafiflikti, kalpsizlikti . . . Senin böyle bir şey yapabileceğini sanmazdım." "Ama Alice, sandığın gibi değil," deyip duruyordu Janey ama Alice ağladı, hafta boyu küskün küskün dolaştı. Bu yüzden de Janey, Jerry Burnham konusunu bir daha hiç açmadı. Alice'le ilk anlaşmazlıklarıydı bu, Janey'in canını sıkıyordu.

Yine de Jerry Burnham'la arkadaşlık ediyordu. Janey'i gezmeye götürmekten, kendini ona dinletmekten hoşlanıyordu Burnham. Dreyfus ve Carroll'daki işinden ayrıldıktan sonra bile bazen, cumartesi öğle sonraları onu Keth'in Yeri'ne çağırıyordu. Janey bir keresinde Alice'le Rock Irmağı Parkı'nda karşılaşmalarını sağladı, ama sonuç pek başarılı olmadı. Jerry kızlara eski taş değirmende çay içirdi. Bir mühendislik dergisinde çalışıyor, *New York Sun*'da haftalık yazılar yazıyordu. Washington'a lağım kuyusu, boğucu bir bataklık dedi, orada çürüdüğünü ve kent halkının çoğunun boyunlarından yukarısının ölmüş olduğunu söyleyerek Alice'i çok kızdırdı. Georgetown'a dönmeleri için onları arabaya bindirince genç Burnham'ın saygın bir kızın tanıştırılacağı kişilerden olmadığını söyledi Alice öfkeyle. Janey, üstü açık vagonda mutluluk içinde otururak, ağaçlara, yazlık giysiler içindeki kızlara, hasır şapkalı delikanlılara, mektup kutularına, evlerin taş duvarlarına, önlerinden akıp geçen her şeye bakarak, "Ama Alice, zehir gibi akıllı . . . Tanrım, ben kafası işleyenleri severim, sen sevmez misin?" dedi. Alice ona bakıp üzüntüyle başını salladı, hiçbir şey söylemedi.

Aynı gün öğleden sonra hastaneye Baba'yı görmeye gittiler. Çok kötüydü durumu. Anne, Janey, doktorlar, koğuş hemşiresi, mesane kanseri olduğunu, çok yaşayamayacağını biliyorlardı, ama bunu kendi kendilerine bile açıkça söylemekten kaçınıyorlardı. Daha rahat edebileceği özel odaya

onu yeni geçirmişlerdi. Bu çok pahalıya patlıyordu, evi ikinci kez ipotek ettirmek zorunda kalmışlardı. Janey'in kötü günler için bankaya yatırdığı birikmiş paralarının tümünü daha şimdiden bitirmişlerdi. O öğleden sonra bir süre beklemeleri gerekti. Havluya sarılı bir şişe idrarla hemşire dışarı çıkınca Janey tek başına içeri girdi.

Zoraki bir gülümsemeyle, "Merhaba, Baba," dedi. Odadaki dezenfektan kokusu midesini bulandırdı. Açık camdan, güneşin soldurduğu ağaçların yaydığı sıcak hava, uyuşuk pazar öğle sonrasının gürültüleri, bir karganın gaklaması, uzaktan gelen araba sesleri doluyordu içeri. Baba'nın yüzü çökmüş, çarpılmıştı. Koca bıyıkları insanın içini karartan ak, ipeksi bir görünüş almıştı. Janey onun yeryüzünde en çok sevdiği kişi olduğunu biliyordu.

Sesi güçsüz ama oldukça kesindi. "Janey, durumumun umutsuz olduğunu biliyorum, kızım, sanırım hiçbir zaman da . . . sen benden iyi biliyorsun ya, bu orospu çocukları bana söylemiyor . . . Şey, bana Joe'yu anlat. Sen ondan haber alıyorsun, değil mi? Keşke deniz kuvvetlerine girmeseydi, arka çıkacak kimsesi bulunmazsa bir delikanlıya orada gelecek yoktur, ama denizlere açıldığına seviniyorum, bana çekmiş . . . Eskiden, yirmi yaşına basmadan üç kez Horn Burnu'nu dolaştım. Şu römorkör işine girmeden önceydi, anlıyorsun . . . Şurada yatağa yatmış düşünüyordum. Joe da benim gibi yaptı, hık demiş babasının burnundan düşmüş, buna çok seviniyorum. Onun için kaygılı değilim, ama keşke siz kızlar evlenmiş, benim elimden çıkmış olsaydınız. Daha rahat ederdim. Şimdi şu dizlerinin üzerinde etekler giyen kızlara hiç güvenim yok." Baba'nın gözleri, güçsüz, buz gibi bir parıltıyla üzerinde dolaştı, konuşmaya çalıştığında, Janey'in boğazı kurumuştu bu yüzden.

"Sanırım ben başımın çaresine bakabilirim," dedi.

"Şimdi bana da bakmak zorundasın. Siz çocuklar için elimden geleni yaptım: Hiçbiriniz hayatın ne demek olduğu-

nu bilmezsiniz, hep korunmuştunuz, şimdi de beni hastanede öleyim diye bakıma aldınız."

"Ama Baba, iyi bakılabileceğin bir yere götürülmenin daha iyi olacağını kendin söyledin."

"Şu gece hemşiresini sevmiyorum, Janey, bana çok kaba davranıyor. Aşağıda yöneticilere söyle."

Gitme zamanının gelmesi kurtuluştu. Alice'le birlikte konuşmaksızın sokaklarda yürüdüler. Sonunda Janey, "Tanrı aşkına Alice, suratını asma. Bunlardan nasıl nefret ettiğimi bilseydin . . . Ah Tanrım, keşke . . ." dedi.

"Keşke ne Janey?"

"Bilemiyorum."

O yaz temmuz ayı çok sıcaktı. İşyerinde sürekli vantilatörlerle çalışıyorlar, erkeklerin gömlek yakaları çabucak buruşuyor, kızlar suratlarına kat kat pudra sürüyorlardı. Yalnızca Mr. Dreyfus mukavva kutudan daha yeni çıkmış gibi serin, gıcır gıcır görünüyordu. Ayın son günü Janey, bir dakikalığına masasında oturmuş, sıcaktan kaynayan sokaklardan eve dönecek gücü toplarken Jerry Burnham içeri girdi. Gömleğinin kollarını dirseklerinin üstüne kıvırmış, beyaz pantolon giymiş, ceketini eline almıştı. Babasının nasıl olduğunu sordu, Avrupa'dan gelen haberlerin kendisini çok coşturduğunu, birlikte yemeğe gitmek, yatıştırıcı biriyle konuşmak zorunda olduğunu söyledi. "Bug Dolan'ın arabasını aldım, ehliyetim yok ama otoyola bir girsek serinleyebiliriz de." Akşam yemeğine evde olması gerektiği, Alice de ne zaman Jerry'yle çıksa surat astığı için hayır demeye çalıştı ama Jerry gerçekte onun gitmek istediğini sezerek üsteledi.

Ford'un ön koltuğuna oturup ceketlerini arkaya attılar. Otoyolda bir tur attılar, ama asfalt kızgın tava gibiydi. Ağaçlarla kahverengi durgun ırmak, öğleden sonra geç saatlerin sıcağında tenceredeki etle sebze gibi kaynıyordu. Motordan gelen ısıda neredeyse boğuluyorlardı. Jerry, yüzü kıpkırmızı, Avrupa'da başlamak üzere olan savaştan, bunun nasıl uy-

garlığın sonu, genel işçi devriminin başlangıcı olacağından, nasıl hiçbir şeye aldırmadığından, beynini pişiren güneşin de katkısıyla içki içerek kendini aptallaştırdığı Washington'dan uzaklaşmasını sağlayacak herhangi bir şeyin nasıl da nimet olacağından, kendisinden para sızdırmak, eğlencelere götürülmek ya da evlenmek dışında bir şey düşünmeyen kadınlardan nasıl da bıktığından, onlara benzemeyen Janey'le konuşmanın nasıl rahatlatıcı, yatıştırıcı olduğundan söz ediyordu sürekli.

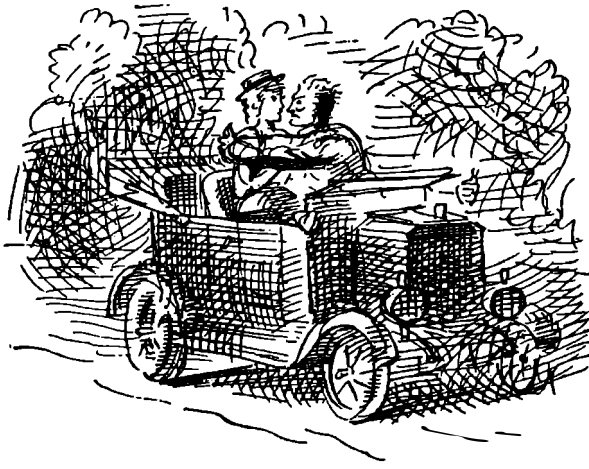
Hava çok sıcaktı, arabayla gezmeyi sonraya bırakıp yemek yemek için Willard'a gittiler. Jerry, ceplerinin para dolu olduğunu, bunları nasılsa harcayacağını söyleyerek Willard'a gitmeleri konusunda diretti. Janey daha önce hiç büyük bir otele gitmediği, oraya uygun biçimde giyinmiş olmadığı için dehşete kapıldı, küçük düşmekten korktuğunu söyledi. Jerry gülerek bunun mümkün olmadığını ileri sürdü. Büyük, uzun, yaldızlı yemek salonunda oturdular, Jerry burasının milyoner morguna benzediğini söyledi, garson çok kibardı, Janey koskoca yemek listesinden ne seçeceğini bir türlü bilemeyip salata istedi. Jerry, serinletici olduğunu söyleyerek ona cinfiz getirtti, içki Janey'in, kendini hafiflemiş, uzun ve sarsak hissetmesine yol açtı. Küçükken Joe ve Alec'in peşinden tramvay depolarına giderken yaptığı gibi soluksuz dinliyordu Jerry'nin konuşmasını.

Yemekten sonra biraz daha arabayla dolaştılar, Jerry çok sessizleşmişti, Janey kendini konuşmaya zorluyor, ama ne diyeceğini bilemiyordu. Rhode Island Caddesi'nde dolaştılar. Eski Muharipler Evi'nin çevresinden geri döndüler. Hiçbir yerde en ufak esinti yoktu, donuk donuk parlayan, birbirinin aynı elektrik ışıkları iki yanlarından akıyor, kıpırtısız, tekdüze ağaçları aydınlatıyordu. Tepelerde bile tek dal oynamıyordu.

Sokak lambalarının ötesindeki karanlık sokaklar daha iyiydi. Janey, nerelere gittiklerini artık ayırt edemiyor, ara sıra bir mısır tarlasından ya da küçük bir korudan gelen serin-

lik dilimi içinde derin soluklar alarak arkasına yaslanmış oturuyordu. Belirsiz bir bataklık neminin azıcık serinlettiği yerde Jerry arabayı durdurarak eğilip onu öptü. Janey'in yüreği hızla çarpmaya başladı. Yapmamasını söylemek istedi, ama beceremedi.

"Bunu yapmak istemezdim, ama elimde değil," diye fısıldadı. "Washington'da yaşamak insanın iradesini yok ediyor . . . Ya da belki sana âşığım, Janey. Bilmiyorum . . . Haydi gel arkada oturalım, daha serin orası."

Midesinden yükselip her yanını saran bir güçsüzlük duydu. Dışarı çıkarken Jerry onu kollarının arasına aldı. Janey, başını onun omzuna yaslayıp dudaklarını boynuna değdirdi. Omuzlarının çevresinde Jerry'nin kolları ateş gibi sıcaktı, gömleğinin altından kaburga kemiklerini hissediyordu. Jerry onu göğsüne bastırırken tütün, içki, erkek teri kokusuyla başı dönmeye başladı. Bacakları onunkileri bastırmaya başlamıştı. Kız kendini geri çekip arka koltuğa oturdu. Titriyordu. Jerry tam arkasındaydı. "Hayır, hayır," dedi. Jerry kolunu beline dolayarak yanına oturdu. Titreyen bir sesle, "Bir sigara içelim," dedi.

Elinde sigarayla hiç değilse yapacak bir şeyi vardı, hatta kendini ona daha yakın bile buldu. Sigaralarının benek benek kırmızı uçları yan yana parıldıyordu.

"Benden hoşlandığını mı söylemek istiyorsun, Jerry?"

"Senin için çıldırıyorum, çocuk . . ."

"Yani demek istiyorsun ki . . ."

"Seninle evlenmek mi . . . Ne diye olmasın? Bilmiyorum . . . Tut ki nişanlıyız?"

"Yani seninle evlenmemi istediğini mi söylüyorsun?"

"Sen de istersen . . . Ama bir erkeğin neler hissettiğini anlamıyor musun . . . böyle bir gecede . . . bataklığın kokusu gelirken . . . Tanrım seninle sevişebilmek için her şeyi verirdim."

Sigaralarını bitirmişlerdi. Tek söz etmeksizin uzun süre oturdular. Kendi çıplak koluna değen onun çıplak kolundaki kılları hissediyordu.

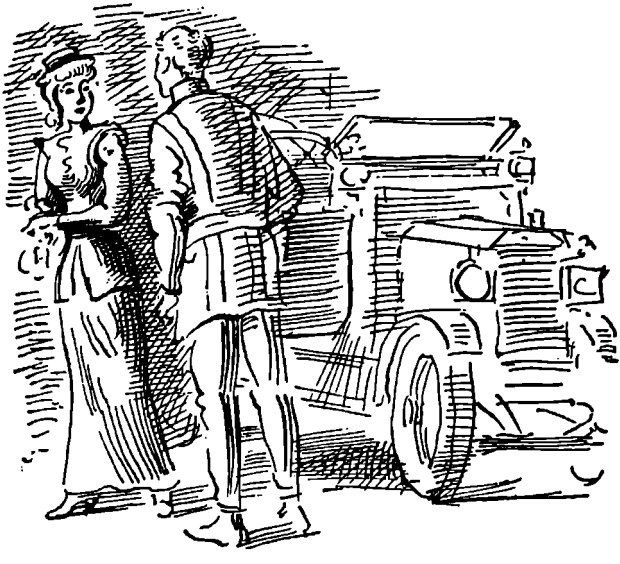

"Kardeşim Joe için üzülüyorum . . . Deniz kuvvetlerinde, Jerry, kaçacağından korkuyorum . . . Sanırım, ondan hoşlanırdın. Müthiş bir beyzbol oyuncusudur."

"Kardeşin nereden aklına geldi? Benim için de aynı duyguları mı taşıyorsun? Aşk korkunç bir duygudur. Lanet olsun, bunun kardeşine beslediğin duygularla ilgisi olmadığını anlamıyor musun?"

Elini kızın dizine koydu. Janey karanlıkta onun kendisine baktığını hissedebiliyordu. Eğilip usulca kızı öptü. Janey dudaklarının böyle incelikle kendisininkilere değmesinden hoşlandı. O da Jerry'yi öpüyordu. Yüzyılların bataklık gecesine yuvarlanıyordu. Jerry'nin sıcak göğsü, kızın göğüslerini aşağı doğru bastırıyordu. Yüzyılların bataklık gecesine doğru kendisini bastıran erkeğe sarılıp kalabilirdi. Sonra ansızın soğuk bir sancı ve kasılmayla midesi bulandı, boğuluyormuş gibi soluk almaya çalıştı. Bacağını kaldırdı, diziyle Jerry'yi kasığından iteledi.

Jerry bıraktı, arabadan çıktı. Janey arkasındaki karanlıkta bir aşağı bir yukarı dolaştığını duyabiliyordu. Janey titriyordu, korkmuştu, midesi bulanıyordu. Bir süre sonra Jerry arabaya girdi, ışığı yaktı, ona bakmaksızın arabayı sürdü. Si-

gara içiyordu, araba ilerledikçe sigarasından küçük kıvılcımlar saçılıyordu.

Georgetown'a Williams'ların evinin altındaki M Caddesi'ne gelince arabayı durdurup dışarı çıktı, Janey'e kapıyı açtı. Janey ne diyeceğini bilemeden, ona bakmaya korkarak indi.

"Sanırım küçük bir domuz gibi davrandığım için senden özür dilemem gerektiğini düşünüyorsundur."

"Jerry, üzgünüm," dedi.

"Tanrı cezamı versin dilersem . . . Dost olduğumuzu sanmıştım. İçinde insancıl parıltı taşıyan hiçbir kadın olmadığını bilmeliydim bu gübre ininde . . . Galiba düğün çanları çalana dek bu şeyini saklaman gerektiğini düşünüyorsun. Bildiğini yap, bu seni ilgilendirir. Ben istediğimi şuradaki herhangi bir zenci orospudan alabilirim . . . İyi geceler." Janey hiçbir şey söylemedi. Jerry arabasıyla uzaklaştı. Janey eve gidip yattı.

Bütün o ağustos ayı boyunca babası Georgetown Hastanesi'nde morfinle dopdolu can çekişti. Her gün gazeteler Avrupa'daki, Liege, Louvain, Mons'taki savaş haberlerini veren büyük başlıklarla çıkıyordu. Dreyfus ve Carroll'da göze çarpan bir telaş vardı. Savaş gereçlerinin patentleri konusunda büyük davalar sürüyordu. Kusursuz Mr. Dreyfus'un Alman hükümetinin ajanı olduğu konusunda dedikodular dolaşıyordu. Bir öğleüzeri Jerry, Janey'i görmeye gelip o gece yaptığı kabalıktan ötürü özür diledi, savaş yazarı olarak iş bulduğunu, bir hafta içinde cepheye gideceğini söyledi. Birlikte güzel bir öğle yemeği yediler. Casuslardan, İngilizlerin çevirdiği dolaplardan, Panislavizm'den, Juarez'in öldürülmesinden, sosyalist devrimden konuştu, boyuna güldü, her şeyin cehenneme dönüşmekte olduğunu söyledi. Janey onun harika olduğunu düşünüyor, nişanlanmaları konusunda bir şeyler söylemek istiyor, ona karşı kendini çok yumuşak hissediyor, öldürüleceğinden korkuyordu, ama ansızın işyerine

dönme zamanı geldi ve ikisi de konuyu açmamışlardı. Jerry, onunla birlikte Riggs Binaları'na yürüdü, "Hoşça kal," diyerek orada herkesin gözleri önünde onu uzun uzun öptü, New York'tan yazacağına söz vererek koşup uzaklaştı. Tam o anda yukarı Mrs. Robinson'a gitmekte olan Alice'le karşılaştılar ve Janey kendini, Jerry Burnham'la evlenmek üzere nişanlandığını, şimdi onun savaş muhabiri olarak Avrupa'ya gittiğini anlatırken buldu.

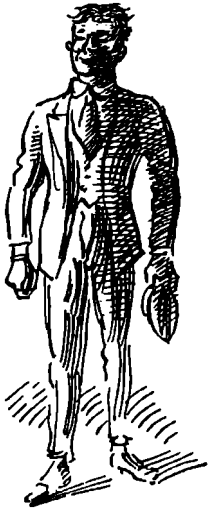
Eylül ayında Baba'nın ölümü bu işle ilgili herkes için büyük rahatlık oldu. Yalnızca Oak Hill Mezarlığı'ndan döndükleri sıra küçük bir kızken istediklerinin tümü aklına geldi, Alec'i düşündü, her şey dayanamayacağı kadar mutsuz göründü gözüne. Anne çok sessizdi, gözleri kıpkırmızıydı, Oak Hill'de kendisinin de gömülebileceği bir yer bulunduğu için çok mutluluk duyduğunu söyleyip durdu. Baba'nın Oak Hill'den başka mezarlığa gömülmesi onu mutsuz edecekti. Bu mezarlık öyle güzeldi ki; Georgetown'daki en soylu kişilerin hepsi de orada gömülüydü.

Sigortadan aldıkları parayla Mrs. Williams evi elden geçirdi, üst kattaki iki odayı kiraya verilecek biçimde düzenledi. Janey'in uzun süredir evden ayrılmak için beklediği olanak eline geçmişti, Carnegie Kitaplığı'na yakın olan Massachusetts Caddesi'nde, mutfağından da yararlanabilecekleri bir oda tuttular Alice'le birlikte. Bir akşamüzeri bakkaldan telefonla taksi çağırdı, odasından aldığı bir deste çerçeveli resmi, bir bavulu, bir sandığı yanındaki koltuğa yerleştirerek yola koyuldu. Bunlar, birini Remington'un, birini de Gibson diye bir kızın yaptığı suluboya iki Kızılderili resmi, Joe'nun göndermiş olduğu savaş gemisi Connecticut'un Villefranche Limanı'nda çekilmiş fotoğrafı, Virginia'nın Norfolk kentinde bir fotoğrafçının fırtınalı gökyüzüne karşı hayali bir geminin dümeninde çektiği babasının üniformalı resminin büyütülmüşüydü. Bunlardan başka son zamanlarda satın almış olduğu Maxfield Parrish'in çerçevelenmiş iki resmiyle Jo-

e'nun beyzbol giysileri içinde çekilmiş çerçeveli resmi vardı. Alec'in küçük bir resmini, öteki eşyalarıyla birlikte sarıp bavuluna koymuştu. Araba küf kokuyor, sarsılarak gidiyordu. Serin bir sonbahar günüydü, hendekler kuru yapraklarla doluydu. Janey tek başına uzun bir yolculuğa çıkıyormuşçasına korkmuş, heyecanlanmıştı.

O sonbaharda yığınla gazete, dergi, W. J. Locke'un *Sevgili Serseri*'sini okudu. Sanatı, kültürü, uygarlığı, Louvain'i yakıp yıkan Almanlardan nefret etmeye başladı. Jerry'den mektup bekledi, ama o mektup hiçbir zaman gelmedi.

Bir öğleden sonra işten çıkarken asansörün yanında kimi görse beğenirsiniz? Joe'nun ta kendisini. "Merhaba, Janey," dedi. "Vay canına, milyoner gibisin." Janey onu gördüğü için öylesine mutluydu ki tek söz edemeden yalnızca kolunu sıkabildi. "Daha yeni aylığımı aldım . . . Para suyunu çekmeden gelip sizleri görsem iyi olur diye düşündüm. Bu gece seni dışarı çıkarıp bir güzel yemek yedireceğim, sonra da istersen tiyatroya gideriz . . ." Güneşten yanmış, omuzları genişlemişti. Kocaman elleri, çıkıntılı bilekleri, beli kendine çok dar gelen yeni mavi giysiden çıkıyordu. Ceketin kolları çok kısaydı.

"Georgetown'a gittin mi?" diye sordu.

"Yaa, evet."

"Mezarlığa gittin mi?"

"Annem gitmemi istedi ama yararı ne?"

"Zavallı annem, bu konuda çok duygusal . . ."

Yürüdüler. Joe hiçbir şey söylemedi. Sıcak bir gündü. Sokaklarda toz bulutları uçuşuyordu.

Janey, "Joe, şekerim, tüm serüvenlerini anlatmalısın bana . . . Kim bilir ne harika yerlere gittin. Deniz kuvvetlerinde kardeşi olması insana coşku veriyor," dedi.

"Janey, şu deniz kuvvetleri lafını kes, tamam mı?.. Adını bile duymak istemiyorum. Buenos Aires'de gemiden kaçtım, anlıyorsun ya, bir İngiliz gemisine tayfa girip Doğu'ya gittim . . . Orada da hayvan gibi yaşadık, ama her şey Amerikan Deniz Kuvvetleri'nden iyidir."

"Ama, Joe . . .".

"Kaygılanacak bir durum yok . . ."

"Ama Joe, ne oldu?"

"Hiç kimseye tek söz etmeyeceksin, tamam mı Janey? Beni eşek gibi çalıştırmaya kalkışan erbaşla kavgaya tutuştum. Çenesine yumruğu patlattım, yani onu hafif yaraladım, anlarsın ya, sonum pek iyi görünmüyordu, bu yüzden de öteki gemiye tüydüm . . . Hepsi bu işte."

"Ah, Joe, ben de senin subay olacağını umuyordum."

"Subay olmak mı? Bize yedirirler mi o işi?"

Daha önce Jerry'yle gittiği Mabillion'a götürdü Joe'yu. Kapıda Joe eleştirel bir tavırla süzdü içerisini. "Bildiğin en iyi yer burası mı Janey? Cebimde çarşaf gibi yüzlüğüm var."

"Ah, burası korkunç pahalıdır . . . Fransız lokantası. Hem bütün paranı da bana harcamamalısın."

"Başka hangi cehenneme harcamamı istiyorsun ki?"

Joe masaya oturdu, Janey geç saatlere kadar gelemeyeceğini söylemek için Alice'e telefon etmeye gitti. Masaya dön-

düğünde Joe, kırmızı, yeşil çizgili kâğıtlara sarılı küçük paketler çıkarıyordu cebinden.

"Ah, bunlar da ne?"

"Sen aç Janey, senin."

Paketleri açtı. İşlemeli bir masa örtüsüyle birkaç dantel yaka çıktı.

"Dantel İrlanda işi, öteki Maderia'dan . . . Senin için bir de Çin vazosu almıştım ama orospu çocuğunun biri . . . yani askerin teki yürüttü benden."

"Beni düşünmen çok çok hoş bir şey . . . Öylesine mutlu oldum ki."

Joe, çatalı bıçağı elinde, tedirgin kıpırdanıyordu. "Azıcık çabuk olsak, Janey, yoksa gecikeceğiz . . . *Allahın Bahçesi*'ne bilet aldım."

Balasco'dan çıkıp serin, sessiz, ağaçların rüzgârda hışırdadığı Lafayette Alanı'na geldikleri zaman Joe, "Bu da bir şey mi? Bir keresinde o biçim kum fırtınası gördüm," dedi ve Janey kardeşinin böyle kaba saba, eğitim görmemiş olmasına üzüldü, izlediği oyun yüzünden, yabancı ülkeler için tedirgin bir özlem çektiği, buhur kokusunun, kara gözlerin, Monte Carlo'daki kumar masalarına para atan kuyruklu giysiler içindeki düklerin, keşişlerin, gizemli Doğu'nun hayalleriyle dolu küçücük bir kız olduğu günlerdeki gibi hissetti kendini. Joe biraz daha iyi eğitilmiş olsaydı gittiği tüm o ilginç limanların tadını daha iyi çıkarabilirdi. Joe, onu Massachusetts Caddesi'ndeki evin kapısında bıraktı.

"Nerede kalacaksın, Joe?" diye sordu.

"Sanırım gerisin geri New York'a yollanıp bir gemide yatak bulacağım . . . Şu savaş sürerken denizcilikten iyi para vurulur."

"Yani bu gece mi demek istiyorsun?" Joe başını salladı.

"Keşke sana bir yatak verebilseydim ama Alice yüzünden yapamam bunu."

"Şey, bu çöplükte daha çok sürtmek istemiyorum . . . Yalnızca merhaba demek için gelmiştim."

"Peki, iyi geceler, Joe, bana yaz mutlaka."

"İyi geceler, Janey, elbette yazarım."

Ağaçların gölgeleri içinde yitene dek, sokakta ardından baktı. Onun gölgeli sokakta böylesine tek başına gittiğini görmek içini sızlattı. Yürüyüşü, bir denizcinin ayaklarını sürüyerek yürüyüşünden çok bir işçininkine benziyordu. İçini çekerek eve girdi. Alice uyanık bekliyordu. Alice'e dantelleri gösterdi, ikisi de takıp denedi, çok güzel, epey de pahalı şeyler olduğu konusunda anlaştılar.

Janey'le Alice o kışı çok iyi geçirdi. Sigara içmeye, pazar öğleden sonraları arkadaşlarına çay vermeye, Arnold Bennett'in romanlarını okumaya, kendilerini bağımsız kızlar olarak düşünmeye başladılar. Briç oynamayı öğrenip eteklerini kısalttılar. Yılbaşında Janey yüz dolar ikramiye aldı, aylığı da haftada yirmi dolara çıktı. Alice'e, hâlâ Mrs. Robinson'la çalıştığı için geri kafalı pısırık olduğunu söylüyordu. Kendisine gelince, işi konusunda hırslı olmaya başlamıştı. Artık erkeklerden korkmuyordu, genç memurlarla, asansörlerde bir yıl önce utançtan yüzünü kızartacak konularda şakalaşıyordu. Johnny Edwards ya da Morris Byer onu akşamları sinemaya götürdüklerinde, sarılmalarına, çantasında anahtarını ararken birkaç kez öpmelerine aldırmaz olmuştu. Çok ileri gitmeye kalkıştığında oğlanı nasıl bileğinden yakalayıp olay çıkarmaksızın iteleyeceğini biliyordu. Alice uyarıcı bir sesle erkeklerin kafasında yalnız tek düşünce olduğundan söz etmeye başlayınca gülerek, "Ah, o kadar da akıllı değildirler," diyordu. Yıkarken suyun içine katacağı azıcık oksijenin saçını daha sarı yaptığını, daha saf bir görünüşe büründüğünü keşfetti. Bazen akşamları dışarı çıkmak için hazırlanırken serçeparmağına biraz dudak boyası sürüp, büyük bir özenle dudağına yayar olmuştu.

Sine-göz (15)

Schuylkill Boğazı'ndan Mr. Pierce gemiye bindi doksan altı yaşında beygir gibi güçlü kuvvetli bir zamanlar Mr. Pierce'in işyerinde ayak işlerine bakan çocuktu o askere gönüllü yazıldığı dizanteri olduğu için Antietam Savaşı'nı kaçırdığı sıralar ve Mr. Pierce'in kızı Mrs. Black ona Jack derdi küçük kahverengi sigarlar içerdi fonografta *Fra Diavolo*'yu çalardık herkes çok neşeliydi Mr. Pierce çekerken pantolonunu hurma şırasını içerken ve Mrs. Black birbiri ardından sigara yakarken eski günlerden konuştular Babasının nasıl da O'nun rahip olmasını istediğinden Zavallı Annesinin o açgözlü oğlanlardan oluşmuş ailesinin yiyeceğini bir araya getirmekte nasıl da zorlandığından Babası sessiz sedasız bir adamdı daha çok Portekizce konuşan masaya gelen yemeğin pişirilme biçimini beğenmedi mi de alır pencereden atıverirdi O denizlere açılmak isterdi üniversitede hukuk okudu Mr. Pierce'in işyerinde çalıştı şarkı söyledi

Ah kim bilebilir onun duyduğu sevinci
Köpüklerin üstünde salınırken teknesi

O hurma şırası hazırladı Mr. Pierce çekti pantolonunu herkes çok sevinçliydi üç direkli *Mary Wentwortht* gemisinden söz ettiler Albay Hodgeson ve Rahip Murphy nasıl da ters ters bakıp durmuşlardı likör bardağına O hurma şırası hazırladı Mr. Pierce çekiştirdi pantolonunu Mrs. Black küçük kahverengi sigaralar içti birbiri ardından herkes çok sevinçliydi fonografta çalan *Fra Diavolo* yüzünden liman kokusundan arabalı vapurlardan ve hep baştan aşağı gümüşsü dalgalanmalar içindeki Delaware bir zamanlar bataklıktı biz orda ördek avlamaya giderdik O *Vittoria*'yı çaldı fonografta

Rahip Murphy korkunç bir gut krizine tutuldu pencere kepengi üzerinde taşınması gerekti Mr. Pierce doksan altı yaşında beygir gibi güçlü kuvvetli o hurma şırasından bir yudum alıp çekti pantolonunu gümüşsü dalgalanmalarla liman kokusu geldi taze havayla Camden'deki tersanelerden duman kokusu geldi hurma şırası bardaklarının limon çavdar şeker kokusu herkes de ne keyifliydi

Haber-film 12

ÇATIŞAN YUNANLILAR POLİSTEN KAÇTI YATAKLI VAGONDAKİ YOLCULAR SİLAHLARLA UYANDIRILDI

Çağla ırmak çağla
Uzaklarda denize
Getir sevdiğimi pırıl pırıl dere
Bana, yuvama

TORREON'DA ÇARPIŞMA

Missouri'nin parlak Kongre üyesi Champ Clark, aşırı çalışmaktan, asabi tansiyondan, uykusuzluktan, iştahsızlıktan, sürekli konuşmaktan son kampanya bittiğinde ölmek üzereydim, ama üç şişe "Elektrik Bitter" beni kendime getirdi, dedi

ROOSEVELT YENİ PARTİNİN ÖNDERLİĞİNE GETİRİLDİ

CLARK, BRYAN'I ÇOK KÖTÜ SUSTURDU:
PARKER'A YARDIM ETTİ

Çok çalışıyorum olmaya
Gerçekçi, sevdiğim, gerçekçi,
Ama duy söylediğimi
Çok çok uzun uzun yollar arada
Seine Nehri'nin kıyılarından buralara

Richardson'un elektrikli sandalyede ölüm cezasına çarptırılmasına yol açan suçu açıkça söylediği gibi on dokuz yaşında Boston'daki New England Müzik Konservatuvarı öğrencisi eski sevgilisi Hyannis'li Avis Linnell'i öldürmesiydi.

Kız, hem aralarındaki nişan bağı hem de içinde bulunduğu durum yüzünden rahibin bir sosyete kızı olan ve Brookline'in vârisi durumundaki biriyle evlenmesine engel olmaktaydı.

Richardson kızı kandırıp içinde bulunduğu durumdan kurtaracağına inandırdığı zehri içirerek Genç Hıristiyan Kızlar Yurdu'ndaki odasında ölümüne yol açtı.

ROOSEVELT İLK OLARAK BİRLEŞİK AMERİKA'NIN PANAMA'YA NASIL GİRDİĞİNİ ANLATTI

BÜYÜK SALONA GİRMEYİ BAŞARAMAYAN YÜZ BİN KİŞİ BAĞIRIP ÇAĞIRDI

akşam yemeği sırasında Vali, gündüz doğrudan doğruya Mr. Bryan'dan haber alamamış olduğunu bildirdi. "On beşinci sandığın da sonuçları okunduktan sonra," dedi Mr. Wilson, "şu andaki fazla oylarımızın oranına bakarak, 175 oy çokluğuyla kazanacağımı hesaplıyorum."

Kızıl saçlı Genç Kolay Para Kazanma Öykülerinin Kendisini Suça Sürüklediğini Söyledi

20 Aralıktaki bu duruşmaya duyulan ilgi, eski rahibin, Charles Caddesi Cezaevi'nde kendini sakatladığı duyulunca yoğunlaştı.

BEŞ KİŞİ GÜNEY KUTBUNA VARDIKTAN SONRA ÖLDÜ

DIAZ İŞ DÜNYASINA AĞIR SİLAHLAR YÖNELTTİ

Çok çok uzun uzun bir yol
Seine Nehri kıyılarından buralara
Gelip kalsın diye bir kıza
Saskatchewan kıyılarında

Platte'li Söylevci Delikanlı

'96'daki Chicago Kongresi'nde, ödüller kazanmış delikanlı söylevci, ağzı hiçbir zaman içkiye değmemiş olan rahibin oğlu, gümüşsü sesini koyverdi dudaklarının arasından, sesi doldurdu geniş salonu, kendi halindeki insanların kulaklarını:

Sayın Başkan, sayın Kongre üyeleri:
eğer bu, yalnızca yeteneklerin ölçülmesi olsaydı
dinlediğiniz seçkin beylerin karşısına benim de çıkmak cesaretini göstermem gerçekten kendini beğenmişlik olurdu;
ama bu, kişiler arasında yarışma değil.
Ülkedeki en alçakgönüllü yurttaş
haklı davanın silahlarıyla donandığında
tüm haksızlık ordularından daha güçlüdür.
Sizinle, Özgürlük davası kadar kutsal bir davanın savunmasını yapmak için konuşmaya geldim . . .
gençten, koca ağızlı bir adam, beyaz boyunbağlı
gezgin oyuncu, öğüt verici, Evangelist,
sesi, büyüledi büyük ovaların ipoteklerden bunalmış çiftçilerini, Missouri Ovası'ndaki tahta kaplama okul yapılarında çınladı, kolay kredi almaya susamış küçük dükkâncıların kulaklarına çok tatlı geliyordu, insanların içini eritiyordu tıpkı güneş doğmadan önceki gri sessizlikte ardıçkuşunun ya da taklitçi kuşun şakıması gibi, kış buğdayının ansızın büyümesi gibi, borazanın yat borusu çalması, bayrağın dalgalanması gibi;
kendi halinde insanların gümüşsü dili:

. . . ücretle tutulmuş adam işvereni kadar işadamıdır;
bir küçük taşra kasabasındaki davavekili, dev gibi
metropoldeki anonim şirket danışmanı kadar işadamıdır;
köşe başında dükkânı olan tüccar New York'lu tüccar
kadar işadamıdır;
sabah yola koyulup gün boyu çalışarak emek veren
çiftçi, ilkbaharda başlayıp yaz boyu çalışarak emek
veren çiftçi, ülkenin doğal kaynaklarına kafa gücünü,
kas gücünü katarak varlık yaratan çiftçi ticaret odası-
na gidip ürünün değerini belirleyen kişi kadar işada-
mıdır;
yerin altında binlerce ayak derinliğe inen
ya da tepelerde iki bin ayak yüksekliğe tırmanan maden-
ciler
saklı oldukları yerlerden değerli madenleri
ticaret kanallarına dökülsün diye
söküp getirenler
arka odalarda
dünyanın bağrından koparılmış paraları saklayan
birkaç ünlü para babası
kadar işadamıdır.

Çiftlik kâhyası ve taşralı davavekili oturup dinledi,
gübre alma uğruna ürününü ipotek etmiş olan çiftçi için büyük konuşmaydı bu, küçük kasaba hırdavatçısı, bakkalı, besin maddesi ve mısır tüccarı, ölü kaldırıcısı, bostancısı için büyük konuşmaydı . . .

Bu ülkenin ve dünyanın
üretici yığınlarını arkamıza alarak,
ticari çıkarları olanların, işçi çıkarlarını kollayanların,
her yerde uğraşıp didinenlerin desteğini alarak
altın esası isteyenleri
yanıtlayacağız
diyeceğiz ki onlara:

Emeğini satanların başına bu dikenli tacı zorla geçiremeyeceksiniz
insanlığı altından bir çarmıha geremeyeceksiniz.

Ciğerlerini patlatırcasına bağırdılar (dikenli taç, altın çarmıh)
onu omuzlarına alıp salonda dolaştırdılar, sarıldılar ona, sevdiler, çocuklarına onun adını verdiler, onu Başkan adayı gösterdiler,
Platte'li delikanlı söylevci
kendi halinde insanların gümüş dili.
Ama Rand'da iki İskoçyalı, McArthur'la Forrest, maden cevherinden siyanür süreciyle altın çıkarma yolunu bulmuşlardı. Altın pazarına sel gibi aktı Güney Afrika; artık gümüş yalvacına gerek kalmamıştı.
O gümüşsü dil o koca ağızda söylenip durdu, Savaşa Karşı Çıkanlardan, Yasaklamalardan, Dinsel Tutuculuktan söz etti,
Konferans platformunda küçücük turpları dişleyerek,
üzüm suyu ve su içerek,
mısırlı yemekleri tıkınarak.
Bryan, Chautaugua çadırlarının sıcak havasında, alkışlarda, el sıkışmalarda, sırt okşamalarda, Demokratların konferanslarında, komite odalarının puro dumanlı havasında saçlarını ağarttı, koca bir ağızda gümüşsü bir dildi.
Dayton'da hokkabazlıklarına yeniden başlama, kendi halinde insanları geriye götürme, dağlama, derilerini yüzme, alay etme hayalleri kurdu.
Darwinizm'le, kent insanlarının, bilim adamlarının, sakallı ahlaksız yabancıların inançsız görünüşüyle alay etme hayalleri kurdu.
Florida'da her gün öğle zamanı süslü bir arabada, tentenin altında Coral Gables için arsa satışı yapmak üzere ko-

nuştu . . . konuşmak zorundaydı, alçak sesle konuşanların susuverdiğini hissetmek, gergin, onaylayan kulakları hissetmek, alkışların patlamasını hissetmek zorundaydı.

Ne diye kampanya açmasındı yine enine boyuna, kendi halinde Tanrı sözcüğünü isteyen kendi halinde insanlar için o yıkılacak gibi olan sözcüğü niçin ayağa kaldırmasındı?

(dikenli taç, altından çarmıh)

kendi halinde yararlı rahat Tanrı sözünü niçin canlandırmasındı

kendi halinde yararlı rahat Amerikan orta sınıf yurttaşları için?

Çok oburdu. Hava çok sıcaktı. Kalp krizi öldürdü onu.

Üç gün sonra Florida'da şirket yolladı

üzerinde cimnastik yapmak için ısmarladığı elektrikli atı

Beyaz Saray'da Başkan'ın cimnastik yaptığı

elektrikli atı görünce bir tane edinmek istemişti de

Sine-göz (16)

Delaware'dan yola çıkıp kanal boyunca giderken fırın gibi sıcaktı güneşlenen kaplumbağalar geçerken bizim çıkardığımız kalın toprak rengi dalgacıkların içine yuvarlanıverdiler Adam çok neşeliydi Kadının ilk olarak keyfi yerindeydi Adam bize çaydan naneden punç yaptı biraz da Saint Croix romu ama Delaware cehennem gibi sıcaktı kıpkırmızı ispinoz kuşlarını al kanatlı karatavukları gördük dere kuşları acı içinde bağrıştı beyaz yay kamışları çayırotlarını azakeğerlerini hışırdatırken Adam hukuk reformundan politikacıların nasıl şeyler olduklarından söz etti nerelerdeydi bu ülkenin İyi İnsanları dedi ki Ama işte böyle düşündüğüm için bu ülkenin hiçbir yöresinde noter kâtipliğine seçilemem dünyadaki tüm parayı yatırsam köpek bakıcılığına bile

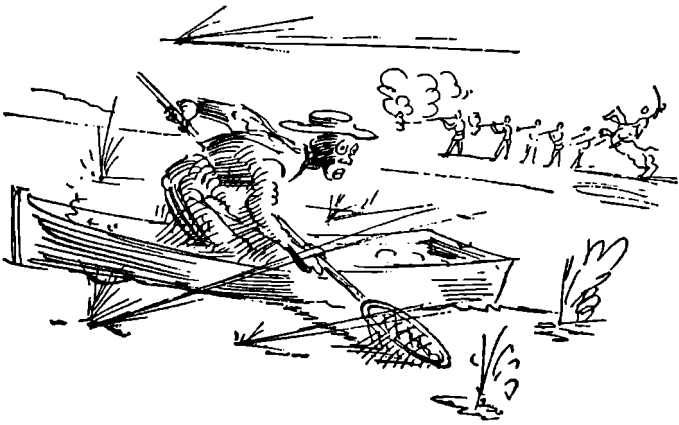
J. Ward Moorehouse

Delaware'ın, Wilmington Kentinde Dört Temmuz günü doğdu. Zavallı Mrs. Moorehouse, doğum sancıları çektiği sürece hastanenin dışındaki havai fişeklerin cızırtısını, patlamasını duyabiliyordu. Biraz kendine geldiği, bebeği yanına getirdikleri zaman titreyen boğuk bir fısıltıyla hemşireye bu gürültülerin bebek üzerinde kötü etki yapıp yapmayacağını, doğum öncesi etkiler bırakıp bırakmayacağını sordu. Hemşire, Şanlı Dört Temmuz günü doğduğu için küçük oğlanın çok yurtsever, belki de Başkan olacağını söyleyip ansızın tam burnunun dibine elini uzatan dilencinin doğumdan önce çok korkuttuğu kadının nasıl altı parmaklı çocuk doğurduğu üzerine uzun bir öykü anlatmaya koyuldu, ama Mrs. Moorehouse, dinleyemeyecek kadar yorgundu, uykuya dalıverdi. Daha sonra Mr. Moorehouse istasyondaki görevinden dönerken hastaneye uğradı, çocuğa Mrs. Moorehouse'ın Iowa'da çiftçilik yapan, hali vakti yerinde babasının adını, John Ward adını vermeyi kararlaştırdılar. Sonra da Mr. Moorehouse, hem baba olduğu, hem de Şanlı Dört Temmuz kutlandığı için Healyy'ye gidip kafayı çekti. Mrs. Moorehouse da yeniden uykuya daldı.

Johnny, Wilmington'da büyüdü. Ben ve Ed adlarında iki erkek, Myrtle, Edith, Hazel adlarında üç kız kardeşi doğdu, ama herkes onun hem en büyük hem en parlak çocuk olduğunu söylüyordu. Ed'le Ben ondan daha güçlü, daha iri yapılıydılar, ama devlet okulundayken bilye şampiyonu olan oydu. Bir keresinde Ike Goldberg adında küçük Yahudi çocuğun yardımıyla akikten bilyelerle yaptığı köşeleme manevra yüzünden tüm ders yılına yetecek kadar ünlendi. Daha sonra Yahudi arkadaşıyla birlikte akik bilyeleri, on tanesi haftalığı bir sente kiralamaya başladılar.

İspanyol Savaşı başladığında Wilmington'daki herkes savaşçı coşkuyla doldu, tüm oğlan çocuklar Roosevelt'in As-

kerleri'nin giysilerini satın alsın diye babalarının başının etini yedi, korsanlık, Pawnee Kızılderilisi, Albay Roosevelt'çilik, Maine'i Unutma, Beyaz Donanma, Macellan Boğazı'ndan geçen Oregon oyunları oynadı. Bir yaz akşamı Jonny rıhtımda dolaşırken Amiral Cervera'nın donanması, savaş düzeninde Delaware Burnu'nu döndüğü sıra donanmaya eşlik eden jandarma müfrezesi, ırmakta pavurya tutan yaşlı zenciye ateş açtı. Johnny çılgın gibi eve koştu. Mrs. Moorehouse altı çocuğunu çevresine topladı, ikisini bebek arabasında iteleyip dördünü ardından sürükleyerek kocasını bulmak için istasyona yollandı. Philadelphia'ya giden bir sonraki trene atlamaya karar verdikleri sıra, İspanyol donanmasının yalnızca ringa balığı tutan birkaç tekneden ibaret olduğu, askerlerin de sarhoşluk suçundan kışlalarında tutuklandıkları haberi yayıldı. Yaşlı zenci son oltasını da çek-

tikten sonra kıyıya yanaşıp dostlarına sandalındaki birkaç küçük mermi deliğini böbürlenerek gösterdi.

Johnny liseyi, münazara ekibinin başkanı, sınıf konuşmacısı, "Çağın Adamı Roosevelt" adlı makaleyle makale yarışması birincisi olarak bitirince herkes onun üniversiteye git-

mesi gerektiğini düşündü. Ama ailenin parasal durumu hiç de parlak değildi, babası başını sallayarak söyledi bunu. Son çocuğunun doğumundan beri hasta olan zavallı Mrs. Moorehouse ameliyat olmak için hastaneye yatmıştı, daha da bir süre orada kalacaktı. Küçük çocuklar yıl boyu, kızamık, boğmaca, kızıl, kabakulak geçirmişlerdi. Evin taksitlerini ödeme zamanı gelmişti, Mr. Moorehouse da yılbaşında beklediği ücret artışını alamamıştı. Böylece Johnny daha önceki yazlar gibi taşımacılık firmasında yardımcılık yapmak ya da Dover yakınlarında şeftali toplamak yerine bir kitap dağıtım firmasının temsilcisi olarak Delaware, Maryland, Pennsylvania dolaylarında dolaştı. Eylül ayında, firmadan, Bryant'ın birbirini izleyen ciltlerinden oluşma *Amerika Birleşik Devletleri Tarihi* dizisinden yüz tane satmayı başaran ilk temsilci olduğunu belirten ve kendisini kutlayan bir not aldı. Bunun verdiği güçle Batı Philadelphia'ya gidip burs almak için üniversiteye başvurdu. Bursu kazandı, sınavları geçti. Fen fakültesi birinci sınıfına kaydını yaptırdı. İlk dönem oda parası vermemek için Wilmington'dan gidip geldi. Cumartesi ve pazar günleri, Stoddard'ın konferanslarına abone bularak biraz para kazandı. Üniversitedeki ikinci yılında, bir ocak sabahı, babası istasyonun merdivenlerini kaplayan buzda kayıp kalçasını kırmasa her şey yolunda gidecekti. Hastaneye kaldırıldı, aksilikler de birbirini izledi. Ufak tefek, biraz dolandırıcı bir avukat olan Ike Goldberg'in babası, bacağı alçıya alınıp havaya dikilmiş olarak hastanede yatan Moorehouse'ı görmeye geldi, işverenin sorumluluğu yasasına dayanarak demiryollarına yüz bin dolarlık tazminat davası açması için kandırdı onu. Demiryollarının avukatları, Mr. Moorehouse'ın aşırı içki içtiğine tanıklık edecek kişiler buldular, babasını inceleyen doktor da düştüğü sabah içkili olduğunu gösteren belirtiler saptadığını söyledi, böylece de yaz ortalarında işsiz, tek kuruş tazminat alamamış, koltuk değnekleriyle yürüyen baba hastaneden çıktı. Bu, Johnny'nin üniver-

site eğitiminin sonu oldu. Olay onun kafasında babasına ve içkiye karşı sonsuz bir kırgınlık yarattı.

Mrs. Moorehouse, evlerini kurtarmak için babasına mektup yazıp yardım istemek zorunda kaldı, ama yanıt öylesine gecikti ki daha para gelmeden banka eve el koydu. Zaten para da pek işe yaramayacaktı, çünkü taahhütlü mektup zarfının içinde on dolarlık kâğıt paralardan oluşma yüz dolar göndermişlerdi, bu da yalnızca Pennsylvania tersanelerinin yakınında dört ailenin barındığı ahşap eve taşınma giderlerini karşılayabildi. Ben liseyi bıraktı, bir taşımacılık şirketine yardımcı olarak girdi, Johnny, Hillyard ve Miller Emlak Bürosu'nda iş buldu. Myrtle'le anneleri akşamları kurabiye ve börek pişirip Kadınlar Takas Yeri'ne gönderdiler. Mr. Moorehouse, ön odada sakat iskemlesinde oturup dolandırıcı avukatlara, mahkemelere, Pennsylvania Demiryolları'na sövüp durdu.

Bu, Johnny Moorehouse için kötü bir yıldı. Yirmi yaşındaydı, ağzına içki, sigara sürmemişti, pembe muslinler giydiğini, sarı bukleleri olduğunu, elinde güneş şemsiyesi taşıdığını hayal ettiği evleneceği kıza kendini tertemiz saklıyordu.

Hillyard ve Miller'in küçük, küf kokulu işyerinde oturup, kiralık evlerin, döşeli odaların, apartman katlarının, satılık kelepir arsaların listesini yazar, Güney Afrika Savaşı'nı, Eylem Dolu Yaşamı, altına bağlanan umutları düşünürdü. Oturduğu masadan, pis bir camdan ahşap evlerle dolu sokağın bir bölümünü, birkaç karaağacı görebiliyordu. Yazın camın önünde telden, koni biçiminde sineklik olur, yakalanan sinekler vızıldar, kışın önü açık küçük gaz sobası, kendine özgü, güçsüz, yabansı bir ıslık sesi çıkarırdı. Arkasında, odayı ortasından tavana kadar bölen bir buzlucamın ardında, Mr. Hillyard'la Mr. Miller iki kişilik büyük masada karşılıklı oturur, puro içer, gazeteleri karıştırırlardı. Mr. Hillyard solgun yüzlü, siyah saçları gereğinden fazla uzun, tam bir ağır ceza avukatı olarak ün yapma yolundayken kimsenin sözünü etmediği ama Wilmington'da gerçekten yaşandığına herkesin inandığı skandal yüzünden barodan atılmış bir adamdı. Mr. Miller ufak tefekti, yuvarlak bir yüzü vardı, yaşlı annesiyle birlikte yaşardı. Emlakçılık yapmaya zorlanmasının nedeni babasının ölürken ona, Wilmington'un, Philadelphia'nın dış mahallelerinin her yanına serpiştirilmiş, ev yapımına uygun arsalardan başka hiçbir şey bırakmamış olduğu gerçeğiydi. Johnny'nin görevi, dış odada oturmak, umut verici alıcılara karşı incelikli davranmak, mülklerin listesini çıkarmak, reklam işlerine bakmak, işyerinin mektuplarını daktiloya çekmek, çöp sepetlerini, sineklikteki sinekleri temizlemek, alıcıları apartmanlara, evlere, şantiyelere götürmek, yararlı, yumuşak başlı olmaktı. Bu görevleri yerine getirirken bir çift pırıl pırıl mavi gözü olduğunu, herkesin çok hoşlandığı, çekici küçük erkek çocuk görünümüne bürünebileceğini anladı. Ev arayan yaşlı kadınlar, evleri kendilerine özellikle o tatlı delikanlının göstermesini istediler. Mr. Hillyard ve Mr. Miller'le çene çalmaya gelmiş olan işadamları başlarını sallayarak yüzlerine akıllı bir anlatım verip, "Parlak çocuk bu," dediler. Haftada sekiz dolar kazanıyordu.

Masasına oturmuş, beş altı odalı güzel evlerin, salonlu, yemek odalı, mutfaklı, uşak odalı, üç güzel yatak odalı, banyolu, hizmetçi odalı, sulu, elektrikli, gazlı, sınırlı bir yerleşim bölgesinde, çakıllı bir alanda, sağlığa uygun yerlerin listelerini yaparken Eylem Dolu Yaşam ve kendisine âşık olacak sevimli kız dışında kafasını kurcalayan bir şey daha vardı: Şarkı sözü yazarı olmak istiyordu. Hoş bir tenor sesi olduğunu biliyordu, "Gemiye Bakın Hey", "Mermer Salonlarda Yaşadığımı Düşledim", "Zevklerden ve Saraylardan Hüzünle Geçtim" şarkılarını güzel söylüyordu. Pazar öğle sonraları, kupkuru, hiç evlenmemiş, otuz beş yaşlarında, ona piyanonun temel öğelerini öğreten, bestelerini kendinden geçerek dinleyen, notaya geçiren, daha Johnny gelmeden de nota kâğıtlarını hazırlamış olan Miss O'Higgins adında İrlandalı kadından müzik dersleri alıyordu. Bir şarkısı:

Ah, bir yer göster bana şeftalilerin çiçek açtığı
Kızların rüya gibi güzel olduğu . . . orası Delaware

diye başlıyordu, Miss O'Higgins bunun Philadelphia'daki müzik yayımcısına gönderilebilecek kadar güzel olduğunu söyledi, ama eserini geri yolladılar. Tıpkı bir sonraki, geri gelen ve Miss Higgins'in –o sıralarda ona Mary demeye başlamıştı, kızcağız da dersler için ondan para alamayacağını, en azından zengin olup ün yapıncaya dek alamayacağını bildirmişti– yani Marie'nin bağırarak Mac Dowell'in eserleri kadar iyi olduğunu söylediği parçası gibi. Şarkı şöyleydi:

Delaware'in gümüşsü koyu
Şeftali çiçekleri arasından birleşir denizle
Ne zaman yumuşarsa yüreğim sevgiyle
Onun tatlı hatırası döner yine içime

Miss O'Higgins'in müzik derslerini verdiği, yaldızlı iskemlelerle dolu küçük bir odası vardı. Her yanında ağır tül perdeler, açık artırmadan almış olduğu sarımsı brokardan kapı perdeleri asılıydı. Odanın ortasındaki, siyah ceviz ağacından masa eski siyah albümlerle tepeleme doluydu. Pazar öğle sonraları ders bitince kız, çay, kurabiye, tarçınlı ekmek getirir, Johnny, çok eski olduğu için üzeri yaz kış çiçekli örtüyle kapalı bulunan at kılından koltuğa yayılır, gözleri masmavi olur, yapmak istediği şeyleri söyler, Mr. Hillyard'la Mr. Miller'i alaya alır, Miss Higgins de ona ünlü bestecilerin öykülerini anlatır, yanakları al al olur, kendini neredeyse güzel bulur, her şeye karşın aralarında yaşça pek öyle büyük bir uçurum olmadığını düşünürdü. Müzik derslerinden aldığı parayla, sakat bir anneye, gençken Dublin'de tanınmış bir bariton ve yurtsever olan ama işi ayyaşlığa vuran bir babaya bakıyordu, Johnny Moorehouse'a çılgınca âşıktı.

Johnny Moorehouse, yapacak şeyi olmadığı zamanlar havasız işyerinde oturmaktan çıldıracağını, kudurmuş gibi ortalıkta koşuşup birini öldüreceğini düşünecek kadar sıkılır, müzik yayımcılarına hep gerisin geri yollanan şarkılar gön-

derir, geleceğine ilişkin hastalıklı bir özlemle dolu olarak *Başarı Dergisi*'ni okurdu, Wilmington'dan, babasının homurdanmalarından, pipo dumanından, küçük kardeşlerinin yaptığı gürültü patırtıdan, konserve sığır etiyle lahana kokusundan, annesinin buruş buruş, büzülmüş görüntüsünden, aşırı çalışmaktan yıpranmış ellerinden kaçıp kurtulma özlemiyle yanardı.

Ama bir gün, işyerinin listesine aldığı bazı mülkler üzerine rapor hazırlaması için Maryland'e, Ocean City adlı yere gönderildi. Ensesinde kötü bir çıban çıkmamış olsaydı oraya Mr. Hillyard gidecekti. Johnny'ye gidiş-dönüş biletiyle, yolculuk sırasında harcasın diye on dolar verdi.

Sıcak bir temmuz öğle sonrasıydı. Johnny, çantasını almak, giysilerini değiştirmek için eve koştu, tam tren kalkacağı sıra istasyona vardı. Düzensiz mısır tarlalarını, beyaz badanalı kulübeleri, bataklıkların kumunu donuk donuk ışıldatan, parlak, kurşun rengi gökyüzü altında, şeftali bahçelerinden, çam ormanlarından geçerek yapılan yolculuk sıcaktı, yapış yapıştı. Johnny, gri pamuklu giysisinin ceketini çıkarmış, buruşmasın diye katlayıp yanındaki koltuğa yaymış, indiğinde yeni gibi dursun diye yakalığını, boyunbağını da üzerine yerleştirmişken koridorun karşısında oturan, dantelalı pembe giysi, geniş kenarlı beyaz şapka giymiş, siyah gözlü bir kız gördü. Kendisinden oldukça büyüktü, çok şık giyinmişti, ikinci sınıf vagondan çok özel koltuklu birinci sınıf vagonlarda yolculuk yapacak türden biriydi. Ama Johnny bu trende o tür vagonlar olmadığını düşündü. Ne zaman kıza bakmasa kızın kendisine baktığını seziyordu.

Giderek hava kararıyordu, sonra da yağmur yağmaya başladı, iri damlalar camlara çarptı. Pembe dantelelar içindeki kız penceresini indirmeye çalışıyordu. Johnny hemen fırlayıp camı indirdi. "İzin verin," dedi. "Teşekkür ederim." Kız başını kaldırıp gözlerinin içine gülümsedi. "Ah, her şey öylesine pis ki şu korkunç trende." Pencere sürgülerinden ise

bulanmış beyaz eldivenlerini gösterdi. Johnny yine kendi sırasına, ama bu kez iç tarafa oturdu. Kız yüzünü tümden ona döndü. Burnundan ağzının kıyısına kadar uzanan çirkin çizgilerle dolu, düzgün olmayan, esmer bir yüzdü bu, ama gözleri içini hoplatıyordu. "Sizinle konuşursam uygunsuz bir iş yaptığımı düşünmezsiniz, umarım," dedi. "Şu korkunç trende sıkıntıdan patlıyorum. New York'taki adam var diye yemin etti ama, özel koltuklu vagonu da yok."

Johnny, utangaç, çocuksu havasını takınarak, "Sanırım gün boyu yolculuk yaptınız," dedi.

"Daha da kötü. Dün gece gemiyle Newport'tan geldim."

Newport sözünü edişindeki kolaylık Johnny'yi ürküttü. "Ben Ocean City'ye gidiyorum," dedi.

"Ben de. Korkunç bir yer orası, değil mi? Babamın hatırı olmasaydı bir dakikalığına bile gitmezdim oralara. Babam orasını sever görünüyor nedense."

"Ocean City'de çok iyi bir gelecek olduğunu söylüyorlar... Yani emlakçılık açısından demek istiyorum," dedi Johnny.

Bir duraklama oldu.

Johnny gülümseyerek, "Ben Wilmington'dan bindim," dedi.

"Korkunç bir yer Wilmington . . . Ben katlanamam oraya."

"Orada doğdum, büyüdüm . . . Sanırım bu yüzden severim orasını," dedi Johnny.

"Ah, Wilmington'da son derece hoş insanlar yok demek istemedim . . . çok tatlı eski aileler . . . Rawlines'ları tanıyor musunuz?"

"Ah, tamam tamam . . . Tüm hayatımı Wilmington'da geçirmeyi düşünmüyorum nasılsa . . . Vay vay, yağmura bakın."

Kötü bir yağmur yağıyordu, tünellerden birinin kemeri sürüklenmişti, tren Ocean City'ye dört saat gecikmeyle varabildi bu yüzden. Geldiklerinde artık iyi arkadaş olmuşlardı. Yol boyu gök gürlemiş, şimşekler çakmış, kızın sinirleri bozulmuş, Johnny çok güçlü, koruyucu tavırlar takınmış, içeriye sivrisinekler dolmuş, ikisinin de her yanını ısırmış, birlikte çok acıkmışlardı. İstasyon zifir gibi karanlıktı, hamal yoktu, Johnny kızın bavullarını taşımak için iki kez gidip geldi, yine de kızın timsah derisi el çantasını az daha unutuyorlardı. Johnny bir üçüncü kez trene girip o çantayla kendi bavulunu almak zorunda kaldı. O sıra yaşlı bir zenci arabacı or-

taya çıkıp Ocean Otel'den geldiğini söyledi. Kız, "Umarım siz de oraya gidiyorsunuz," dedi. Johnny, evet, diyerek bindi. Kızın öyle çok bavulu vardı ki içeride bacaklarını koyacak yer kalmamıştı. Fırtına yüzünden Ocean City'de elektrik kesilmişti. Arabanın tekerlekleri derin bir kum yatağında gıcırdıyordu. Arada bir bu sesler, arabacının dilini şaklatması, kumsaldan gelen dalga sesleriyle boğuluyordu. Tek ışık, sürekli olarak bulutların arkasına giren aydan yayılıyordu. Yağmur durmuştu, ama her an yeniden boşanacakmış gibi bir gerilim vardı havada. "Eğer siz olmasaydınız o fırtınada mutlaka ölüp giderdim," dedi kız, sonra ansızın erkek gibi elini uzattı. "Adım Strang . . . Annabelle Marie Strang . . . Gülünç bir ad değil mi?" Johnny onun elini sıktı. "Benimki de John Moorehouse . . . Sizinle tanıştığıma sevindim, Miss Strang." Kızın avucu sıcaktı, kuruydu. Kendi avucuna bastırıyor gibiydi. Elini bıraktığında, kızın, daha uzun tutacağını umduğunu anladı. Kız alçak, boğuk bir sesle güldü. "İşte şimdi tanıştık. Mr. Moorehouse, her şey yoluna girdi . . . Babamı görünce bir güzel paylayacağım. Biricik kızını istasyonda karşılamadı diye."

İki isli gaz lambasının aydınlattığı, karanlık otel girişinde John göz ucuyla kızın, uzun boylu, ak saçlı bir adama sarıldığını gördü, ama en gösterişli el yazısıyla kayıt defterine John Moorehouse adını karaladığında ve oda anahtarını aldığında, kızla babası gitmişlerdi. Yukardaki, küçük, çam tahtasından odanın içi çok sıcaktı. Pencereyi kaldırdığı zaman karşısındaki pas rengi görüntünün içinden çatıyı döven yağmurun şakırtısına karışan dalgaların uğultusu doldu içeri. Lavabodaki çatlak testiden leğene döktüğü ılık suyla yıkandı, yakalığını değiştirdi, yiyecek bir şeyler bulmak için yemek salonuna indi. Miss Strang, arkasında uzun boylu adamla içeri girdiğinde, kazma dişli bir kadın garson çorbasını daha yeni getirmişti. Tek lamba yemek yediği masada durduğu için ona doğru geldiler, Johnny ayağa kalkıp gülümsedi, "İş-

te burada, baba," dedi kız. "Bizi istasyondan buraya getiren arabacının parasını da borçlusun ona . . . Mr. Morris sizi babamla tanıştırayım. Doktor Strang . . . Adınız Morris'ti, değil mi?" Johnny'nın yüzü kızardı. "Moorehouse, ama önemi yok . . . Sizinle tanıştığıma sevindim, efendim."

Ertesi sabah Johnny erkenden kalkıp kumsalın arkasında yeni yapılmış caddedeki, yeşil benekli, yeni tahta kulübede çalışan Ocean City Geliştirme ve Emlak Şirketi'ne gitti. Daha hiç kimse işe gelmemişti, bu yüzden de kenti dolaştı. Sıkıntılı, gri bir gündü, demiryolu boyunca sıralanmış kulübelerin, ahşap dükkânların, boyasız küçük evlerin terk edilmiş bir görünüşleri vardı. Arada bir ensesine konan sivrisineklere eliyle vuruyordu. Son temiz yakalığını takmıştı, buruşacağı korkusuyla kaygılanıyordu. Ne zaman tahta kaldırımlardan inse pabuçlarının içine kum doluyor, keskin deniz kabukları bileklerine batıyordu. Sonunda emlak bürosunun merdivenlerinde oturan, iriyarı, beyaz keten giysili bir adam buldu. "Günaydın, efendim," dedi. "Siz Albay Wedgewood musunuz?" Yanıtlayamayacak kadar soluk soluğa olan iriyarı adam yalnızca başını salladı. Bir büyük ipek mendili yakalığın arkasına sokmuş, ötekiyle yüzünü ovuşturuyordu. Johnny, kendi işyerinden almış olduğu mektubu verip karşısında durarak bir şey söylemesini bekledi. Şişman adam çatık kaşlarla mektubu okuduktan sonra onu içeri aldı. "Bu astım yüzünden," dedi derin hırıltılı soluklar arasında. "Acele geldiğim zaman soluğumu kesiyor. Seni tanıdığıma sevindim, oğlum."

Johnny, öğlene kadar, mavi gözlü küçük oğlan havaları takınarak, onun, İç Savaş, General Lee, Beyaz Atlı Yolcu, Doğu Kıyısındaki Savaş'tan önce verilen şölenler üzerine anlattığı öyküleri incelikle dinledi, serinlemek için dondurma almak üzere köşedeki dükkâna koştu, Albay Wedgewood'un çevresinde dolaştı, yazlık dinlenme yeri olarak Ocean City'nin geleceğinden söz etti. "Atlantic City ya da Cape May'de olup

da burada bizde bulunmayan şey nedir?" diye gürledi Albay Wedgewood. Öğle yemeği için onunla birlikte küçük evine gitti, böylece de Wilmington'a dönmesi gereken treni kaçırdı, naneli bir içki önerisini geri çevirdi –ne içki kullanıyordu ne sigara– ama Albay kendine iki sert içki hazırlayıp içerken beğeniyle ona bakarak ayakta yanında durdu. Albay bunları astımına iyi geldiği için içiyordu, onun zenci aşçısı Maime'yi et-

Emlak

kilemek için mavi gözlerini, çocuksu, sarsak tavırlarını kullandı, saat dört sıralarında da Kuzey Carolina valisiyle Güney Carolina valisi konusunda anlatılanlara gülüyordu. Ocean City Geliştirme ve Emlak Şirketi'nde haftalığı on beş dolara önerilen işi kabul etmişti, bir de dayalı döşeli küçük ev verilecekti kendisine. Otele dönüp Mr. Hillyard'a yazdığı mektuba, arsaların durumunu belirten raporla harcamalarının tutarını ekledi, böyle kısa sürede işinden ayrıldığı için özür diledi, ama

bunu, elinden geldiğince çok para kazanmasına gereksinme duyan ailesi yüzünden yapmak zorunda kaldığını açıkladı. Daha sonra annesine yazarak Ocean City'de kalacağını belirtti. Ondan hemen giysilerini göndermesini rica etti. Miss O'Higgins'e de yazsam mı, diye düşündü, ama yazmamaya karar verdi. Ne yani, geçmiş geçmişti.

Akşam yemeğini de yedikten sonra, parasının çıkışmayacağından korkarak hesabını istemek için otel kâtibine başvurdu, cebinde çok az bir bozukluk, elinde de bavuluyla dışarı çıkarken Miss Strang'a rastladı. Yanında Mr. de la Rochevillaine diye tanıştırdığı, kısa boylu, esmer bir adam vardı. Fransız'dı ama, iyi İngilizce konuşuyordu. "Umarım bizi bırakmıyorsunuz," dedi kız. "Hayır, efendim, yalnızca Albay Wedgewood'un kumsaldaki kulübelerinden birine taşınıyorum." Fransız adam Johnny'yi tedirgin etmişti. Miss Strang'ın yanında berberiymiş gibi uysalca durmuş gülümsüyordu. "Ah, demek bizim şişman dostumuzu tanıyorsunuz,

öyle mi? Babamın büyük dostudur. Bence o, boyuna anlattığı Beyaz Atlı Yolcu öyküsüyle çok sıkıcı biri." Miss Strang'la Fransız adam ortak sırları varmış gibi aynı anda gülümsediler. Fransız büyük bir rahatlıkla, ayak parmaklarının ucunda sallanıyor, sahip olduğu ve arkadaşına göstererek övündüğü eşyanın yanındaymış gibi duruyordu. Pamuklu gömleğinin altında göbeğinin şişkince kabardığı yere bir yumruk indirivermek geçti Johnny'nin içinden. "Şey, gitmeliyim," dedi. "Daha sonra gelmez misin? Bu akşam dans olacak. Senin de gelmeni çok isterdik." "Lütfen, mutlaka gelin," dedi Fransız. "Fırsat bulursam gelirim," dedi Johnny ve bavulu elinde, yakalığının altında kendini yapış yapış, kırgın duyarak uzaklaştı, "İçine etmişim Fransız'ın," dedi yüksek sesle. Ama yine de Miss Strang'ın kendisine bakışında bir şeyler vardı. Âşık olmak üzereyim, diye düşündü.

Durgun sabahlarla, fırtınalı yağmurlar toplayan nemli akşamüzerleriyle sıcak bir ağustostu. Caddelere yayılmış kızgın kumlu toprakları, çam ağaçlı kumsalları gösterecek alıcıları bulunmadığı zamanlar Johnny işyerinde, iki kollu elektrikli vantilatörün altında tek başına otururdu. Beyaz pamuklu pantolon, kolları dirseklerine kadar kıvrılmış pembe tenis gömleği giyer, Ocean City (Maryland) üzerine lirik tanıtma yazıları yazardı. Bu, Albay'ın parlak düşüncesi olan tanıtım kitapçığın önsözünü oluşturacaktı: "Sonsuz Atlantik'in hayat veren dev dalgaları Ocean City'nin (Maryland) kristalden kumsallarını döver . . . çam ağaçlarının güç veren soluğu astımlılar için, veremliler için can kaynağıdır . . . yanı başında sporcuların cenneti Indian Irmağı uçsuz bucaksız ağzını yayar bereketli kılarak . . ."

Öğleden sonra terleyerek Albay gelir, hırıltılı soluklar alır, Johnny ona yazmış olduklarını okur, o da, "Şahane, evlat, şahane," derdi. Hemen bitirilmesini ister, Johnny sayfaları kıvrılmış *Yüzyılın Sözlüğü*'nden yine yığınla sözcük arar, yeniden yazmaya koyulurdu.

Âşık olması dışında hayatı çok iyiydi. Akşamları Ocean Otel'den ayrılamıyordu. Çatırdayan sundurmalı merdivenlerini çıktığı, palmiye yaprağından yelpazeleriyle serinleyen ve iskemlelerinde sallanan yaşlı kadınların önünden geçip kafesli kapıdan içeri girdiği her keresinde Annabelle Marie'yi bu sefer yalnız bulacağından emin olur, ama her keresinde de Fransız hep gülümseyerek, soğukkanlı, şiş göbekli, onun yanında olurdu.

İkisi de Johnny'ye aşırı ilgi gösterir, küçük bir köpek yavrusu ya da değerli bir bebekmiş gibi onu okşarlardı. Kız ona "Boston" dansı yapmayı öğretmiş, dük, baron ya da benzeri bir şey olduğu ortaya çıkan Fransız, boyuna içki, sigara, kokulu purolar sunup durmuştu. Johnny kızın sigara içtiğini anladığında şaşkınlıktan çılgına dönmüştü ama bu, dükler, Newport, yabancı ülkelere yapılan yolculuklar falan gibi şeylerle birlikte düşünülünce pek de yadırgatıcı değildi. Bir çeşit çok hoş kokulu parfüm kullanıyordu, sigara dumanının kötü kokusuna karıştığında dans ederlerken Johnny'nin başını döndürüyor, kanını kaynatıyordu. Kimi akşamlar bilardo oynatarak Fransız'ı yorgunluktan bitkin düşürmeye çalışıyor, ama kız da onunla birlikte yatmaya gidiyor, Johnny fısıltıyla sövüp sayarak eve dönmek zorunda kalıyordu. Soyunurken hâlâ burun deliklerini gıcıklıyordu kızın kokusu. Bir şarkı yazmaya çalışıyordu ona:

Mehtaplı denizde
Bitkinim özleminle
Annabelle Marie

Sonra ansızın bunların tümü gözüne, müthiş salakça görünür, sırtında pijaması, sivrisinekler kafasının çevresinde vızıldar, denizin gümbürtüsü, sineklerin, çekirgelerin bağrışmaları kulaklarında uğuldarken uzun adımlarla sundurmada dolaşır, genç, yoksul, eğitimsiz olduğuna sövüp sayar, tüm

kahrolası Fransızları satın alacak kadar parayı nasıl kazanacağını kafasında kurardı. Sonra da kızın sevdiği güvendiği tek kişi o olurdu, hiç de aldırmazdı isterse çevresinde maskot diye birkaç kahrolasıca Fransız taşımasına. Yumruklarını sıkıp sundurmada uzun adımlar atarken mırıldanırdı: "Yemin ederim yaparım bunu."

Sonra bir akşam Annabelle Marie'yi yalnız buldu. Fransız akşam treniyle gitmişti. Kız, Johnny'yi gördüğü için mutlu gibiydi, ama kafasının başka yerde olduğu açıkça anlaşılıyordu. Yüzüne aşırı pudra sürmüştü, gözleri kızarmıştı. Belki de ağlamıştı. Mehtap vardı. Kız elini onun koluna koydu, "Moorehouse benimle kumsalda yürüyün," dedi. "Salıncaklı iskemlelerine yayılmış şu hindileri görmekten nefret ediyorum." Bozuk çimenlikten kumsala inen dar yolda Doktor Strang'la karşılaştılar.

"Rochevillaine'e de ne oluyor, Annie?" dedi. Geniş alınlı, uzun boylu bir adamdı. Dudakları kasılmıştı, kaygılı görünüyordu.

"Annesinden mektup aldı . . . İzin vermiyor."

"Yaşı kendi kararlarını vermeye uygun değil mi?"

"Baba, anlamıyorsun Fransız soylularını . . . aile konseyi izin vermiyor . . . Gelirini kesebilirler."

"Senin ikinize de yetecek gelirin var . . . Söyledim ona."

"Of, bu konuyu kapayamaz mısın?.." Ansızın küçük bir çocuk gibi hüngür hüngür ağlamaya başladı. Koşarak Johnny'nin önünden geçip otele girdi, dar yolda Doktor Strang'la onu yüz yüze bıraktı. Johnny'nin orada bulunduğunu yeni görmüştü Doktor. "Şey . . . bizi bağışlayın," diyerek hızla önünden geçip uzun adımlarla yürüdü, Johnny'yi tek başına kumsala inip mehtabı seyretmesi için yalnız bıraktı.

Ama sonraki geceler Annabelle Marie onunla birlikte kumsalda yürüdü, Johnny onun Fransız'ı pek de öyle çok sevmemiş olduğunu düşünmeye başladı. Oraya buraya dağılmış kulübelerin ötesine geçer, ateş yakar, alevlere bakarak

yan yana otururlardı. Kimi zaman yürürken elleri birbirine değerdi. Kız, ayağa kalkmak istediğinde iki elinden tutup çeker, kendine iyice yaklaştırıp öpmeyi düşünür, ama bunu yapmayı göze alamazdı.

Bir gece çok sıcaktı, kız ansızın denize girmeyi önerdi.

"Ama mayolarımız yok."

"Hiç mayosuz yüzmedin mi? Böylesi çok daha iyidir . . . Ama niye, tuhaf çocuk, karanlıkta bile yüzünün kızardığını görüyorum."

"Bana güveniyor musun?"

"Hem de nasıl güveniyorum."

Kumsalda biraz uzaklaşıp hızla soyundu, aynı hızla suya daldı. Kıza bakmaya gücü yetmemişti, yalnızca göz ucuyla beyaz bacaklardan, göğüslerden, ayaklarının dibinde bembeyaz kırılan köpüklerden bir görüntü yakalayabilmişti. Yeniden giyinirken bir erkeğin yanında böyle çırılçıplak denize

girebilen bir kızla gerçekten evlenmek isteyip istemeyeceğini düşünüyordu. Şu kahrolasıca Fransız'la da bunu yapıp yapmadığını merak etti. Kızın, siyah saçlarını başının çevresine dolayıp oturduğu ateşin yanına gittiğinde Annabelle Marie ona, "Mermerden bir Pan heykeli gibiydin," dedi. Ağzında firketeleri vardı, bunların arasından konuşuyordu. "Çok sinirli bir mermer Pan . . . Saçımı ıslatmışım."

Hiç de niyeti olmamasına karşın kızı kendine çekip öptü. Kız bunu hiç de yadırgamış görünmedi, tersine kollarının arasına büzülüp yine öpsün diye yüzünü kaldırdı. "Benim gibi beş parasız biriyle evlenir miydin?"

"Hiç düşünmedim sevgilim, ama olabilir."

"Sanırım sen epeyce varlıklısın, ama benim meteliğim yok. Üstelik de eve, bizimkilere para yollamak zorundayım. Yalnız umutlarım var."

"Ne gibi umutlar?" Kız yüzünü kendine çekip saçlarını karıştırdı, öptü onu.

"Şu emlak işinde iyi işler çevireceğim. Yemin ederim çevireceğim."

"Bir şeye yarar mı sanıyorsun, zavallı bebeğim?"

"Sen benden pek de öyle büyük değilsin . . . Kaç yaşındasın Annabelle?"

"Şey, açık söyleyeyim, yirmi dört ama sen kimseye söyleme, ne bu geceyi ne de başka bir şeyi."

"Kime söyleyebilirim ki Annabelle Marie?"

Geriye dönerlerken kızın kafasında başka şeyler var gibiydi, Johnny'nin söylediği hiçbir şeye aldırmıyordu. Bir şeyler fısıldayıp durdu.

Bir başka akşam, Johnny'nin kulübesinin sundurmasında birlikte oturmuş sigara içerlerken –artık o da kıza eşlik etmek için arada bir içiyordu– Johnny ansızın onu üzen şeyin ne olduğunu sordu. Kız ellerini onun omuzlarına koyarak sarstı. "Ah, Moorehouse, öylesine aptalsın ki . . . ama bu hoşuma gidiyor."

"Ama seni üzen bir şeyler olmalı Annabelle . . . Birlikte trenle geldiğimiz gün hiç de böyle üzgün değildin."

"Eğer sana söylersem . . . Tanrım yüzünün ne duruma geleceğini düşünebiliyorum . . ." Johnny'yi her zaman tedirgin eden o katı, boğuk kahkahasını attı.

"Keşke seni zorla konuşturmaya hakkım olsaydı . . . Şu kahrolasıca Fransız'ı unutman gerekli."

"Ah, öylesine küçücük bir masumsun ki," dedi Annabelle Maire. Sonra ayağa kalkıp sundurmada bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı.

"Lütfen oturur musun, Annabelle? Benden azıcık olsun hoşlanmıyor musun?"

Kız, ellerini onun saçlarında, yüzünde gezdirdi. "Elbette hoşlanıyorum, küçük, mavi gözlü budala . . . Ama, anlamıyor musun, her şeyin beni çılgına çevirdiğini, oteldeki tüm o yaşlı kediler benden orospuymuşum gibi söz ediyorlar, çünkü arada bir özel odamda sigara içiyorum . . . Neden ama, İngiltere'de bazı en soylu kadınlar bile herkesin içinde sigara içiyor, kimse de kalkıp onlara 'Ooo,' diyemiyor. Sonra babam için de kaygılanıyorum, şu emlak işine çok para yatırıyor. Sanırım aklını kaçırdı."

"Ama burada büyük bir patlama olacağı konusunda her türlü belirti var. Zamanla bir başka Atlantic City olacak burası."

"Şimdi bak bana, kes palavrayı, kaç satış yapıldı bu ay?"

"Şey, çok değil . . . ama kesin kararın beklendiği bazı önemli satışlar var . . . Sonra yeni oteli yapacak olan şu şirket de var."

"Babam yatırdığı her doların elli sentini geri alırsa kendini talihli saysın . . . Boyuna da bana nasıl boş kafalı olduğumu söylüyor. O doktor, maliye büyücüsü değil, bunu da anlamak zorunda. Senin gibi yitirecek hiçbir şeyi olmayan biri için emlak işleriyle oynamak yükselmenin bir yolu olabilir . . . Ama, şu şişko Albay'a gelince, bilmiyorum, ya enayi ya da kaçık."

"Ne doktoru senin baban?"

"Yani Doktor Strang'dan söz edildiğini hiç duymadığını mı söylüyorsun? Philadelphia'daki en ünlü kulak-burun-boğaz uzmanıdır . . . Ah, ne tatlısın . . ." Yanağından öptü. " . . . ve bilgisiz . . ." Yine öptü . . . "ve el değmemiş."

"Sandığın kadar el değmemiş değilim," diye çabuk çabuk konuşarak dimdik kızın gözlerine baktı. Birbirlerine bakarken yüzleri al al oldu. Kız yavaşça başını onun omzuna gömdü.

Johnny'nin yüreği güm güm atıyordu. Sürdüğü parfümden, saçlarının kokusundan başı dönüyordu. Omuzlarına sarılarak kızı ayağa kaldırdı. Biraz sendeleyerek, bacakları birbirine değerek, kızın korsesinin katılığını kaburgalarında hissederek, saçı yüzüne sürünerek, oturma odasından geçirip yatak odasına soktu. Arkalarından da kapıyı kilitledi. Sonra

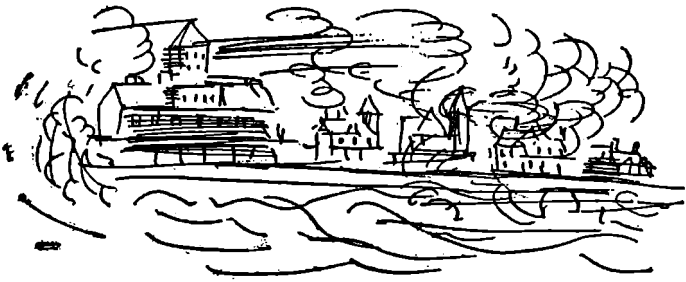
elinden geldiğince ağzını bastırarak kızı dudaklarından öptü. Kız, yatağa oturup giysilerini çıkarmaya başladı. Johnny, biraz fazla soğukkanlılıkla, diye düşündü, ama geri dönemeyecek kadar ileri gitmişti. Kız korsesini de çıkararak bir köşeye fırlattı, "İşte," dedi. "Hayvanca şeylerden nefret ederim."

Ayağa kalkıp ona doğru yürüdü, iç çamaşırları içinde karanlıkta el yordamıyla yüzüne dokundu.

"Ne oluyor sana, sevgilim?" dedi ateşli bir fısıltıyla. "Benden korkuyor musun?"

Her şey Johnny'nin umduğundan kolay oldu. Giyinirlerken karşılıklı gülüşüyorlardı. Kumsal boyunca birlikte Ocean Otel'e yürüdükleri sırada Johnny kafasında kurup duruyordu: "Artık benimle evlenmek zorunda kalacak."

Eylül ayında, soğuk kuzeydoğudan gelmiş birkaç kişi, İşçi Bayramı'ndan hemen sonra otelden ve kulübelerden ayrıldılar. Albay, yaklaşmakta olan patlama ve reklam kampanyası üzerine büyük büyük sözler etti, daha çok içki içti. Johnny, artık yemeklerini Mrs. Ames'in pansiyonu yerine onunla birlikte yiyordu. Kitapçık bitirilmişti, onaylanmıştı, Johnny, yayıncılardan fiyat almak için yazılar ve resimlerle birkaç kez Philadelphia'ya gidip gelmişti. Wilmington'da durmaksızın trenle geçmek ona çok hoş bir bağımsızlık duygusu veriyordu. Doktor Strang gittikçe daha kaygılı görünü-

yor, yatırımını korumaktan söz ediyordu. Johnny'nin kızıyla nişanlanması üzerine hiç konuşmamışlardı, ama anlaşmaya varmış gibiydiler. Annabelle'in duygusal durumu anlaşılır gibi değildi. Sıkıntıdan patladığını söyleyip duruyordu. Boyuna Johnny'ye takılıyor, onu paylıyordu. Bir gece Johnny ansızın uyanıp onu yatağının başında dikilir buldu. "Seni kor-

kuttum mu?" dedi kız. "Uyuyamadım . . . Dalgaları dinle." Rüzgâr kulübenin çevresinde çığlıklar atıyor, kumsalda dev dalgalar gürlüyordu. Kızı yatağından çıkartıp otele geri gönderebildiğinde neredeyse gün doğmuştu. "Bırak görsünler beni . . . Aldırdığım yok," diyordu. Bir başka sefer de birlikte kumsalda yürürlerken midesi bulandı, bir kum tepesinin ardında kusarken Johnny durup onu bekledi, sonra koluna girip bembeyaz olmuş titreyen kızı Ocean Otel'e geri götürdü. Kaygılanıyordu, tedirgindi. Philadelphia'ya yaptığı yolculukların birinde gazete muhabiri olarak iş bulup bulamayacağını anlamak için *Public Ledger*'a gitti.

Bir cumartesi öğleden sonra, Ocean Otel'in salonunda oturmuş gazete okuyordu. Konukların çoğu gitmiş olduğu için hemen kimse yoktu ortalıkta. Ayın on beşinde otel kapanacaktı. Ansızın iki kişinin konuşmasına kulak kesildi. İki komi gelip duvara dayalı sırada alçak sesle konuşmaya koyulmuşlardı.

"Ben bu yaz payıma düşeni aldım, almadımsa Tanrı cezamı versin, Joe."

"Şu hastalığa yakalanmasaydım ben de alırdım."

"Şu Lizzie'yle sürtüp durma demedim mi sana? Yemin ederim ki bu kentteki tüm orospu çocukları yatmıştır o karıyla, zenciler bile."

"Şey, şu karıyı becerdin mi . . . Hani biliyorsun, kara gözlüsünü? Yatarım demiştin ya."

Johnny buz kesti. Gazeteyi dimdik tuttu önünde.

Komi hafiften bir ıslık çaldı. "Ateşli kan," dedi. "Canına yandığım şu sosyete kızlarının yaptıkları kudurtuyor beni."

"Sahi becerdin mi?"

"Şey, pek sayılmaz . . . Hastalık kaparım diye korktum. Ama o Fransız herif düzdü . . . Namussuzum odasından çıkmıyordu kızın."

"Biliyorum çıkmadığını. Yakaladım onu bir keresinde." Güldüler. "Kapıyı kilitlemeyi unutmuşlardı da."

"Karı çırçıplak mıydı?"

"Öyle gibi bir şey . . . sabahlığın altında . . . Herif de kuru gürültüye pabuç bırakmıyor, buzlu su istemesin mi?"

"Niye gidip Mr. Greeley'e söylemedin?"

"Ne bok yemeye söyleyeyim? Fransız herif hiç de kötü değildi. Bana beş teklik verdi."

"Sanırım bu karı, canı ne halt isterse yapıyor. Babası bu deliğin sahibi gibi bir şeymiş dediler bana, onunla Albay Wedgewood."

"Sanırım şimdi de şu emlak işindeki genç çocuk alıyor payını . . . Onunla evlenir belki de."

"Canına yandığım, ben bile evlenirdim böyle işveli bir karıyla."

Johnny soğuk terler döküyor, görünmeden oradan kaçmak istiyordu. Bir zil çaldı, çocuklardan biri koşup gitti. Ötekinin sıraya iyice yerleştiğini duydu. Belki de dergi falan okuyordu. Johnny gazeteyi usulca katlayıp sundurmaya çıktı. Hiçbir şey görmeksizin sokakta yürüdü. Bir süre, istasyona inerek ilk trene atlayıp gitmeyi düşündü, bu işin de cehennemin dibine kadar yolu vardı ama çıkartılması gereken o kitapçık, beklenen patlama olursa işe bir yerlerden başlama şansı, sonra da para kazanma yoluyla, yani Strang'larla kurduğu bağlantı önemliydi ve talih genç adamın kapısını bir

kere çalardı. Kulübesine dönüp yatak odasına geçerek kapıyı kilitledi. Bir süre dolabın aynası önünde kendini inceleyerek durdu. Düzgün ayrılmış ince telli saçlar, kalemle çizilmiş gibi bir burun, çene, görüntü bulandı. Ağlıyordu. Kendini yatağa yüzüstü atarak hıçkırdı.

Kitapçığın provalarını okumak için Philadelphia'ya gittiğinde basılması için düğün çağrılarının taslaklarını da birlikte götürdü. Kitapçık şöyle başlıyordu:

OCEAN CITY (Maryland)

EŞİ BULUNMAZ BİR DİNLENME YERİ

Düğün çağrısıysa şöyleydi:

Doktor Alonso B. Strang
Kızı Annabelle Marie'yle
J. Ward Moorehouse'ın
evlenme törenlerine sayın konuklarını bekler Saint Stephen Protestan Kilisesi Germantown, Pennsylvania On beş Kasım Bin dokuz yüz dokuz, saat on iki

Sonra, özel listeye alınmış olanlara gönderilecek olan içkili eğlence çağrısı vardı. Doktor Strang, çok sayıda kişiyle ilişki içinde bulunduğundan büyük bir düğün olacaktı bu. Annabelle, J. Ward'ın, John W.'den daha seçkin bir ad olduğuna karar vererek ona Ward demeye başladı. John'dan ailesini çağırmasını istediklerinde, annesiyle babasının kötürüm, kardeşlerininse bu düğünden bir şey anlamayacak kadar küçük olduklarını söyledi. Annesine mektup yazarak kendisine mutlaka hak vereceğini, durumu bildiğini, babanın ne biçim adam olduğunu gördüğünü . . . anlayış göstereceğine güvendiğini belirtti. Sonra bir gün Annabelle bebek beklediğini söyledi.

"Ben de bunu tahmin etmiştim."

Kendininkilere bakan gözleri, ansızın ürkütücü biçimde soğuk, kapkara kesildi. Johnny, o an Annabelle'den nefret etti, sonra mavi gözlü çocuksu gülümsemesini takındı. "Yani ne kadar sinirli olduğunu görüyordum da," dedi. Gülerek kızın elini tuttu. "Demek seni saygıdeğer bir hanım yapacağım, haaa?" Şimdi kıza karşı üstünlük kazanmıştı. Öptü onu. Kız birden gözyaşlarına boğuldu.

"Ah, Ward, keşke öyle demeseydin."

"Yalnızca şaka yapıyordum, şekerim . . . Ama bu durumdan kurtulmanın bir yolu yok mu?"

"Her yolu denedim . . . Babam anlar bu işlerden ama ona söyleyemedim. Benim oldukça bağımsız biri olduğumu biliyor, yine de . . ."

"Evlendikten sonra bir yıl buradan uzaklarda kalmamız gerekecek . . . Benim için rezalet bir şey bu *Public Ledger*'dan iş önerisi de almıştım.

"Avrupa'ya gideceğiz . . . Babam balayı gezimizi düzenleyecek . . . Benim sorumluluğumdan kurtulduğu için seviniyor, kendi param da var, annemden kalan param."

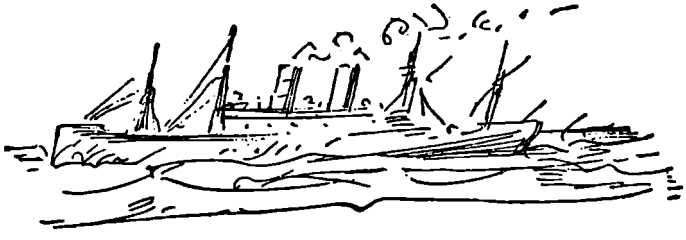
"Belki de yanılıyorsun."

"Nasıl olur?"

"Ne kadar oluyor . . . yani bu işi anlayalı?.."

Gözleri yine birden kapkara, araştırıcı kesildi. Karşılıklı bakışırken birbirlerinden nefret ediyorlardı. "Epeyce oluyor," diyerek çocukmuş gibi John'un kulağını çekti, eteklerini hışırdatarak yukarı, giyinmeye gitti. Albay, nişanlamalarından ötürü çok sevinçliydi, bunu kutlamak için hepsini akşam yemeğine çağırdı.

Düğün, son derece seçkin bir hava içinde yapıldı, J. Ward Moorehouse, iyi dikilmiş redingotuyla, ipek şapkasıyla gözleri üzerinde topladığını anladı. Wilmington'daki annesi, düğün hakkında gazetelerde yazılanlara dalarak ütü yaparken kullandığı kızgın kömürleri soğuttu birbiri arkasına, sonra da gözlüklerini çıkardı, gazeteleri özenle katladı, ütü tahtasının üzerine koydu. Çok mutluydu.

Genç çift, ertesi gün Teutonic'le New York'tan denize açıldı. Deniz öylesine dalgalıydı ki yalnızca son iki gün kamaralarından dışarı çıkabildiler. Ward'ın sürekli midesi bulandı, Annabelle'e "Madam," diyen, onu Ward'ın annesi sanan, se-

vimli bir Londralı kamarot baktı ona. Annabelle denizlere alışıktı, ama bebek yüzünden çok rahatsız oldu. Ne zaman el aynasına baksa kendini çok solgun bulduğundan yatağından çıkmıyordu. Kadın kamarot ona içine azıcık tonik katılmış cin içmesini önerdi, yolculuğun son bir iki günü bunun yardımıyla toparlanabildi. Kaptanın akşam yemeği verdiği gece, siyah dantelden giysiyle sonunda yemek salonunda boy gösterdi. Herkes onun gemideki en güzel kadın olduğunu düşündü. Ward, karısının giyinirken dört cin, bir de martini içtiğini gördüğünden şampanyayı fazla kaçırarak sarhoş olacağı korkusuyla tedirgindi. Yaşlı banker Mr. Jarvis Oppenheimer ve karısıyla dostluk kurmuştu, Annebelle'in onlara çok hoppa görüneceğinden korkuyordu. Bununla birlikte, süvarinin verdiği yemek terslik çıkmaksızın sürdü, Annabelle'le Ward birbirine yakışan bir çift olduklarını gördüler. Dr. Strang'ı tanıyan kaptan, daha sonra gelip sigara salonunda yanlarına oturdu, onlarla, Mr. ve Mrs. Oppenheimer'le şampanya içti, herkes birbirine bu çekici, ışıl ışıl genç çiftin kim olduğunu sordu, mutlaka ilginç birileri oldukları söylendi, İrlanda Denizi'ndeki deniz fenerlerinin ışıklarını gördükten sonra yatmaya giderlerken, deniz tutması yüzünden kamarada geçirdikleri o günlere değdiğini düşünüyorlardı.

Karanlık kasvetli sokaklarında sürekli yağmurun çiselediği Londra'yı Annabelle sevmiyordu, bu yüzden de Paris'e geçmeden önce Cecil'de yalnızca bir hafta kaldılar. Folkestone'dan Boulogne'a giden gemide, Ward'ın yine midesi bulandı, Boulogne Limanı'nın uzun dalgakıranları içindeki durgun sulara vardıklarında, bir İngiliz deniz subayıyla yemek salonunda konyak içerken bulduğu Annebelle'e bu yüzden ayak uyduramadı. Dilini bilmediği bir ülkede bulunmak sandığı kadar kötü değildi, Annabelle çok iyi Fransızca konuşuyordu, birinci sınıf kompartımanda, yanlarında söğüş tavuk eti, sandviçler, Ward'ın ilk kez içtiği tatlı şarapla –Roma'da Romalılar gibi davran– Paris'e giderlerken tam anlamıyla

balayında bir çift görüntüsü içindeydiler. İstasyondan Otel Wagram'a doğru yola çıktıklarında yanlarında yalnızca el çantaları vardı, çünkü otelin hamalı geri kalanları getirecekti. Islak kaldırımlarda donuk donuk parlıyordu yeşil gaz lambalarının ışıkları. Atın nalları asfaltta keskin seslerle çınlıyor, arabanın lastikleri aşınmış tekerlekleri düzenli dönüyor, yağmurlu bir kış gecesi olmasına karşın sokaklar insanlarla dolup taşıyor, kahvelerin önünde, küçük sobaların çevresindeki mermer masalarda bir sürü kişi oturuyor, hava kahve, şarap, yanık yağ, kızarmış ekmek kokuyordu. Annabelle'in gözleri tüm ışıkları yakalıyordu; çok güzeldi, sürekli bir şeyler göstermek için John'u çekiştiriyor, bir eliyle onun kalçasını okşuyordu. Annabelle, daha önce babasıyla kalmış olduğu otele yazarak geleceklerini bildirmişti. Oraya vardıklarında beyaz bir yatak odasıyla oturma odasının, önlerinde eğilen, çok kibar, şık, yuvarlak yüzlü bir otel yöneticisinin, şöminede sıcacık bir ateşin kendilerini beklediğini gördüler. Yatmadan önce, bir şişe şampanyayla küçük bisküviler aldılar, Ward kendini krallar gibi hissetti. Kız, yolculuk giysilerini çıkarıp sabahlığını, Ward onun vermiş olduğu ama daha hiç sırtına geçirmediği gecelik ceketini giydi, son aylarda içinde birikmiş olan tüm acı duygular eriyiverdi.

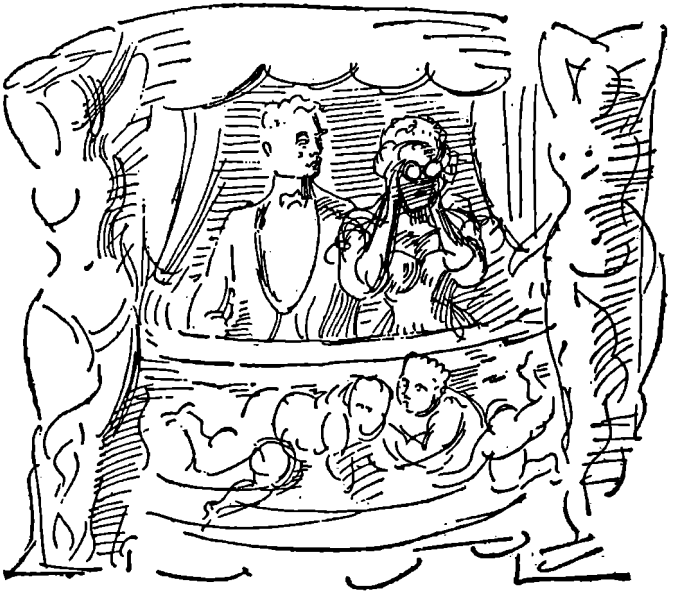
Uzun süre ateşin karşısında otırarak küçük bir kutudan aldıkları Muratti sigaralarını içtiler. Annabelle, sürekli saçlarını karıştırıyor, ellerini omuzlarında, boynunda dolaştırıyordu. "Niçin daha tutkulu değilsin Ward?" dedi boğuk, alçak sesle. "Ben, ayaklarının yerden kesilmesinden hoşlanan kadınlardanım . . . Dikkat et . . . Beni yitirebilirsin . . . Burada bir kadınla nasıl sevişileceğini bilen adamlar var."

"Bana bir şans tanı, olmaz mı?.. Önce bir Amerikan firmasında iş bulacağım. Sanırım, Mr. Oppenheimer bana yardımcı olacak. Hemen Fransızca dersleri de almaya başlayacağım. Benim için büyük fırsat bu."

"Seni tuhaf çocuk."

"Süs köpeği gibi peşinde koşacağımı sanmıyorsun, değil mi, kendi adıma para kazanmaksızın?" Ayağa kalkıp kızı da çekerek kaldırdı. "Haydi, yatmaya gidelim."

Ward, Fransızca dersleri için düzenli olarak Berlitz Okulu'na, yaşlı Mr. Oppenheimer ve karısıyla, Notre Dame'ı,

Napoléon'un mezarını, Louvre'u görmeye gitti. Müzelerin başını ağrıttığını söyleyen Annabelle, günlerini alışveriş yaparak, terzilerle kavga ederek geçiriyordu. Paris'te pek Amerikan firması yoktu, bu yüzden de herkesi tanıyan Mr. Oppenheimer'in yardımıyla bile ancak *New York Herald*'ın Paris bürosunda iş bulabildi. Görevi, buraya gelen Amerikalı işadamlarını izlemek, onlarla Paris'in güzellikleri, uluslararası ilişkiler konularında görüşmeler yapmaktı. Bu görev ekmeğine yağ sürmüş, birçok önemli ilişkilere girmesine olanak sağlamıştı. Annabelle, bunların çok sıkıcı olduğunu düşünüyor, bu konularda tek sözcük duymak istemiyordu. Her akşam, ona şık bir gece elbisesi giydirip operalara, tiyatrolara götürüyordu. Ward da, Fransızcasına yardım ettiği için bunu severek yapıyordu.

Annabelle, çok ünlü bir kadın hastalıkları uzmanına gitti. Doktor, bu sıralarda ne olursa olsun çocuğu doğurmaması gerektiğini anlattı. Hemen ameliyat zorunluydu, bebek oldukça büyüdüğü için de biraz tehlikeli olacaktı. Ward'a bu konuda hiçbir şey söylemedi, yalnızca her şey bittikten sonra haber yolladı. Yılbaşı günüydü. Ward hemen onu görmeye gitti. İliklerini donduran ürküntü içinde dinledi ayrıntıları. Bebeklerinin doğacağı düşüncesine alışmıştı, bunun Annabelle üzerinde dengeleyici bir etkisi olacağına inanıyordu. Özel hastanedeki yatağında, yüzü bembeyaz yatıyordu. Ward, tek söz etmeden yumrukları sıkılı başında durdu. Sonunda hemşire, madamı yorduğunu söylediğinde dışarı çıktı. Dört beş gün sonra Annabelle, sağlıklı, neşeli bir şekilde hastaneden çıkıp güneye gideceğini söyleyince, Ward hiç sesini çıkarmadı. Annabelle, onun da geleceğine kesin gözüyle bakarak hazırlandı, ama trenle Nice'e gideceği gün Ward Paris'te kalacağını bildirdi. Annabelle ona ters ters bakıp sonra da gülerek. "Beni başıboş bırakıyorsun, öyle mi?" dedi.

"Benim işim var, senin de eğlencen."

"Peki, delikanlı, bir sınav bu."

Ward, onu istasyona götürdü, trene bindirdi, göz kulak olması için kondüktöre beş frank verdi, yürüyerek geri döndü. Bir süre için parfüm kokusundan, misk kokusundan yeterince payını almıştı.

Paris, Wilmington'dan daha iyiydi, ama Ward burayı sevmiyordu. Herkesin geçirecek bunca boş zamanı olması, insanların yiyerek, içerek oturup durması sinirine dokunuyordu. Albay Wedgewood'un tutkulu mektubuyla birlikte Ocean City kitapçığının geldiği gün, içi yurt özlemiyle kavruldu. Sonunda, işlerin biraz kımıldamaya başladığını söylüyordu Albay. Kendisine gelince, artırabildiği, sağdan soldan koparabildiği, ödünç alabildiği tüm paraları bu işe yatırıyordu. Hatta, Ward'ın bile kendi adına yatırılmak için biraz para göndermesini istiyordu. Şimdi o, mutlaka gerçekleşecek bir iş için az bir parayı tehlikeye atabilecek durumdaydı. Tehlikeye atmak da durumu tam karşılayan bir ifade değildi, çünkü her şey çantada keklikti. Yapacakları tek şey ağacı sallamak, meyveler düşsün diye ağızlarını açıp beklemekti. Ward, mektubu almış olduğu Morgan Harris'in işyerinden çıkarak merdivenleri inip Haussmann Bulvarı'na yürüdü. Kocaman armalı mektup, parmaklarının arasında ona çok hoş bir duygu veriyordu. Mektubu cebine koyup, kulaklarında arabaların korna sesleri, atların nal sesleri, ayakların sürüklenmesiyle bulvarda yürürken arada bir çıkarıp bir bölüm okuyordu. Nedense, bu mektup onda Ocean City'ye (Maryland) gitme isteği uyandırmıştı. Soluk kırmızı güneş ışığı sokakların griliğini ısıtıyordu. Bir yerlerden kaynamış kahve kokusu geliyordu. Ward, kendi ülkesinde rüzgârın ortalığı süpürdüğü günlerdeki bembeyaz, her şeyi çatırdatan güneş ışığını düşündü, güçle, umutla dopdolu, insanı kırbaçlayan günleri. Eylem Dolu Yaşam'ı. Kentin ara sokaklarından birinde, Tour d'Argent denen küçük, çok seçkin bir lokantada Mr. Oppenheimer'le öğle yemeği için sözleşmişlerdi. Kırmızı direksiyonlu taksiye binince, şoförün söyledikle-

rini anlaması çok hoşuna gitti. Her neyse, hiç değilse burada eğitimini tamamlıyor, yitirdiği üniversite yıllarını geri alıyordu. Lokantaya vardıklarında kitapçığı üçüncü kez okuyup bitirmişti.

Tam lokantanın önünde inmiş, taksinin parasını verirken Mr. Oppenheimer'le bir başka adamın yürüyerek geldiklerini gördü. Mr. Oppenheimer, bıyığı gibi gümüşsü inci rengi paltoyla gri melon şapka giymişti. Öteki adam da ince burnu, ince çenesi olan çelik gibi biriydi. Onları görünce Ward, gelecekte giysilerine daha çok özen göstermesi gerektiğini düşündü.

Adı McGill olan çelik gibi adamın –Jones ve Laughlin'in Pittsburgh'daki çelik fabrikalarından birinde yöneticiydi– midesinin pirzola ve patatesten başka şey kaldırmayacağını söylemesine karşın, çok çeşitli yiyeceklerden oluşmuş öğle yemeğini uzun sürede yediler, şarap yerine viski ve soda içtiler. Mr. Oppenheimer yemeğinden çok hoşlandı, baş garsonla uzun uzun konuşmalara girişti yemek üzerine. "Beyler, be-

ni hoş görmelisiniz . . . bu benim için tam bir kaçamak," dedi. "Karımın izleyen gözleri üzerimde olmadığına göre, yemek konusunda biraz hovardalık yapabilirim . . . Karım, korselerinin içine zorlukla sığdığı kutsal, sınırlı bölgeye adımını atmış bulunmaktadır, bunu aşmaması gerekir . . . Siz, Ward, yiyeceklerin sunduğu olanakları anlayamayacak kadar gençsiniz." Ward, utangaç, küçük oğlan çocuğu havalarını takındı yine, ördeğinden çok hoşlandığını söyledi. "Yemek," diye sürdürdü konuşmasını Oppenheimer, "yaşlı bir adamın son zevkidir."

Büyük, fincan türü bardaklarda Napoléon konyağıyla puro içerlerken, Ward, yemek boyunca cebini ateş gibi yakan, Ocean City (Maryland) kitapçığını çıkarmak cesaretini gösterdi. Alçakgönüllülükle masanın üzerine koydu. "Belki de buna göz atmak hoşunuza gider diye düşündüm, Mr. Oppenheimer . . . reklamcılık alanında biraz yeni bir şey olarak."

Mr. Oppenheimer gözlüklerini çıkarıp burnuna yerleştirdi, konyağından bir yudum alarak boş bir gülümseyişle kitapçığa göz gezdirdi. Kapattı, burun deliklerinden kıvrım kıvrım mavi puro dumanını bırakarak, "Dediğinize bakılırsa Ocean City gerçekten yeryüzü cenneti olmalı . . . Şey, sizce biraz abartılmış değil mi?"

"Ama görüyorsunuz efendim, amacımız, kendi halinde insanlarda oraya gitmek için çılgınca bir tutku uyandırmak . . . Bunu elinize alır almaz hemen gözünüze çarpacak bir sözcük bulunmalı içinde."

O zamana kadar Ward'a hiç aldırmamış olan Mr. McGill, bir çift gri atmaca gözünü üzerine çevirerek keskin bir bakışla süzdü. Ağır, kırmızı elini kitapçığa uzattı. Mr. Oppenheimer, konyağın kokusu, bardağı avuçlarının arasında nasıl ısıtmak, nasıl lıkır lıkır içmek yerine küçük yudumlar almak gerektiği üzerine konuşmasını sürdürürken, Mr. McGill de kitapçığı baştan sona özenle okudu. Sonra ansızın

yumruğunu masaya vurdu, yüzünde tek kas bile oynamaksızın kuru, kesik bir kahkaha attı. "Vay canına, kandırıcı bir şey," dedi. "Sanırım Mark Twain demişti, her dakika bir dolandırıcı doğar, diye . . ." Ward'a dönerek, "Kusura bakmayın, adınızı pek anlayamadım, genç dostum, bir daha söyler misiniz lütfen?" dedi.

"Seve seve . . . Moorehouse, J. Ward Moorehouse."

"Nerede çalışıyorsunuz?"

Ward, yüzü kızararak, "Şimdilik *Paris Herald*'da," dedi.

"Amerika'da nerede oturuyorsunuz?"

"Evim Wilmington, Delaware'de ama geri döndüğümde orada oturacağımı sanmıyorum. Philadelphia'daki *Public Ledger*'dan gazeteci olarak çalışma önerisi aldım."

Mr. McGill, cebinden kartını çıkarıp üzerine bir adres yazdı.

"Eğer Pittsburgh'a gelmeyi düşünürseniz beni arayın."

"Sizi görmekten büyük mutluluk duyarım."

Oppenheimer araya girerek, "Karısı," dedi, "Philadelphia'lı kulak-burun-boğaz uzmanı Doktor Strang'ın kızıdır . . . Aklıma gelmişken, Ward, sevgili kızımız nasıl? Umarım Nice bademciklerine iyi gelmiştir."

"Evet, efendim," dedi Ward, "çok daha iyi olduğunu yazıyor."

"Çok sevimli bir yaratık . . . çekici . . ." dedi Mr. Oppenheimer, yukarı devirdiği gözleriyle konyak bardağındaki son yudumu içerken.

Ertesi gün Ward, Annabelle'den Paris'e geleceğini bildiren bir telgraf aldı. Onu, trende karşıladı. Ward geldiğinde Annabelle'in bavullarını çıkarmasına yardım eden, uzun boylu, siyah Vandyke sakalı olan bir Fransız'la, "Yol arkadaşım, Mr. Porelle," diyerek tanıştırdı onu. Birlikte arabaya bininceye kadar konuşma olanağı bulamadılar. Bardaktan boşanırcasına yağan yağmur yüzünden camları kapalı tutmak zorunda oldukları için arabanın içi küf kokuyordu.

"Evet, şekerim," dedi Annabelle, "buradan giderken seni içinde bıraktığım öfke krizini umarım atlatmışsındır . . . çünkü sana kötü haberlerim var."

"Sorun nedir?"

"Babam parasal açıdan kendini tam bir batağa sokmuş . . . Bunun böyle olacağını biliyordum, iş konusunda bilgisi, bir kedininkinden fazla değildir . . . Şey, şu sizin Ocean City patlaması daha başlamadan tepetaklak oldu. Babam korku içinde, bitkin, kumlu arsalarını elinden çıkarmaya çalıştı, ama elbette hiç kimse almadı . . . Sonra da Geliştirme Emlak Şirketi iflas etti, sizin şu pek değerli Albayınız ortadan yok oldu, babam onun da borçlarını üstlenmek zorunda kaldı . . . İşte böyle. Gemi bulur bulmaz geleceğimizi bildiren bir telgraf çektim ona. Bakacağım elimden ne gelebilir . . . İş konusunda çocuk kadar çaresizdir."

"Bu durum beni fazla üzmez. Zaten senin hatırın olmasaydı buralara hiç gelmezdim."

"Tepeden tırnağa özverisin, değil mi?"

"Boşuna kavga çıkarmayalım, Annabelle."

Paris'teki son günlerinde, Ward kentten hoşlanmaya başladı. Opera'da *La Boheme*'i dinlediler, ikisi de büyük coşkuya kapıldı. Sonra bir kahveye gidip söğüş keklik etiyle şarap içtiler, Ward nasıl şarkı yazarı olmak istediğini, Marie Higgins'i, ona nasıl şarkı yazmaya başladığını anlattı. Birbirlerini o anda çok seviyorlardı. Geri dönerlerken arabada Annabelle'i sürekli öptü, odalarına çıkan asansör fazlasıyla yavaştı.

Dr. Strang'ın kendilerine düğün armağanı olarak verdiği paranın bin doları hâlâ duruyordu, bu yüzden Annabelle, sürüyle giysi, şapka, koku aldı. Ward, bir İngiliz terzisine gidip dört takım diktirdi. Son gün Ward, karısına *Paris Herald*'ın verdiği aylıktan biriktirdiği parayla horoz biçimi mineli, üzerine lal serpiştirilmiş bir iğne aldı. Bavulları gemiyi karşılayacak olan trene gittikten sonra oturmuş yemek yerlerken sıcacık duygular içindeydiler birbirlerine karşı, Pa-

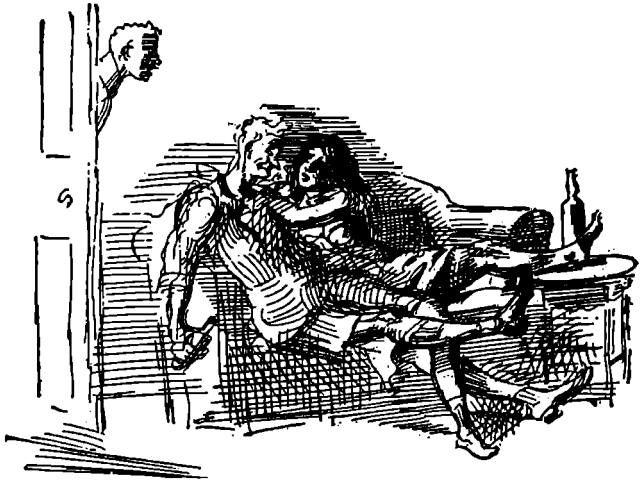
ris'e, armağan iğneye karşı. Havre'dan Toraine'le karşıya geçtiler, şubat ayı olmasına karşın su durgundu, gri ve camsı bir kabarıklıktaydı yol boyu. Ward'ı deniz tutmadı. Her sabah, Annabelle kalkmadan önce birinci mevkinin önünde dolaşıp duruyordu, İskoç tüvidinden bereyle buna uygun aynı kumaştan palto giyiyor, omzuna asker dürbünü asıyor, geleceğine ilişkin bir yol çizmeye çabalıyordu. Ufukta yitmiş bir gemi gibi uzaklarda kalmıştı artık Wilmington.

Çevresinde römorkörlerle, filikaların, küçük vapurların, kırmızı, ıslıklar çalan arabalı vapurların arasından uğuldayan, buz parlaklığında kuzeybatı rüzgârına karşı New York Limanı'na girdi buharlı gemi.

Annabelle'in yüzü asıktı, burasının korkunç bir yer olduğunu söyledi, ama çizgili bere giymiş bir Yahudi adam, Battery'yi, Gümrük Yapılarını, Aquarium'u, Trinity Kilisesi'ni kendisine gösterirken coşku doluydu Ward.

Limandan doğruca arabalı vapura gittiler, Jersey City'deki Pennsylvania İstasyonu'nun kırmızı halı döşeli salonunda yemek yediler. Ward kızarmış ıstakoz yedi. Beyazlar içindeki dost görünüşlü zenci garson yurduna varmış olduğu duygusuyla doldurdu içini. "Yuvam, Tanrı'nın ülkesi," dedi, Wilmington'a gidip anasıyla babasını görme isteğine kapıldı. Annabelle güldü ona, Philadelphia treninin lüks salonunda hiç konuşmaksızın, kaskatı oturdular.

Dr. Strang'ın işleri çok kötü durumdaydı, gün boyu kendi hastalarıyla ilgilendiğinden Annabelle her şeyi tümden üstlendi. Parasal konularda gösterdiği beceriklilik hem Ward'ı, hem de babasını şaşırttı. Doktor Strang'ın Spruce Caddesi'ndeki eski, büyük evinde oturuyorlardı. Ward, Dr. Strang'ın bir dostu aracılığıyla *Public Ledger*'da iş bulup eve çok az gelmeye başladı. Boş zamanı olduğunda Drexel Enstitüsü'nde ekonomi ve işletmecilik üzerine konferanslar dinliyordu. Annabelle, akşamları, Joachim Beale adında çok

zengin, arabası olan genç bir mimarla çıkmaya başlamıştı. Beale, İtalyan çinilerinden, Amerikan viskisinden hoşlanan ince bir gençti, Annabelle'e "Kleopatram," diyordu.

Ward, bir gece eve gelince ikisini, Annabelle'in en üst kattaki odasında sarhoş, yarı çıplak otururken buldu. Doktor Strang, Kansas City'de tıp konferansına gitmişti. Ward, kollarını kavuşturmuş kapıda durarak bu işten bıktığını, boşanma davası açacağını söyledi, ardından kapıyı çarparak evden ayrıldı, geceyi geçirmek için YMCA'ya gitti. Ertesi akşamüstü işyerine varınca Annabelle'den gelmiş taahhütlü bir mektup buldu. Bu olayın yayılması, babasının işi için çok kötü sonuçlar vereceğinden Ward'dan davranışları konusunda çok dikkatli olmasını dileyen, istediği her şeyi yapacağını söyleyen bir mektuptu bu. Hemen yanıtladı:

SEVGİLİ ANNABELLE,

Şimdi beni, baştan beri, aşağılayıcı, bir kadına yakışmayan davranışların için perde olarak kullanmaya niyetlenmiş olduğunu anlamış bulunuyorum. Şimdi biliyorum niçin yabancıların, bohemlerin, tutkulu genç Amerikalıların dostluğunu seçtiğini.

Sana, bana acı vermek, sizleri dedikodu konusu yapmak gibi bir isteğim yok. Yalnız, yasal olarak taşıdığın sürece, Moorehouse adını küçük düşürmekten kaçınmalısın, aynı zamanda boşanmamız gerçekleştiğinde, yitirdiğim zaman için, uğraşıma senin yanlış davranışların yüzünden gelen zarar için vb. tazminat istemeyi düşünüyorum. Yarın, bir iş bulduğum Pittsburgh'a gitmek üzere buradan ayrılıyorum. Çalışmanın, seni, senin sadakatsizliğinin yol açtığı acıları unutmama yardımcı olacağını umuyorum.

Bir süre mektubu nasıl bitireceğini düşündü, sonra şunu yazdı:

Sevgilerimle J. W. M.

Ve mektubu postaladı.

Pittsburgh'a giden trenin yataklı vagonundaki üst ranzada gece boyu gözünü kırpmadan yattı. İşte, yirmi üç yaşına gelmişti, üniversite eğitimi yoktu, ticareti bilmiyordu, şarkı yazarı olmak umudunu bir yana bırakmıştı. Bir daha lanet olası sosyete kızlarının uşağı olmayacaktı. Yataklı vagon havasızdı, yastık kulağının altında düğüm düğüm oluyor, Bancroft ya da Bryant'ın tarih kitaplarını satmak için yaptığı konuşmalardan parçalar çınlıyordu kafasında . . . "Şeftali bahçelerinden denize doğru . . ." Wilmington'daki emlak bürosunun derinliklerinden jüri üyelerine seslenen Mr. Hillyard'ın sesi: "Baylar, emlakçılık tek güvenli, sağlam, dengeli, geleneksel yatırımdır, sel ve yangından doğacak kayıplara karşı korunmuştur. Arsa sahibi, kentinin ya da ulusunun büyümesine kendini çözülmez bağlarla bağlamış kişidir . . . Uygun boş zamanlarında gelişmeye katkısı olsun olmasın, o kişi sessizlik, güvenlik içinde evinde oturup güçlü bir ulusun zenginliğinin engellenemez, değiştirilemez büyümesinin ürettiği paraların kucağına pat pat düşmesini bekleyecektir . . ." Mr. Oppenheimer de demişti ki: "Gerekli kişilerle ilişki kurmayı başarabilmiş, deyim yerindeyse, incelikli davranışları olan, sağlam bir klasik eğitimden geçmiş delikanlıya bankacılık, enerjinin, diplomasinin, belki de endüstrinin geliştirilmesinde gerek duyacağı yeteneklerini işlemek için değerli bir alan sunacaktır . . ." Bir el çarşaflarını çekiştiriyordu.

"Pittsburgh, bayım, kırk beş dakika sonra," diyordu zenci kondüktörün sesi. Ward pantolonunu ayağına geçirdi, canı sıkılarak çizgi yerinin yitmekte olduğunu gördü, yataktan atladı, kötü bir boyayla çok acele boyandığı için yapış yapış olan pabuçlarına soktu ayaklarını, yataklarından yeni çıkmış erkekler tuvaletine doğru darmadağınık yönelen, insanların önünden ayaklarını sürüyerek geçip koridorda yürüdü. Gözleri yapışmıştı, yıkanmak istiyordu. Vagon dayanılmaz ölçüde havasızdı, tuvalet, iç çamaşırı ve tıraş sabunu kokuyordu. Pencereden, üzerleri incecik karla kaplı siyah tepele-

ri, arada bir ortaya çıkan bir kömür ocağını, birbirinin aynı gri kulübe dizilerini, maden artıklarıyla, cüruf yığınlarıyla dolu ırmak yatağını, kırmızı güneşe karşı keskin çizgilerle

belirlenmiş tepeler boyu sıralanan ağaçların aldığı mor dantel görünümünü; sonra, tepeye karşı, bir tasfiyehaneden yükselen güneş kadar parlak, kırmızı alev lekesini izledi. Tıraş oldu, dişlerini fırçaladı, elinden geldiğince yüzünü, boynunu yıkadı, saçlarını ayırdı. Çenesi, elmacıkkemikleri çok hoşuna giden köşeli bir görüntü kazanıyordu. "Tertemiz, genç yönetici," dedi kendi kendine, yakasını takar, boyunbağını bağlarken. Gözleriyle aynı renkte boyunbağı takma hilesini ona Annabelle öğretmişti. Annabelle'i düşününce, dudaklarının, sürdüğü kokunun belirsiz ama somut anısıyla tedirgin oldu. Bu düşünceyi hemen sildi kafasından, ıslık çalmaya başladı, giyinen öteki adamların yadırgayacaklarını düşünerek kesti ıslığını, çıkıp sahanlıkta durdu. Güneş şimdi iyice yükselmişti. Tepeler pembeydi, karaydı, kahvaltı için pişiri-

len şeylerin dumanlarının biriktiği yerlerde boşluklar maviydi. Her yer sıra sıra kulübelerle, demir döküm işlikleriyle, kömür ocaklarıyla doluydu. Arada, bir tepeden dizi dizi kulübeler ya da fırınlar topluluğu gökyüzüne fırlıyordu. Dörtyol ağızlarında, darmadağın, kara yüzlü, siyah giysili adamlar duruyordu. Kömür tozuna bulanmış duvarlar, gökyüzünü kapatıyordu. Tren, üzerlerinde çaprazlama kesişen köprülerin altındaki tünellerden, derin yarıklardan geçti. Kondüktör, "Pittsburgh Union İstasyonu," diye bağırdı. Ward, adamın eline çeyrek dolar sıkıştırdı, öteki bir yığın bavulun arasından kendininkini aldı, çevik, sert adımlarla, istasyonun kömür dumanlı soğuk havasını derin derin içine çekerek peronda yürüdü.

Sine-göz (17)

ilkbaharda Yüce Ev'in arka üst kat pencerelerinden karaağaçların tepesinden Halley Kuyrukluyıldızı'nı görebilirdin Mr. Greenleaf takdis sınıfına gidip takdis edileceğini söyledi piskopos geldiğinde sen bir daha sefer Skinny'yle sandal gezintisine çıktığında takdis edilmenin mümkün olmadığını söyledin çünkü kamp yapmaya sandalla gezmeye Halley Kuyrukluyıldızı'na Evren'e inanıyordun ve ikinizin birlikte *Baskervillerin Köpeği*'ni okuduğunuz gece çadırın üzerinde yağmurun çıkardığı sese inanıyordun bifteği dışarı ağaca asmıştın köpeğin biri kokusunu almış olmalıydı çünkü çevresinde döndü durdu korkunç uluyarak sen de öylesine korkmuştun ki (ama bunu söylemedin, ne dediğini bilmiyorsun)

kilisede değil Skinny dedi ki eğer hiç vaftiz edilmedinse takdis de edilemezsin sen de gidip Mr. Greenleaf'e söyledin buz gibi durdu artık takdis sınıfına gitmesen iyi olacağını söyledi ondan sonra da Pazar günleri kiliseye git-

men gerekti ama canının istediğine gidebilirdin bazen Protestan Kilisesi'ne bazen Episkopal Kilisesi'ne gittin piskoposun geldiği pazar günü artık Kuyrukluyıldızı göremedin takdis edilen ötekileri gördün saatlerce sürdü çünkü bir sürü küçücük kız da vardı takdis edilen duyabildiğin mırıl mırıl ey Tanrım bu senin çocuğun mırıl mırıl mırıl Tanrım bu senin çocuğun merak ettin sağ olup olmayacağını kuyrukluyıldız bir kez daha göründüğünde

Haber-film 13

Ateş açıldığında ulusal sarayın önündeydim. Telaş içinde koşuşan binlerce kadın, erkek, çocukla birlikte Plaza'yı geçtim, içlerinden çoğu kaçıp kurtulmaya çalışırken yere düştü

YENİ YÜKSEK DAĞLAR BULUNDU

Ah, Jim O'Shea'yı atıverdiler Hint Adacığına
Yerliler, oralardaki, bayıldılar saçlarına
Bayıldılar onun İrlandalı gülücüğüne

SANATTA KARMAŞA

HAYDUTLAR VAHŞİ DAĞLARDA GÜVENLİK İÇİNDE

Görevinden atılan Başkan'ın yerine General Huerta'nın geçici Meksika Başkanlığına seçilmesinin şansız, mantıksız, garip bir durum olduğunu düşünüyor Washginton

KENTTEKİ KORKU AĞINDAN ÜÇ KİŞİ KAÇTI

Otelin şekerine kum karıştırdı yazar Amerika'ya sürgün olarak geldiğini ama yalnızca sefalet bulduğunu söyledi

ESKİ ÇİN İMPARATORİÇESİ LUNG YU YASAK KENT'TEKİ SARAYINDA ÖLDÜ

la cucaracha la cucaracha
Ya no quiere caminar
Porque no tiene
porque no tiene
Marijuana que fumar

CUMHURİYETİ ÖRGÜTLERKEN İŞÇİ SINIFININ İHMAL EDİLMESİ BİR AYAKLANMAYA DAHA YOL AÇABİLİR

ALTI YÜZ AMERİKALI BAŞKENTTEN KAÇTI

Yüzüklerin olacak parmaklarında
Zillerin olacak ayaklarında
Fillerin olacak üzerine bineceğin
Benim küçük İrlanda gülüm
Haydi gel prensine bir dahaki Saint Patrick günü
Oluver Mrs. Mumbo Jumbo Jijibhoy Jay O'Shea

Eleanor Stoddard

Küçükken her şeyden nefret ederdi. İriyarı, kızıl saçlı, sakal, bayat pipo tütünü kokan babasından nefret ederdi. Mezbahada çalışırdı babası, giysilerinde pis hayvan kokusuyla eve gelir, koyunların, öküzlerin, domuzların insanların kesilmesi üzerine kanlı fıkralar anlatırdı. Eleanor kan kokusundan, görüntüsünden nefret ederdi. Akşamları rüyalarında annesiyle Oak Park'ta büyük, temiz, beyaz bir evde yaşadığını görürdü. Kışın yerlerde kar olduğu zamanlar, masaya beyaz keten örtü sererken, üzerine parlak, beyaz gümüşten çatal bıçak, beyaz çiçekler, bir sosyete hanım olan beyaz giy-

siler içindeki annesinin önüne bembeyaz tavuk eti koyarken görürdü. Ama sonra, ansızın küçücük bir kırmızı leke ortaya çıkardı, masada büyürdü, büyürdü, annesi çaresizlik içinde ellerini oraya buraya savurur, Eleanor onu süpürüp atmaya uğraşır, ama o büyüyüp bir kan lekesi, tüm masaya yayılan, kanlı bir kuyuya dönüşen kan birikintisi olur, Eleanor burnunda mezbaha kokusuyla bağırarak uyanırdı bu karabasandan.

On altı yaşında lisedeyken Isabelle adındaki kızla birlikte erkek eli değerse kendilerini öldüreceklerine ant içtiler. Ama o sonbahar kız arkadaşı kızıl hastalığının ardından zatürreeye yakalanarak öldü.

Eleanor'un sevdiği bir başka kişi de İngilizce öğretmeni Miss Oliphant'tı. Miss Oliphant İngiltere'de doğmuştu. Anasıyla babası o on yaşlarında bir kızken Chicago'ya gelmişlerdi. İngiliz diline büyük tutkuyla bağlıydı, öğrencilerinin açık "a" sesi çıkarmaları için uğraşır, 19. yüzyıl ortalarında yaşamış İngiliz kadın edebiyatçısı olduğunu, Floransa üzerine çok hoş şeyler yazdığını ileri sürdüğü belli bir Miss Oliphant'la

uzaktan akrabalığı yüzünden İngiliz edebiyatıyla ilgili konularda kendini tam yetkili sayardı. Arada bir umut veren öğrencilerini, daha iyi ailelerin çocukları gibi gözükenleri, uykulu bir mavi İran kedisiyle ve bir şakrakkuşuyla yapayalnız yaşadığı apartman katına çaya çağırırdı. Onlara Goldsmith'i, Doktor Johnson'un özlü sözlerini, Keats'i, Corcordium'u, böylesine genç ölmesinin ne korkunç olduğunu, Tennyson'u, onun kadınlara nasıl kaba davrandığını, Bakanlıklar Caddesi'ndeki muhafızları nasıl değiştirdiklerini, 8. Henry'nin Hampton Court'ta ektirdiği şaraplık üzümleri, karayazgılı İskoç Kraliçesi Mary'yi anlatırdı. Miss Oliphant'ın anasıyla babası Katolik'ti, Stuart'ların, İngiliz tahtının gerçek mirasçıları olduğuna inanıyorlardı. Kralın şerefine içerlerken şarap bardaklarını su testisinin üzerinden geçirirlerdi. Bu anlatılanlar, kızlarda, oğlanlarda büyük coşkular uyandırır, en çok coşkuya da Eleanor'la Isabelle kapılır, Miss Oliphant onlara kompozisyon dersinde yüksek notlar verir, kitap okumaya yöneltirdi. Eleanor, ondan çok hoşlanır, dersine büyük ilgi gösterirdi. Onun ağzından dökülen yalnızca "İngiliz Yazınının Büyük Anıtları," "Kuledeki Küçük Prenses" ya da "Saint George ve Merrie England" gibi cümleler bile belkemiğinde küçük ürpertiler hissetmesine neden olurdu. Isaballe öldüğünde Miss Oliphant bu konuda çok sevecen davrandı, onu tek başına çaya çağırdı, *temiz*, canlı bir sesle *Lycidas*'ı okudu, eve gittiğinde de *Adonais*'i okumasını söyledi. Kendisi okuyamayacaktı, çünkü böyle bir şey yaparsa sinirlerinin bozulacağını biliyordu. Sonra, bir küçük kızken en iyi arkadaşı olan kızı anlattı, İrlandalı, kızıl saçlı, Crown Darby porselenleri kadar ak teni olan bir kızdı, şekerim, nasıl Hindistan'a gitmişti, orada ateşlenip ölmüştü, nasıl Miss Oliphant bu acıyla yaşamayacağını düşünmüştü, Crown Darby porselenleri de nasıl keşfedilmişti, onu bulan son meteliğine kadar tüm parasını nasıl bu yetkin porselenin bulunmasına harcamıştı, son bir öğe olarak altın gerekmişti, onlar da neredeyse açlıktan ölüyor-

lardı, karısının nişan yüzüğünden başka şeyleri kalmamıştı, nasıl da ocaktaki ateşi söndürmemek için iskemlelerini, masalarını yakmışlardı ve sonunda Kral Ailesi'nin kullandığı o güzelim porseleni keşfetmişti.

Eleanor'u, Sanat Enstitüsü'nde derslere devam etmesi için yüreklendiren Miss Oliphant oldu. Duvarlarında Rossetti'nin, Burne-Jones'un resimlerinin kopyaları asılıydı, Eleanor'a, Raffaello öncesi sanatı anlatırdı. Ona sanatın fildişi beyazı, çok saf, soylu, uzak, hüzün dolu bir şey olduğunu hissettirirdi.

Annesi habis anemiden öldüğünde Eleanor on sekiz yaşında, incecik bir kızdı, gündüzleri Loop'ta bir dantelacıda çalışıyor, akşamları Sanat Enstitüsü'nde ticari sanat dersleri okuyordu. Cenazeden sonra eve gidip eşyalarını topladı, Moody Pansiyon'a taşındı. Babasını görmeye hemen hemen hiç gitmiyordu. Bazen babası telefon ederse elinden geldiğince konuşmaktan kaçınıyordu. Onu unutmak istiyordu.

Dantelacıda seviliyordu çünkü çok ince davranışları vardı, mağazanın sahibi yaşlı Mrs. Lang'ın dediği gibi oraya "tanımlanması zor bir şık hava" veriyordu, ama ona yalnızca on dolar ödüyorlar, bunun da beşi kiraya gidiyordu. Çok yemek yemezdi, ama pansiyonun yemekleri öyle kötüydü, öteki kızlarla birlikte oturmaktan öyle nefret ediyordu ki, kimi zaman odasında içmek için fazladan bir şişe süt alması gerekir, bazı haftalar, kaleme, resim kâğıdına ayıracak parasının kalmadığını görür, babasını görmeye gitmek, ondan birkaç dolar istemek zorunda kalırdı. Babası bu parayı seve seve verir, bu da, onun babasından her zamankinden çok nefret etmesine yol açardı.

Akşamları sığındığı küçük, bayağı, içinde çirkin yatak örtüleri, çirkin demir karyola bulunan odasında, aşağıdaki ortak oturma salonundan gelen dua seslerini dinleyerek halk kütüphanesinden almış olduğu Ruskin ve Peter'i okurdu. Bazen kitabı dizlerine bırakır, pansiyonda istediği gibi kul-

lanmasına izin verilen tek şey olan solgun kırmızı ışıklı elektrik ampulüne bakarak gece boyu otururdu.

Ne zaman parasını artırmalarını istese Mrs. Lang, "Ama niçin, yakında evlenip benden ayrılırsın, şekerim. Senin gibi bir kız, tanımlanamaz şıklığı olan biri uzun süre yalnız kalmaz, evlendikten sonra da paraya gerek duymazsın," diyordu.

Pazar günleri genellikle trene binip teyzesinin oturduğu Puliman'a gidiyordu. Betty Teyze, sessiz, ev kadını tipinde ufak tefek bir kadındı. Eleanor'un tüm garipliklerine genç kız hevesleri gözüyle bakar, ona koca olabilecek uygun bir delikanlı arar dururdu. Kocası Joe Enişte, bir değirmende ustabaşıydı. Yıllarca değirmende çalışmak onu duvar gibi sağır yapmıştı. Oysa gerçekte, değirmendeyken söylenenlerin hepsini çok iyi duyabildiğini ileri sürüyordu. Eğer mevsim yazsa, pazar günlerini marul, yıldızçiçeği yetiştirmekte uzmanlaştığı bahçesini çapalamakla geçirirdi. Kışın ya da kötü havalarda, ön odada oturur, *Demiryolu İşçisinin Dergisi*'ni okurdu. Betty Teyze, *Ev Hanımları Dergisi*'nden tariflerini bulduğu, büyük emeklerle hazırlanan yemekler pişirir, yemek masasındaki çiçekleri düzenlemesini de Eleanor'dan isterlerdi. Yemekten sonra Betty Teyze bulaşıkları yıkar, o kurular, yaşlılar öğle uykularını uyurlarken de *Chicago Tribune*'un sosyete bölümünü okurdu ön odada. Akşam yemeğinden sonra hava iyiyse, yaşlılar da onunla birlikte istasyona yürüyüp trene bindirir, Betty Teyze onun gibi sevimli bir kızın büyük kentte tek başına yaşamasının son derece utanç verici şey olduğunu söylerdi. Eleanor pırıl pırıl, acı bir gülümsemeyle, korkmadığını söylerdi.

Pazar akşamları eve dönerken bindiği vagonlar, kırlarda, tepelerde, açık havada geçirilmiş bir gün yüzünden yapış yapış olmuş pislik içinde, güneş yanığı delikanlılarla, kızlarla tıklım tıklım dolu olurdu. Eleanor nefret ederdi onlardan, yanlarında avaz avaz bağıran yaramaz çocuklarıyla, pis pis

sarmısak, şarap kokan İtalyanlardan; uzun bir öğleden sonrayı salt bira içmekle geçirmiş kırmızı suratlı Almanlardan; tahta gibi suratları, mavi alkolik gözleriyle kendisine bakan sarhoş Finli, İsveçli işçilerden nefret ederdi. Bazen adamın biri onunla konuşmaya kalkışır, Eleanor başka vagona geçmek zorunda kalırdı.

Bir keresinde vagon çok kalabalıkken, kıvırcık saçlı bir adam bilinçli olarakgelip ona sürtünmeye başladı, içerisi çok sıkışıktı, adamdan uzaklaşamadı. Bağırarak yardım istememek için kendini zor tutuyordu, bunu yapmamasının tek nedeni de karışıklık çıkarmayı çok bayağı bir şey olarak görmesiydi. Sonunda güçlükle yol açıp istasyonda indiğinde denetleyemediği biçimde başı dönüyordu, eve giderken bir eczanede durup biraz nişadırruhu aldı. Pansiyonun koridorundan hızla geçip hâlâ titreyerek kendi odasına koştu. Midesi bulanıyordu, kızlardan biri onu banyoda kusarken bulunca yüzüne garip garip baktı. Böyle zamanlarda kendini çok mutsuz hissediyor, intihar etmeyi düşünüyordu. Aybaşı olduğunda da çok sancı çekiyor, her ay en az bir gün yatakta kalması gerekiyordu. Genellikle de bir hafta hasta gibi dolaşıyordu.

Bir sonbahar günü, Mrs. Lang'a telefon ederek hastalandığını, yatması gerektiğini söyledi. Odasına dönüp yatarak *Komola*'yı okudu. Moody Pansiyon'un kitaplığında bulunan George Eliot'un toplu eserlerini de okurdu. Temizlikçi kadın yatağını düzeltmek için kapıyı açtığında, "Hastayım . . . Ben burasını temizlerim, Mrs. Koontz," dedi. Öğleden sonra acıktı, çarşafları buruş buruştu. Mrs. Lang'a, kımıldayamayacak kadar hasta olduğunu söyledikten sonra dışarı çıkabilecek durumda olduğu için utanmasına karşın bir dakika daha bu odada kalırsa boğulacağını sandı, özenle giyindi, kendini biraz da hırsız gibi hissederek aşağı indi. "Demek pek de öyle hasta değilsin," dedi yönetici hanım salonda önünden geçerken. "Biraz hava alma gereği duydum yalnızca." Kapıdan çıkarken Mrs. Biggs'in "Sizin adınıza pek hoş

bir şey değil," diye söylendiğini işitti. Mrs. Biggs, sanat okulunda öğrenci olduğu için Eleanor'dan çok kuşkulanıyordu.

Kendini yine çok güçsüz hissederek bir eczaneye girip suya karıştırılmış nişadırruhu içti. Sonra, tramvayla Grant Park'a gitti. Çok güçlü bir kuzeybatı rüzgârı kum taneciklerini, kâğıtları göl kıyısı boyunca döndürerek savuruyordu.

Sanat Enstitüsü'ne girip yukarı Stickney Odası'na çıkarak Whistler'in resimlerine bakmak istiyordu. Chicago'da en çok sevdiği yer, dünyada en çok sevdiği yer Sanat Enstitüsü'ydü. Tedirgin eden adamlardan uzak sessizliğini, resimlerden gelen hoş vernik kokusunu seviyordu, kalabalığın içeri dolup orasını korkunçlaştırdığı pazar günleri dışında. Bugün, iyi giyimli, gri tilki kürkü yakalık takmış, tüylü gri küçük şapka giymiş bir kızdan başka Stickney Odası'nda hiç kimse yoktu. Kız, gözlerini dikmiş Manet'nin bir portresine bakıyordu. Eleanor onunla epey ilgilenmişti, onun baktığı resimden çok Whistler'e bakıyormuş gibi yaptı. Her fırsatta

kızı inceliyordu. Birden kendisinin de kızın yanında durup Manet'nin portresine bakmakta olduğunu fark etti. Ansızın gözleri birleşti. Öteki kızın açık kahverengi, birbirinden ayrık, badem gözleri vardı.

Sanki birinin karşı çıkmasını istiyormuş gibi kavgacı bir tavırla, "Bence dünyanın en iyi ressamı," dedi.

Eleanor sesinin titremesini engellemeye çalışarak, "Bence de çok iyi bir ressam," dedi. "Bu resmi severim."

"Biliyorsun, bunu Manet yapmadı, bu Fantin-Latour'un resmi," dedi öteki.

"Ah, evet, elbette," dedi Eleanor.

Bir duraksama oldu. Bu işin burada bittiğinden korkuyordu, ama öteki kız, "Başka hangi resimleri seviyorsunuz?" diye sordu.

Eleanor dikkatle Whistler'e baktı, sonra usulca, "Whistler ve Corot'yu severim," dedi.

"Ben de, ama en çok Millet'yi severim. Çizgileri öylesine yuvarlaktır, sıcaktır ki . . . Hiç Barbizon'a gittiniz mi?"

"Hayır, ama çok isterdim." Bir duraksama daha oldu. "Ama bence Millet biraz bayağı, siz öyle düşünmüyor musunuz?" demek yürekliliğini gösterdi Eleanor.

"Şu taşbasması dua törenini mi söylemek istiyorsunuz? Evet, resimde dinsel duyguları çok bayağı buluyorum, tiksiniyorum, ya siz?"

Eleanor buna ne karşılık vereceğini bilemedi, başını sallayıp, "Ben Whistler'i severim, ona bakarken pencereye çevirsem gözlerimi her şey onun resimleri gibi pastel renklerde görünür bana," dedi.

El çantasındaki küçük saate bakmakta olan kız, "Aklıma bir şey geldi," dedi. "Saat altıya kadar eve gitmem gerekmiyor. Niçin benimle gelip bir çay içmiyorsunuz? Çok iyi çay bulabileceğimiz bir yer biliyorum, küçük bir Alman pastanesi. Saat altıya kadar dışarıda kalabilirim, uzun uzun çene çalabiliriz. Sizi çağırmamı göreneklere ters bulmuyorsunuz de-

ğil mi? Ben görenekleri sevmem, ya siz? Chicago'dan siz de nefret etmiyor musunuz?"

Evet, Eleanor Chicago'dan nefret ediyordu, geleneklere göreneklere bağlı kişilerden, her şeyden nefret ediyordu. Pastaneye gidip çay içtiler. Adı Eveline Hutchins olan griler içindeki öteki kız çayına limon koydu. Eleanor, boyuna gevezelik edip kızı güldürdü. Babasının Floransa'da ressam olduğunu, küçüklüğünden beri onu görmediğini açıklarken buldu kendini. Annesiyle babası boşanmışlar, annesi Armour ve Ortakları'yla ilişkisi olan bir işadamıyla yeniden evlenmiş, şimdiyse ölmüştü. Yalnızca Lake Forest'te birkaç yakını vardı. Sanat Enstitüsü'nde öğrenciydi, ama bu okulu bırakmayı düşünüyordu, çünkü öğretmenlerden hoşlanmıyordu. Chicago'da yaşamak ona göre çok korkunçtu. Doğu'ya gitmeyi istiyordu.

Eveline Hutchins, "Niçin Floransa'ya gidip babanla oturmuyorsun?" diye sordu.

"Evet, yapabilirim bunu bir gün, zamanı geldiğinde," dedi Eleanor.

"Ah, ne yazık ki ben hiçbir zaman zengin olamayacağım," dedi Eveline. "Babam rahip . . . Floransa'ya birlikte gidelim Eleanor, babana uğrayalım. Bir kez oraya varırsak artık bizi sokağa atamaz."

"Bir gün bu yolculuğu yapmayı çok istiyorum."

"Benim eve gitme zamanım geldi. Şey, nerede oturuyorsun? Yarın öğleden sonra buluşup tüm resimlere birlikte bakalım."

"Ne yazık ki yarın işim olacak."

"Peki, belki bir gece bize yemeğe gelirsin. Anneme, seni ne zaman çağırabileceğimizi soracağım. Konuşabileceğin bir kıza rastlamak öyle pek sık olan şeylerden değil. Biz Drexel Bulvarı'nda oturuyoruz, işte kartım. Sana yazarım, geleceğine söz ver, olmaz mı?"

"Seve seve, ama saat yediden önce olmasın . . . gördüğün gibi bir işim var, her gün yediye kadar orada bulun-

mam gerekli, pazar günleri dışında. O günler yakınlarımı görmeye giderim . . ."

"Lake Forest'e mi?"

"Evet . . . Kentte olduğum sıralarda bir tür YMCA olan Moody Pansiyon'da kalıyorum. Bayağı denilebilecek bir yer, ama şimdilik bana uygun geliyor . . . Adresi bu karta yazacağım." Kart Mrs. Lang'ındı. "İthal Malı Dantelalar, El İşlemesi Kumaşlar." Eleanor üzerine kendi adresini yazdı, öteki yüzü karaladı, Eveline'e verdi.

"Bu çok hoş bir şey," dedi. "Hemen bu gece sana kart atacağım, geleceğine söz veriyorsun, değil mi?"

Eleanor, onun tramvaya binmesini izledi, sonra yavaşça caddede yürümeye başladı. Hastalığını tümden unutmuştu, ama şimdi öteki kız gidip sokakların rüzgârlı akşam koşuşması içinde yoluna koyulmuşken, kendini hayal kırıklığı içinde, çok kötü giyimli, yapayalnız hissediyordu.

Eleanor, Eveline Hutchins aracılığıyla bir sürü arkadaş edindi. Onlara ilk gittiğinde pek bir şeye dikkat edemeyecek kadar ürküntü içindeydi, ama daha sonra, özellikle de hepsinin kendisini ilginç, seçkin bir kız olarak gördüklerini anlayınca yanlarında kendini daha rahat hissetti. Doktor ve Mrs. Hutchins'in iki kızları, başka kentte üniversitede okuyan bir oğulları vardı. Dr. Hutchins, Unitarian papazıydı, çok açık düşünceliydi. Mrs. Hutchins, herkesin büyük yetenek belirtisi olarak gördüğü suluboya çiçek resimleri yapıyordu. En büyük kızları Grace Doğu'da Vassar'da okuyor, edebiyata karşı büyük eğilimi olduğu düşünülüyordu. Oğulları Harvard'da lisansüstü Yunanca derslerine devam ediyor, Eveline de burada, Kuzeybatı Üniversitesi'nde en ilginç derslere katılıyordu. Dr. Hutchins, yumuşak sesli, geniş, düzgün, pembe yüzlü, büyük, düzgün, beyaz, ölü gibi elleri olan bir adamdı. Hutchins'ler gelecek yıl Dr. Hutchins'in bir yıllık yurtdışı iznini kullanarak hep birlikte dışarı gitmeyi tasarlıyorlardı. Eleanor daha önce hiç bu tür konuşmalara tanık olmamıştı, içi ürperiyordu.

Sonra bir akşam Eveline, onu Mrs. Shuster'in evine götürdü. "Evde Mrs. Shuster'den hiç söz etme, olmaz mı?" dedi trende giderlerken. "Mr. Shuster resim satıcısıdır, babam onların biraz aşırı bohem olduklarını düşünüyor . . . Bunun nedeni de Mrs. Annie Shuster'in bir akşam bize yemeğe geldiğinde durmadan sigara içmesi . . . Onlara Auditorium'da konsere gideceğimizi söyledim."

Eleanor kendine yeni bir giysi dikmişti, çok yalın, üzerinde çok az yeşil olan beyaz bir giysiydi bu, tam anlamıyla gece için değilse de hemen her yerde giyilecek türden bir şeydi. Tıknaz, ufak tefek, kızıl saçlı, sekerek yürüyen bir kadın olan Mrs. Annie Shuster girişte onların paltolarını çıkarmalarına yardım ederken giysisinin çok güzel olduğunu söyledi coşkuyla.

"Ah, evet, çok güzel," dedi Eveline. "Gerçekten de bu gece kraliçeler gibi güzelsin, Eleanor."

"Bahse girerim bu giysi bu kentte yapılmamıştır . . . Bana Paris'tenmiş gibi geliyor," dedi Mrs. Shuster.

Eleanor, usulca gülümsedi, biraz kızardı, her zamankinden de güzelleşti.

İki küçük odaya tıka basa doluşmuş bir sürü kişi, sigara dumanı, kahve fincanları, bir çeşit punç kokusu vardı içeri-

de. Mr. Shuster, ak saçlı, gri yüzlü, bedenine göre çok büyük bir başı, yorgun tavırları olan biriydi. İngiliz gibi konuşuyordu. Çevresinde ayakta duran birçok delikanlı vardı, içlerinden biriyle Sanat Enstitüsü'nde okurken şöyle bir tanışmıştı Eleanor. Adı Eric Egstrom'du, ondan hep hoşlanmıştı. Çok açık sarı saçlı, mavi gözlü, küçük kumral bıyıklı bir gençti. Mr. Shuster'in ona önem verdiği belli oluyordu. Eveline onu odada dolaştırdı, herkesle tanıştırdı, hepsine, kimi zaman şaşırtıcı gibi gelen sorular sordu. Hem erkekler, hem kadınlar sigara içiyor, kitaplardan, resimlerden, Eleanor'un adını hiç duymamış olduğu kişilerden söz ediyorlardı. Çevresine bakındı, pek bir şey konuşmadı, portakal rengi abajurların üzerindeki Yunan gölge resimleri, gerçekten çok çirkin olan duvardaki resimler, raflardaki iki dizi sarı kapaklı Fransızca kitap ilgisini çekti, burada çok şey öğrenebileceğini düşündü.

Evde sorarlar korkusuyla Eveline'in Auditorium'a gidip konser programına bakması gerektiğinden erken kalktılar. Eric'le bir başka delikanlı onları evlerine bıraktı. Eveline'i evine götürdükten sonra delikanlılar Eleanor'a nerede oturduğunu sordular, çok pis bir sokakta olduğu için Moody Pansiyon'da demekten nefret ediyordu. Bu yüzden de onlarla birlikte istasyona yürüyüp kendisiyle gelmelerine izin vermeden hızla merdivenleri çıkarak uzaklaştı, böylesine geç bir saatte tek başına dönmekten ödü patlamasına karşın.

Mrs. Lang'ın müşterilerinden çoğu, siyah saçları, ince, oval yüzü, saydam teni nedeniyle Eleanor'un Fransız olduğunu sanıyorlardı. Gerçekten de bir gün Mrs. Lang'ın "hani şu" McCormick'lerden biri olduğundan kuşkulandığı Mrs. McCormick, daha önce kendisiyle ilgilenmiş olan sevimli Fransız kızı sorunca Mrs. Lang'ın aklına bir şey geldi. Bundan sonra artık Eleanor Fransız olacaktı. Berlitz Okulu'na gidebilmesi için onun adına yirmi derslik para yatırdı, Fransızca dersleri alırsa her sabah dokuzla on arası ona izin verebileceğini söyledi. Aralık ve ocak ayları boyunca, haftada üç

kez, pis kokulu alpaka ceket giyen yaşlı bir adamdan Fransızca dersleri aldı, mağazaya gelen alıcılarla konuşurken elinden geldiğince doğal görünmeye çalışarak arada bir ağzından Fransızca tümce kaçırmaya başladı, içerde birileri varken Mrs. Lang onu hep, "Matmazel," diye çağırır oldu.

Eleanor çok çalıştı, akşamları sözlük yardımıyla okumak için Shuster'lerden sarı kaplı kitaplar ödünç aldı, kısa sürede de çocukluğunda Fransız dadıyla büyümüş Eveline'den daha iyi Fransızca öğrendi. Bir gün Berlitz Okulu'nda yeni bir öğretmeni olduğunu gördü. Yaşlı adam zatürreeye yakalanmış, onun yerine genç bir Fransız gelmişti. Keskin, iyice tıraş edilmiş bir çenesi, uzun kirpikli, büyük kahverengi gözleri olan ince bir genç adamdı. Eleanor görür görmez ondan, ince soylu ellerinden, insana uzak duran tavırlarından hoşlandı. Yarım saat içinde dersi unutmuşlar, İngilizce konuşuyorlardı, İngilizceyi gülünç bir vurgulamayla, ama açık seçik konuşuyordu. Eleanor özellikle gırtlaktan çıkardığı "r" seslerini çok beğendi.

Ertesi ders merdivenleri çıkarken aynı delikanlıyı bulup bulamayacağı kuşkusuyla acılar içindeydi. Buldu. Delikanlı ona yaşlı adamın ölmüş olduğunu söyledi. Eleanor üzülmesi gerektiğini düşünüyor, ama yapamıyordu. Delikanlı onun neler hissettiğini anladı, yüzünü yarı güler, yarı ağlar biçimde buruşturarak, "Vae victis," dedi. Sonra kıza Fransa'daki evini, oradaki geleneksel kentsoylu yaşamdan nasıl nefret ettiğini, gençlik, gelecek, gökdelenler, Yirminci Yüzyıl Şirketleri ülkesi olarak gördüğü için Amerika'ya nasıl geldiğini, Chicago'yu ne kadar güzel bulduğunu anlattı. Eleanor hiç kimseden bu tür sözler duymamıştı, ona İrlanda'ya gidip, herkese yaltaklanma yeteneğini kazandıran Blarney Taşı'nı öpmüş olması gerektiğini söyledi. Bunun üzerine delikanlı çok saldırgan bir havaya bürünerek, "Mademoiselle, c'est la pure vérité,"* dedi. Eleanor ona bütünüyle inandığını, onunla ta-

* Küçükhanım, bu gerçeğin ta kendisidir. (ç.n.)

nışmanın çok ilginç olduğunu, arkadaşı Eveline Hutchins'le tanıştırmak istediğini söyledi. Sonra da delikanlı söylevini sürdürerek New Orleans'ta nasıl yaşadığını, bir Fransız gemisiyle kamarot olarak nasıl geldiğini, nasıl bulaşıkçılık, otobüs biletçiliği yaptığını, kabarelerde, daha da kötü yerlerde piyano çaldığını, zencileri nasıl sevdiğini, nasıl ressam olduğunu, stüdyo bulup resim yapmayı ne çok istediğini, ama parası olmadığını anlattı. Bulaşıkçılık, kabareler, zenciler bölümü Eleanor'u biraz ürkütmüştü, ama sanatla ilgilendiğini söylediğinde onu gerçekten Eveline'le tanıştırması gerektiğini düşünüp pazar günü Sanat Enstitüsü önünde buluşmalarını isterken cesaretini toplayarak geleneksel tavırları bir yana bıraktı. Ne olacaktı yani, yersiz kaçacağına sonradan karar verirlerse gitmek zorunda değillerdi.

Eveline büyük bir coşkuya kapılmıştı, ama Fransız erkeklerinin saldığı kötü ün yüzünden Eric Egstrom'u da yanlarına aldılar. Fransız çok geç kalmıştı, hiç gelmeyeceğinden ya da

onu kalabalığın arasında yitirdiklerinden korkmaya başladıkları sıra Eleanor büyük merdivenlerden çıkmakta olduğunu gördü. Adı Maurice Millet'ydi. –hayır, hayır, o ressamla hiçbir ilgisi yoktu– Sanat Enstitüsü'ndeki resimlerin hiçbirine bakmak istemeyerek, hepsinin yakılması gerektiğini düşündüğünü söyleyerek, Eleanor'un daha önce hiç duymamış olduğu kübizm, fütürizm gibi sözcükler kullanarak hepsini şaşkınlıktan dondurdu. Eleanor onun Eveline'le Eric'i müthiş etkilemiş olduğunu hemen anladı, gerçekten de çay içtikleri sürece onun ağzının içine bakıp Eleanor'u tümden unuttular. Eveline Maurice'i evine çağırdı, hep birlikte Drexel Bulvarı'nda yemeğe gittiler, orada Maurice, Doktor ve Mrs. Hutchins'e çok incelikli davrandı, daha sonra da Shuster'lere gittiler. Oradan hep birlikte çıktıklarında Maurice onların katlanılmaz insanlar olduklarını, duvarlarına da iğrenç resimler astıklarını söyledi, "Toutça c'est affreusement pompier,"* dedi. Eleanor şaşkınlıktan neredeyse dilini yutmuştu, ama Eveline'le Eric onu çok iyi anladıklarını, onların sanattan, eşeğin hoşaftan anladığı kadar anladıklarını söylemek istediğini belirttiler, buna da hep birlikte kahkahalarla güldüler.

Ondan sonraki görüşmelerinde Eveline, Maurice'e çılgınca âşık olduğunu açıkladı, ikisi birlikte uzun uzun ağlayıp ne olursa olsun o güzelim arkadaşlıklarının bunu da kaldıracağını söylediler. Drexel Bulvarı'nda, Eveline'in üst kattaki odasındaydılar. Şöminenin üzerinde Eveline'in aklından yapmaya çalıştığı Maurice'in pastel bir portresi vardı. Yatağın üzerinde, birbirlerine iyice sokulup sarılarak büyük bir ciddiyet içinde kendilerinden konuştular. Eleanor ona erkekler konusundaki duygularını anlattı. Eveline pek de benzer duygular içinde değildi, ama o güzelim arkadaşlıklarını hiçbir şey bozamazdı, birbirlerine her zaman her şeyi anlatacaklardı.

---

* Bütün bunlar korkunç, çirkin, geri. (ç.n.)

O sıralarda Eric, Marshall Field'de iç dekorasyon işi buldu, haftada elli dolar kazanıyordu. Kuzeye bakan, North Clark Caddesi'ne çıkan bir yan sokakta güzel bir stüdyo tutu, Maurice de onunla oturmaya başladı. Kızlar da sık sık oraya gider, bir sürü arkadaşlarıyla Rus tipi bardaklarda çay, bazen de Virginia Dare şarabı içer oldular, artık Shuster'lere gitmelerine gerek kalmamıştı. Eleanor boyuna Eveline'le yalnız kalıp konuşmak istiyordu. Maurice'in Eveline'i onun

adamı sevdiği gibi sevmediği gerçeği Eveline'i çok mutsuz ediyordu, ama Maurice'le Eric birlikte tam anlamıyla mutlu görünüyorlardı. Aynı yatakta yatıyor, hep birlikte oluyorlardı. Eleanor bazen onlar hakkında kuşkulara kapılıyordu, ama kadınlara canavarca davranmayan delikanlılarla birlikte olmak çok hoştu. Operalara, konserlere, sergilere hep birlikte gittiler –biletleri alan, lokantada yediklerinde hesabı ödeyen hep ya Eric'ti ya Eveline– ve Eleanor hayatı boyunca hiç olmadığı kadar güzel geçirdi o birkaç ay günlerini. Artık Puliman'a hiç gitmiyordu, Hutchins'ler yurtdışından döner

dönmez Eveline'le stüdyo tutmak istiyorlardı. Her geçen günün haziran ayını biraz daha yaklaştırdığı, sonra Eveline'i yitireceği, korkunç, tozlu, kumlu, ter kokulu Chicago yazını tek başına göğüsleyeceği düşüncesi kimi zaman Eleanor'a acı veriyordu, ama Eric, Marshall Field'de kendi bölümünde ona bir iş bulmaya çalışıyor, akşamları Eveline'le birlikte üniversitede iç dekorasyon kurslarını izliyorlar, bütün bunlar da bekleyecek bir şeyleri olmasını sağlıyordu.

Maurice, uçuk kirli sarılarla, morlarla, uzun kirpikli, iri parlak gözlü, uzun yüzlü oğlan resimleri, oğlan çocuğu görünümünde uzun yüzlü kızlar, iri parlak gözlü Rus kurt köpekleri yapıyor, arkalarında hep birkaç çatı ya da beyaz bir gökdelenle beyaz bulut yığınları oluyor, Eveline'le Eleanor onun Berlitz'de öğretmenlik yapmasının çok acı bir şey olduğunu düşünüyorlardı.

Eveline'in Avrupa yolculuğuna çıkmasından bir gün önce Egstrom'un evinde bir eğlence düzenlediler. Maurice'in resimleri tüm duvarları kaplıyordu, hepsi çok mutlu, üzgün, coşkulu, acılıydı. Sonra Egstrom içeri girip patronuna Eleanor'dan söz ettiğini, onun nasıl Fransızca bildiğini, resim çalıştığını, çok güzel olduğunu, yani her şeyi anlattığını, Spotmann'ın yarın öğlen Eleanor'u görmek istediğini, eğer işi olursa haftada yirmi beş dolar kazanacağını söyledi. Maurice'in resimlerini görmek için de yaşlı bir hanım gelmişti, birini satın almayı düşünüyordu. Çok sevindiler, çok şarap içtiler, böylece de sonunda hoşça kal demek zamanı geldiğinde umduğu gibi geride kaldığı için yalnızlık duyan Eleanor değil, hepsinden ayrıldığı için yalnızlık çeken Eveline oldu.

Ertesi akşam Eleanor, Hutchins'leri New York'a uğurladığında bavullarının üzerinde buharlı Baltic gemisinin etiketlerini, doğuya, yurtdışına gittikleri için pırıl pırıl parlayan gözlerini gördükten, kömür dumanı kokusunu, tren zillerinin çalışını, ivecen ayak seslerini duyduktan sonra platformda tek başına yürürken yumruklarını sıktı, sivri tırnaklarını

avuçlarına batırdı, kendi kendine yineledi: "Ben de gideceğim; bu yalnızca zaman sorunu: ben de gideceğim."

Sine-göz (18)

çok çağdaş görünümlü şık bir hanımdı bulteryer* köpeklere bayılırdı Kral Edward'a benzerliğiyle ünlü bir de erkek arkadaşı vardı

çok çağdaş görünümlü şık bir hanımefendiydi koridorda beyaz zambaklar vardı Hayır şekerim odanın içinde onların kokularına dayanamam bulteryer köpekleri ısırdı satıcıları küçük gazeteci çocuğu Hayır şekerim seçkin kişileri ısırmazlar tepesine çıkıyorlar Billy'nin arkadaşlarının

hep birlikte gittik dört atlı arabada arkadaki adam uzun bir boru çaldı burası Dick Whittington'un durduğu yer kedisiyle çanlarıyla içleri yemek dolu koca sepetler kadının gri gözleri vardı çok da iyi davrandı arkadaşının küçük oğluna iğrenmesine karşın düpedüz iğrenmesine karşın çocuklardan Kral Edward'a benzerliğiyle ünlü erkek arkadaşı ne onlara katlanabiliyordu ne de bulteryer köpeklerine kadın sorup duruyordu Niçin ona böyle diyorsun?

sen düşündün Dick Whittington'u Bow'un kocaman çanlarını, üç kez Londra Belediye Başkanı Lord'u kadının gri gözlerinin içine baktın dedin ki Belki de onu ilk kez gördüğümde böyle dediğim için ve kadını sevmedim bulteryer köpeklerini sevmedim dört kişilik arabayı sevmedim ama keşke dedim üç kez Londra Belediye Başkanı Lord kocaman Bow çanlarını çalıverseydi keşke Dick Whittington olsaydım keşke evde olsaydım ama hiç evim olmamıştı arkadaki adam uzun boruyu çaldı

---

* Bulterier (ç.n.)

Eleanor Stoddard

Marshall Field'de çalışmak, Mrs. Lang'la çalışmaktan çok değişikti. Mrs. Lang'ın yanındayken bir tek patronu vardı, ama bu büyük işyerinde o bölümdeki herkes onun üstü gibiydi. Yine de öylesine seçkin bir havası, soğukkanlılığı, pırıl pırıl belirgin, usuldan konuşma biçimi vardı ki onu çok sevmeseler bile iyi geçiniyorlardı. Bölüm başkanları Mrs. Potter'le Mr. Spotmann bile ondan biraz çekiniyorlardı. Sosyete kızı olduğu, gerçekten para kazanmaya gereksinme

duymadığı sözleri dolaşıyordu ortalıkta. Alıcıların evlerini düzenleme konusundaki sorunlarına sevecenlikle yaklaşıyor, Mrs. Potter'e karşı yarı alçakgönüllü, yarı yukardan bakan tavırlar takınıyor, onun giysilerini beğendiğini söylüyordu. Birinci ayın sonunda Mrs. Potter, Mr. Spotmann'a, "Sanırım şu Stoddard bizim için bulunmaz nimet," dedi. Mr. Spotmann da bir yaşlı kadınınki gibi renksiz dudaklarını açmadan, "Ben baştan beri öyle düşünüyordum," dedi.

Eleanor, güneşli bir akşamüzeri, içinde ilk haftalığının bulunduğu zarfla Randolph'a çıktığında çok mutluydu. İnce

dudaklarında öylesine keskin, küçük bir gülümseme vardı ki şapkası uçmasın diye başını eğerek güçlü rüzgârda yürürken birkaç kişi dönüp dönüp baktı. Pırıl pırıl vitrinlere, soluk mavi gökyüzüne, gölün üstündeki şişkin güvercin grisi bulut yığınlarına, lokomotiflerden çıkan beyaz buhar kümelerine bakarak Michigan Caddesi'nden Auditorium'a döndü. Auditorium'un ek yapısındaki derin, kehribar rengi ışıklı salona girip köşedeki hasır masaya oturarak uzun süre tek başına çay içti, tereyağlı kızarmış ekmek yedi, buyurgan, alçak, seçkin, paralı olduğunu belirten sesle garsona siparişler verdi.

Moody Pansiyon'a gitti, eşyalarını topladı, Eleanor Kulüp'e taşındı. Orada bir odaya yedi buçuk dolar ödüyordu, ama ilkinden daha iyi değildi. Oradaki her şey de bir hayır kurumunun gri kokusunu taşıyordu, bu yüzden ertesi hafta yiyecek parası da içinde haftalık on beş dolar verdiği Kuzey Yakası'nda küçük, ev tipi otelde bir odaya taşındı. Böylece de haftada kendisine üç buçuk dolar kaldığından –işinden yalnızca yirmi dolar alıyor, sigorta parası kesilince eline on sekiz buçuk dolar geçiyordu– gidip babasını görmek zorundaydı, işinde yaptığı çıkışlarla, daha da yükselme olasılıklarıyla babasını öylesine etkiledi ki kendisi de yalnızca haftada yirmi dolar kazanıyor olmasına, yakında beş çocuklu, Elsdon Way'de pansiyon işleten bir Mrs. O'Toole'la evlenmeyi tasarlamasına karşın ona haftada beş dolar ödeyeceğine söz verdi.

Eleanor, gelecekte üvey annesini görmeye gitme düşüncesine karşı çıktı, her hafta parayı almak için taa Elsdon Way'e gitmesini bekleyemeyeceğine göre postayla göndereceği konusunda babasına söz verdirdi. Ayrılırken babasını alnından öperek çok mutlu etti. Bu süre içinde de kendi kendine bunun son görüşmeleri olduğunu söylüyordu.

Sonra Otel Ivanhoe'ya döndü, odasına çıktı, beyaz tahta işleri, uçuk sarı üzerine daha koyu sarı çizgili duvar kâğıdı, pencerelerinde tül perdeler, ağır güneşlikler olan küçük odasına bakarak rahat pirinç karyolasına sırtüstü uzandı. Ta-

vanda çatlak vardı, halı da eskiydi, ama küçük gelirleriyle yaşayan birçok yaşlı kişiyle dolu olan bu otel çok seçkin bir yerdi, onlara çok incelikle, anlayışla yardımcı oluyorlardı, hayatında ilk kez kendi evinde gibiydi.

Ertesi ilkbahar, üzerinde tüyleri olan geniş kenarlı bir şapkayla, Salon des Tuileries, Rue de la Paix, müzeler, sergiler, operalar üzerine bir yığın sözcükle dolu olarak Eveline Hutchins Avrupa'dan döndüğünde, Eleanor'un değiştiğini gördü. Olduğundan daha yaşlı görünüyordu, sade ama şık giyiniyordu, yeni bir keskin, acı konuşma biçimi edinmişti. Marshall Field'in iç dekorasyon bölümüne iyice yerleşmişti, çok yakında parasının artmasını bekliyordu, ama bunlardan söz etmedi. Kurslara gitmeyi, Sanat Enstitüsü'ne uğramayı bir yana bırakmış, kendisi gibi Ivanhoe'da oturan, çok varlıklı ama pintiliğiyle ünlü, evde kalmış bir yaşlı kadın olan Eliza Perkins'le dostluğu ilerletmişti.

Döndüğü ilk pazar Eleanor, Eveline'i otelde çaya çağırdı, yaşlı kadınla havasız salonda oturup seçkin bir biçimde fısıl-

daştılar. Eveline, Eric'i, Maurice'i sordu, Eleanor iyi olduklarını sandığını, ama Eric Marshall Field'deki işini yitirdiğinden pek görüşemediklerini söyledi. Onun beklediği kadar iyi biri çıkmadığını anlattı. O ve Maurice durmadan içki içiyorlar, ne idüğü belirsiz kişilerle düşüp kalkıyorlar, Eleanor onları görme olanağını pek bulamıyordu. Her akşam Miss Perkins'le yemek yiyor. Miss Perkins ona çok değer veriyor, giysiler alıyor, parkta arabayla gezdiriyor, gerçekten görülmeye değer bir şey olduğunda, Maddern Fiske ya da Guy Bates Post ilginç bir oyunda oynadığında onu tiyatroya götürüyordu. Miss Perkins varlıklı bir bar sahibinin kızıydı, gençliğinde âşık olduğu ve güvenip adına yatırması için para verdiği genç avukat onu aldatmış, başka kızla, hem de Miss Perkins'in paralarını alarak kaçmıştı. Babasının Miss Perkins'e ne kadar para bıraktığını anlamayı becerememişti Eleanor, ama tiyatroda hep en iyi yerden bilet aldığına, pahalı otellerde, lokantalarda yemek yemekten hoşlandığına, ne zaman isterse yarım günlüğüne araba kiraladığına bakılırsa hâlâ çok parası vardı.

Akşam yemeğine Hutchins'lere gitmek için Miss Perkins'ten ayrıldıklarında Eveline dedi ki: "Bak, sana söylüyorum, ne bulduğunu anlamıyorum şu . . . şu kız kurusunda . . . ve ben burada sana milyonlarca şey anlatmak için, sana milyonlarca şey sormak için deli olurken . . . o kız kurusunu işe karıştırman çok kabalıktı."

"Ben ona çok bağlıyım, Eveline. Benim çok değer verdiğim bir dostumla tanışmanın seni ilgilendireceğini düşünmüştüm."

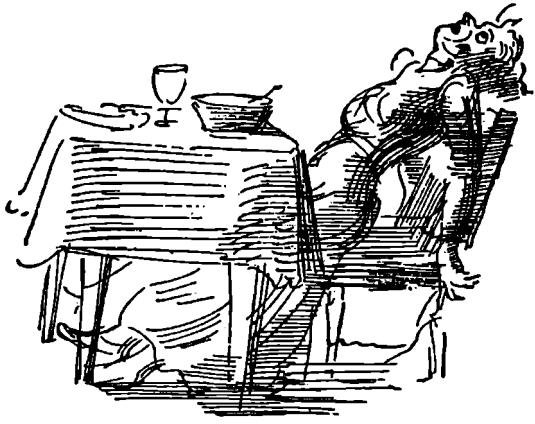
"Ah, elbette, ilgilendirir, şekerim, ama Tanrım, seni anlayamıyorum."

"Davranışlarından, seni çok sevimli bulduğunu sezdim, ama onu bir daha görmek zorunda kalmayacaksın."

Tren istasyonundan Hutchins'lerin evine yürürlerken yine eskisi gibiydiler neredeyse. Eleanor ona Mrs. Potter'le Mr.

Spotmann arasında büyüyen çatışmayı, ikisinin de nasıl onu kendi yanına çekmeye uğraştığını anlatarak Eveline'i güldürdü. Eveline de geri dönerken Kronland'de Salt Lake City'li bir adama deli gibi âşık olduğunu söyledi. Bütün o yabancılardan sonra kendisini çok rahatlattığından söz etti. Eleanor ona şaka yaptı, adamın Mormon olabileceğini belirtti. Eveline gülerek, "Hayır," dedi, "adam yargıçtı, ama evliydi." "Görüyorsun ya," dedi Eleanor, "bal gibi Mormon işte." Ama Eveline öyle olmadığını bildiğini söyledi, karısından boşanırsa onunla hemen evlenirdi. Eleanor boşanmaya inanmadığını anlattı, evin kapısına varmamış olsalardı kavgaya tutuşacaklardı.

O kış Eveline'i pek görmedi. Eveline'in bir sürü sevgilisi vardı, sürekli dışarı çıkıyor, danslı toplantılara gidiyor, Eleanor, pazar günleri sosyete sayfasında onunla ilgili şeyler okuyordu. Çok işi vardı, akşamları Miss Perkins'le tiyatroya bile gidemeyecek kadar yorgun oluyordu. Mrs. Potter'le Mr. Spotmann arasındaki sürtüşme doruğa ulaşmış, yönetim Mrs. Potter'i başka bir bölüme vermiş, Mrs. Potter kendini İspanyol iskemlesine atıvermiş, sinir buhranı geçirmiş, orada, alıcıların önünde hıçkıra hıçkıra ağlamış, Eleanor onu soyunma odasına götürmek zorunda kalmış, bir şeyler koklatmış, oksijenli saçlarını yine koca bir pompadur topuz yapmasına yardım etmiş, belki de öbür binadaki işini daha çok seveceğini söyleyerek onu avutmuştu. Bundan sonra birkaç ay Mr. Spotmann çok iyi huylu biri oldu. Arada bir Eleanor'u öğle yemeğine götürüyor, alıcıların önünde ağlarken Mrs. Potter'in sallanan pompadur topuzuyla alay edip birlikte gülüyorlardı. Eleanor'u varlıklı alıcıların evlerine gönderiyordu, alıcılar da çok seçkin, sevimli biri olduğu için ondan hoşlanıyorlardı, aynı bölümde çalışan diğerleri ondan nefret ediyor, "Yağcının teki," diyorlardı arkasından. Mr. Spotmann, ona komisyonlardan yüzde bile verebileceğini söylüyor, haftalığını yirmi beşe çıkarmaktan söz ediyordu.

Sonra bir gün Eleanor akşam yemeğine yetişemeyecek kadar geç kaldı otele. Yaşlı otel kâtibi, Miss Perkins'in biftekle böbrekli börek yerken kalp krizi geçirdiğini, hemen orada, otelin yemek salonunda öldüğünü, ölüsünün Irving Cenaze Odası'na götürüldüğünü söyleyip haber verilmesi gerekli yakınları olup olmadığını sordu. Eleanor onun para işlerine Corn Exchange Bankası'nın baktığı dışında hiçbir şey bilmiyordu, Mound City'de yeğenleri bulunduğunu sanıyordu ama adlarını bile duymamıştı. Kâtip, ölünün taşınma masrafını, doktor parasını, bir haftalık otel parasını kimin ödeyeceği konusunda kaygılanıyordu, yetkili bir kişi gelip isteyinceye kadar tüm varlığının mühürlenerek saklanacağını söyledi. Miss Perkins'in özellikle otel yönetimini zor durumda bırakmak için öldüğünü sanıyor gibiydi.

Eleanor odasına çıkıp kapısını kilitledi, kendini yatağına attı, biraz ağladı, çünkü Miss Perkins'i seviyordu.

Sonra yüreğini hızla çarptıran bir düşünce belirdi kafasında. Ya Miss Perkins vasiyetnamesinde ona bir servet bırakmışsa? Böyle şeyler oluyordu. Kilise sıralarında onlara yer veren delikanlılar, çantalarını yerden kaldıran arabacılar, yaşlı kadınların servetlerini bıraktıkları kişilerdi.

Gazete başlıklarını görebiliyordu: –

MARSHALL FIELD'DE ÇALIŞAN BİR KIZA MİLYONLAR KALDI

Bütün gece gözüne uyku girmedi, sabah otel kâtibini bulup elinden geleni yapacağını söyledi. Mr. Spotmann'a telefon edip Miss Perkins'in ölümü yüzünden gerçekten bitkin düştüğünü anlatarak bir günlük izin vermesi için kandırdı onu. Sonra Corn Exchange Bankası'na telefon etti, Perkins'lerin parasından ve mülklerinden sorumlu olan Mr. Smith'le konuştu. Adam, mirasçıların ve mal bölüşümünden sonra kalan serveti alacak olanların hakkını korumak için bankanın elinden geleni yapacağı konusunda ona güvence verdi. Vasiyetnamenin Miss Perkins'in kasasında kilitli bulunduğunu, her şeyin yasalara uygun düzenlendiğini söyledi.

Eleanor'un gün boyu yapacak başka işi yoktu, bu yüzden de Eveline'i öğlen yemeğine çağırdı, sonra birlikte Keith'e gittiler. Yaşlı dostu hâlâ ölü kaldırıcıların elindeyken tiyatroya gitmesinin yakışık almadığını düşünüyordu, ama aşırı sinirli, ne yapacağını bilemez durumdaydı. Kafasından bu sarsıntıyı atabilmesi için bir şeyler yapması gerekliydi. Eveline çok anlayışlı davrandı, Hutchins'ler yurtdışına gideli beri birbirlerine hiç böylesine yakın olmamışlardı. Eleanor, umutlarından hiç söz etmedi.

Cenaze töreninde yalnızca, Eleanor, sürekli burnunu çekip haç çıkaran otelin yaşlı İrlandalı oda hizmetçisi, Mr. Smith, Mound City'deki yakınları temsil eden Mr. Sullivan vardı. Eleanor siyahlar giymişti, cenaze kaldırıcı yanına yaklaşıp, "Bağışlayın bayan, ama ne kadar sevimli olduğunuzu, tıpkı bir Bermuda zambağına benzediğinizi söylemekten kendimi alamayacağım," dedi. Tören düşündüğü kadar kötü geçmedi, daha sonra Eleanor, Mr. Smith, akrabaların yatırımlarından sorumlu hukuk bürosunun temsilcisi Mr. Sullivan birlikte mezarlıktan çıkarlarken oldukça neşeliydiler.

Pırıl pırıl bir ekim günüydü, hepsi ekimin yılın en iyi ayı olduğu, papazın son duayı çok iyi okuduğu konusunda birleştiler. Mr. Smith, adının vasiyetnamede geçmesi nedeniyle kendileriyle yemek yemeye gelip gelmeyeceğini sordu, Eleanor'un yüreği hopladı, gözlerini yere indirerek çok sevineceğini söyledi.

Hep birlikte araba tuttular. Mr. Sullivan, ölü kaldırıcılardan, kasvetli düşüncelerden uzaklaşmanın çok hoş bir şey olduğunu söyledi. Yonghe'nin lokantasına gittiler, Eleanor, oteldekilerin davranışlarını, herkesin nasıl da koşuştuğunu anlatarak güldürdü onları, ama yemek seçmesi için listeyi verdiklerinde hiçbir şey yiyemeyeceğini söyledi. Yine de alabalık yahnisini görünce önünde oyalanacak bir şeyler olsun diye azıcık alacağını belirtti. Göründüğü kadarıyla rüzgârlı ekim günü, arabadaki uzun yolculuk hepsini çok acıktırmıştı. Eleanor yemeğini iştahla yedi, alabalıktan sonra bir tabak salatayla bir de şeftali tatlısını bitirdi.

Erkekler sigara içmelerine izin verip vermeyeceğini sordular, Mr. Smith çapkın çapkın bakarak ona da buyurmasını söyledi. Eleanor kızardı, hayır, o hiç içmezdi. Mr. Sullivan sigara içen kadınlara saygı duyamayacağını belirtti. Mr. Smith Chicago'nun en iyi ailelerinin kızlarının içtiğini, baca gibi tüttürmedikleri sürece bunda kötü bir şey olmadığını söyledi. Yemekten sonra sokağın karşısına geçip trenle Mr. Sullivan'ın işyerine gittiler, büyük deri koltuklara oturdular. Mr. Smith'le Mr. Sullivan ağırbaşlı bir görünüşe büründüler. Mr. Smith boğazını temizleyerek, vasiyetnameyi okumaya başladı. Eleanor önce hiçbir şey anlayamadı. Mr. Smith üç milyon dolarlık servetin Florence Crittenton yoldan çıkmış kızlar yuvasına bağışlandığını, biner doların Mound City'deki yeğenlerine bırakıldığını, lokomotif biçiminde elmas yaka iğnesinin ona verileceğini açıklayarak, "Yarın Corn Exchange Bankası'na gelirseniz bunu size vermekten mutlu olacağım, Mrs. Stoddard," dedi.

Eleanor hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Yaşlı dostunun kendisini hatırlamasının Mrs. Stoddard'ı bu denli etkilediğini gören iki adam da çok etkilendiler, ona anlayışla davrandılar, iğneyi almak için ertesi gün uğrayacağına söz vererek oradan ayrılırken Mr. Sullivan en dostça sesiyle, "Mr. Smith, anlıyorsunuz değil mi, Mound City'deki Perkins'lerin haklarını çiğneyen bu vasiyetnameyi bozmaya çalışmak zorunda kalacağım," diyor, Mr. Smith de en dostça sesiyle, "Sanırım öyle Mr. Sullivan, ama pek bir şey başaracağınızı ummayın. Deyim yerindeyse bu, demirden yapılmış, bakırla perçinlenmiş bir belgedir, çünkü ben hazırladım," diye karşılık veriyordu.

Böylece de ertesi gün saat sekizde, Eleanor yine Marshall Field'deki işine gitmek için yola düzülmüştü, yıllarca da orada kaldı. Haftalığı arttı, komisyonlardan yüzde aldı, Mr. Spottmann'la sıkı fıkı oldu, ama adam onunla sevişmeye kalkışmadı, ilişkileri oldukça saygılı bir düzeyde kaldı. Bu, Eleanor için huzur verici bir şeydi, çünkü yöneticilerin, bölüm başkanlarının, yanlarında çalışan genç kızlara sarkıntılık öykülerini duyuyordu. Mobilya bölümündeki Mr. Elwood bu yüzden işinden atılmıştı, Lizzie Dukes'in ondan bir bebek beklediği anlaşılmıştı ama belki de bu, yalnızca Mr. Elwood'un suçu değildi, Lizzie Dukes de pek sağlam pabuca benzemiyordu. Her neyse, Eleanor'a hayatı boyunca, başka kişilerin yeni oturma odalarını, yemek odalarını döşeyecekmiş, uygun perdeler bulacakmış, buralara döşemelik kumaşları, perdeleri uydurmaya çalışacakmış, tikağacından kakmalı çay masası yerine yanlışlıkla Doğu işi porselen köpek gönderilmiş olan, hatta kimi zaman kendi seçtikleri kumaşın desenini daha sonra beğenmeyen öfkeli hanım alıcıları yatıştıracakmış gibi geliyordu.

Bir akşam mağaza kapandığında Eveline Hutchins'in kendisini beklediğini gördü. Ağlamıyordu, ama yüzü ölü gibi solgundu. İki gündür hiçbir şey yemediğini söyleyerek

Eleanor'un kendisiyle Sherman'da ya da başka bir yerde çay içip içmeyeceğini sordu.

Auditorium'un salonuna gittiler, çayla tarçınlı kızarmış ekmek istediler. Eveline Dirk McArthur'la nişanını bozduğunu, kendini öldürmektense iş bulup çalışmaya karar verdiğini anlattı. "Bir daha hiç kimseye âşık olmayacağım, hepsi bu, ama bir şeyler yapmam gerekli. Sen de o havasız mağazada kendini harcıyorsun Eleanor, biliyorsun orada hiçbir zaman neler yapabileceğini gösterme olanağı bulamayacaksın, yalnızca yeteneğini harcıyorsun."

Eleanor oradan ölesiye nefret ettiğini söyledi, ama ne yapabilirdi? "Niçin yıllarca konuştuğumuz şeyi yapmıyoruz . . . Ah, insanlar beni çılgına çeviriyor, eğlenceli ya da ilginç bir şey yapacak yürekliliği hiçbir zaman gösteremiyorlar . . . İnan bana, eğer dekorasyon işine başlarsak bir sürü sipariş alacağız. Sally Emerson döşememiz için yeni evini bize verecek, sonra da yeni akıma uymak için herkes peşimize düşecek . . . İnsanların gerçekten şimdiki korkunç, havasız yerlerde yaşamak istediklerini sanmıyorum, bunun nedeni yalnızca daha iyisini bilmemeleridir."

Eleanor çay bardağını kaldırıp birkaç küçük yudum aldı. Bardağı tutan ufak, beyaz, özenli, uzun tırnaklı elini inceledi. Sonra, "Ama bu işe yatıracak parayı nereden bulacağız? Başlangıç için az da olsa bir para gerekli," dedi.

"Babam bize biraz verecek. Sanırım büyük olasılıkla Sally Emerson da verir, müthiş tatlı bir kadın, sonra ilk komisyonumuz da bir başlangıç olabilir . . . Ah, hadi Eleanor, çok eğleneceğiz."

" 'Hutchins ve Stoddard İç Dekorasyon' " dedi Eleanor, bardağını bırakırken, "ya da belki 'Mrs. Hutchins ve Mrs. Stoddard'. Niçin olmasın şekerim, bence parlak bir düşünce."

"Sence yalnız, Eleanor Stoddard ve Eveline Hutchins' daha iyi değil mi?"

"Neyse, bunu bir yer tutup telefon rehberine yazdıracağımız zaman düşünürüz. Bak şöyle diyelim, Eveline şekerim . . . arkadaşın Mrs. Emerson'un yeni evinin döşenmesini bize vermesini sağlayabilirsen bu işe girişiriz, yoksa başlangıç için iyi bir iş alıncaya kadar bekleriz."

"Peki, biliyorum, verir bize. Şimdi hemen gidip onu görürüm." Eveline'in yanaklarına renk gelmişti. Ayağa kalktı, eğilip Eleanor'u öptü. "Ah, Eleanor, ne tatlısın."

"Dur bir dakika, çayın parasını ödemedik," dedi Eleanor.

Ertesi ay işyeri dayanılmaz gibiydi, alıcıların yakınmaları, her sabah apar topar Ivanhoe'dan çıkış, Mr. Spotmann'a incelikle davranmak, onu güldürecek ufak şakalar bulmaya çalışmak dayanılmazdı. Ivanhoe'daki odası çok küçük, çok dökuntü görünüyordu gözüne. Pencereden içeri dolan yemek kokuları, eski asansörün yağ kokusu çekilmezdi. Birkaç gün telefon edip hasta olduğunu söyledi, sonra odasında da oturamayacağını anlayıp mağazalara, sinemalara girip çıkarak kentte dört döndü; ansızın yorgunluktan bittiğini ayrımsayıp ayıracak parası olmamasına karşın taksi tutmak zorunda kaldı. Arada bir Sanat Enstitüsü'ne bile gitti, ama tüm resimleri ezbere biliyordu, yeniden bakacak sabrı da yoktu. Sonunda Eveline, Mrs. Philip Paine Emerson'u yemek odasında bir yenilik belirtisi bulunmadan yeni evinin beş para etmeyeceğine inandırdı, yerleşik dekoratörlerin isteyeceğinden çok daha az para istedi, Eleanor da haftada kırk dolarlık artışa karşın bile yanlarında çalışmayacağını söylediğinde Mr. Spotmann'ın yüzündeki şaşkınlığı izlemenin tadını çıkardı, bir arkadaşıyla birlikte Lake Forrest'teki yeni Paine Emerson Konağı'nı döşeme işini aldığını açıkladı.

"Peki, şekerim," diye söylendi Mr. Spotmann, köşeli, beyaz ağzından ters ters konuşarak. "Bundan sonraki iş hayatını öldürmek istiyorsan seni durduracak kişi ben olmayacağım, istiyorsan hemen şimdi gidebilirsin. Elbette yılbaşı ikramiyeni geri vereceksin."

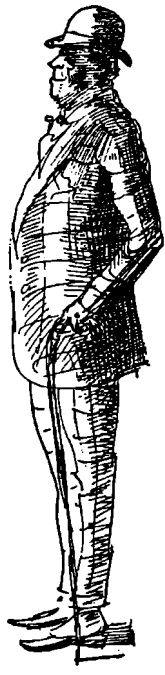
Eleanor'un yüreği hızla çarpmaya başladı, işyerinden gelen gri ışığa, sarı katalog kartlarının durduğu dolaba, dosyadaki mektuplara, uçlarından sarkan küçük kumaş örneklerine baktı. Dış odada daktilo kız Ella Bowen yazı yazmayı kesmişti. Mutlaka onları dinliyordu. Vernik, mobilya cilası, sıcak buhar, insan soluğu kokan havayı içine çekti, "Peki Mr. Spotmann, vereceğim," dedi.

Haftalığını ve sigortanın vermesi gereken parayı alabilmek için gün boyu uğraştı, paranın tutarı konusunda veznedarla uzun bir tartışmaya girişti, bu yüzden de lapa lapa kar yağan sokaklara çıkıp Eveline'e telefon etmek için bir dükkâna girdiğinde öğle sonrasının geç saatleri olmuştu.

Eveline daha şimdiden Chicago Caddesi dolaylarında eski, Victoria tipi bir evin iki katını tutmuştu bile. Kış boyu aşağıdaki sergileme odalarıyla işyerini, üst kattaki kendi oturacakları yeri döşemekle, Sally Emerson'un yemek odasıyla uğraştılar. Arada içki içmesine karşın çok iyi aşçı olan Amelia adında zenci bir hizmetçi tuttular, öğle sonrasının bitiminde sigaralar, kokteyller içtiler, şarapla hafif akşam yemekleri yediler, Sally Emerson ve dostlarıyla çıkarken giymeleri için gece elbiseleri diken dökümtü bir Fransız terzi buldular, taksilerle dolaştılar, gerçekten ilginç bir sürü kişiyle tanıştılar, ilkbaharda, sonunda Philip Paine Emerson Konağı'ndan beş yüz dolarlık bir çek aldıklarında bin dolar borca girmişlerdi ama diledikleri gibi de yaşamışlardı. Yemek odasının biraz aşırı kaçtığı düşünülmüş ama kimileri beğenmiş, birkaç müşteri daha çıkmıştı. Bir sürü dost edinmişlerdi, yine sanatçılarla, kendilerini sigara dumanlı yabancı lokantalara götüren, bol bol çağdaş Fransız resminden, Ortabatı'dan, New York'a gitmekten konuştukları *Daily News* ve *American* dergilerinde yazarlık yapan kişilerle çıkmaya başlamışlardı. Armory Sergisi'ne gidip işyerlerindeki çalışma masasının üzerine astıkları Brancusi'nin *Altın Kuş* resmini aldılar, müşterilerden gelen mektupların, büyük mağazalardan gelen

ödenmemiş faturaların dosyaları arasına *Little Rewiew*, *Şiirler* gibi dergiler sokuşturdular.

Eleanor Tom Curtis adında, yaşlı, kırmızı suratlı, müzik-

ten, şarkıcı kızlardan, içkiden hoşlanan, yıllardır tüm kulüplerin üyesi olan, Mary Garden hayranı bir adamla dolaşmaya başladı. Operada özel locası, bir Stevens-Duryea'sı vardı. Terzilere gitmek, üye olduğu kulüplere başvuran Yahudiler ve ülkeye yeni gelenler için ret oyu vermek, uzman doktorları dolaşmak dışında hiçbir iş yaptığı da yoktu. O daha üniversitede atletken Armour'lar babasının et paketleme şirketini satın almışlar, o gün bu gündür de hiçbir iş edinmemişti. Toplumsal yaşamdan bütünüyle bıktığını ileri sürüyor, kızların dekorasyon işiyle ilgilenmekten hoşlanıyordu. Borsayla yakın ilişki içinde bulunuyor, arada bir satın aldığı hisse senetlerinden birkaçını Eleanor'a veriyordu. Değerleri artarsa

gelir Eleanor'un oluyor, düşerse kendisi zarara giriyordu. Özel hastanede yatan bir karısı vardı, Eleanor'la yalnızca arkadaş kalmayı kararlaştırmışlardı. Bazen akşamları taksiyle eve dönerlerken büyük bir tutkuya kapılır, ama Eleanor onu azarlar, adam ertesi gün yaptığından büyük pişmanlık duyarak kutu kutu beyaz çiçek yollardı.

Eveline'in, yazarlar, ressamlar, benzeri kişilerden yığınla sevgilisi vardı, ama onların hiçbir zaman parası olmazdı, akşamları yemeğe geldiklerinde evdeki tüm yiyecekleri, içecekleri silip süpürürlerdi. İçlerinden biri Freddy Seargeant adında bir tiyatro oyuncusu ve yönetmeniydi, Chicago'da sık sık parasız kalıyordu. Shubert Büroları'nda birçok dostu vardı, büyük tutkusu, Reinhardt'ın *Sumurun*'u gibi, yalnız Maya yerlilerinin öykülerine dayanan bir pandomim sahnelemekti. Maya kalıntılarının birçok resmini çekmiş, Eleanor'la Eveline giysileri, dekorları yapmaya başlamışlardı. Chicago'da sahneye konması için Tom Curtis ya da Paine Emerson'ların para vereceklerini umuyorlardı.

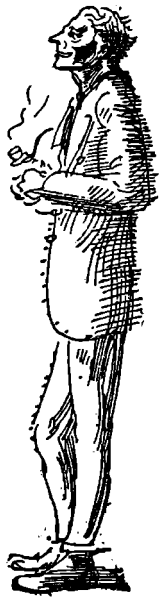
Ana sorun müzikti. Tom Curtis'in okuması için Paris'e gönderdiği genç bir piyanist müziği yazmaya başladı, bir gece de gelip çaldı. Onun için eğlence düzenlemişlerdi. Sally Emerson, daha birçok seçkin kişi geldi, ama Tom Curtis tek bir nota bile duymasına olanak vermeyecek kadar çok kokteyl içti, aşçı Amelia sarhoş olup yemeği rezil etti, Eveline genç piyaniste müziğinin film müziğine benzediğini söyledi, adam çok öfkelendi. Herkes gittikten sonra Freddy Seargeant, Eveline, Eleanor, harabeye dönmüş evde dolaşırken kendilerini gerçekten çok kötü hissediyorlardı. Freddy arasına çok az kır karışmış siyah saçlarını uzun elleriyle bükerek kendini öldüreceğini söyledi, Eleanor'la Eveline kıyasıya kavga ettiler.

"Ama gerçekten de film müziğine benziyordu, niçin söylemeyecekmişim ki?" deyip duruyordu Eveline. Sonra Freddy Seargeant şapkasını aldı, "Siz kadınlar, hayatımı ce-

henneme çeviriyorsunuz," diyerek çıkıp gitti, Eveline ağlamaya başladı, sinir nöbeti geçirdi, Eleanor doktor çağırmak zorunda kaldı.

Ertesi gün, New York'a, Freddy'ye göndermek için elli doları zar zor bir araya getirdiler. Eveline, eşyalarını alıp dekorasyon işinde Eleanor'u yalnız başına bırakarak Drexel Bulvarı'ndaki evine taşındı.

Ertesi ilkbahar Eveline'le Eleanor Batı Yakası'nda bir hurdacıdan yirmi beş dolara almış oldukları birkaç şamdanı

beş yüz dolara sattılar, tam oturmuş kendilerini en çok zorlayan alacaklılarına çek yazarlarken bir telgraf geldi.

SHUBERT YAPIMCILARIYLA ANLAŞMA İMZALADIM YERLİLERİN DÖNÜŞÜNÜ SAHNEYE KOYACAĞIM GİYSİLERİ SİZ YAPAR MISINIZ HAFTADA YÜZ ELLİ İKİNİZ DE HEMEN NEWYORK'A GELMELİSİNİZ BANA TELGRAF ÇEKİN HOTEL DES ARTISTES CENTRAL PARK SOUTH FREDDY

Çantasından bir sigara çıkarıp odada dolaşırken çılgın gibi dumanları püskürten Eveline, "Eleanor, yapmamız gerek bunu," dedi. "Çok oldubittiye gelecek ama Twentieth Century'ye bu akşam gidelim." Eleanor titreyen bir sesle, "Neredeyse öğle oldu bile," dedi. Eveline yanıtlamadan telefon başına geçip istasyonu aradı. O akşam lüks vagonlarında oturmuş Indiana Limanı'ndaki çelik fabrikalarına, sarı dumanlar çıkaran çimento fabrikalarına, dumanları döndürerek savurup kış alacakaranlığında yiten Gray'in ateş saçan fırınlarına bakıyorlardı, ikisi de konuşamıyordu.

Sine-göz (19)

metodist papazın karısı ince uzun bir kadındı piyanoda olgun yitik bir sesle şarkılar söylerdi senin kitapları sevdiğini çiçekler meyveler yetiştirdiğini duymuştu çok da ilgisini çekmiştin çünkü o da bir zamanlar episkopaldi ve güzel şeyler severdi yazdığı öyküleri de bir dergide bastırmıştı kocasından küçüktü sessiz siyah saçlı fare kapanı gibi ağzıyla çenesinde tütünle karışık salya olan kocasından ve kadın ince ak giysiler giyer kokular sürünürdü her şeyin nasıl da zambaklar gibi güzel olduğunu anlatırdı çıngır çıngır bir sesle kıyı boyunca geri döndüğümüzde ay patlayacak bir baloncuk gibi pırıl pırıldı kocaman çamın ardında ona sarılman onu öpmen gerektiğini düşünüyordun ama istemiyordu canın hem bunu göze alamazdın ağır ağır yürürken kumlarda çam iğnelerinde şişmiş patlamaya hazır koskoca bir cıva damlasına dönüşmüş koca ayın altında kadın korkunç hüzünlü konuşuyordu umduğu şeylerden sen de düşündün ah ne kötü diye

kitapları sevdin Gibbon'un *Roma İmparatorluğu'nun Gerilemesi ve Yıkılışı*'nı ve Kaptan Marryat'ın romanla-

rını gitmek istedin denizlere yabancı kentlere Carcassonne'a Marakeş'e İsfahan'a her şeyin güzel olmasını istedin yarı Kızılderili yaşlı Emma'nın kızı olduğu söylenen zenci Martha'yı kucaklayacak öpecek cesaretin olsaydı keşke küçük kızıl saçlı yüzmeyi öğrettiğim Mary'yi öpmek istedim yalnızca cesaretim olsaydı ay kocamanken soluksuz geceler ama Ah Tanrım zambaklar değil

Haber-film 14

BOMBARDIER AVUSTRALYALI'YI DURDURDU

albay Demokratların ulusa sıkıntı getirdiklerini söyledi Huerta boyun eğmez bir terslikle öldüğümde görevimden ayrılacağım ve Meksika'nın yarısı da benimle ölecek diye söylendi hiç alev görünmedi ama kraterden çıkan koca kara buhar hortumu gökyüzünde bir mil yükseldi volkanik küller on üç mil uzaklıktaki Macomber Ovaları'na döküldü

Adamlar karışıklık mı çıkardı? Artık Poker Fişi Yok.

Aşağılarda rıhtımda
Bizim eski Alabama'da
Anacığın var, babacığın var
Şu bizim Ephram'la Sammy de var

PERİ KIZLARI RAVİNİA ÇAYIRLARINDA DANS ETTİ

WILSON İŞ ÇEVRELERİNİN GÖRÜŞÜNÜ ALACAK

bombayı attığını kabullendi kadın polis arkadan içki ısmarladı buğdaya para yatıranlar yitirdi hırsız diye öldürüldü

Mehtaplı bir gecede
Bulabilirsin hepsini
Beklerken
Banjolar çalınırken
Nedir bu hepsinin anlattığı
Nedir bu hepsinin söylediği şarkı

James'in el yazısını tanıyan başkan havai fişeği aldı ve kapsülü çekip çıkardı. Yığınla altın sarısı şekerleme döküldü masaya; sonra kâğıda bakarak Yürütme Kurulu Başkanı şunları okudu: "Bunlardan çok yeme, çünkü annen yersen hasta olacağını söylüyor."

MEKSİKA SULARINDA GÖZCÜLÜĞÜ SÜRDÜRÜYORLAR

Yanıtlıyorlar bir ağızdan
Dönerek sallanarak
İşte güzelim gemi Robert E. Lee
Geliyor pamuğumuzu almaya uzaklardan

ISADORA DUNCAN'IN YENİ MUTLULUĞU

Sürekli sorun yaratan Dünya Sanayi İşçileri üyeleri bu akşamüstü Rosebank Staten Adası'nda Garibaldi'nin doğum gününü kutlama eğlencelerini bastılar, İtalyan bayrağına sövdüler, İtalyan Silahlanma Derneği üyelerini copladılar, yerlerde sürüklediler ve Amerikan bayrağını da çöplüğe atacaklardı eğer

MAYOLARIYLA YARI ÇIPLAK DENİZE GİREN ALTI KIZ KÖTÜ ADAMIN GÖZÜNÜ MORARTTI

Kızılderili dalgıçlar boğulan delikanlının cesedini arıyor. Görgü tanıklarından kimileri kalabalıkta bir kadın gördüklerini söylüyorlar. Kadına bir tuğlayla vuruldu.

Griler giymiş adam ateş etmek için onun eteklerinin arasına saklandı. Üst güverteler ve geminin ıssız yerleri, annelerinin gemiye tek başlarına binmelerine izin vermediği sarhoş genç kızlarla delikanlıların seviştiği tam bir sevgililer cenneti olmuştur.

ORTABATI OYLARI WILSON'IN YAZGISINI BELİRLEYECEK

İŞÇİLER ARASINDAKİ TEDİRGİNLİĞİN NEDENLERİNİ ANLATTI

"Ben, Amerika'ya çıkan İsviçreli bir amiralim," ve polis taksi çağırdı

Görün onları ayaklarını sürürken
Duyun onların ezgisini şarkı söylerken
Düpedüz uludur, dostum
Rıhtımda beklerken
Beklerken
Robert
E.
Lee'yi.

Karayipler İmparatoru

Minör C. Keith öldüğünde tüm gazetelerde resimleri çıktı, gaga burunlu, parlak gözlü, saygıdeğer göbeği, gözlerinin altında tedirgin bir anlatım bulunan bir adamdı.

Minör C. Keith varlıklı birinin oğluydu, para kokusunu seven bir ailede doğdu, o ailenin bireyleri dünyanın öbür ucundan para kokusunu alırlardı.

Dayısı Henry Meiggs'ti, Batı Kıyısı'nda Don Enrique diye bilinirdi. Babasının büyük bir kereste işi vardı, Brooklyn'de emlakçılıkla uğraşırdı:

Küçük Keith hınk demiş babasının burnundan düşmüştü.

Eskiden kırk dokuzlarda altına hücum sırasında San Francisco'ya gelmişti. Don Enrique bir şeyler umarak dağlara çıkmadı, Ölüm Vadisi'nde alkali tozlarını elerken susuzluktan ölmedi. Ötekilere giysi, araç gereç sattı. San Francisco'da kaldı, politikaya oynadı, büyük paralı işlere oynadı boğazına dek batıncaya, apar topar gemiye binip yurtdışına kaçmak zorunda kalıncaya dek.

Bindiği gemi onu Şili'ye götürdü. Şili'de para kokusu alabiliyordu.

Orada kapitalist yanki'ydi.* Santiago'dan Valparaiso'ya demiryolu döşeyecekti. Chincha Adaları'nda deniz kuşu gübresi yığınları vardı. Deniz kuşu gübresinde para kokusu alıyordu Meiggs. Kuş gübrelerinden servet yaptı. Batı Kıyısı'nda en güçlü kişi oldu, bir sürü dolap çevirdi fiyatlar üzerinde, demiryolları üzerinde, orduda, yerel şeflerin politikalarında. Her şey, koskoca poker oyunundaki fişlerdi. Koskoca bir elin ardına tepeleme dolar yığdı.

İnanılmaz büyüklükteki And Demiryolları'na sermaye koydu.

Tomas Guardia, Kosta Rika diktatörü olduğunda Don Enrique'ye mektup yazarak, kendisi için de demiryolu yapmasını istedi.

Meiggs'in, And Dağları'nda işleri vardı, hem 75.000 dolarlık anlaşma için yitirecek zamanı da yoktu, bu yüzden de yeğeni Minör Keith'i gönderdi.

O ailede hiç kimse bir saniyesini boşa geçirmezdi.

Minör Keith, on altı yaşında kendi işini kurmuştu, bir giyim mağazasında yakalıklar, boyunbağları satıyordu.

Ondan sonra kereste ölçümü yaptı, kereste alıp sattı.

Babası, Texas'ta Corpus Christi açıklarındaki Padre Adası'nı satın alınca, Minör Keith'i ondan para çıkarsın diye yolladı.

---

* Amerikalı kapitalist. (ç.n.)

Minör Keith, orada sığır yetiştirmeye, büyük ağlarla balıkçılığa başladı,

ama balıkla sığır yeterince hızla para getirmiyordu

bu yüzden de domuz satın aldı, öküzleri doğradı, etini kaynattı, domuzlara yedirdi, balıkları doğradı domuzlara yedirdi,

ama domuzlar da yeterince hızla para getirmiyordu

böylece de Limon'a gideceğine sevindi.

Limon, Karayipler'deki en kötü hastalık yuvalarından biriydi, orada yerliler bile sıtmadan, sarıhummadan, dizanteriden ölüyordu.

Minör Keith, demiryolu yapımında çalıştıracak işçi tutmak için buharlı John G. Meiggs gemisiyle New Orleans'a gitti. Günde bir dolar artı yemek önerdi, yedi yüz işçi buldu. Kimi William Walker'ın haydutluk yaptığı günlerde bulunmuştu oralarda.

Bu adamlardan aşağı yukarı yirmi beşi sağ kalabildi.

Ötekiler viskiyle haşlanmış leşlerini çürüsün diye bataklıklarda bıraktılar.

Bir başka gemiyle bin beş yüz kişi daha getirdi, onların hepsi öldü, Limon'da yalnızca Jamaika zencilerinin yaşayabileceğini kanıtlamak için.

Minör Keith ölmedi.

1882'de yapımı bitmiş yirmi mil demiryolu vardı, Keith bir milyon dolar içeri girmişti;

demiryolunda taşınacak hiçbir şey yoktu.

Demiryolunun taşıyacağı bir şeyler olsun diye Keith yerlilere muz ektirdi, muzları pazarlamak için de gemiciliğe başlamalıydı;

işte bu Karayipler meyve ticaretinin başlangıcı oldu.

Bu arada da işçiler, viskiden, sıtmadan, sarıhummadan, dizanteriden ölüp duruyordu.

Minör Keith'in üç erkek kardeşi öldü.

Minör Keith ölmedi.

Demiryolları yaptı, perakendeci dükkânları açtı, tüm kıyı boyunca Bluefields'te, Belize'de, Limon'da, kauçuk alıp sattı, vanilya, kaplumbağa kabuğu, saparna alıp sattı, ucuza alabileceği ne bulduysa aldı, pahalı satabileceği ne bulursa sattı.

1898'de Boston Meyve Şirketi'yle birleşerek o gün bu gündür yeryüzündeki en güçlü sanayi birimi olan Birleşik Meyva Şirketi'ni kurdu.

1912'de Orta Amerika Uluslararası Demiryolları'yla şirketini birleştirdi;

tüm bunları muzla yapmıştı;

Avrupa'da, Birleşik Devletler'de herkes muz yemeye başlamıştı,

bu yüzden de Orta Amerika'daki tüm el değmemiş ormanları muz ekmek için kestiler,

muzu taşımak için demiryolları yaptılar,

her yıl Büyük Beyaz Donanma'nın daha çok sayıdaki buharlı gemisi

kuzeye yöneldi tepeleme muz dolu,

İşte budur Karayipler'deki Amerikan imparatorluğunun tarihi

ve Panama Kanalı'ndaki, gelecekte Nikaragua Kanalı'ndaki, denizaltılardaki, savaş gemilerindeki, süngülerdeki.

Niçin o tedirgin anlatım vardı gözlerinin altında, meyve ticaretinin öncüsü, demiryolu yapımcısı Minör Keith'in resimlerinde, öldüğünde gazetelerin bastığı bütün o resimlerinde?

Sine-göz (20)

tramvay işçileri Lawrence'ta destekleme grevine gittiklerinde neydi yani o kahrolası herifler bir sürü İtalyan işte sonunda Macar pis Macar boynunu yıkamayan sarmı-

sak yiyen çocukları avaz avaz bağıran şişko yağlı karılarıyla kahrolası İspanyollar İtalyanlar ve bir duyuru astılar iyi temiz gençlerin gönüllü olması için

tramvayları işletmesi yabancı kışkırtıcılara buranın beyaz adamlar ülkesi olduğunu göstermesi için

işte şu herif Matthews'da yaşardı hep de vatman olmak isterdi Mr. Vali'nin Albany'de vatman olduğu içki içtiği sokaklarda orospularla görüldüğü söylenirdi

işte şu herif Matthews'da yaşardı oda arkadaşıyla Lawrence'a gitti Lawrence'ta çalışmak istedi herkes bağırdı onlara Grev bozucu Pis Grev Kırıcı ama onlar Macar'dı olmayanlar sefil heriflerdi ayaktakımından bu herifle oda arkadaşı birbirlerini çok severlerdi sahanlıkta ayağa kalktı parlak pirinç kolu çevirdi zili çaldı

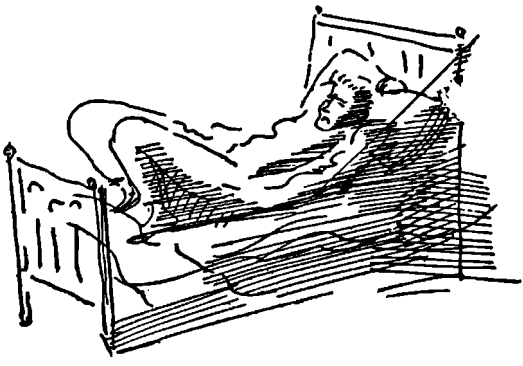
tramvay deposundaydılar oda arkadaşı vagon tamponlarının arasında bir şeyle oynuyordu bu herif parlak pirinç kolu çevirdi tramvay gitmeye başladı oda arkadaşını ezdi tamponların arasında işte böyle suyu çıktı kafasının öldürdü onu işte böyle tam burda depoda ve şimdi de herif oda arkadaşının anası ve babasıyla yüzleşmek zorunda

J. Ward Moorehouse

Ward Moorehouse, Pittsburgh'da *Times Dispatch* gazetesinde muhabir oldu, İtalyan düğünlerini, Elk'lerin yerel kongrelerini, karanlık ölümleri, Litvanyalılar, Arnavutlar, Hırvatlar, Polonyalılar arasındaki cinayetleri, intiharları, Yunan lokanta işletmecilerinin yurttaşlığa alınma konusunda karşılaştıkları zorlukları, "İtalya'nın Evlatları" derneğinin verdiği akşam yemeklerini yazarak altı ayını geçirdi. Highland Caddesi'nin sonunda, delidolu, yağlı, Belfast'lı bir kadın olan Mrs. Cook'un büyük, kırmızı ahşap evinde kalıyordu. Mrs. Cook,

Homestead fabrikalarında ustabaşı olan kocası, üzerine vinçten ham demir yığını düşüp ölünce, evini kiraya vermek zorunda kalmıştı. Ward'a kahvaltı, pazar günleri de yemek verir, havasız, tıka basa eşya dolu yemek odasında tek başına yemeğini yerken tepesine dikilir, ona Kuzey İrlanda'da geçen gençliğini, Katoliklerin düzenbazlığını, rahmetli kocasının erdemlerini anlatırdı.

Ward için çok kötü günlerdi bunlar. Pittsburgh'da hiç arkadaşı yoktu, soğuk, pis, sulu kar yağan kış boyunca sürekli nezle oldu, boğazı ağrıdı. Gazete yönetim yerinden, yokuşlardan, karanlık gökyüzünden, aşağı yukarı koşuşturup durduğu, tehlikeli tahta merdivenlerden, kocası Locust Sokağı'nda bir bardaki kavgada öldürülmüş bir Mrs. Piretti'yi, Ukrayna Şarkıcılar Derneği'nin başkanlığına seçilmiş bir Mr. Sam Burkovich'i, bir soysuzun çocuğunu doğradığı elleri sabun köpüğü içinde bir kadını arayıp durarak dolaştığı yıkık dökük evlerdeki yoksulluk, lahana, çocuk, çamaşır kokusundan nefret ediyordu. Hiçbir zaman evine sabaha karşı üçten, dörtten önce varamıyordu, öğle saatlerinde kahvaltı ederken yeni görevler için işyerini aramadan önce kendisine ayıracak birkaç dakikası hiçbir zaman olmuyordu. Pittsburgh'a ilk geldiğinde Jarvis Oppenheimer'le birlikte Paris'te görmüş olduğu Mr. McGill'i aramıştı. Mr. McGill onu hatırlamış, adresini yazmıştı, kendisiyle ilişkisini sürdürmesini, çünkü Ticaret Odası'nın örgütlediği yeni bilgi alma bürosunda ona iş bulabileceğini umduğunu söylemişti. Haftalar geçti, ama Mr. McGill'den tek haber gelmedi. Arada bir Annabelle Marie'den yasal işlemler konusunda kuru birkaç satır alıyordu, kendisine bakmadığını, bırakıp gittiğini, kaba davrandığını ileri sürerek Ward'ı boşayacaktı. Yapacağı tek şey gazeteciler peşine düştüklerinde Philadelphia'ya gitmeye yanaşmamasıydı. Mavi kâğıttan yükselen parfüm kokusu, kadınlara karşı kinle karışık belirsiz bir istek uyandırıyordu içinde. Oysa kendini tertemiz saklaması, işine vermesi gerekliydi.

En kötüsü de haftalık izin günüydü. Genellikle sere serpe yatağına uzanmış, sokakların siyah çamuruna çıkamayacak kadar canı sıkkın olarak günü geçirirdi. Mektupla eğitim veren gazetecilik, reklamcılık kurslarına, hatta her şeyi bir yana bırakıp Batı'ya gitmek, bir meyve bahçesinde ya da benzeri yerde iş bulmak için duyduğu itkiyle meyve ağacı bakımı kurslarına bile başvurdu, ama bu kursları izleyemeyecek kadar ne yapacağını bilemez durumdaydı, küçük kitapçıklar, odasında, masasının üzerinde birikiyordu haftadan haftaya. Yaptığı hiçbir şey onu bir yere vardıracak gibi görünmüyordu gözüne. Ocean City'ye gitmek için trenle Wilmington'dan ayrıldığı günden başlayarak tüm yaşadıklarını defalarca kafasından geçiriyordu. Bir yerlerde yanlış yapmış olmalıydı, ama nerede olduğunu bulamıyordu. Tek başına iskambil kâğıtlarıyla oynanan bir oyuna başladı, ama buna bile kafasını veremiyordu. Kâğıtları unutuyor, üzerinde zencefilli çörek rengi kadifeden örtüsü olan masanın başında oturuyor, bakışlarını tozlu, yapay eğreltiotlarının durduğu vazonun krepon kâğıdıyla süslü yüzeyinde, şeker kutusunun tepesinden çıkmış tozlu, pembe fiyonkta dolaştırıyor, tramvayların dönemeçleri sürekli bir gıcırtıyla aldıkları büyük caddeye, öğle sonrası ortalarının karanlık kasveti içinde, hendeklerdeki kara buzun üstünde donuk donuk parlayarak yan-

maya başlayan ark lambalarının bulunduğu caddeye kaydırıyordu. Sık sık Wilmington'daki eski günlerini, Marie O'Higgins'i, piyano derslerini, Delaware boyunca küçük bir yelkenlide balık avladığı çocukluk günlerini düşünüyordu; öylesine sinirleniyordu ki hemen dışarı çıkmak zorunluluğu duyuyordu, sonra gidiyor, alt köşedeki gazozcuda sıcak kakao içiyor, kent merkezine iniyor, ucuz bir sinemaya ya da vodvil gösterisine giriyordu. Günde üç tane ucuz puro içiyordu; her yemekten sonra bir tane. Böylece de belli belirsiz bekleyeceği bir şeyleri oluyordu.

Bir iki kere Frick Binaları'ndaki işyerinde Mr. McGill'i görmeye gitti. Her keresinde, adam iş yolculuğunda oluyordu. Beklerken masasında oturan kızla biraz çene çalar, sonra gitmek zorunda kaldığından ötürü duyduğu tedirginliği örtmek için, "Ah, evet, yolculuğa çıkacağını söylemişti," ya da "Buluşacağımızı unutmuş olmalı," diyerek isteksizce uzaklaşırdı oradan. Kollarında aslan başları bulunan, büyük, pırıl pırıl, maun koltukları, aslan pençelerinden ayakları olan masalarıyla ışıl ışıl aydınlatılmış bekleme odasından, ayrı bölmelerden gelen daktilo tıkırtılarından, çalan telefon zillerinden, içeri dışarı telaşla koşuşturan iyi giyimli görevlilerden, yöneticilerden ayrılacağında içi kinle dolardı. Gazete yönetim yeri tangırdayan baskı makinelerinin gürültüsüyle doluydu, matbaa mürekkebi, nemli kâğıt tomarları, yeşil siperlikleriyle koşuşup duran işçi çocukların teri ekşi ekşi kokardı. Hiçbir zaman gerçekten seçkin kişilerle birlikte olamamak, işçilerle, yabancılarla, suçlularla ilgisi olmayan bir işi hiçbir zaman bulamamak; nefret ediyordu bundan.

Bir ilkbahar günü, konuk bir gezgin konuşmacıyla görüşme yapmak için Schenley'e gitti. Kent haberleri sorumlusuna yaltaklanarak yazının başına adını koydurmayı umduğu için de neşesi yerindeydi. Uluslararası İşadamları Örgütü'nün toplantısına gelmiş üyeler yüzünden tıklım tıklım dolu olan otel girişinde yolunu açmaya çalışırken Mr. McGill'le burun buruna geldi.

Onu baştan beri görüyormuş gibi olağan bir sesle, "Hey, merhaba, Moorehouse," dedi Mr. McGill. "Sana rastladığıma sevindim, işyerindeki aptallar adresini yitirmişler. Bana ayıracak bir dakikan var mı?"

"Evet, aslına bakarsanız Mr. McGill," dedi Ward, "biriyle buluşacaktım ama bekleyebilir."

"Söz verdinse hiç kimseyi bekletme," dedi McGill.

"Şey, bu bir iş buluşması değil," dedi Ward, çocuksu mavi gözlü gülümsemesiyle McGill'in yüzüne bakarak.

Çalışma odasına girip üzeri kilim kaplı sedire oturdular. Mr. McGill'in açıkladığına göre Homestead Fabrikaları'nın yan ürünlerinden önemli bir bölümünü kullanan Bessemer Madeni Mobilya ve Ürünler Şirketi'ni yeniden örgütlemek için geçici genel yöneticiliğe getirilmişti. Reklam ve tanıtma işlerini yönetecek tutkulu, enerjik birini arıyordu.

"Paris'te bana göstermiş olduğun o kitapçığı hatırlıyorum Moorehouse, sanırım aradığım adam sensin."

Ward gözlerini yere çevirdi. "Elbette, bunun anlamı şimdiki işimi bırakmamdır."

"Nedir işin?"

"Gazetecilik."

"Bırak şunu, o işte gelecek yok . . . Şimdi sana açıklayamayacağım birtakım nedenlerden ötürü görünüşte başka birini reklam yöneticisi yapmak zorundayız . . . ama gerçek yönetici sen olacaksın. Ne para almayı düşünürsün?"

Ward, Mr. McGill'in gözlerinin içine baktı, kendi sesinin gelişigüzel biçimde, "Haftada yüz dolar nasıl?" dediğini duyunca kulaklarında kanı dondu sanki.

Mr. McGill usulca bıyığına vurdu, gülümsedi. "Peki, bunu daha sonra görüşürüz," dedi ayağa kalkarken. "Sanırım, sana şimdiki işinden ayrılmanı ısrarla öğütleyebilirim . . . Bu konuda Mr. Bateman'ı arayacağım . . . seni ondan niçin ayırdığımızı anlasın diye . . . Kırgınlık olsun istemiyorum, anlıyorsun değil mi, birden işten ayrıldığın için . . . Hiçbir zaman

kırgınlık istemem . . . Yarın saat onda gelip beni gör. Frick Binaları'ndaki işyerini biliyorsun değil mi?"

"Reklamcılık üzerine çok değerli düşüncelerim olduğunu sanıyorum Mr. McGill. En çok ilgimi çeken iş bu," dedi Ward.

Mr. McGill artık ona bakmıyordu. Başını sallayarak uzaklaştı. Daha şimdiden aşırı bir başarı havasına girme korkusuyla gidip görüşmesini yaptı.

Ertesi gün gazetedeki son günüydü. Kazançları bir düzeye ulaşır ulaşmaz zam yapılacağı sözünü alarak yetmiş beş dolar haftalığı kabul etti, Schenley'de banyolu oda tuttu, Frick Binaları'nda kendine ait odası, Oliver Taylor adında, tüm örgütün gelişmesinde görev alan müdürlerden birinin yeğeni olan delikanlıyla paylaştığı masası oldu. Oliver Taylor birinci sınıf tenis oyuncusuydu, tüm kulüplere üyeydi, yapılacak işleri de seve seve Moorehouse'a bırakıyordu. Moorehouse'ın yurtdışında bulunduğunu, giysilerinin İngiltere'de dikildiğini anlayınca onu Sewickley Country Club'a üye yaptı, işten çıkışta içki içmeye götürdü. Yavaş yavaş Moorehouse kendine çevre ediniyor, uygun bir bekâr olarak ki-

mi yerlere çağrılıyordu. Tanıdıklarından hiç kimsenin gitmeyeceğini umduğu Allegheney'deki küçük golf alanında hoca tutarak golf öğrenmeye başladı. Eli yüzü düzgün bir oyun çıkardığında da kendini sınamak için Sewickley'e gitti.

Bir pazar öğleden sonra Oliver Taylor da onunla birlikte gelerek çelik fabrikalarının, madenlerin, petrol sanayiinin tüm büyük yöneticilerini golf alanında tek tek gösterdi, her biri konusunda Ward'ı güldüren ama aynı zamanda beğeni yoksunluğu olarak da alınabilecek, bayağı sözcükler söyledi. Güneşli bir mayıs öğle sonrasıydı, Ohio boyunca bereketli topraklardan gelen esintide akasya tomurcuklarının kokusunu duyabiliyordu ve içinde, vurulan golf toplarından çıkan keskin ses, kulüp binasının çevresindeki çimlerde pırıl pırıl giysilerin salınışı, hâlâ içinde yüksek fırın dumanlarının belirsiz sıcaklığını taşıyan güneşli esintiyle gelen işadamlarının güvenli konuşmalarından bariton kırıntılar, zor seçilen uzak kahkahalar vardı. Bu insanlarla tanıştırılmaktan duyduğu mutluluğu gizlemesi çok güçtü.

Geri kalan zamanda gözü işten başka şey görmüyordu. Solgun yüzlü, evde kalmış bir kız olan, Pittsburgh işyerlerinde geçirdiği on beş yılın sonunda maden üretimi işinin girdisini çıktısını avucunun içi gibi bilen sekreteri Miss Rodgers'dan aldığı kitapları akşamları otel odasında okuyor, yöneticiler düzeyindeki toplantılarda herkesi bu sanayiin süreçleri, ürünleri konusunda bilgisiyle şaşkınlığa düşürüyordu. Kafası matkaplarla, uzun çekici kancalarla, tokmaklarla, madeni pencere çerçeveleriyle, baltalarla, küçük el baltalarıyla, somun anahtarlarıyla doluydu. Kimi zaman öğle yemeği saatinde birkaç küçük çivi alma bahanesiyle depoya girer, sorumlusuyla konuşurdu. *Crowds Junior* dergisini, ruhbilim üzerine yığınla kitabı okuyor, kendini madeni eşya tüccarının, Hammacher Schlemmer ya da başka büyük madeni eşya mağazası yöneticisinin yerine koymaya, ne tür yazının ona sesleneceğini bulmaya uğraşıyordu. Sabahları bir yan-

dan banyosu dolarken tıraş olduğu aynanın önünden uzun bir geçit töreni içinde demir ayaklıklar, ızgaralar, fırın gereçleri, tulumbalar, sucuk makineleri, delgiler, çap pergelleri, mengeneler, döküm gereçleri, çekmece tokmakları geçiyor, bunları perakendeciler için nasıl çekici duruma getirebileceğini düşünüp duruyordu. Tıraş olmak için kullandığı bıçak "Gillette" markaydı. Başka marka tıraş bıçağı yerine neden Gillette'le tıraş oluyordu? "Bessemer" iyi bir addı, paranın, güçlü hadde fabrikalarının, uzun lüks arabalardan inen büyük yöneticilerin kokusu vardı onda. Yapılacak şey, madeni eşya alıcısının ilgisini çekmek, ona güçlü, yüce bir şeyin parçası olduğu duygusunu vermektir, diye düşünürdü boyunbağını alırken, kahvaltısını ederken kendi kendine "Bessemer," derdi. Niçin bizim maden tutaçlarımız başka markadan daha çekici gelsin, diye düşünürdü tramvaya binerken. Tramvayda, kayışlara tutunmuş sarsılan kalabalığın içinde gider, görmeksizin gazetelerin başlıklarına bakarken kafasının içinde zincir baklaları, lengerler, demir çengeller, yumuşak dirsekler, somunlar, zıvanalar, vidalı borular, boru başlıkları dört dönerdi.

Parasını artırmalarını istediğinde artırdılar, haftalığı yüz yirmi beş dolara çıktı.

Kulübün düzenlediği danslı eğlentide çok güzel dans eden sarışın bir kıza rastladı. Adı Gertrude Staple olan bu kız, Horace Staple adında, birçok büyük şirketin yöneticiliğini yapan, Standard Petrol'de önemli pay sahibi olmakla ün salmış birinin kızıydı. Gertrude, Oliver Taylor'la nişanlıydı, ama bir dansın sonunda Ward'la yerlerine otururlarken gizlice açıkladığı gibi birlikte olduklarında kavga etmekten başka şey yaptıkları yoktu. Ward'ın giysileri üzerine çok iyi oturuyor, oradaki erkeklerin çoğundan daha genç görünüyordu. Gertrude, Pittsburgh'daki erkeklerin hiçbir çekiciliği olmadığını söyledi. Ward ona Paris'i anlattı, kız da burada korkunç canı sıkıldığını, Pittsburgh'da yaşamaktansa Alas-

ka'da, Nome'da yaşamayı yeğleyeceğini söyledi. Ward'ın Paris'i görmüş olmasından büyük mutluluk duyuyordu, Ward da ona Tour d'Argent'i, Wagram Otel'i, Ritz Bar'ı anlattı, arabası olmamasının acısı içine çöktü, çünkü evine bırakılma önerisi almak için kızın elinden geleni yaptığını görüyordu. Ama ertesi gün kıza, çiçek ve güldüreceğini düşündüğü Fransızca bir not gönderdi. Ertesi cumartesi öğleden sonra sürücülük dersleri almaya başladı, hangi koşullarla araba edinebileceğini anlamak için de Stutz satış şubelerinden birine uğradı.

Bir gün Oliver Taylor, yüzünde alaylı bir gülümsemeyle işyerine gelerek, "Ward, Gertrude sana kötü tutulmuş. Seni dilinden düşürmüyor, işine bak, benim ona metelik verdiğim yok. Sürekli, baş edemeyeceğim sorunlar çıkarıyor karşıma. Yarım saatte pestile dönüyorum," dedi.

Ward, biraz kızararak, "Belki de beni tanımadığı için öyle düşünüyor," dedi.

"Babasının onu milyonerden başkasına vermeye yanaşmaması çok kötü. Ama yine de biraz gönül eğlendirebilirsin."

"Böyle şeylere ayıracak zamanım yok," dedi Ward.

"Benim de o işten başkasına ayıracak zamanım yok. Haydi hoşça kal . . . Sen işine bak, nefis bir kızla yemeğe çıkacağım . . . ateşli bir bebek, Kızıl Değirmen'de dans ediyor, birinci sıra soldan üçüncü." Göz kırptı, Ward'ın sırtına şaplak indirdi, gitti.

Ağaçların arkasında uzanan Staple'ların büyük evine ikinci kez gittiğinde denemek için aldığı kırmızı, Stutz marka küçük bir araba kullanıyordu. Yola çok hızla saptığı için çiçeklikteki birkaç laleyi ezmesine karşın, oldukça iyi sürüyordu arabayı. Gertrude onu kitaplık penceresinden görmüştü, biraz alay etti. Kötü bir sürücü olduğunu, hep de kötü olacağını söyledi Ward. Evin arkasında, elma ağacının altında kız ona çay ve kokteyl sundu, Ward onunla konuştu-

ğu sürece boşanma işini açması gerekip gerekmediğini düşündü. Sonunda Annabelle Marie'yle geçirmiş olduğu mutsuz günleri anlattı. Kız çok anlayışlı davrandı. Doktor Strang'ı tanıyordu. "Ben de seni yalnızca serüven düşkünü sanıyordum . . . Başkanlığa oynayan bir köylü çocuğu olduğunu, anlıyorsun ya işte . . . Öyle bir şey."

"Ama gerçekten öyleyim," dedi Ward. İkisi de güldüler, Ward onun kendisine çılgınca âşık olduğunu görebiliyordu.

O gece danslı toplantıda buluştular, limonluğun ucuna yürüdüler, orkidelerin arasında hava nemden yapış yapıştı,

kızı öptü, uçuk sarı bir orkideye benzediğini söyledi. Ondan sonra her fırsatta usulca birlikte kaçtılar. Öperken kollarının arasında ansızın bir kendini bırakışı vardı ki kızın Ward, onun sevgisine iyice inanıyordu. Ama böylesi gecelerden sonra eve gittiğinde uyuyamayacak kadar sinirli, gerilmiş oluyor, sevişeceği bir kadına duyduğu özlemle kendine sövüp durarak odada bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Sık

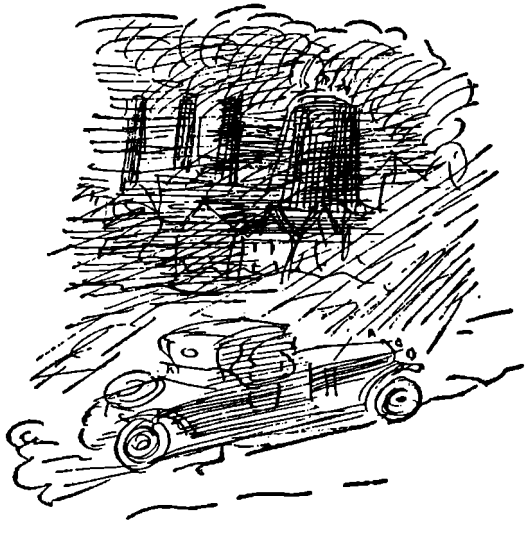
sık soğuk duş alıyor, kendini işine vermesi, böyle şeylerle uğraşmaması, kızların onu böylesine baştan çıkarmalarına göz yummaması gerektiğini söylüyordu kendi kendine. Kentin alt sokakları orospularla doluydu, ama hastalık kapmaktan, şantaj konusu olmaktan korkuyordu. Sonra bir gece, bir toplantının ardından Taylor onu, tam anlamıyla güvenilir olduğunu söylediği eve götürdü. Orada en çok on sekiz yaşlarında, esmer, güzel bir Polonyalı kızla ilişki kurdu, ama pek sık gitmiyordu, elli dolara patladığı, polis baskını yapılacağı, şantajcılara para vermek zorunda kalacağı korkusuyla çok tedirgin olduğu için.

Bir pazar öğleden sonra Gertrude, Philadelphia'da bir karısı varken onunla böylesine sık ortalıkta göründüğü için annesinin kendisini azarladığını söyledi. Bir gün önce boşanma ilamı eline geçmişti. Ward havalarda uçuyordu, kıza bu konuyu açtı, evlenmelerini söyledi. Seçkin kişilerin hiçbiri gitmediğinden onlar için iyi bir buluşma yeri olan Carnegie Enstitüsü'nde org resitalindeydiler. "Schenley'e gel benimle, bo-

şanma ilamını göstereyim." Müzik başlamıştı. Kız başını salladı, dizinin hemen yanında, tüylü koltukta duran elini okşadı. Müzik sinirlerine dokunuyordu, ortasında çıktılar. Uzun süre girişte durarak konuştular. Gertrude çok bitkin, acınacak durumdaydı. Sağlığının çok bozuk olduğunu, annesiyle babasının kendisi kadar geliri olmayan biriyle evlenmesine hiçbir zaman izin vermeyeceklerini, istediğini yapabilen yoksul bir daktilo ya da telefoncu kız olmayı istediğini, onu çok sevdiğini, hep seveceğini, hayatın korkunç olduğunu, içkiye, afyona ya da benzeri şeylere başlayacağını söyledi.

Ward buz gibiydi, çenesi iyice köşeli bir görünüş almıştı, kızın gerçekte kendisine hiç önem vermediğini, anladığına göre bu işin bittiğini, bir daha karşılaşırlarsa yalnızca iyi arkadaş kalacaklarını söyledi. Daha parasını ödememiş olduğu Stutz marka arabasıyla kızı Highland Caddesi'ne götürürken Pittsburgh'a ilk geldiğinde kaldığı evi gösterdi, Batı'ya gitmekten, kendi reklamcılık işini kurmaktan söz etti, sonunda kızı saat altıda şoförüne gelip almasını söylediği Highland Park'ta bir arkadaşının evine bıraktı.

Schenley'e geri döndü, odasına gönderilen koyu kahveyi içerken içi acı doluydu, yazılarının başına oturduğunda kendi kendine alçak sesle, "Canı cehenneme orospunun," diyordu.

Bunu izleyen aylarda Gertrude'u pek düşünmedi, çünkü Homestead'de işçiler greve gitti, maden bekçileri kimi grevci işçileri öldürdü, New York'tan, Chicago'dan aşırı duyarlı birtakım yazarlar, çelik sanayiine, kendi deyimleriyle Pittsburgh'daki feodal koşullara kötü saldıran yazılarıyla basında çok önemli yerler tuttu, Kongre'deki ilericiler bu konuyu ayyuka çıkardı. Kendilerine politik ün yapmaya çalışanların kongre soruşturması istedikleri söylentisi dolaşmaya başladı. Mr. McGill'le Ward, bu konuyu yalnız başlarına konuşmak için Schenley'de yemek yediler. Ward, gerekli olanın bu sanayiin kamuoyuna tanıtılmasında izlenecek yepyeni bir çizgi olduğunu söyledi. Uzun yıllara yayılmış, özenle düzenlenmiş reklamcılık çalışmasıyla kamuoyunu eğitmek bu sanayiin göreviydi. Mr. McGill çok etkilenmişti, tüm sanayii kapsayan ortak haberleşme bürosu kurmanın yararlarını müdürler toplantısında gündeme getireceğini söyledi. Ward, bu kuruluşun başına geçmesi gerektiğini, Bessemer ürünleriyle zamanını boşa harcadığını anlattı. Şimdi yaptığı iş, herhangi birinin yapabileceği sıradan bir şeye dönüşmüştü. Chicago'ya gidip kendi reklam işini kurmaktan da söz etti. Mr. McGill gülümsedi, çelik grisi bıyığına usulca vurdu, "Böyle acele etme delikanlı, buralarda biraz daha kal bakalım, inan bana pişman olmayacaksın," dedi. Ward bunu istediğini söyledi, ama beş yıldır Pittsburgh'daydı ve sonu ne olacaktı?

Haberleşme bürosu kuruldu, Ward'a işin gerçek sorumluluğuyla yılda on bin dolar verildi. Biriktirdiği parayla hisse senetleri almaya başladı, ama kendinden yüksek yerlerde bulunan, daha çok para alan, işine karışmaktan başka şeye yaramayan bir sürü adam vardı, tedirgindi çok. Evlenip kendi düzenini kurmak zorunda olduğuna inanıyordu. Döküm,

çelik, petrol sanayiinin çeşitli dallarındaki kişilerle ilişki içindeydi, eğlenceler düzenlemesi gerektiğini düşünüyordu. Fort Pitt'te ya da Schenley'de yemekler vermek çok pahalıya patlıyor, hem pek göz de boyamıyordu.

Sonra bir sabah gazeteyi açtığında Horace Staple'nin bir gün önce, Carnegie Binaları'nda asansörle yukarı çıkarken kalp yetmezliğinden öldüğünü, Gertrude'la annesinin Sewickley'deki saray yavrusu evlerinde çok bitkin durumda olduklarını okudu, işine geç kalmasına neden olacağına aldırmadan hemen çalışma odasına geçti, Gertrude'a birkaç satır yazdı:

Çok Sevgili Gertrude:

Korkunç acılar çektiğin şu anda, sürekli seni düşünmekte olduğumu söylememe izin ver. Herhangi biçimde sana yararlı olabileceksem hemen bana bildir. Ölümün gölgesini taşıyan bu ovada, neşe kaynağının hemen yanında Yüce Tanrı'nın bize verdiği tüm sevgi, varlık, tutkuyla birlikte Acımasız Azrail'in de bulunduğunu anlamalıyız . . .

Gözleri sözcüklere dikili, kalemin tepesini çiğneyerek biraz durduktan sonra şu Acımasız Azrail bölümünün biraz karanlık kaçtığını düşünerek son satırı çıkarıp mektubu bir daha yazdı, "Kendini sana adamış Ward" diyerek imzaladı, özel ulakla Sewickley'e gönderdi.

Öğle saatlerinde, tam yemeğe çıkacağı sıra işyerindeki çocuk bir hanımın telefonda kendisini aradığını söyledi. Gertrude'du bu. Sesi titriyordu ya, pek de öyle yıkılmış gibi değildi. O gece kendisini kimsenin göremeyeceği bir yerlere yemeğe götürmesini istedi, ev, her şey korkunç sinirlerini bozuyordu, biraz daha başsağlığı dileği duyarsa aklını kaçıracaktı. Ward, Fort Pitt'in giriş salonunda beklemesini, sessizce oturup konuşabilecekleri küçük bir yere götüreceğini söyledi.

O gece buz gibi esen bir rüzgâr vardı. Gökyüzü, kuzeybatıdan gelen mürekkep rengi bulutlarla doluydu gün boyu. Gertrude, kürklerin içine büzülmüş olarak geldiğinde Ward

onu tanıyamadı. Elini uzatarak, "Hemen buradan gidelim," dedi gelir gelmez. Ward, McKeesport Yolu üzerinde küçük bir han bildiğini, ama üstü açık ufak arabasında giderlerse kızın çok üşüyeceğini söyledi. "Hadi gidelim, hadi. Tipiye bayılırım," dedi kız. Arabaya bindiğinde titreyen bir sesle, "Eski aşkını gördüğüne sevindin mi, Ward?" diye sordu. "Neler diyorsun, Gertrude, elbette, ya sen beni gördüğüne sevindin mi?" "Sevindiğim belli olmuyor mu?" dedi kız. Ward, babası üzerine bir şeyler homurdanmaya başladı, ama kız, "Lütfen, bunları konuşmayalım," dedi.

Arada bir içinde kar taneleri de taşıyan rüzgâr Monongahela Ovası'na kadar arkalarında uğuldadı durdu. Kızgın madenin, kırmızı cürufun tüm parıltısını, ark lambalarının, tren ışıklarının beyazlığını içinde toplamış olan basık, tüysü gökyüzünden maden ocakları, Bessemer fırınları, uzun baca dizileri, mürekkep karası fışkırıyordu. Bir dönemeçte az daha kömür yüklü trenle çarpışıyorlardı. Ward, frene basınca araba kaydığında kızın eli kolunu sımsıkı tuttu.

Ward kenetlenmiş dişlerinin arasından, "Kıl payı atlattık," dedi.

"Umurumda bile değil. Bu gece hiçbir şey umurumda değil."

Motor durduğundan Ward'ın inip kolu çevirerek çalıştırması gerekiyordu. "Burada donup ölmezsek ne mutlu bize," dedi. Yeniden arabaya girdiğinde kız eğilip öptü onu yanağından. "Hâlâ benimle evlenmek istiyor musun, Ward? Seni seviyorum." Araba son hızla giderken Ocean City'deki kulübede o gün Annabelle'i öptüğü gibi tutkuyla öptü kızı.

Hanı bir Fransız karıkoca işletiyordu, Ward onlarla Fransızca konuştu, tavukla kırmızı şarap, beklerken ısıtsın diye de sıcak viskiyle hazırlanmış sert bir içki istedi. Handa başka hiç kimse yoktu, pembelerle, sarılarla döşeli, loş ışıklarla aydınlatılmış, boş masaların hayaletler gibi upuzun sıralandığı, karla kaplı uzun pencere dizileri olan yemek salo-

nunun sonunda, gazla ısıtılan yapay kütüklerin tam önünde masa hazırlattı. Yemek boyunca kıza kendi işini kurma tasarılarından söz etti, yalnızca uygun bir ortak aradığını, özellikle de iş dünyasıyla işçiler arasında oluşturduğu, yeni, el değmemiş ilişkilerin sonucu bunu, ülkedeki bu tür en büyük kuruluş yapacağına güvendiğini söyledi. Kız al al olmuş yanakları, pırıl pırıl gözleriyle ona bakarak, "Anapara, salık verme falan gibi her tür konuda sana yardım edebilirim, evlenirsek," dedi. "Elbette yapabilirsin, Gertrude."

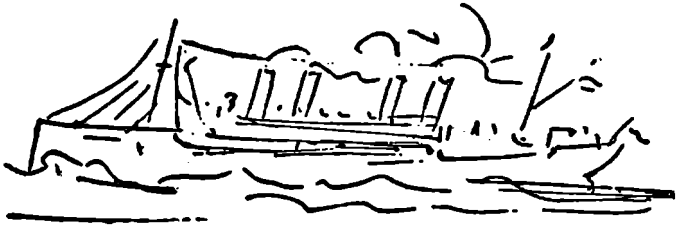
Kız yemek boyunca sürekli içti, yemekten sonra yine sıcak viski istedi, Ward onu öptü durdu, elini bacaklarında gezdirdi. Yaptıklarına hiç aldırmıyor gibiydi kız, karıkocanın gözü önünde onu öptü. Arabaya binip eve dönmek için dışarı çıktıklarında kar yolu kapatmıştı, rüzgâr saatte altmış mil hızla esiyordu. Ward böyle bir gecede Pittsburgh'a gitmeye kalkışmanın intihar olacağını söyledi, hancı odalarını hazırladığını, hanımefendiyle beyefendinin hele de rüzgârı böylesine tam

karşılarına almışken yola çıkmalarının çılgınlık olacağını anlattı. Bunun üzerine Gertrude bir anlık ürküntüye kapıldı, burada kalmaktansa kendini öldüreceğini söyledi. Sonra ansızın Ward'ın kolları arasına büzülüp isteri içinde hıçkırarak, "Burada kalmak istiyorum, kalmak istiyorum, seni öylesine seviyorum ki," diye çılgınca söylenmeye başladı.

Staple'ların evine telefon edip hizmetçiyle konuştular. Kadın Mrs. Staple'ın iyi olduğunu, kendisine uyuşturucu verildiğini, bebek gibi uykuya daldığını söyledi, Gertrude da annesi uyandığında geceyi arkadaşı Jane English'te geçirdiğini, tipi yola çıkacak araba bulmasına fırsat verir vermez eve geleceğini anlatmasını istedi ondan. Sonra Jane English'i arayarak ona acıdan çılgına dönmüş olduğunu, yalnız kalmak için Fort Pitt'te oda tutuğunu söyledi. Annesi ararsa uyuduğunu söyleyecekti. Ardından Fort Pitt'i arayıp onun adına oda ayırttılar. Sonunda da odalarına çıkabildiler. Ward çok mutluydu, kızı çok sevdiğine karar verdi, Gertrude daha önce de birileriyle yatmış gibiydi; çünkü ilk söylediği şu oldu: "Bunun, gebe gelinin ayıbını örtme düğünü olmasını istemiyoruz, değil mi, sevgilim?"

Altı ay sonra evlendiler, Ward haberleşme bürosundaki işinden ayrıldı. Borsada şansı açılmıştı, bir yıl çalışmayıp Avrupa'da balayı yapmayı kararlaştırdı. Staple servetinin Mrs. Staple'ın denetimine bırakıldığı, annesi ölene kadar Gertrude'un yalnızca yılda on beş bin dolarlık geliri olacağı anlaşıldı, ama yaşlı kadınla Carlsbad'da buluşmayı tasarlamışlardı. Onu tatlılıkla kandırarak yeni reklam şirketi için anapara

sızdırmayı umuyorlardı. Deutschland'ın balayı dairelerinden birinde yolculuk yaptılar, su güzeldi, Ward'ı yalnızca bir gün deniz tuttu.

Sine-göz (21)

o ağustosta tek damla bile yağmur düşmedi temmuzda da zaten yağmamış gibi bir şeydi bostan korkunç durumdaydı Virginia'nın tüm kuzeyi boyunca mısır samanlarını toplamanın bile âlemi yoktu çünkü alt yapraklar bütün bütüne kurumuş uçları kıvrılmıştı bir tek domatesler ürün verdi

Rattler'i tarlada kullanmadıklarında binerdin sen (iğdiş edilmiş doru bir attı topallardı) geçerdin gümüşsü çamların yüksek ormanından boruçiçekleriyle alev alev yanan kum yatağı yollardan kupkuru çapraz çapraz timsah kaç oyunundaki gibi çatlamış bataklıklardan

Morris'lerin evinin önünden tüm Morris çocuklarının kupkuru tozlu kahverengi olduğu yerden

ve ırmak kıyısından dönerdin Harmony Bar'dan geçerdin yalınayak iriyarı boyu altı ayak gelen uzun suratlı uzun burunlu burnunda kocaman siğili olan Sydnor ayaklarını sürükleyerek dolaşıp dururdu orda kuraklık yüzünden karısının hastalığı yeni çocuğa gebe oluşu çocukların boğmacası kendi mide ağrısı yüzünden ne yapacağını bilemeden

sonra Sandy Pint'in yine koca çamın önünden geçerdin Mrs. Emily bakıveriyor olurdu çitten yanı başında kırmızı cezayirmenekşesinin (Mrs. Emily torba gibi başlıklar giyerdi hep de satılacak birkaç çiçeği ızgaralık piliçleri olurdu Güney'deki en soylu kan onun damarlarında akardı adını Tancheford diye yazar Tofford diye okurduk şu oğlanlar da böylesine beş para etmez olmasalardı

boyuna kafa çekmeseler ırmak kıyısında boyuna hır çıkarmasalar balık avlamak yerine viskiye bulamasalar kendilerini Maryland'den körkütük kafayı bulmuş dönmeseler ağlarını kestirmeseler yitirmeseler Mrs. Emily de arada bir yudum alırdı yüreklilikle göğüslerdi hayatı kazıklardan çite dayanmış ötelere bakarken kırmızı cezayirmenekşesi fidanının yanında durur yoldan geçenlerle çene çalardı)

sonra Lynch'in Bar'ından yaşlı Bowie Franklin'in olduğu yerden geçerdin (onun da beş para ettiği yoktu çinhorozuna benzerdi Bowie Franklin tıpkı benzerdi uzun çıkık kemikli boynuyla sarsak sarsak yürümesiyle pek de çalışamazdı içkiye ayıracak parasıysa hiç yoktu metelik etmeyen tıpkı kendine benzeyen gri kümes hayvanları beslerdi rıhtımda sürterdi kimi zaman gemi geldiğinde koyda fırtına toz duman attırdığından birkaç balıkçı bocurgata bağlandığında biri bir fırt çeksin diye veriverirdi viskiyi gün boyu devrilir sızardı o da)

Rattler bu sıcak havada mısır yemekten pis pis terlerdi yıpranmış eyer leş gibi kokardı sağrılarında atsinekleri vızıldardı yemek zamanı gelirdi yavaş yavaş eve sürerdin atı nefret ederek lanet olası işi bitik topraklardan hiçbir şeyin büyümesine izin vermeyen kuraklıktan yol boyu sıralanmış tozdan hayalete dönmüş zamklı fidanlardan japonincirlerinden cızırdayan cırcırböceklerinden sineklerden orak biçimi kumsaldan denizden yüzüp çıkmak istediğinde yakan denizanalarından dışarıda ısıran hintpirelerinden Lahey'de Varşova'da Pekatone'da neler olup bittiğini anlatan konuşma kırıntılarından çiftçi karısının biri bir başka çiftçi karısıyla konuşmak için ahizeyi kaldırdığında çalıp dururdu kulübedeki telefon tüm hat boyunca ahizeler kaldırılırken çıkan çın çın sesi duyabilirdin herkes neler konuşulduğunu duymak için telefonuna koştuğundan

ırmaklar arasında kalan toprak dümdüz uzanırdı taa Walter Raleigh Kaptan John Smith Pocahontas zamanından beri tütün ekilmekten gücü çekilmiş ama ya savaştan önce neydi tüm kadınların erkeklerin gücünü çekip alan damarlarından?

üç yaşında iğdiş edilmiş doru Rattler'i sürerdim boyuna topallayıp duran nefret ederdim güneş yanığı katı topraktan balçık toprak altından esintide inildeyen çamlardan beş para etmez zamklardan japonincirlerinden böğürtlen çalılarından

sevebileceğin bir tek ufka doğru pırıl pırıl uzanan koy vardı her öğle sonrası hayat veren güneydoğu rüzgârı suda bembeyaz salınışı yelkenlilerin

Haber-film 15

patronlara, "Yurdum Güzel Yurdum" çalınırken ışıklar söndü düşük ücretler huzursuzluğa neden oluyor, kadın dedi

Bir kız var Maryland'in yüreğinde
Benim olan yüreğiyle

YA BÜYÜK BİR SAVAŞ İSTİYOR YA HİÇ İSTEMİYOR

Paris at yarışı alanlarında çok ilgi çekici kişiliklerden birini oluşturan manken kız, yeniliklere önayak olma konusunda kendisiyle yarışıyor. En şaşırtıcı giysileri sırtına geçirip tam bir soğukkanlılıkla dolaşıyor. Sebatsızlık onun kilit sözcüğü

Yakınlardan geçen üç Alman Subayı ellerini sıkmakta direnen coşkulu kalabalığın neredeyse saldırısına uğruyordu

KIZIN GİYSİSİ KİBRİTTEN ALEV ALDI, YANARAK ÖLDÜ

Mary-land'im
Hayaller ülkesiydin
Dediğinde benim olacaktır

TUNA IRMAĞI'NDA İLK ÇATIŞMA BELİRTİLERİ GÖRÜLDÜ

Bütün aklı başında kadınlar gibi, ben de ölüm cezasına karşıyım. Herhangi bir kadının asılacağı düşüncesi bana iğrenç geliyor. Devletin adam öldürmesi korkunç bir şey

ÇAR'IN AVUSTURYA KARŞISINDA SABRI TÜKENDİ

Carlsbad'dan çıkışta panik binbaşının ortadan yok oluşu uzun bir toplu kıyım dizisinin ipuçlarını veriyor güpegündüz açık saçık giysiler, içinde bulundukları gemiyle hiçbir biçimde ilgisi olmayan iç çamaşırı benzeri şeyler Bundan sonra ne giyecekler?Paris bağırıyor şarkıcı oğlanlar kamp yapıyor profesör ormanda gezintiye çıkıyor Belgrad Düştü

GENEL SAVAŞ YAKLAŞIYOR

KATİL, MİLLETVEKİLİ JAURES'İ ÖLDÜRDÜ

ÖLDÜKTEN SONRA İKİ SAAT DAHA YAŞADI

Garros öldüğünde bir arkadaşı, bir dostu yitirdim, ama bu savaş bitene dek bu işte daha pek çok arkadaşımı yitireceğimi sanıyorum

KAYIP SANDIKLAR LONDRA'DA ORTAYA ÇIKTI

ne tür olursa olsun görenekler, yazın bu iç bayıltıcı durgun günlerinde kaçınılmaz olarak çiğneniyor veya bir yana bırakılıyor ve şu andaki gevşeklik yüzünden, sosyeteye girme törenlerinin yapılmasına daha birkaç mevsimlik zamanı olması gereken gençler epeyce

SAHTE PAPA DA ÖLDÜ

İngiltere önemli miktarda Virginia tütününü özellikle Avrupa'daki İngiliz birliklerinin kullanması için satın alacak

Bir kız var Maryland'in yüreğinde
Benim olan yüreğiyle

Barış Prensi

Andrew Carnegie
İskoçya'da Dunfermline'da doğdu
Amerika'ya geldi göçmen
gemisiyle tekstil fabrikasında bobinci çocuktu
kazanların altını yaktı
bobin fabrikasında kâtipti haftada 2.50 dolara
telgraf dağıtmak için Philadelphia'da koşturdu
Mors alfabesini öğrendi Pennsy hattında telgraf memuruydu
iç savaşta askeri telgraf memuruydu

hep biriktirdi parasını;
ne zaman eline bir dolar geçse hemen bir yere yatırdı.
Andrew Carnegie, ansızın fiyatları düşünce Adams Express, Puliman hisse senetleri aldı;
demiryollarına güveniyordu,
haberleşmeye güveniyordu,
taşımacılığa güveniyordu,
demire güveniyordu.
Andrew Carnegie demire inanıyordu, köprüler yaptı, Bessemer fabrikalarını, yüksek fırınları, hadde fabrikalarını kurdu;
Andrew Carnegie petrole inanıyordu;

Andrew Carnegie çeliğe inanıyordu;
hep biriktirdi parasını
ne zaman eline bir milyon dolar geçse hemen yatırım yaptı.
Andrew Carnegie yeryüzünün en varlıklı adamı oldu, öldü.

Bessemer Duquesne Rankin Pittsburgh Bethlehem Gary
Andrew Carnegie milyonlar döktü barış için
kitaplıklar, bilim enstitüleri, vakıflar yoksullara yardım için
ne zaman bir milyar dolar kazansa bir enstitü açtı evrensel
barışa katkıda bulunmak için
her zaman
savaş çağı dışında.

Sine-göz (22)

bütün hafta sis yapışıp kaldı denize kayalıklara öğle zamanı sisten süzülen azıcık güneş ancak ısıtıyordu tahta parmaklıklara kurusun diye serdiğimiz morina balıklarını gri tahta parmaklıklar yeşil deniz gri evler beyaz sis öğle zamanı ancak olduracak kadar güneş vardı çitlembikleri ahlatları kırlarda ısıtıcak kadar mum ağaçlarını trioptorisleri o kiralık evde öğlen zamanları herkes radyonun başında beklerdi radyoda çalışanlar yemek bile yiyemezlerdi evet savaş vardı

Biz de savaşa girecek miyiz? İngiltere girecek mi?

Anlaşmadaki Yükümlülüklerimize göre . . . elçiye pasaportunu verdi her sabah morina balığını tahta parmaklıklar üzerinde dışarı serdiler sisten süzülen azıcık güneş ışığında bile

uzaklarda düdüğünü çalan gemi iskele kazıklarına karşı kucağını açmış deniz yosunlu kayalıklar boyunca martıların çığlıkları kiralık ev bulaşıklarının şangırtısı

Savaş açıldı hemen . . . Kuzey Denizi'nde büyük savaş Alman Donanması yok edildi İNGİLİZ DONANMASI YOK

EDİLDİ ALMAN FİLOSU CAPE RACE *açıklarında bizden yana Founlander'lılar Baskıların yerleştiği St. John kentinde liman kapatıldı.*

ve her akşam tahta parmaklıklardan alıp morinayı içeri soktular kiralık evde bulaşıklar şangırdadı herkes radyo operatörlerini bekledi

rıhtımın kazıklarına karşı dalgaların kucağı bembeyaz siste çığlıklar atan dönen saldıran martılar uzaklarda düdük çalan gemi her sabah yaydılar morinaları tahta parmaklıklara

J. Ward Moorehouse

Ward, yurtdışındaki ikinci balayından döndüğünde otuz iki yaşındaydı, ama daha yaşlı görünüyordu. Sermayesi vardı, gerekli ilişkileri kurmuştu, büyük anın geldiğini hissediyordu. Temmuzdaki savaş sözleri yüzünden balayını kısa kesmeye karar vermişti. Londra'da Edgar Robbins adlı, *International News* hesabına Avrupa'da çalışan bir delikanlı buldu. Edgar Robbins aşırı içki düşkünüydü, kadınlar için çıldırıyordu, ama Ward'la Gertrude onu gittikleri her yere götürdüler, gizlice birbirlerine onu doğru yola getirmek istediklerini söylediler. Sonra bir gün Robbins, Ward'ı bir kıyıya çekerek frengili olduğunu, kendine çekidüzen vermesi gerektiğini anlattı. Ward bir kez daha düşünüp döner dönmez açacağı New York bürosunda çalışmasını önerdi. Gertrude'a karaciğerinin bozuk olduğunu söylediler, o da ne zaman içki içerken görse Robbins'i çocukmuş gibi azarladı. Amerika'ya gemiyle dönerlerken onun ikisine de iyice bağlanmış olduğunu gördüler. Bundan sonra da Ward'ın yazı yazmasına gerek kalmadı, tüm zamanını işi örgütlemeye ayırabildi. Yaşlı Mrs. Staple'ı kandırarak bu işe elli bin dolar yatırmasını sağlamışlardı. Ward 100. Cadde'de işyeri kiraladı, Çin

porseleni vazolarla, Vantine'den alınma emaye küllüklerle döşedi, kendi odasına da kaplan postu serdi. Her öğleden sonra İngiliz usulü çay dağıttırdı. Telefon rehberine J. Ward Moorehouse, Halkla İlişkiler Danışmanı, diye yazdırdı adını, Robbins sağa sola yollanacak yazıları yazarken o da ilişkilerini tazelemek için Pittsburgh'a, Chicago'ya, Bethlehem'e, Philadelphia'ya gitti.

Philadelphia'da, Bellevue Stratford Oteli'nin giriş salonuna doğru yürürken Annabelle Marie'yle karşılaştı. Kadın

onu sevimli havalara bürünerek kutladı, yaptıklarını, reklamcılık işindeki başarılarını duyduğunu söyledi, birlikte yemek yediler, eski günlerden konuştular. Annabelle sürekli, "Hiç kuşkusuz kendini çok geliştirmişsin," diyordu. Ward onun boşandığına biraz yerindiğini görebiliyor, ama kendisinin aynı şeyi söyleyemeyeceğini hissediyordu. Yüzündeki çizgiler derinleşmiş, cümlelerini yarım bırakır olmuş, sesine papağan çığlığını andırır bir tını gelmişti. Yüzünü aşırı boyamıştı, Ward onun uyuşturucu kullandığından kuşkulandı.

Sonradan eşcinsel eğilimleri ortaya çıkan Beale'den boşanmaya çalışıyordu. Ward da kuru bir sesle yeniden evlendiğini, çok mutlu olduğunu söyledi. "Staple servetine sırtını dayayan kim mutlu olmaz ki?" dedi kadın. Ondaki belirsiz sahiplenme havası Ward'ı irkiltti, yapacak işleri olduğunu söyleyerek yemekten sonra hemen ayrılmak istedi oradan. Annabelle başını yana eğerek yarı kapalı gözlerle bakıp, "Sana bol şans dilerim," dedi, gıdaklamaya benzer tiz kahkahalar atarak otelin asansörüne bindi.

Ertesi gün özel kompartımanda Chicago'ya doğru yola çıktı. Sekreteri Miss Rosenthal, İngiliz uşağı Morton da onunla birlikte gidiyorlardı. Solgun yüzlü, sade, akıllı bir kız olan, Ward'ın hayatını kendisine adadığını anladığı Miss Rosenthal'le birlikte özel bölmesinde yiyordu yemeklerini. Pittsburgh'da Bessemer Ürünleri'nde de birlikte çalışmışlardı. Kahvelerini bitirdiklerinde Morton ikisine de biraz konyak koyunca Miss Rosenthal kıkır kıkır gülerek sarhoş olacağını söylerken Ward yazı yazdırmaya başlıyordu. Tren tangırdıyor, sarsılıyor, arada bir kömür dumanının, önlerindeki makinenin sıcak yağlı buhar bulaşığı bedeninin, karan-

lık Apalaş Dağları'nı aşan sıcak parlak çeliğin kokusu burnuna geliyordu. Duyurabilmesi için yüksek sesle konuşması gerekiyordu. Kendi sözcüklerinde unutuyordu her şeyi . . . Amerikan sanayii bir buhar makinesi gibi, bir ekspres trenin güçlü lokomotifi gibi delip geçiyor bireyci yöntemlerin gecesini . . . Buharlı motora ne gerekir? Yaratıcısının kafasıyla, bu yüksek güç ürünlerinin gelişmesini olası kılan bu işe para yatıranın ortak çalışması, eşgüdümü, sermayenin eşgüdümü, akıllıca yönetilen kredi biçimine dönüştürülmüş insan türünün birikmiş enerjisi . . . emek, büyük şirketlerde toplanmış sermayenin, görülmemiş olanaklara kavuşmuş, varlıklı, doyum bulmuş Amerikalı işçilere sefertasını ağzına kadar doldurup vermesi; ucuz taşımacılık, sigorta, daha az çalışma saati . . . yeryüzünün el değmemiş köşelerine kadar, uzun, trajik insanlık tarihinin, insan bilgisinin sınırları içindeki hiçbir anında eşi görülmedik rahatlık, bolluk.

Artık sesinin kısıldığını anladığından yazı yazdırmayı kesmesi gerekiyordu. Miss Rosenthal'i yatmaya gönderdi, kendisi de yattı, ama uyuyamıyordu. Sözcükler, düşünceler, tasarılar, başkalarından alıntılar sonsuz bir kayıt aracından çözülüp duruyordu kafasının içine.

Ertesi gün LaSalle'da Yargıç Bowie C. Planet onu aradı. Ward oturmuş gelmesini beklerken Michigan Gölü rengindeki gökyüzünün uçuk mavisine bakıyordu. Elinde tuttuğu küçük dosyalama kartında şunlar yazılıydı:

Planet, Bowie C . . . Tennessee, Yargıç, Elsie Wilson Denver'le evli; küçük bakır ve kurşun yatırımları . . . Anaconda Madenleri? Talihsiz petrol spekülatörü . . . Illinois Eyaleti'nin Springfield kentindeki Planet ve Wilson hukuk bürosunun ortağı.

Kapı çalındığında, "Peki, Miss Rosenthal," dedi. Kız dosyalama kartıyla öteki odaya geçti.

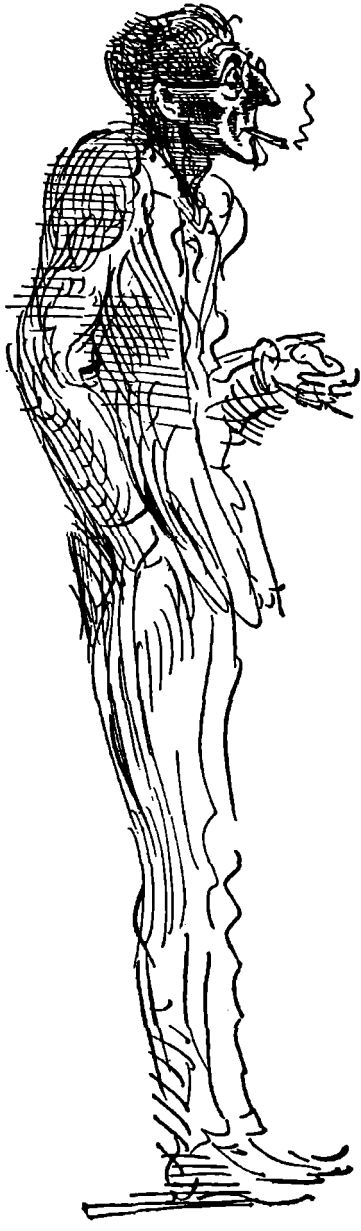
Morton kapıyı açarak yuvarlak yüzlü, fötr şapkalı, ağzında purosu olan bir adamı içeri aldı.

Ward ayağa kalkıp elini uzatırken, "Merhaba, Sayın Yargıç," dedi. "İşler nasıl gidiyor? Oturmaz mısınız?"

Yargıç Planet, ağır ağır girdi odaya. Ayakkabısı ayağını vuruyormuş gibi garip, yuvarlanırcasına yürüyüşü vardı. Tokalaştılar, neye uğradığını anlamadan, Yargıç Planet, Moorehouse'un masasının arkasındaki büyük pencerelerden içeri dolan çelik parlaklığında bir ışığın karşısına oturmuş buldu kendini.

Üzerinde gümüş çay takımlarının parıldadığı tepsiyle usulca yaklaşan Morton, "Çay alır mıydınız, efendim?" dedi. Yargıç öylesine şaşırmıştı ki, ayık olduğunu kendisine kanıtlamak için purosunun ucundaki uzun külü fırlak göbeğine düşürdü. Yüzü yuvarlaklığını, yumuşaklığını koruyordu. Üzerindeki bayağılığın izleri ovuşturularak silinmiş, bayağı bir adam yüzüydü bu. Yargıç, ılık, sütlü çayı yudumlar buldu kendini.

Bardağı hiç dokunulmamış olarak önünde soğuyan Ward, "Zihni açar, zihni açar," diyordu.

Yargıç Planet sessizce purosunu tüttürüyordu.

"Şey, bayım," dedi. "Sizi gördüğüme çok sevindim."

Tam o sırada Morton, bir deri bir kemik, patlak gözlü, ip gibi boyunbağının üzerinden âdemelması fırlamış bir adamın, Mr. Barrow'un geldiğini bildirdi. Sinirli bir konuşma biçimi vardı adamın, durmadan sigara içiyordu. Her yanı, yüzü, parmakları, dişleri sapsarı nikotin lekeleriyle kaplıydı.

Ward'ın masasındaki başka kartta da şunlar yazılıydı:

Barrow, G. H., işçi ilişkileri, reformcu tip. Bir ara lokomotif makinistleri sendikası ikinci başkanı; güvenilmez.

Ayağa kalkarken kartın arkasını çevirdi. Mr. Barrow'la da tokalaştıktan, onun da başına bir bardak çay sardırıp ışığın karşısına yerleştirdikten sonra konuşmaya başladı.

"Sermaye, işçiler," diye sanki yazı yazdırıyormuş gibi ağır ağır, özenli bir sesle söze girdi, "değişik ve yararlı çalışmalarınız boyunca, baylar, görmüş olmanız gerektiği gibi biri olmadan öbürünün de olamayacağı, ulusal hayatımızın bu iki dev gücü günden güne birbirlerinden kopuyor. Hangi gazeteye şöyle göz atsanız görebilirsiniz bunu. Bana öyle geliyor ki olayların böylesine üzücü bir biçim almasının nedenlerinden biri de, durumu kamuoyuna açık seçik biçimde sunacak olan özel kuruluşun eksikliğidir. Gerekli bilgi dağılımından yoksunluk, yeryüzündeki yanlış anlaşılmaların çoğunun nedenidir . . . Sizin de büyük olasılıkla anlamış olduğunuz gibi, Mr. Barrow, Amerikan sermayesinin büyük önderleri, eşit koşullarda, hakça yapılacak işlerden, demokrasiden yanadırlar. Yalnızca kamunun ve yatırımcılarının hakkını yemeksizin bunu nasıl yapacaklarını bilseler, kazançlarından paylarına düşeni işçilere seve seve verirler. Her şey bir yana, kamu, hepimizin hizmet götürmeyi amaçladığımız yatırımcıdır."

"Kimi zaman," dedi Mr. Barrow, "ama çok ender olarak . . ."

"Belki birer viski-soda alırsınız, efendim." Morton ipeksi saçlarıyla ikisinin arasında duruyordu, elindeki tepside sürahiler, içleri buz dolu uzun bardaklar, açılmış Apollinaris şişeleri vardı.

Yargıç Planet, "Ben içerim," dedi.

İkisinin de önüne şıngırdayan birer bardak bırakarak dışarı süzüldü Morton. Dışarda akşamın çökmesiyle gökyüzü kızıla boyanıyordu. Odanın içinde hava şarap rengiydi. Bardaklardan, her şeyin üstüne pırıltılar düşüyordu. Yargıç yeni bir puronun ucunu çiğnemeye başlamıştı.

"Şimdi, bakalım sizi doğru anladım mı, Mr. Moorehouse. Reklamcılıkla ve büyük işletmelerle ilişkileriniz sayesinde, barışçı, dostça biçimde işçi sorunlarının çözümüne yardımcı olacak yeni bir alan açmak istiyorsunuz, bunu da bir şirket aracılığıyla yapacaksınız. Yalnız şunu bilmek istiyorum, nasıl yapacaksınız?"

İskemlesinin ucundan öne doğru eğilen G. H. Barrow, "Örgütlenmiş emeğin böylesine bir çalışmaya katılacağına inanıyorum," dedi. "Ancak güvenebilirlerse . . . şey, şeye . . ."

Yargıç gülerek, "Gözlerinin boyanmadığına," dedi.

"Tam anlamıyla."

"Bakın baylar, kartlarımı açık oynayacağım, işimi üzerine kurmuş olduğum büyük ilkem, her zaman işbirliği olmuştur."

Yargıç yeniden güler, dizine vururken, "Sizinle bu konuda bütünüyle aynı düşüncedeyim," dedi. "Zor olan sorun bu mutlu sonuca nasıl ulaşacağımızdır."

"Evet, ilk adım, ilişki kurmaktır . . . İşte bu an, gözlerinizin önünde kurulmakta olan dostça ilişki duruyor."

G. H. Barrow tedirgin bir gülüşle, "Açıkça söylemeliyim ki," dedi, "Planet ve Wilson firmasının bir üyesiyle içki içeceğim aklıma bile gelmezdi."

Yargıç, şişman bacağına vurdu. "Şu Colorado sorunu yüzünden mi demek istiyorsunuz?.. Korkmanız gerekmez. Sizi

yemem, Mr. Barrow . . . Ama içtenlikle söyleyeyim, Mr. Moorehouse, küçük tasarınızı uygulamaya koymak için uygun zamanı seçtiğinizden kuşkuluyum."

G. H. Barrow, "Avrupa'daki şu savaş . . ." diye söze başladı.

"Amerika'nın eline geçmiş büyük bir olanaktır . . . Hırsızların ne zaman birbirlerine girdiği konusundaki atasözünü biliyorsunuz . . . Şimdilik kuşku ve umutsuzluk içinde bulunduğumuzu söylemeliyim, ama Amerikan iş dünyası ilk sarsıntıyı atlatır atlatmaz, kendini toplar toplamaz . . . Bakın baylar, ben Avrupa'dan daha yeni geldim. Eşimle, İngiltere'nin savaş açtığı gün oradan ayrıldık . . . Kıl payı kurtulduğumuzu söyleyebilirim . . . Göreceli bir kesinlikle bir şey biliyorum, kim kazanırsa kazansın Avrupa büyük bir ekonomik çöküntüye uğrayacaktır. Bu savaş Amerika'nın eline geçmiş büyük bir olanaktır. Bizim tarafsız kalmamız gerçeği . . ."

"Savaş gereçleri yapanların dışında, kimin kazançlı çıkacağını bilemiyorum," dedi G. H. Barrow.

Ward uzun süre konuştu, sonra önünde duran saatine baktı, ayağa kalktı. "Baylar, özrüm nedeniyle beni bağışlamanızı isteyeceğim. Akşam yemeği için giyinmem gerekiyor." Morton, elinde adamların şapkalarıyla gelmiş masanın başında duruyordu bile. Oda kararmıştı. Ward, azarlar gibi sesle, "Işıklar, lütfen, Morton," dedi.

Dışarı çıktıkları sıra, Yargıç Planet, "Çok hoş bir söyleşiydi, Mr. Moorhouse ama, tasarılarınız bana biraz ülkücü görünüyor," dedi.

"İşçilerin durumundan böylesine sevecenlikle, açıklıkla söz eden işadamına hemen hiç rastlamadım," dedi G. H. Barrow.

"Yalnızca adlarına çalıştığım kişilerin duygularını dile getiriyorum," dedi Ward, başını eğerek onları uğurlarken.

Ertesi gün Rotary Kulüp'ün verdiği yemekte, "İşçi Sorunları ve Çözüm Yolu" konulu bir konuşma yaptı. Büyük bir

otelin yemek ve sigara dumanı kokulu, garsonlarının ivecenlikle koşturdukları şölen salonunda, uzun bir masanın başında oturuyordu. Kendisine bir şey söylendiğinde yanıtlayarak, karşısında oturan Yargıç Planet'le arada bir şakalaşarak, kafasındaki kopuk cümlelerin sisi içinden anlamlı cümleler kurmaya çalışarak, çatalıyla yemeğini tabağının orasına burasına dağıtıyordu. Sonunda ayağa kalkması gereken an geldi. Kendisine dönmüş olan iki dizi gerdanlı yüze bakarak, elinde puroyla masanın başında durdu.

"Delaware'de küçük bir çocukken . . ." Durdu. Garsonların hâlâ ellerinde tepsilerle seğirttikleri yaylı kapıların arkasından korkunç bir tabak şangırtısı geliyordu. Onları susturmak için kapıya gitmiş olan adam usulca geri döndü. Parke döşemede ayakkabılarının gıcırtısı duyulabiliyordu. Masa boyunca adamlar öne eğildiler. Ward yeniden başladı. Şimdi konuşmasını sürdürüyordu, neler söylediğinin pek de farkında değildi ama onları güldürmüştü: Gerilim rahatlamaya dönüştü. "Amerikan iş dünyası, çağdaş reklamcılığın olanaklarından yararlanmada yavaş davranmıştır . . . hepsi de eşit ölçüde halkın hizmetinde olan işverenleri, işçileri, kamuyu

eğitmek . . . İşbirliği . . . İşçiye sanayi kazançlardan pay veren hisse senedi satımı . . . sosyalizmin, demagojinin, daha da kötü şeylerin ciddi tehlikelerinden sakınmak . . . İşte böylesine durumda halkla ilişkiler danışmanı işe karışarak, soğukkanlı, erkekçe tavırla şöyle diyebilir: Bana bak, dostum, bu konuyu içtenlikle bir kez daha konuşalım . . . Ama bu kişinin temel önemi, sanayi barışı döneminde ortaya çıkar . . . İki kişi birbirine karşı kırgınlık doluysa, sille tokat girişmek üzereyse onlara hizmetler öğütlemenin zamanı değil demektir . . . Çağdaş Amerikan sanayiinin Güçlü Anıt'ının sıradan insanlardan oluşma bölümünü yuvaya döndürecek olan eğitim seferberliğinin, sözlü haçlı seferleri çağı şimdi, bugün gelip çatmıştır."

Uzun uzun alkışlandı. Yerine oturdu, mavi gözlü gülümsemesiyle Yargıç Planet'in yüzünü inceledi. Yargıç Planet, etkilenmiş görünüyordu.

Haber-film 16

Philadelphia'lı on üçüncü turu bitirmiş, on dördüncü turu tamamlamasına iki mil kalmıştı. Hızının, saatte yüz on mil olduğu sanılıyordu. Arabası, ansızın karşısına çıkan ışık parıltısı yüzünden yalpaladı ve sonra hızla sola saptı. Bir tümseğe çarptı, zıpladı. Araba aydınlatıldığında tümsekte, dört tekerleği üzerinde duruyordu. Açıkça görüldüğü gibi durmasına olanak vermeyen hızla gitmekteydi. Wishart arabayı tümsekten indirdi ve yitirdiği zamanı kapatmaya çalıştı. Hızı, gerekli en küçük dönemeci bile almasına izin vermeyecekti, böylece de araba yolunun üzerindeki bir çiftlik evinin ön bahçesine daldı. Birinci ağacı atlattı, ama ikincisine çarparak yan yattı. Direksiyonun altında ezilmiş olan bacakları, bedeni arabadan çıkarılırken koptu.

Gitmek istiyorum
Meksika'ya
Bayrağımızın altında düşmanla savaşmaya

KAMERANIN DÜĞMESİNE BASTI, ÖLDÜ

parlak küçük iskemleler ve masa kaldırımda bırakılmış bir biçimde duruyor çünkü kendini iki yudum bile içki içebilecek kadar varlıklı bulan çok az kişi kaldı

MUSLUKÇUNUN YÜZ TANE SEVGİLİSİ VAR

MAYMUNLARI GERİ GETİRDİ

kayıp rektör bulundu Birleşik Amerika tarım ürünü üretiminde düşme sağlıklı olmasını istiyorsanız bırakın bebeğiniz çıplak dolaşsın eğer bu giz perdesi aralanırsa bu gizin altında bir kadın bulacaksınız dedi devriye polisi E. B. Garfinkle şimdiki savaşa neden olan olgular sürekli geriye, Fransız Devrimi günlerine götürüyor bizi

ÜNİVERSİTEDE ÇİKLET ÇİĞNEMEK YASAKLANDI

ansızın gözünün ortasına yumruk yemiş sarhoşlar gibi yalpalıyorlardı sonra da anlayamadığımız yabansı bir çığlıkla bir şeyler bağırarak bize doğru koşmaya başladılar

Haremdeki kadınlar
Nasıl giyeceklerini bilirlerdi bunları
Uzun yıllar önce Doğu'nun Bağdat'ında

Sine-göz (23)

çok hoş sarı saçlarıyla annemin bu arkadaşı güzel kadındı iki güzel kızı vardı sarışın olanı avuç içi gibi dazlak kafalı bir petrolcüyle evlendi Sumatra'ya gitti esmeri Bogota'lı bir adamla evlendi Magdalena Nehri'nde içi oyulmuş kütükten kayıkla uzun bir yolculuktu bu oranın yerli halkı Kızılderili'ydi hamaklarda uyudular korkunç hastalıklara yakalandılar kadın çocuk doğurduğunda yatağa düşen zehirli oklar yiyen kocası oldu o ülkede bir de yaralandın mı hiç iyileşmezdi yaran bembeyaz irin toplar du-

rurdu oyulmuş kütükten kayık da öyle kolayca devrilirdi ki suyun içine sıcak buharlaşan yırtıcı balıklarla dolu suyun içine bir yerinizde sıyrık varsa iyileşmemiş yara varsa kan kokusu çekerdi bu balıkları kimi zaman insanları paramparça ederlerdi

oyulmuş kütükten kayıkla sekiz hafta gidilirdi Magdalena Nehri'nde sonra varılırdı Bogota'ya

zavallı Jonas Fenimore Bogota'dan döndüğünde çok hastaydı fil hastalığına tutulmuş olduğunu söylediler çok iyi insandı sisli ormanlar fırtınalar timsahlar korkunç hastalıklar yırtıcı balıklar üzerine öyküler anlatırdı dolaptaki tüm viskiyi içerdi yüzmeye gittiğinde bacaklarında kalın pul pul elma kabuğu gibi lekeler görünürdü viski içmeyi çok severdi Kolombiya'nın yeryüzündeki en varlıklı ülkelerden biri olacağından petrolden kaplamacılıkta kullanılan değerli ağaçlarından tropikal kelebeklerden söz ederdi

ama Magdalena Nehri boyunca yolculuk çok uzundu hava çok sıcaktı çok tehlikeliydi Jonas öldü

dediklerine göre nedeni de viskiydi fil hastalığıydı

ve Magdalena Nehri'ydi

Eleanor Stoddard

New York'a ilk geldikleri sıralar, daha önce Doğu'da hiç bulunmamış olan Eleanor her konuda Eveline'e bağımlı kalmak zorundaydı. Freddy onları istasyonda karşıladı, oda tutmaları için Brevoort'a götürdü. Tiyatroya biraz uzak olduğunu, ama tüm sanatçılar, radikaller, gerçekten ilginç kişiler orada kaldığı ve Fransa'yı çok andırdığı için kent merkezinin uzağındaki bir otelden çok daha ilginç bulacaklarını söyledi. Arabada giderlerken Freddy sürekli konuştu, o çok hoş, büyüleyici oyunu ve kendi büyük katkısını, yönetmen

Freelby'nin nasıl da salak olduğunu, kendilerini destekleyenlerden birinin nasıl da söz verdiği paranın yarısını ödediğini anlattı; ama işleri yöneten Josephine Gilchrist şimdi önceden kararlaştırılan parayı toparlamıştı, Shubert'ler onlarla ilgileniyorlardı, tam bir ay sonra, kent dışında, Greenwich'te oyuna başlayacaklardı. Eleanor dışarı, Beşinci Cadde'ye, kadınların eteklerini havaya uçuran ürpertici bahar rüzgârına, şapkasının peşinden koşan bir adama, yeşil otobüslere, taksilere, vitrinlerin parıltısına bakıyordu. Ne yani, burası Chicago'dan çok da, değişik değildi. Ama Brevoort'taki yemek çok farklıydı, Freddy bir sürü insan tanıyordu, onları hepsiyle tanıştırdı, kızlarla gururlanıyor gibiydi. Hepsi de adlarını duyduğu ya da *Daily News*'un kitap sayfalarında okuduğu kişilerdi. Dostça davrandılar onlara. Freddy garsonla Fransızca konuştu, Hollanda salçası o güne kadar yediklerinin en güzeliydi.

Öğleden sonra provalara giderken Eleanor arabanın camından ilk kez Times Alanı'nı gördü. Karanlık tiyatroda oyuncular oturmuş Mr. Freelby'yi bekliyordu. Sahnenin üzerinde asılı, bir tek büyük elektrik ampulü ve başka bir oyun için hazırlanmış yassı, tozlu dekorlarla içerisi çok gizemliydi.

Kır saçlı, hüzünlü geniş bir yüzü olan, gözlerinin altı geniş halkalarla çevrili bir adam içeri girdi. Ünlü Benjamin Freelby buydu işte. Yorgun, babacan tavırları vardı, rahatça dekorlardan, giysilerden konuşabilmeleri için o gece Eleanor'la Eveline'e, Freddy'yle birlikte evine yemeğe gelmelerini söyledi. Onun bu denli ince, yorgun biri olması Eleanor'u rahatlatmıştı. Ne yani, Eveline de, kendisi de, şu New York'lu oyuncuların hepsinden daha iyi giyimliydiler. Mr. Freelby ışıklar yanmadığı için ortalığı ayağa kaldırdı, karanlıkta mı prova yaptırmasını bekliyorlardı? Sahne amiri elinde oyun metni, ortalıkta koşuşup elektrikçi aradı, biri de büroya telefon etmek üzere gönderildi. Mr. Freelby sahneyi arşınladı, sinirlendi, öfkelendi, "Hayvanlık bu," dedi. Elektrikçi elinin

tersiyle ağzını silerek geldiğinde, sonunda salon ışıklarını, sahne ışıklarını yaktığında bu kez de Mr. Freelby için masa, iskemle, masanın üzerinde okuma ışığı bulmaları gerekti. Hiç kimse onun boyuna uygun iskemle bulmayı beceremedi. Öfkeyle dolaşmayı sürdürdü, kabarık, kır saçlarını çekiştirdi, "Hayvanlık bu," deyip durdu. Sonunda yerleşti, yanındaki iskemlede oturan, sırık gibi sahne amiri Mr. Stein'e, "Birinci perdeyle başlayacağız, Mr. Stein. Herkes kendi bölümünü aldı mı?" dedi. Birkaç oyuncu sahneye çıktı, sağda solda durdu, ötekiler alçak sesle konuşuyorlardı. Mr. Freelby onlara, "Şişşt" dedi. "Lütfen çocuklar, sessiz olmalıyız." Prova başlamıştı.

O günden sonra sürekli koşuşturma içine girdiler. Eleanor yatağına yatma olanağı bulamıyordu bir türlü sanki. Dekorların, stüdyosunda boyandığı sahne ressamı Mr. Bridgeman her şeye karşı çıkıyordu. Bir başkasının, Mr. Bridgeman'ın yanında çalışan solgun yüzlü, gözlüklü çocuğun, onların taslaklarını kullanarak dekorları hazırlayacağı, dekoratörler sendikasına üye olmadıkları için giysileri hazırlama dışında programın hiçbir yerinde adlarının geçmeyeceği anlaşıldı. Mr. Bridgeman'ın stüdyosunda kavga etmedikleri zamanlar, ellerinde kumaş örnekleriyle, arabaların içinde, sokaklarda dört dönüyorlardı. Sabaha karşı dörtten beşten önce yatağa girdikleri yoktu. Herkes çok sinirliydi, Mrs. Gilchrist'ten çek koparabilmek için Eleanor'un her hafta boğuşması gerekiyordu.

Victoria çağının ilk yıllarının modasına uygun giysiler hazır olunca, Eleanor, Freddy, Mr. Freelby bunları görmeye gittiler ve gerçekten çok güzel buldular, ama, mağaza sahibi çek almadan vermiyordu, kimse Mrs. Gilchrist'i bulamadı, herkes taksilerin içinde ortalıkta dolaştı durdu, sonunda gecenin geç saatlerinde Mr. Freelby kendi hesabından çek vereceğini söyledi, içinde dekorlarla taşımacılık şirketinin kamyonu kapıya dayanmıştı, ama onlar da çeklerini almadan içindekile-

rin dışarı çıkarılmasına izin vermiyorlardı. Mr. Bridgeman gelmiş, kendisine verilen çekin arkasında karşılığı yok yazısıyla geri çevrildiğini söylüyordu. Mr. Freelby onu gişeye sokup konuştu. Sonunda Josephine Gilchirst, elinde Mr. Bridgeman'a ve taşımacılık şirketine verilmek üzere beş yüz dolarlık kâğıt paralar bir taksiyle ortaya çıktı. Arkaları turuncu, gevrek kâğıt paraları görünce herkesin yüzüne gülümseme yayıldı. Büyük bir rahatlama oldu.

Dekorların tiyatroya gireceğinden emin olduktan sonra, Eleanor, Eveline, Freddy, Josephine, Mr. Freelby, bir şeyler yemek için Bustanoby'ye gittiler. Mr. Freelby onlara iki şişe Pol Roger ısmarladı, Josephine, oyunun büyük başarı kazanacağını taa içinden duyduğunu, böyle bir şeyin her zaman içine doğmadığını söyledi, Freddy sahne işçilerinin oyunu sevdiklerini, bunun de hep iyi bir belirti olduğunu anlattı. Mr. Freelby, Shubert'lerin ayak işlerine bakan çocuğun oyunun provasını baştan sona gözlerinden yaşlar akarak izlediğini söyledi, ama kimse bir hafta Greenwich, bir hafta da Hartford'da oynadıktan sonra oyunun hangi tiyatroda sahneleceğini bilmiyordu. Mr. Freelby, sabah ilk iş olarak gidip J. J.'yle bu konuyu konuşacağını bildirdi.

Giysilerle yapılacak provayı görmek için Chicago'daki arkadaşları aradı. Özelikle de Sally Emerson telefonla gelmek istediğini söyleyince Eleanor kendini çok önemli biriymiş gibi hissetti. Giysilerle prova korkunç geçti. Dekorların yarısı gelmemişti. Wessex köylülerinin de giysileri yoktu, ama herkes giysili provanın kötü geçmesinin sonrası için iyi belirti olduğunu söyledi.

Oyunun başlayacağı gece Eleanor ağzına bir lokma koyamadı, giyinmek için yalnızca yarım saati vardı. Heyecandan her yanı buz kesmişti. Tappe'den almış olduğu yeni, açık yeşil tül gece elbisesinin kendisine yakışacağını umuyordu, ama bununla uğraşacak zamanı yoktu. Bir bardak koyu kahve içti, bindiği taksi bir türlü kentten çıkamayacak gibiy-

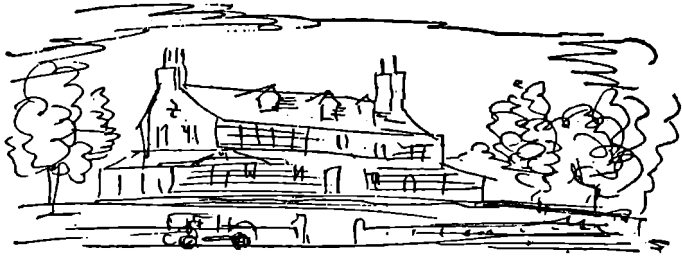

di. Tiyatroya girdiğinde bekleme salonu ışık içindeydi, ipekli şapkalarla, çıplak pudralı sırtlarla, pırlantalarla, şallarla doluydu, ilk gecelerin alışılmış kişileri birbirlerine bakıyorlar, arkadaşlarına el sallıyorlar, kimin geldiğinden, kimin gelmediğinden söz ediyorlar, birinci perdenin ortasına kadar sürü sepet içeriye doluşmayı sürdürüyorlardı. Eleanor'la Eveline, arkalarda, kaskatı yan yana durdular, bir giysi gözlerine güzel göründüğünde birbirlerini dürttüler, oyuncuların çok kötü, en kötülerinin de Freddy Seargeant olduğunda birleştiler. Daha sonra Sally Emerson'un dostları Carey'lerin iki katlı apartman katında onlar için düzenlediği eğlencede, herkes giysilerle dekorların çok güzel olduğunu, oyunun büyük başarı kazanacağını söyledi. Eleanor'la Eveline tüm ilginin merkeziydiler. Eveline içkiyi biraz fazla kaçırıp gürültü çıkardığı için Eleanor tedirgin oldu. Birçok ilginç kişiyle tanıştı, ne olursa olsun New York'ta kalmayı aklına koydu.

Oyun iki hafta sonra balon gibi söndü. Eleanor'la Eveline, yönetimin kendilerine borçlu olduğu yedi yüz elli doları hiçbir zaman alamadı. Eveline Chicago'ya döndü, Eleanor

Sekizinci Cadde'de apartman katı tuttu. Sally Emerson, Eleanor'un büyük yetenek olduğuna karar verip New York'ta dekorasyon işi kurması için kocasının ona bin dolar vermesini sağladı; Eveline Hutchins'in babası hastaydı, ama Chicago'dan yazarak fırsat bulur bulmaz hemen geleceğini söyledi.

O yaz Sally Emerson New York'ta olduğu sıralar Eleanor hep onunla çıkıp bir sürü varlıklı kişiyle tanıştı. Alexander Parsons aracılığıyla J. Ward Moorehouse'un Great Neck yakınlarında yaptırdığı yeni evinin dekorasyonunu aldı. Mrs. Moorehouse bitmemiş evi onunla birlikte dolaştı. Çok yıpranmış bir sarışındı, peş peşe ameliyatlardan böylesine güçsüz düşmemiş olsa evini kendisinin döşeyeceğini açıklıyordu, ikinci çocuğunun doğumundan beri yataktan çıkamamıştı, Eleanor'a geçirdiği ameliyatı anlattı. Eleanor kadınların yakınmalarını dinlemekten nefret ediyordu, arada soğuk soğuk başını sallayarak mobilyalar, döşemelik kumaşlar üzerine iş

havasında yorumlar yaptı, döşeme konusunda bir kâğıda küçük notlar aldı. Mrs. Moorehouse evleri bitene kadar kalmakta oldukları küçük sayfiye evinde kendileriyle yemek yemesini istedi. Küçük ev, Hollanda sömürge tarzında, içi minik süs köpekleri, önlükleri fırfırlı hizmetçiler, bir de uşak dolu koca bir evdi. Yemek odasına geçerlerken Eleanor bitişik odadan bir erkek sesiyle puro dumanının kokusunu duydu. Yemekte Mr. Moorehouse'la ve Mr. Perry'yle tanıştırıldı. Golf oynamışlardı, Tampico'dan ve petrol kuyularından söz

ediyorlardı. Mr. Moorehouse yemekten sonra onu arabasıyla kente bırakmayı önerdi. Mrs. Moorehouse'tan kurtulmak düşüncesi Eleanor'u rahatlattı. Yeni evin döşenmesi konusunda aklından geçirdiklerini anlatma olanağını bulamamıştı, ama yolda Mr. Moorehouse birçok soru sordu, çoğu kişinin evinin ne denli çirkin olduğuna birlikte güldüler. Eleanor böyle şeylere önem veren bir işadamı bulmanın çok ilginç olduğunu düşündü. Mr. Moorehouse tasarılarını hazırlayıp işyerine getirmesini istedi. "Perşembe günü nasıl?" Perşembe çok iyiydi, o gün kimseyle buluşmayacaktı, Eleanor isterse birlikte yemek de yiyebilirlerdi. "Yemek zamanı, işimin dışındaki incelikli konulara adayabildiğim tek zamanımdır," dedi gözlerinde mavi parıltıyla. Bir ağızdan yine "Perşembe," dediler, onu Beşinci Cadde'yle Sekizinci Cadde'nin köşesinde bıraktığında, Eleanor adamın mizah duygusu taşıyan biri olduğunu, ondan Tom Curtis'ten hoşlandığından çok daha fazla hoşlandığını düşünüyordu.

İş ilerledikçe Mr. Moorehouse'a sık sık görüşmek zorunda olduğunu anladı. Onu, Sekizinci Cadde'deki evine akşam yemeğine çağırdı, Martinique'li hizmetçisi Augustine'e domatesli, kırmızıbiberli, kızarmış tavuk hazırlatmıştı. İçinde pelinotu bulunan kokteyller, bir şişe çok güzel Bourgogne şarabı içtiler, Ward Moorehouse sedirde oturup konuşmaktan, kız onu dinlemekten çok hoşlandı, ona J. W. demeye başladı. Artık Great Neck'teki evin içi dışında da arkadaştılar.

Ward, Eleanor'a Delaware Eyaleti'nin Wilmington kentindeki çocukluk günlerini, jandarmaların yaşlı zenciye ateş açtıkları, gemileri İspanyol donanması sandığı günü, mutsuz ilk evliliğini, ikinci eşinin nasıl bir sakat olduğunu, gazetecilik, reklamcılık işlerini anlattı, yalnızca bir omzu belli belirsiz parıltılı, dümdüz gri elbise giymiş olan Eleanor, sezdirmeden ev hanımı rolünü oynadı ve adama yapmakta olduğu işi açıklama olanağı verdi. Ward, sermayeyle işçiler arasındaki ilişkilerin durumu konusunda halka bilgi veriyor, duygusal

adamların, reformistlerin propagandasına engel oluyor, Alman sosyalistlerin çılgınca düşünceleri karşısında Amerikan düşüncelerini yüceltiyor, Kuzeybatı'daki tedirgin çiftçilerin sorunlarına çözüm getiriyordu. Eleanor onun düşüncelerini çok ilginç buluyor, ama borsadan, Çelik Şirketi'nin nasıl kurulduğundan, Meksika'daki petrol şirketlerinin sorunlarından, Hearst'lerden, büyük servetlerden söz etmesini yeğliyordu. Yapmakta olduğu küçük bir yatırım konusunda düşüncelerini sordu, Ward, varlıklılığın artık çenesinin köşelerini yuvarlatmaya başladığı beyaz, kare biçimi yüzündeki parlak mavi gözleriyle ona bakıp, "Mrs. Stoddard, mali danışmanınız olma onurunu bana verir misiniz?" dedi.

Eleanor, onun belli belirsiz Güneyli şivesinin, eski terbiye almış olmaktan gelen incelikli tavırlarının çok çekici olduğunu düşünüyordu. Keşke daha iyi görünümlü bir evi olsaydı, şu kristal şamdanları satmak yerine birkaçını kendine ayırsaydı. Ward giderken saat on iki olmuştu, çok iyi bir gece geçirdiğini, ama gidip şehirlerarası telefon konuşmaları yapması gerektiğini söyledi. Eleanor iki şamdanın saçtığı ışıkta, makyaj masasına oturup aynanın önünde yüzünü kremle ovmaya başladı. Keşke boynu böylesine kemikli olmasaydı, arada bir saçını yıkatırken kınalı suyla çalkalatsa acaba nasıl olurdu?

Sine-göz (24)

yağmur yağıyor tarihi Quebec'e yağmur yağıyordu tarihi Quebec'teki Şato'ya orada yiğit Wolfe taşbasması resminde üç köşeli şapkasıyla kayığa oturmuş adamlarına Gray'ın "Mersiye"sini okuyordu Yiğit Wolfe üç köşeli şapkası incecik kravatı ve üniforması dantelli fiyonklarla süslü Abraham Ovaları'ndaki tepelere tırmanıyordu yiğit Montcalm'la buluşmak için ve ateş diye buyurdu bir ses dantelli fiyonklar rezil oldu Abraham Ovası'nın çamurunda

ama Şato dünyaca ünlü bir otel olan tarihi Frontenac Şatosu'ydu gri yağmur altında tarihi gri Quebec'te biz Saguenay Irmağı'nın kaynağına doğru çıkıyorduk Dünyanın En Güzel Görünümünü İzlemeyi Sağlayan Buharlı Gemisiyle Chautauqua'lı Konuşmacı ve karısı ve Kentucky'nin Atina kentinden bir bariton da bizimle birlikte orada Akropolis diye bir tepeleri varmış Yunanistan'da Atina'dakinin aynı ve kültürde aynı bir de Yunanistan'da Atina'daki Parthenon Tapınağı'nın tıpatıp eşi

dışarda sahanlıkta taşlı sokaklarda taş gibi dolu yağıyor şemsiyelerini açmış St. Lawrence halkı bir aşağı bir yukarı dolaşıyor geniş tahta sahanlıkta Quebec'in kurşuni sivri çatılarına bakan kömür rıhtımlarına tahıl trenlerine vapurlarına Öte Yaka'dan buhar fışkırtarak gelen *İrlanda İmparatoriçesi*'nin krem rengi bacalarına Levis'e ırmağın karşısındaki yeşil tepelere yeşillere karşı yemyeşil Orleans Adası'na Quebec'in pırıl pırıl gri sivri tepeli çatılarına yağan doluya bakan

ama Chautauqua'lı Konuşmacı yemeğini istiyor karısıyla kavga ediyor tarihi Frontenac Şatosu'nun tarihi yemek salonunda olay çıkarıyor başgarson geliyor Chautauqua'lı Konuşmacı iriyarı sık kıvırcık saçlı öfkeli bir adam haykırıp duruyor Akropolis çadırlarında tıpkı Yunanistan'da Atina'dakinin aynı ve Parthenon tıpkı Yunanistan'da Atina'dakinin aynı ve bariton da çok ilgileniyor küçük çocukla buralardan çekip gitmek isteyen keşke geleceğimi söylememiş olsaydım diyen ve hepsini tutup sarsmak isteyen çocukla

ama yağmur yağıyor tarihi Quebec'e baritonla yapayalnız sokakta yürürken böylesine bir kentte nasıl da kötü kızlar bulunduğunu oğlanların kötü kızlarla gezmemeleri gerektiğini Akropolis'i opera sanatını Parthenon'u şarkıcılık eğitimini Yunanlı oğlanların güzelim heykellerini Nike Anıtı'nın güzelim heykellerini anlatıyordu boyuna

ama sonunda onu sarstım trene atlayıp gittim görmeye türkülerde öykülerde, anlatılan ünlü Montmorency Çağlayanları'nın Saint Anne de Beaupre'deki hastaların bıraktıkları koltuk değnekleriyle dolu kiliseyi
ve kızlarla dolu gri yağmurlu sokakları

Janey

Avrupa Savaşı'nın ikinci yılında Mr. Carroll, Carroll ve Dreyfus firmasındaki hisselerini Mr. Dreyfus'a satarak doğup büyüdüğü kent olan Baltimore'a gitti. Demokrat Parti Kurultayı valiliğe aday gösterecekti. Janey onu özlüyor, Maryland'deki politik olayları gazetelerden ilgiyle izliyordu. Mr. Carroll aday olamayınca Janey onun için çok üzüldü, işyerine her geçen gün daha çok sayıda yabancı geliyor, konuşmalar belirgin biçimde Alman yanlısı oluyor, bu da Janey'in hiç hoşuna gitmiyordu. Mr. Dreyfus yanında çalışanlara karşı çok incelikli, cömert davranıyordu, ama Janey sürekli Belçika'nın acımasızca işgalini, yaptıkları canavarlıkları düşünüyor, bir barbar için çalışmaktan hoşlanmıyor, başka iş arıyordu. Washington'da işler durgundu, Mr. Dreyfus'tan ayrılmanın aptallık olduğunu biliyor, ama başka türlüsü de elinden gelmiyordu. Bu yüzden de haftada bir dolar daha az ücretle Connecticut Caddesi'nde emlakçılık yapan Smedley Richards'ın yanına girdi. Mr. Richards iri yapılı, sürekli kibarlığın ilkelerinden söz eden, Janey'le sevişmek isteyen bir adamdı. Birkaç hafta Janey onu kendinden uzak tuttu, ama üçüncü hafta adam iyice sarhoş olup tombul elini, orasına burasına uzattı, bir gün bir dolar ödünç aldı, hafta sonunda ona birkaç gün para veremeyeceğini söyledi, bu yüzden de Janey işe gitmedi ve işsiz kaldı.

İşsiz kalmak korkunç bir şeydi. Gürültücü kız kardeşleriyle, kiracılarla dolu o eve gidip annesiyle oturmaktan çok

korkuyordu. Her gün *The Star*'daki, *The Post*'taki ilanları okuyor, her işe başvuruyor, ama sabah ilk iş olarak belirtilen adrese gitmesine karşın her defasında biri ondan önce davranmış oluyordu. İş Bulma Kurumu'na bile yazıldı. Masadaki kadın çürük dişli, kötü kötü sırıtan, iriyarı biriydi. Ja-

ney'den kayıt parası olarak iki dolar aldıktan sonra ona sırada beklemekte olan uzman daktilo kızlar listesini göstererek kızların evlenmesi gerektiğini, hayatlarını kazanmaya çalışmalarının boşuna bir saçmalık olduğunu, çünkü bunu yapamayacaklarını söyledi. İçerinin ağır havası, sıralarda oturmuş bekleyen kızların çimdiklenerek kızartılmış yanakları midesini bulandırdı, dışarı çıkıp bir süre Lafayette Alanı'nda bir sırada güneşte oturdu. Hâlâ Miss Robinson'un yanında çalışmakta olan Alice'e iş bulamamış olduğunu söyleyecek cesareti toplamaya çalışıyordu bir yandan da. Kırmızı yüzlü

bir delikanlı gelip yanına oturarak konuşmaya çalışınca Janey kalkıp yürüdü. Bakkala girip kakaolu süt içti, gazozcu çocuk ona biraz takılmaya kalkıştı, Janey de hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Çocuk çok korkmuştu, "Özür dilerim, hanımefendi, sizi incitmek istemedim," dedi. Riggs Binaları'ndan çıkan Alice'le buluştuğunda gözleri hâlâ kırmızıydı. Janey'in tek lokma bile yiyememiş olmasına karşın Alice, otuz beş sentlik yemeğin parasını ben vereceğim, diye tutturdu. Alice'in ben sana dememiş miydim havası Janey'i çılgına çeviriyordu. Artık Miss Robinson'un yanına dönmeye çalışmak için çok geçti, çünkü orada çalışan kızların bile pek yapacak iş buldukları yoktu. O öğleden sonra iş arayamayacak kadar umutsuzdu Janey, Kızılderililere özgü boncuk işlerinin, savaş kayıklarının, totem direklerinin örnekleriyle ilgilenmeye çalışarak Smithsonian Enstitüsü'nü dolaştı, ama her şey sinirini bozuyordu, odasına çıkıp güzelce ağladı. Joe ve Jerry Burnham aklına geldi, niye kendisine mektup yazmadıklarını merak etti, siperlerdeki zavallı askerleri de düşünüp

kendini daha da yalnız hissetti. Alice dönmeden önce yüzünü yıkamış, pudralanmış, çevik adımlarla odada dolaşıyordu, iş dünyasındaki bunalım üzerine Alice'e şakalar yaptı, Washington'da iş bulamazsa Baltimore, Chicago ya da New York'ta çalışmaya gideceğini söyledi. Alice bu tür konuşmaların kendisini çok üzdüğünü belirtti. Çok para harcamamak için çıkıp bir bardak sütle jambonlu sandviç yediler.

Güz boyu Janey iş arayarak dolaştı. Bunu öylesine saplantı haline getirmişti ki sabah uyanır uyanmaz duyduğu ilk şey bir uğraşının olmamasının yarattığı kapkara iç sıkıntısıydı. Yılbaşı yemeğini annesi ve kız kardeşleriyle yedi, kendisine acımalarını önlemek için yeni yılın ilk gününde haftalığı yirmi beş dolarlık bir iş için söz almış olduğunu söyledi. Onlara, kendisine acımanın hoşnutluğunu veremezdi.

Yılbaşında, postadan yırtık bir kâğıt paket aldı, içinde işlemeli bir kimono vardı. Mektup bulmak amacıyla paketi birkaç kez aradı, ama üzerine iyi yıllar yazısı karalanmış küçük bir kâğıt parçasından başka şey bulamadı. Pakette St. Nazaire Fransa damgası, OUVERT PAR LA CENSURE* yazısı vardı. Bu, savaşı çok yakınına getiriyordu. Umarım Joe oralarda, tehlikede değildir, diye düşündü.

Ocak ayında, buz gibi bir öğle sonrası, Janey yatağına uzanmış *Yaşlı Eşlerin Öyküsü*'nü okurken ev sahibi Mrs. Baghot'un kendisini çağıran sesini duydu. Daha ödememiş oldukları o ayın kirası yüzünden çağırdığını düşünerek ödü patladı, ama Alice telefon ediyordu. Elini çabuk tutmasını, birkaç günlüğüne steno bilen birini arayan bir adam olduğunu, kızların hiçbirinin orada bulunmadığını, Janey'in gidip adamla görüşebileceğini ve isterse işe girebileceğini söyledi. "Adres nedir? Hemen gidiyorum." Alice adresi söyledi, hattın öbür ucundaki sesi korkudan titriyordu. Öylesine ürkütü içindeyim ki . . . Miss Robinson işi sana sağladığımı du-

* Sansür tarafından açılmıştır.

yarsa öfkeden köpürür." "Üzülme, ben adama durumu anlatırım," dedi Janey.

Adam, Pennsylvania Caddesi'ndeki Continental Otel'deydi. Her yana daktiloda yazılmış kâğıtların, kâğıt kapaklı kitapçıkların saçılmış olduğu bir yatak odasıyla bir oturma odası vardı. Çerçevesi yıpranmış gözlüklerini, sanki onlarla mı, yoksa onlarsız mı daha iyi gördüğüne karar veremiyormuş gibi bir takıyor, bir çıkarıyordu. Kız şapkasını asıp, kalemiyle kâğıdını çantasından çıkarır çıkarmaz yazdırmaya başladı. Sürekli uzun ince bacakları üzerinde gidip gelerek, söylev çekiyormuş gibi coşkuyla konuşuyordu. Sermaye, emek, sekiz saatlik çalışma günü, Lokomotif Makinistleri Birliği üzerine "Hemen Yayımlanacak" notu taşıyan bir tür makaleydi. Janey, biraz da kaygılanarak adamın işçi önderi olduğunu düşündü. Yazdırmayı bitirince, bunları hemen daktiloya çekmesini, bir dakika sonra geri döneceğini söyleyerek ansızın odadan çıktı. Masanın üzerinde Remington yazı makinesi duruyordu, ama Janey şeridi değiştirmek zorunda kaldı.

Adam geri döner de bitirmemiş olduğunu görür korkusuyla büyük hızla yazıyı yazdı. Sonra, makaleyi, öteki kopyaları masanın üzerine düzgün, tertemiz yığarak oturup beklemeye başladı. Bir saat geçti adam ortalarda yoktu. Janey tedirgin oldu, odada dolaştı durdu, kitapçıklara baktı. Hepsi de emek ve iktisat üzerineydi, Janey'in ilgisini çekmedi. Sonra pencereden baktı, postane kulesindeki saatin kaçı gösterdiğini anlayabilmek için boynunu uzatarak görmeye çalıştı. Ama göremedi, bu yüzden de telefonla sorup Mr. Barrow oteldeyse yazısının hazır olduğunu söylemelerini istedi. Saat beşti, hemen geri döneceğini onlara da söylemiş olmasına karşın Mr. Barrow daha gelmemişti. Ahizeyi yerine koyarken masadan leylak rengi bir kâğıdı yere düşürdü. Yapacak başka şeyi olmadığı, ıvır zıvırla oynamaktan bıktığı için kâğıdı alıp okumaya başladı. Kendinden utanıyordu, ama bir kere okumaya başlamıştı, bırakamazdı.

SEVGİLİ G. H.

Bunu yapmak hiç hoşuma gitmiyor, inan bana yavrum, ama hemen birkaç kuruşa müthiş gereksinim duyuyorum, iki bin dolarla (2.000) buraya geleceksin, yoksa yemin ederim sana kibar davranmayı bir yana bırakıp canına okuyacağım. Bunu yapmaktan nefret ediyorum, ama mangırın olduğunu bilmesem seni böyle rahatsız etmezdim, bu sefer gerçekten iş söz konusu.

Bir zamanlar sevdiğin küçük kız
QUEENIE

Janey kızararak mektubu tam aldığı yere bıraktı. Şu erkekler de ne korkunçtu, her zaman gizli kapaklı bir pisllikleri olurdu. Hava kararmıştı, telefon çaldığında Janey acıkmaya, tedirgin olmaya başlıyordu. Mr. Barrow'du arayan, böyle beklettiği için üzgün olduğunu, Shoreham'da Mr. Moorehouse'ın dairesinde bulunduğunu, hemen gelmesini –hayır,

hayır, yazıları istemiyordu– yazdıracağı başka şeyler de oldu ğunu söyledi. J. Ward Moorehouse'ın yanında bekliyordu, bu adı duymuş olması gerekliydi. Janey adı duymamıştı, ama yazı yazmak için Shoreham'e gitme düşüncesi, şu mek tup, her şey ona coşku veriyordu. Jerry Burnham'la dolaştı ğı günlerdekine benzer bir coşku. Mantosunu, şapkasını giy di, şöminenin üzerindeki aynada yüzünü biraz boyadı, buz gibi soğuk ocak akşamında F ve On Dördüncü caddelerin köşesine yürüdü, orada durup araba beklemeye başladı. Keşke kürklü eldivenlerim olsaydı, diye düşündü, incecik el divenlerinden geçen kırbaç gibi rüzgâr ellerini donduruyor du, ayakkabılarının bittiği yerden de içeri doluyordu. Keşke Chevy Chess'de oturan, varlıklı evli bir kadın olsaydı. Lüks arabasının gelip kendisini almasını, evine, kocasına, çocuk larına, gürül gürül yanan ateşe götürmesini bekleseydi. Jerry Burnham'ı anımsadı, acaba onu iyi yönlendirebilseydi ken disiyle evlenmesini sağlayabilir miydi? Ya da Johnny Ed wards'ı. Evlenmeye yanaşmayınca New York'a gitmişti, şim di de bir simsarın yanında çok iyi para kazanıyordu. Ya da Morris Byer'i. Ama o Yahudi'ydi. Bu yıl hiç erkek arkadaşı olmamıştı. Artık yavaş yavaş aranmaz oluyordu, işin gerçe ği buydu.

Shoreham'ın önündeki köşede arabadan indi. Otelin gi rişi sıcacıktı. İyi giyimli kişiler sağda solda durmuş, iyi giyim lilere özgü seslerle konuşuyorlardı. Ortalık limonluk çiçekle ri kokuyordu. Danışmadan, birinci kat, sekiz numaraya git mesini söylediler. Buruşuk beyaz yüzlü, ipek gibi siyah saçlı bir adam kapıyı açtı. İpek gibi siyah elbise giymişti, gizemli biçimde kayarak yürüyordu. Mr. Barrow'un sekreteri oldu ğunu söyleyince adam onu yandaki odaya soktu. Kapıda du rup birinin kendisini görmesini beklemeye başladı. Odanın ucundaki büyük ocakta iki kütük harıl harıl yanıyordu, önündeki geniş masa, dergi, gazete, daktiloda yazılmış kâğıt yığınlarıyla doluydu. Bir ucunda gümüş çay takımı, öteki

ucunda sürahiler, içki karıştırıcıları, bardaklarla kaplı tepsi duruyordu. Her şeyde pırıl pırıl cilalanmış, gümüşsü bir parıltı vardı, iskemlelerde, masalarda, çay takımında, sırtı ateşe dönük oturan adamın saat zincirinde, dişlerinde, kırlaşmaya başlamış ipeksi saçlarında.

Janey onu görür görmez çok çekici biri olduğunu düşündü. Mr. Barrow'la başka bir dazlak kafalı adam, ateşin iki yanındaki derin koltuklara oturmuş, söylediklerini dikkatle dinliyorlardı.

Alçak, ciddi bir sesle, "Bu ülkenin geleceği için çok önemli bir şey," diyordu. "İnanın bana, büyük yöneticiler, üretime, maliyeye egemen olan güçlü çevreler, bu gelişmeleri büyük bir ilgiyle izlemekteler. Benden çıkmış olmasın, ama size gizlice söyleyebilirim, Başkan bile . . ." Gözleri, Janey'inkilerle karşılaştı. "Sanırım, sekreter hanım bu. İçeri girin . . ."

"Adım Williams," dedi Janey.

İçlerinde çocuksu parıltılar olan gözleri alkol alevi mavisiydi. Adını biliyor olması gereken J. Ward Moorehouse buydu mutlaka.

"Kaleminiz, kâğıdınız var mı? Çok güzel, masaya oturun. Morton, şu çay takımlarını kaldırsan iyi olur." Morton sessizce çay takımlarını ortadan kaldırdı. Janey masanın ucuna oturup kâğıtlarını, kalemini hazırladı. "Şapkanızla paltonuzu çıkarsanız daha iyi olmaz mı, yoksa dışarı çıktığınızda çok üşürsünüz?" Sesinde rahatlatıcı bir şeyler vardı, kendisiyle konuşurken, erkeklerle konuştuğundan daha değişikti tınısı. Keşke onunla çalışabilseydi. Her neyse, geldiğine seviniyordu.

"Şimdi, Mr. Barrow, istediğimiz tedirginliği yatıştıracak bir demeç. Bu çatışmada her iki yanın da, işbirliğinin değerini anlamasını sağlamalıyız. Yüce bir sözcük bu işbirliği . . . önce taslak yapmalıyız . . . Siz lütfen, örgütlenmiş işçiler açısından düşündüklerinizi söyleyin, siz de Mr. Jonas, yasal açıdan. Hazır mısınız Miss Williams . . . J. W. Moorehouse, Halkla ilişkiler Danışmanı tarafından hazırlanmıştır, Shoreham Oteli, Washington. D. C. 15 Ocak 1916..." Ardından Janey söylenenlerin ne anlama geldiğini kavramaya çalışarak yazıp durdu.

O akşam eve gittiğinde Alice yatağına girmişti bile. Alice uyumak istiyordu, ama Janey, cırcırböceği gibi konuşup duruyor, boyuna anlatıyordu. Mr. Barrow'u, işçi sorunlarını, J. Ward Moorehouse'ı, onun ne hoş adam olduğunu, nasıl da incelikli, dostça davrandığını, sermayeyle emek arasındaki işbirliği konusunda nasıl ilginç düşünceleri bulunduğunu, senlibenli olduğu anlaşılan Başkan'ın, Andrew Carnegie'nin ne düşündüğünden, Rockefeller'ın neyle ilgilendiğinden ya da Mr. Shick'in, Senatör La Follette'in niyetlerinden söz ettiğini, güzelim, çocuksu mavi gözleri olduğunu, gümüş çay takımlarını, kırlaşmaya başlamış saçlarına karşın nasıl da genç durduğunu, alev alev yanan ateşi, gümüş içki karıştırıcıyı, kristal bardakları . . .

Alice esneyerek araya girip, "Bana bak, Janey," dedi, "anladığıma göre ona tutuldun. Senin bir adamdan böyle söz ettiğini hayatımda duymadım."

Janey kızardı, Alice'e çok öfkelendi. "Ah, Alice, öyle salaksın ki . . . Sana bir şey anlatmanın hiç yararı yok." Soyunup ışığı söndürdü. Yatağına yattıktan sonra yemek yememiş olduğunu hatırladı. Bundan hiç söz etmedi, Alice'in salakça bir karşılık vereceğini çok iyi biliyordu.

Ertesi gün Mr. Barrow'un işini bitirdi. Sabah boyunca ona, Mr. Moorehouse'ı, nerede oturduğunu, evli olup olmadığını, nereli olduğunu sormak istedi, ama bunun pek bir işe yaramayacağını düşündü. Akşamüzeri parasını aldıktan sonra H Caddesi'nde Shoreham'ın önünden geçmekte olduğunu gördü. Mağaza vitrinlerine bakmak istediğine inandırmaya çalıştı kendini. Onu göremedi, ama büyük, pırıl pırıl, siyah, uzun bir araba gördü, rakamların yerinde ad yazılıydı, eğilip bakmadan okuması olanaksızdı, eğilirse de gülünç olacaktı. Onun arabası olduğuna karar verdi.

Arlington Mezarlığı'nı yıkmakta oldukları yerdeki, evlerin arasında boşluk oluşturan karşı köşeye yürüdü. Açık, güneşli bir öğle sonrasıydı. Çıplak ağaçlar arasında, Andrew Jackson'un şaha kalkmış bir at üzerindeki heykeline bakarak La Fayette Alanı'nda dolaştı.

Çocuklar, sıralara onlarla birlikte oturmuş bakıcıları vardı. Kır sakallı, koltuğunun altında siyah dosya çantası taşıyan bir adam da gelip sıraya oturdu, sonra ansızın yine kalkıp yürüdü gitti. Yabancı bir diplomat, diye düşündü Janey. Yabancı diplomatların, J. W. Moorehouse gibi adamların bulunduğu başkentte yaşamak ne de güzeldi. Koyu kırmızı kış öğle sonrası ışığında, yeşil, soylu şahlanan atın üzerinde, yeşil, soylu Andrew Jackson anıtının çevresinde bir kez daha dolaştı, sonra birisiyle buluşacakmış gibi hızla Shoreham'a yöneldi. Komiye, başsekreteri nerede bulacağını sordu. Çocuk onu ikinci kattaki bir odaya gönderdi. İçerde keskin ba-

kışlı, uzun çeneli, yarı açık kapıdan görünen yeşil halılı bölüme gözlerini dikmiş, daktilo yazan kadına sekreter arayan birini tanıyıp tanımadığını sordu.

Keskin bakışlı kadın, gözlerini üzerine çevirdi. "Şey, burası iş bulma kurumu değil, biliyorsun," dedi.

"Biliyorum, yalnızca bir kez denemek istedim . . ." derken Janey ansızın kanının damarlarından çekildiğini hissetti. "Biraz oturabilir miyim?"

Keskin bakışlı kadın, hâlâ gözleri üzerine dikili, duruyordu.

"Şey, sizi daha önce nerede görmüştüm? Yo, siz söylemeyin . . . Siz . . . siz fazla işleri almaya geldiğim gün Mrs. Robinson'un yerinde çalışıyordunuz, işte, görüyorsunuz, hatırlıyorum sizi." Kadın tedirgince güldü.

"Ben de sizi hatırlayabilirdim," dedi Janey, "ama öylesine yorgunum ki ortalıkta dolaşıp iş aramaktan."

"Bilmez miyim?" diye içini çekti kadın.

"Benim yapabileceğim bir şeyler biliyor musunuz?"

"Bak sana anlatayım ne yapacağını . . . Sekiz numaradan söylenenleri yazacak bir kız aradılar telefonla. Kızların canını çıkartıyorlar orada, şirket işiyle ilgili sanırım ya da öyle bir şey. Şimdi dinle beni, şekerim, git oraya, seni bir yerden göndermişler gibi şapkanı çıkar, söylenenleri yazmaya başla, öteki kız gelse bile seni dışarı atmazlar, nasılsa ikinizin de yorgunluktan pestilini sererler."

Janey, yaptığının bilincine varamadan keskin gözlü kadını çenesinin ucundan öptü, hızla koridoru geçip sekiz numaraya yürüdü, kendisini tanıyıp, "Steno mu?" diyen ipeksi saçlı adam tarafından içeri sokuldu.

"Evet," dedi Janey, bir dakika sonra kalemini, kâğıdını, şapkasını, paltosunu çıkarmış, çıtır çıtır yanan ateşin karşısındaki, pırıl pırıl kara maroken masanın ucuna oturmuştu. Ateşin ışığı gümüş sürahilerde, sıcak su çaydanlıklarında, J. W. Moorehouse'ın alev mavisi gözlerinde parıldıyordu.

Şimdi oturmuş, J. W. Moorehouse'ın söylediklerini yazıyordu.

Akşama doğru, ipeksi saçlı adam içeri girdi, "Yemek için giyinme zamanınız geldi, efendim," dedi. J. W. Moorehouse homurdandı, "Lanet olsun," dedi. İpeksi saçlı adam, halının üzerinde kayarak biraz daha yaklaştı, "Özür dilerim, efendim, Mrs. Rosenthal düşüp kalçasını kırmış. Hazine Binası'nın önünde, buzda kayıp düşmüş, efendim."

"Tanrı'nın cezası, düşmüştür . . . Bağışlayın beni. Mrs. Williams," diyerek gülümsedi. Janey de, hoşgörüyle, anlayışla bakıp gülümsedi ona. "Gerektiği gibi bakılıyor mu?"

"Mr. Mulligan hastaneye yatırdı."

"Çok iyi . . . Aşağı in, Morton, ona çiçek gönder. Güzel bir şeyler seç."

"Olur, efendim . . . Beş dolarlık olsun mu, efendim?"

"İki buçuk son sınır Morton, içine de kartımı koy."

Morton uzaklaştı. J. Ward Moorehouse bir şeyler yazdıracakmış gibi bir süre ateşin önünde dolaştı. Janey'in kalemi kâğıdın üzerinde hazır bekliyordu.

J. Ward Moorehouse, dolaşmayı bırakıp Janey'e baktı. "Sizin tanıdığınız biri var mı, Mrs. Williams . . . steno bilen, sekreterlik yapacak, güzel, akıllı bir kız arıyorum, güvenebileceğim birini . . . Tanrı cezasını versin, kalçasını kırdı şu kadın."

Janey'in başı dönüyordu. "Şey, ben böyle bir iş arıyordum da."

J. Ward Moorehouse, sorguya çeker gibi mavi gözlerini hâlâ üzerine dikmiş, duruyordu. "Son işinizden niçin ayrıldığınızı lütfen bana açıklar mısınız, Miss Williams?"

"Elbette. Dreyfus ve Carroll'dan ayrıldım, belki de biliyorsunuz onları . . . Orada olanlar hoşuma gitmedi. Yaşlı Mr. Carroll orada kalsaydı işler değişik olurdu, gerçi Mr. Dreyfus da çok kibar biriydi, bundan eminim."

"Alman hükümetinin ajanıdır o."

"Evet, benim de söylemek istediğim bu. Başkan'ın bildirisinden sonra orada kalmak istemedim."

"Evet, biz burada hepimiz Müttefikler'den yanayız, bir sorun yok demektir. Sanırım, benim hoşlanacağım tipte bir insanız . . . Elbette kesinlikle bilemem, ama en iyi kararlarım apar topar verdiklerimdir. Başlangıç için haftada yirmi beş dolar nasıl?"

"Çok iyi, Mr. Moorehouse. İlginç bir çalışma olacağına inanıyorum."

"Yarın, dokuzda lütfen, dışarı çıkarken şu telgrafları da çekin benim için:

BAYAN J. WARD MOOREHOUSE
GREAT NECK LONG ISLAND NEW YORK
MEXICO CITY'YE GİTMEK ZORUNDAYIM
SALTWORTH'LARIN VERECEKLERİ
YEMEĞE KATILAMAYACAĞIM
HER ŞEY YOLUNDADIR UMARIM
HEPİNİZE SEVGİLER
WARD BAYAN ELEANOR STODDARD
45 E 11. CADDE NEW YORK
MEKSİKA'DAN NE İSTEDİĞİNİ YAZ BANA
HER ZAMAN SENİN J. W.

"Yolculuk etmekten hoşlanır mısınız, Miss Williams?"

"Hiç yolculuğa çıkmadım ama seveceğimi sanıyorum."

"Birlikte küçük bir çalışanlar ordusu götürmem gerekiyor . . . petrol işi. Bir iki gün içinde size açıklarım . . .

JAMES FRUNZE C/O J. WARD MOOREHOUSE
105. CADDE NEW YORK
HEMEN SHOREHAM'IN GELİŞME DURUMUNU BİLDİR A VE BARROW
TEDİRGİN ÇIKAR BİRLİĞİ ÜZERİNE DEMEÇ YAYINLA
YABANCI SOSYALİST PİSLİĞİNE KARŞI AMERİKANCILIK
J.W.M.

"Teşekkürler, bugünlük bu kadar. Bunları daktiloya çekip telgrafları yolladıktan sonra gidebilirsiniz."

Bir yandan ceketini çıkarırken arkadaki kapıdan uzaklaştı. Janey, yazıları yazıp telgrafları çekmek için çıkarken otel girişinde gözüne Ward ilişti. Gece elbisesi, gri şapka giymiş, deve tüyü paltosunu koluna almıştı. Aceleyle tak-

siye biniyordu, kızı görmedi. Janey eve gittiğinde çok geç olmuştu. Yanakları al aldı, hiç yorgunluk hissetmiyordu. Alice yatağının kenarına oturmuş kitap okuyordu. "Ah, öylesine merak ettim ki seni," diye söze başladı, ama Janey ona sarıldı J. Ward Moorehouse'ın özel sekreteri olarak iş bulduğunu, Meksika'ya gideceğini söyledi. Alice gözyaşlarına boğuldu, oysa Janey ona aldırmayacak denli mutluydu, sürekli Shoreham'da geçirdiği öğle sonrasını anlatıyordu.

Elektrik Büyücüsü

Edison bin sekiz yüz kırk yedide Ohio'nun, Milan kasabasında doğdu;

Milan, Huron Irmağı kıyısında, bir süre tüm Batı'daki tahıl stoklarının taşındığı liman olmuş küçük bir kasabaydı. Demiryolları taşımacılık geleneğini yok edince Edison ailesi Michigan'a, Port Huron'a gitti, ülkeyle birlikte kalkınmak için.

Babası tahtadan çatı kaplamaları yapardı, bir sürü küçük spekülasyona girerdi; tahıl işine, besin işine, kerestecilige el attı, yüz ayak yükseklikte bir tahta kule yaptı. Yolcular, gezginler, adam başına çeyrek dolar ödeyip çıktılar kuleye, Huron Gölü'nün, St. Clair Irmağı'nın görüntüsünü tepeden seyretmek için. Sam Edison, Port Huron'da ağırbaşlı, saygın bir yurttaş oldu.

Thomas Edison yalnızca üç ay okula gidebildi, çünkü öğretmen kafasının doğru dürüst işlemediğini söylemişti. Evde, annesi, ne biliyorsa öğretti ona, birlikte on sekizinci yüzyıl yazarlarını, Gibbon'u, Hume'u, Newton'u okudu, mahzende laboratuvar kurmasına izin verdi.

Ne zaman bir şey okusa hemen mahzene inip deney yapıyordu.

On iki yaşına geldiğinde, kitap ve kimyasal madde almak için para gerekti. Detroit-Port Huron arasında her gün gidip gelen trende gazete satmaya başladı, Detroit'te halk kütüphanesi vardı, orada eline geçeni okudu.

Trende laboratuvar kurdu, ne zaman bir şey okusa hemen deniyordu. Baskı makinesi bulup *The Herald* adlı bir gazete çıkardı. İç Savaş patlayınca haberleşme servisi örgütledi, büyük çatışmalardan paralar kazandı. Sonra yere bir parça fosfor damlattı, vagonu tutuşturdu, trenden atıldı.

O güne kadar trende yayımlanan ilk gazetenin genç yayımcısı olarak ülke çapında büyük ün yapmıştı. London *Times*, yazarak çağırdı onu.

Telgrafçılığı öğrendi, Kanada'da, Stratford Junction'da gece nöbetçisi olarak iş buldu, ama bir gün yük katarını demiryolu makasından geçiriverdi, oradan da ayrılmak zorundaydı.

(İç Savaş sırasında telgrafçılık bilen biri, her yerde iş bulabilirdi.)

Edison bütün ülkeyi dolaştı, işe girerek, ayrılarak, eline geçen tüm kitapları okuyarak. Ne zaman bilimsel deney okusa hemen kendisi de uyguluyordu, ne zaman makinenin yanına yaklaşsa orasını burasını kurcalıyordu, ne zaman onu bir telgraf bürosunda yalnız bıraksalar tellerle oynuyordu. Bu yüzden de ikide bir işten atılıyor, ayrılmak zorunda kalıyordu.

Boston'daki büyük Western Union telgraf şirketinde çalıştı.

Boston'da ilk patentinin modeli olan, Kongre'de kullanılmak için otomatik oy kayıt aygıtını buldu, ama Kongre'de otomatik oy kayıt aygıtı istemiyorlardı. Bu yüzden de Edison Washington'a gitmek zorunda kaldı, borca girdi, bu işteki tüm kazancı da bu oldu. Borsa fiyatlarını şeride yazan aygıt, alarm zili buldu, nitrik asitle yüzünün bütün derisini yaktı.

Ama New York daha o günlerde, borsalar, düşünceler, altın, yeşil sırtlı dolarlar için büyük bir pazardı.

(Bu bölümü Horatio Alger yazmıştır:)

Edison New York'a geldiğinde meteliği yoktu, Boston'da, Rochester'de de bir yığın borcu vardı. Bu, herkesin altına saldırdığı, Jay Gould'un altın pazarını ele geçirmeye çalıştığı günlerdi. Wall Street aklını kaçırmıştı. Law adında biri, simsarların işyerlerindeki altının fiyatını gösteren elektrikli göstergeç bulmuştu (Callahan'ın buluşu), iş arayan, meteliksiz, gidecek hiçbir yeri olmayan Edison, herkesin ticaret hırsı içinde oraya buraya koşuşturduğu bir günün ortasında, genel telgraf dizgesi bir çatırtıyla durduğunda, telgrafçılardan biriyle çene çalarak gününü geçirmek için merkez bürolarda dolaşıyordu. Bürodaki herkes çılgına döndü. Edison öne çıktı, makineyi onardı, ayda yüz dolara işe alındı.

Altmış dokuzda, Pope adında bir adamla elektrik motorları yapan firma kurdu.

O günden sonra da kendi işini yaptı; borsa fiyatlarını şeride yazan aygıtını keşfedip sattı. Bir makine mağazası, bir de laboratuvarı vardı; ne zaman aklına bir aygıt gelse hemen denedi. Üniversal Kayıt Aygıtı'ndan kırk bin dolar kazandı.

Newark'ta yer kiraladı, otomatik telgraf, aynı anda aynı telden iki, dört haber birden taşıyacak aygıt üzerine çalıştı.

Newark'ta, Sholes'la birlikte ilk daktilo makinesi üzerinde uğraşarak teksir makinesini, karbon reostayı, mikrotaksimetreyi, ilk parafinli kâğıdı keşfetti.

Havanın gücü adını verdiği konu kafasını çok kurcalıyordu. Havanın gücü onu çok şaşırtıyordu, ama elektromanyetik dalgalardan para kazanan Marconi oldu. Radyo, emektar dünyamızı altüst etti. Radyo, öldürdü eski Eukleidesçi Tanrı'yı, ama Edison felsefi kavramlara kafa yoracak adam değildi;

gün boyu, gece boyu çalıştı, dişlilerle, bakır tel parçalarıyla, şişelerdeki kimyasal maddelerle oynayarak. Ne zaman aklına bir şey gelse hemen deniyordu. Yaptığını çalıştırıyordu. Matematikçi değildi. Ben matematikçi tutabilirim, ama matematikçiler beni tutamaz, diyordu.

bin sekiz yüz yetmiş altıda Menlo Park'a taşındı, telefonu ticari talep durumuna getiren, mikrofonu olası kılan karbon taşıyıcıyı buldu

gün boyu, gece boyu çalıştı, yaptı

fonografı

elektrik ampulünü

elektrik akımını üretme, dağıtma, düzenleme, ölçme dizgelerini, mil yataklarını, elektrik düğmelerini, yalıtım maddelerini, menholleri. Edison, dolaysız akımı kullanan ilk elektrik dizgesini, küçük birim lambalarını, çok aşamalı akım alan, Londra, Paris, New York, Sunbury, Pennsylvania'ya dikilen ark lambalarını yaptı,

üç telli dizgeyi

manyetik maden ayırıcıyı

elektrikli treni

Patent çıkararak, durdurma emirleri çıkarttırarak, Patent Bürolarını çalıştırdı durdu.

Elektrik ampulüne işe yarayacak, sağlam bir ticari talep yaratabilecek bir ince tel bulabilmek için, her tür kâğıdı, bezi, ipliği, olta ipini, lifi, selülozu, tahtayı, yemiş kabuklarını, ladin ağacını, ceviz ağacını, defne dalını, akçaağaç kabuklarını, gül dalını, kavı, mantarı, keteni, bambuyu, kızıl saçlı bir İskoçyalı'nın sakalından kopardığı kılları denedi:

bir şeyi ne zaman güçle sezse hemen denedi.

Bin sekiz yüz seksen yedide West Orange'daki büyük laboratuvarlara taşındı.

Kaya deliciler, flüoroskop, film kamerası için film şeridi, alkalik pil, çimento yakmak için fırınlar, ilk sesli film olan kinetofon keşfettikleri arasındaydı. Çimentodan evler yaptı,

yani elektrik çağındaki işçiler için ucuz, güzel, tek tip, sağlığa uygun yuvalar ortaya çıkardı.

Thomas Edison seksen iki yaşında, günde on altı saat çalışıyordu;

hiçbir zaman kafasını yormadı matematikle, toplumsal düzenle genel felsefi kavramlarla

hiçbir zaman matematikle, toplumsal düzenle, felsefi kavramlarla kafasını yormamış olan Henry Ford, Harvey Pirestone'la işbirliği yaparak;

günde on altı saat çalıştı kauçuğun yerini tutacak bir şey bulmak için; ne zaman bir şey okusa hemen deniyordu; bir şeyi ne zaman güçle sezse hemen laboratuvarına gidip deniyordu.

Sine-göz (25)

şu ilkbahar geceleri Harvard Alanı'nın dönemeçli raylarında gevşek vagonların takırtısına karışan gıcırtılı çığlıklar atıyor tramvay tekerlekleri gece boyu parıldayan ark lambasının pudramsı ışığında tozlar asılı kalıyor şafak sökene dek uyuyamıyorum

VAYBE şu fanusu kırıp çıkacak yürekliliği gösteremiyorum

dört yıl eter maskesinin altında derin derin usulca soluk alın şimdi işte böyle iyi bir çocuk olmanın yolu budur bir iki üç dört beş altı pekiyi alın kimi derslerden ama ineğin biri de olmayın edebiyatla ilgilenin Fakat kibar bir bey olun kimse sizi gezerken görmesin Yahudilerle ya da Sosyalistlerle

ve bütün iyi ilişkiler Sonraki Hayat'ta yararlı olacak size avluyu geçerken tatlılıkla merhabalar deyin herkese

yaşamınızın en güzel dört yılının alacakaranlığında sakınarak oturun

kültürle buz gibi soğuyun tıpkı bir buhurdanla Oscar Wilde'ın kitabı arasında unutulmuş bir bardak çay gibi, soğuk ama güçlü değil Symphony Hall'da pop konserinde içilen gazoz gibi

dört yıl boyunca bilemedim senin Michelangelo'nun istediğini yapabileceğini Bağırabileceğini

Marx diye

tümüne

ellerinde Swift'in küçük kitaplarını taşıyan profesörlerin tümüne parçalayabileceğini atış alanındaki tüm Greenbughları

ama dönüp durdum yatakta bütün ilkbahar gecesi boyunca *Doktor Faust'un Trajik Tarihi*'ni okumaktan ağrıyan gözlerimle Harvard Alanı'nın dönemeçli raylarında gevşek vagonların takırtısına karışan gıcırtılı tekerlek çığlıklarını dinlerken çıldırıyordum tuzlu bataklıkların karşısında çığlıklar atan trenleri limandan ayrılan buharlı geminin gümbürdüyen canavar düdüğünü uçuşan hareket bayrağını Lawrence Massachusetts sokaklarından kırmızı bir bandoyla geçen fabrika işçilerinin yürüyüşünü

tıpkı Magdeburg küreleri gibiydi dışarıdaki basınç içerdeki boşluğu yoğunlaştırıyordu

göze alamıyordum

kalkarak ayağa kapıdan çıkıp gitmeyi

hepsine demeyi gidin binin uçan

Rimbaud'ya

ayda.

Haber-film 17

birkaç düşman hava gemisi, gece yarısından önce saldırıya geçti. Bombalar hiçbir ayrım yapılmaksızın, hiçbir askeri önemi olmayan bölgelere atıldı

DEMİRYOLCULAR BİR ADIM BİLE GERİLEMİYOR

Solomon Adaları'nı 2.30'da geçerken yolunun doksanıncı milinde *Deutschland*'ın Kaptanı Koenig bu geçişi hiç de yararımıza olmayan koşullar altında yapmak zorunda kalacağız dedi. Yanından geçen bütün gemiler onu selamlamak için düdük çaldı.

Sen getirdin beni bugünlere
Yaptığını beğeniyorsundur umarım
Batırdın beni aşağılara, aşağılara, aşağılara
İçimde ölene dek ruhum

Sir Roger Casement bu sabah saat dokuzda Pentonville Gaol'da asıldı.

ALMAN DENİZALTILARI HİÇBİR ENGELLE KARŞILAŞMADAN BURUNLARI GEÇİYOR

yalnızca kimono giymiş yüzen kızlar şaşkınlık yarattı eğlence güvertesinde birinci mevkinin kahvesinde sütlü

öğle yemeği Birleşik Amerika'nın tahıl ürününde ağır kayıplar görüldü ovaya doğru hızla akan dev bir sel duvarından kaçmak için aceleyle sıcak ekmek dürümlerini bırakıven Avusturyalılara İtalyanlar sevinç çığlıklarıyla karşılık verdiler Profesör Beethoven'in yumuşak biftek izlenimi uyandırdığını söyledi

TUTUKEVİNİN BÜYÜSÜ KENT ÇÖPLÜĞÜNÜ ALTIN MADENİNE ÇEVİRDİ

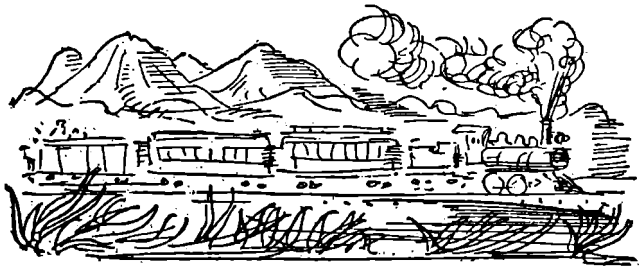
BU GECE AY, SATÜRN GEZEGENİNİ GÖRMEMİZİ ENGELLEYECEK

İŞÇİ KARDEŞLER KARANLIKTA KAVGA EDİYOR

Mac

İsyancılar, Juarez'i yakaladılar. Huerta kaçtı. Avrupa'ya giden buharlı gemiler, Paris'e varmaya çalışan bilim adamlarıyla doluydu. Venustlano Carranza Mexico City'de Başkan oldu. Biri Mac'a, Meksika'yı geçip başkente gidebilmesini sağlayacak geçiş belgesini ayarladı. Ayrılacaklarında Encarnacion ağladı, bütün anarşistler onu uğurlamak için istasyona geldi. Mac, Zapata'ya katılmak istiyordu. Encarnacion'dan az buçuk İspanyolcayla devrim politikası konusunda belli belirsiz düşünceler kapmıştı. Tren yolculuğu beş gün sürdü. Tam beş kez, önlerindeki bozuk demiryolu onarılırken yolları kesilip soyuldular. Geceleri arada bir camlardan içeri kurşunlar giriyordu. Caballos yakınlarında birtakım adamlar, koca şapkalarını sallayıp ateş ederek atlarla treni izlediler. Yük vagonlarındaki askerler uyanıp onlara karşılık verince adamlar savrulan toz bulutunun içinde uzaklaştı. Ateş başlayınca yolcular, ya upuzun koridora uzanmak ya

da koltukların altına girmek zorunda kaldı. Saldırı püskürtüldükten sonra yaşlı bir kadın haykırmaya başladı, bir çocuğun başından vurulmuş olduğu anlaşıldı. Annesi iriyarı, çiçekli giysili bir kadındı. Küçücük kanlı bedeni atkısına sarmış, trenin içinde doktor arayarak dört dönüyordu ama çocuğun ölmüş olduğunu herkes anlamıştı.

Mac bu yolculuğun hiç bitmeyeceğini düşünüyordu, istasyonlardaki yerli kadınlardan biberli yiyecekler, hamam suyu gibi biralar aldı, Meksika içkileri içmeye, yolcu dostlarıyla konuşmaya çalıştı. Sonunda Queretaro'yu geçtiler, tren, buz gibi soğuk havada, uzun eğimleri hızla almaya başladı. Sonra agave ağaçlarının çaprazlamasına dikilmiş olduğu sonsuz tarlaların yanı başında büyük volkanların sivri tepeleri biçimlenmeye başladı. Ansızın tren takırtılarla, bahçe duvarlarının, tüysü ağaçların arasından geçiyordu. Zincirlerini şangırdatarak durdu; Mexico City.

Tüm erkekleri beyazlar, tüm kadınları karalar, lacivertler giymiş, alçak sesle konuşan kalabalıkların arasından geçip pırıl pırıl sokaklarda dolaşırken Mac kendini yitip gitmiş hissediyordu. Sokaklar, tozlu, güneşli, sessizdi. Açık dükkânlar, arabalar, tramvaylar, parlak büyük otomobiller vardı. Mac kaygılıydı. Yalnızca iki doları kalmıştı. Trende öylesine uzun süre geçirmişti ki varacağı yere geldiğinde ne yapmak niyetinde olduğunu unutmuştu. Temiz giysiler edinmek, yıkanmak istiyordu. Ortalıkta uzun süre dolaştıktan sonra,

"Amerikan Bar" yazan bir yer gördü. Bacakları yorgundu. Bir masaya oturdu. Garson, gelip İngilizce olarak ne istediğini sordu. Aklına başka şey gelmediği için viski istedi, içkisini içip başını ellerinin arasına alarak oturdu. Barda birçok Amerikalı, koskoca şapkalarıyla bir içkisine zar atan birkaç Meksikalı vardı. Mac bir viski daha istedi.

Çiğ et gibi kırmızı gözlü, buruşuk kirli sarı gömlekli bir adam, tedirginlik içinde ortalıkta dolaşıp duruyordu. Gözü Mac'a ilişince gelip masasına oturdu. "Azıcık şurda otursam kusura bakmassın diimi?" diye sordu. "Şu orospu çocukları amma da patırdıyo, içine tükürdüüm. İşte, her taraf şapka . . . ne cehennemde şu garson? Bi bardak bira ver. Bugün bizim karıyla çocukları yolcu ettim . . . Sen ne zaman tüyüyosun?"

"Şey, ben daha yeni geldim," dedi Mac.

"Ne konuşuyosun sen . . . Burası beyaz adama göre yer diil.. Şu haydutlar her gün burayı basabilirler . . . Korkunç olacak bak, söyliyim sana. Tek bir beyazı bile canlı bırak-

mazlar . . . Ama, onlar beni tahtalı köye göndermeden ben birkaçının canına okurum . . . Dinine yandığım yirmi beşini haklarım, yok yirmi dördünü." Cebinden Colt marka taban-

ca çıkardı, mermileri avucuna boşaltı, saymaya başladı, "Sekiz." Sonra ceplerini karıştırdı, mermileri kumar masasının üzerine dizdi. Yalnızca yirmi tane vardı. "Orospu çocuğunun biri soymuş beni."

Uzun boylu, sırık gibi bir adam bardan gelip elini, gözleri kanlı adamın omzuna koydu. "Eustace, gerek duyacağımız ana kadar şunları ortadan kaldır . . . Ne yapacağını biliyorsun değil mi?" Mac'a döndü: "Çatışma başlar başlamaz tüm Amerikan yurttaşları elçilikte toplanacak. Orada en sonuncumuz da ölene kadar çarpışacağız."

Bardan biri bağırdı. "Hey koca oğlan, bir tur daha atalım."

Uzun boylu adam bara döndü.

"Burda sorun çıkacağını bekler gibisiniz, ahbaplar," dedi Mac.

"Sorun mu, ne diyorsun yahu. Sen bu ülkeyi bilmiyosun. Yeni mi geldin?"

"Juarez'den şimdi geldim."

"Olamaz. Queretaro'da demiryollarını darmaduman etmişlerdi."

"Demek ki onarmışlar," dedi Mac. "Şey, buralarda Zapata için ne diyorlar?"

"İçlerinde en kana susamış köpek o . . . Morelos'ta, şeker fabrikasındaki ustabaşını ateşte ağır ağır kızartırken gözlerinin önünde karısıyla kızlarının ırzına geçmişler . . . Vay canına, ahbap, sen buranın ne biçim yer olduğunu bilmiyosun. Ne yapmalıydık biliyor musun?.. Beyaz Saray'da koca göbekli, patates ağızlı bir reformcu yerine adam gibi biri olsaydı ne yapacağımızı bilirdik. Yüz bin kişilik ordu çıkarıp burasını dümdüz ederdik . . . Burası çok güzel bir ülke, ama şu lanet olası Meksikalıları vurmaya bile değmez, harcayacağın baruta, mermiye değmez . . . Köpoğlu köpeklerin hepsini toplayıp ateşe vereceksin. Bu orospu çocuklarının hepsi de gizliden gizliye Zapata'ya bayılır."

"Siz ne iş yapıyorsunuz?"

"Petrol ararım, on beş yıldır da bu sıçan deliğindeyim, yetti artık. Bugün trene atlayıp Vera Cruz'a tüyerdim ya alacaklarım var, eşyaları da satmak gerek . . . Demiryollarını ne zaman uçuracaklarını bilemezsin, sonra da artık burdan bir yere kıpırdayamayız. Başkan Wilson yüzüstü bırakır bizi, kapanda sıçanlar gibi vurulup geberelim diye . . . Amerikan kamuoyu burdaki koşulları bir bilseydi . . . Canına yandığım, öteki ülkeler kıçıyla gülüyor bize . . . Şey, ahbap senin işin ne?"

"Matbaacı, linotipçi."

"İş mi arıyorsun?"

Mac, içkilerin parasını ödemek için bir dolar çıkardı. "Sanırım aramak zorundayım," dedi. "Bu benim sondan bir önceki dolarım."

"Niye *Mexican Herald*'a gitmiyorsun? Orada hep İngilizce konuşan matbaacılar ararlar . . . Buralarda kimse kalmıyor artık . . . Buraları beyaz adama göre değil . . . Bak ahbap bu içkiler benden olsun."

"Tamam, birer tane de benden içelim öyleyse."

"Buralarda kıyamet kopucak, ahbap . . . her şey cehennemin dibini boylayacak . . . hazır gebermeden içelim."

O akşam küçük bir Amerikan aşevinde yemek yedikten sonra, Mac, iş bulup bulamayacağını anlamak için *Mexican Herald*'a gitmeden önce viskinin etkisinden kurtulmak amacıyla Alameda'da dolaştı. Kendi kendine, birkaç hafta içinde buradaki durumu kavrayabileceğini söylüyordu. Alameda'nın uzun ağaçları, beyaz heykelleri, çeşmeleri, akşam karanlığında dolaşan iyi giyimli çiftler, arnavutkaldırımı yollardan takırtılarla geçen arabalar, kaldırım taşlarındaki sıra sıra çardaklarda pembe, sarı, yeşil şekerlemeler, meyveler, yemişler satan buz gibi bakışlı yerli kadınlar, her şey çok sessiz görünüyordu. Mac, barda konuştuğu adamın hanım evladı olduğu için kendisini de korkuttuğuna karar verdi.

Haftada otuz Meksika dolarına hemen iş buldu *Mexican Herald*'da, ama matbaada da herkes tıpkı bardaki adam gibi konuşuyordu. O gece Polonya asıllı, matbaada düzeltmen olarak çalışan biri, başını sokacağı bir deliği olsun diye onu küçük bir otele götürüp parasını alana kadar birkaç kuruş borç verdi.

"Paranın elinden geldiğince çoğunu peşin almaya bak," dedi yaşlı Polonyalı. "Bugünlerde devrim olacak, ondan sonra da elveda *Mexican Herald* . . . elbette Wilson hemen duruma el atarsa o başka."

"Benim için hava hoş, ben devrimi görmek istiyorum," dedi Mac.

Yaşlı Polonyalı parmağını burnuna soktu, tuhaf tuhaf başını sallayıp yanından ayrıldı.

Sabah uyandığında parlak sarıya boyalı küçük bir odadaydı Mac. Eşyalar maviydi, pencerelerde kırmızı perdeler vardı. Perdelerin arasındaki uzun güneşlikler, çarşafların üzerinde sıcacık yollar bırakan canlı mor güneş ışığıyla çizgi çizgiydi. Bir yerlerde kanarya ötüyor, çörek yapan kadının çıkardığı sesler duyuluyordu. Kalkıp güneşlikleri açtı. Kırmızı kiremitli çatıların üstündeki gökyüzü bulutsuzdu. Sokak bomboştu, güneş ışığıyla doluydu. Serin, yumuşak havayla ciğerlerini şişirdi, orada dururken güneşin, kollarını, yüzünü, boynunu yaktığını hissetti. Erken olmalıydı. Yatağına dönüp yine uykuya daldı.

Birkaç ay sonra Wilson, Amerikalıların Meksika'dan çıkmalarını istediğinde Concha adında bir kız, iki de beyaz İran kedisiyle, Plaza del Carmen'deki küçük bir daireye yerleşmişti Mac. Concha bir Amerikan firmasında steno ve çevirmen olarak çalışmış, bir petrolcünün üç yıl boyunca metresi olmuştu, bu yüzden de oldukça iyi İngilizce konuşuyordu. Petrolcü, Huerta kaçtığı sıralarda ürküntü içinde trene atlayıp soluğu Vera Cruz'da almış, Concha'yı sudan çıkmış balık gibi ortalıkta bırakıvermişti. Postaneye girerken gördüğü

ilk günden beri Mac'tan hoşlanıyordu. Mac'ı çok rahat ettirdi. Mac, gidip Zapata'ya katılma düşüncesinden söz edince gülüp o çiftlik kölelerinin hepsinin cahil yabanlar olduğunu, yalnızca kırbaçlanarak yönetilebileceklerini söyledi. Başına sürekli siyah atkı örten yaşlı annesi, onlara yemek pişirmek için geliyordu. Mac, yoğun kahverengi salçalı hindi yemeğini, kırmızıbiberli peynirleri sevmeye başlamıştı. Kedilerden birinin adı Porfirio, ötekinin Venustiano'ydu, yataklarının ayakucunda uyuyorlardı. Concha çok tutumluydu, elinden geldiğince iyi kullanmaya çalışıyordu Mac'ın parasını. Kente inip hovardalık ettiğinde, içkiden başı ağrıyarak geç saatlerde eve döndüğünde hiç söylenmiyordu. Vera Cruz'a giden kalabalık trenlere binmeye çalışmak yerine, Mac, biriktirmiş olduğu birazcık parayla, gözü dönmüş Amerikalı işadamlarının tutturabildiklerine sattıkları büro eşyalarını aldı. Oturdukları evin arka bahçesine yığdı. Bunları almak önce Concha'nın aklına gelmişti, bir daha başlarından atamayacaklarını söyleyerek kıza takılıyor, ama o kafasını sallayarak, "Biraz bekle bakalım," diyordu.

Pazar günleri, yemeğe arkadaşlarını çağırması Concha'nın çok hoşuna gidiyordu. Hepsine seve seve hizmet edi-

yor, bira, konyak alması için küçük kardeşi Antonio'yu sağa sola yolluyor, biri uğrayıverir diye evde hep pasta ve çörek bulunduruyordu. Mac, bazen bunun San Diego'da Maisie'yle yaşadığı hayattan ne kadar güzel olduğunu düşünüyor, gidip Zapata'ya katılma düşüncesi de kafasına daha seyrek takılıyordu.

Polonyalı düzeltmen Korski'nin siyasal sürgün, sosyalist ve çok bilgili bir adam olduğu anlaşıldı. Bir öğle sonrası boyunca yarım bardak konyağın başına oturup Avrupa'daki politik durumu anlatırdı. Savaşın başında Avrupa'daki bütün sosyalist partilerin çökertilmesinden sonra artık hiç yan tutmuyor, yalnızca gözlemci olarak bakıyordu her şeye. Onun geliştirdiği kurama göre, uygarlık ve gelişigüzel beslenme düzeni, insan ırkının çöküşüne yol açıyordu.

Sonra, Ben Stowell adında, bağımsız bir petrolcü olan ve yasalar çerçevesinde birkaç petrol kuyusu işletmek için Carranza hükümetiyle pazarlığa oturmaya çalışan biri vardı. Çoğunlukla beş parası olmaz, Mac ona borç verirdi ya, hep milyonlardan söz ederdi. Politika konusunda kendisini ilerici diye adlandırır, Zapata'yla, Villa'nın dürüst kişiler olduklarını düşünürdü. Ben Stowell, her tartışmada Korski'ye karşı çıkar, toplumcu olmayan tavırlarıyla onu öfkeden çılgına çevirirdi. Mac, çocukların okulu için Maisie'ye yollamak amacıyla para kazanmak istiyordu. Arada bir Rose için bir kutu oyuncak göndermek çok hoşuna gidiyordu. Ben'le oturup Meksika'da para kazanma olanakları üzerine uzun uzun konuşuyorlardı. Ben Stowell, bir öğle sonrası boyunca oturup sosyalizm üzerine konuşmaktan, içki içmekten, İngilizce öğrenmekten hoşlanan birkaç genç radikal politikacı getirdi eve. Mac, genellikle çok konuşmaz, ama bazen sinirlenir, onlara Dünya Sanayi İşçileri kuramlarına dayalı uzun söylevler çekerdi. Concha, yemeği getirip başını sallayarak, "Her yoksul adam sosyalista . . . a como no? Ama zengin olunca hepiniz pek çok kapitalista," diyerek bitiriverirdi bütün tartışmaları.

Bir pazar günü, Mac, Concha, birkaç Meksikalı gazeteci, Ben Stowell, Lirico'nun korosunda şarkı söyleyen Angustia adlı kız arkadaşı tramvayla Xochimilco'ya gittiler, içinde masası, bir de tentesi bulunan tekne tuttular. Bir yerli, uzun bir sırıkla tekneyi yöneterek onları, bol çiçekli alanların, sebze bahçelerinin arasından geçen kayın ağaçlarıyla çevrili kanallarda gezdirdi. Pulque* içtiler, bir şişe de viskileri vardı. Kızlara kalla zambağı satın aldılar. Meksikalılardan biri, gitar çalıp şarkı söyledi.

Öğleden sonra yerli, tekneyi bindikleri yere geri getirdi, ikişer ikişer ormanın içine dağıldılar. Mac ansızın yurdunu çok özledi, Concha'ya Amerika'daki çocuklarını, özellikle de Rose'u anlattı. Kız gözyaşlarına boğuldu, çocukları ne kadar sevdiğini, ama on yedi yaşındayken çok hastalandığını, herkesin ölecek sandığını, bu yüzden artık çocuğunun olamayacağını belirtti, yalnızca Porfirio'yla Venustiano vardı. Mac, onu öperek hep yanında olacağını söyledi.

Elleri kolları çiçekle dolu olarak tramvay durağına geldiklerinde, Mac'la Ben, kızları eve tek başlarına yollayıp içki içmeye gittiler. Ben, böyle yaşamaktan bıktığını, yükünü

* Bir tür Meksika içkisi. (ç.n.)

tutup Amerika'ya dönerek evlenmek, yuva kurmak istediğini anlattı. "Görüyorsun ya Mac," dedi, "kırk yaşıma geldim, insan hayatı boyunca böyle ortalıkta sürtüp duramaz." "Şey, ben de kırka yaklaştım," dedi Mac. Pek konuşmadılar bundan sonra, ama Ben, Mac'la birlikte *Mexican Herald* binasına kadar yürüdü, sonra da orada kalan birkaç petrolcüyle konuşmak için Iturbide'ye gitti. "Gücünü yitirmezsen bu, büyük bir hayat," dedi Mac'a elini sallayıp uzaklaşırken. Kalın boyunlu, bodur, yampiri yürüyen bir adamdı.

Birkaç gün sonra, daha Mac yataktan kalkmadan Ben Plaza del Carmen'e geldi. "Mac, bu öğlen gelip benimle yemek ye," dedi. "Burada G. H. Barrow adında biri var, ona azıcık kenti göstermek istiyorum, işimize yarayabilir . . . Daha doğrusu neyin peşinde olduğunu da anlamak istiyorum." Adam, Meksika'daki durum üzerine makaleler yazıyor. Amerikan İşçi Federasyonu'yla bağı olduğu söyleniyordu. Yemekte, tedirginlikle suyun içilip içilemeyeceğini, karanlık çöktükten sonra sokaklarda yürümenin sakıncaları olup olmadığını sordu. Ben Stowell, onunla biraz şakalaştı, içkievlerine girip yerlere ateş ederek içerdekilere dans ettiren generallerle arkadaşlarının sonra da orasını atış poligonu olarak kullandıklarını anlattı. "Burada meclise atış poligonu derler," dedi Mac. Barrow, o gün öğleden sonra Union Nacional Trabajadores'in* toplantısına katılacağını söyleyip, kendisine çevirmenlik yapmaları için birlikte gitmelerini önerdi. Mac'ın boş günüydü. "Olur," dediler. Pan-Amerikan İşçi Federasyonu'na katmak amacıyla, Meksika'daki dengeli işçi kuruluşlarıyla ilişki kurmaya çalışmasının istendiğini açıkladı. Bir şeyler ortaya çıkarsa, Gompers bizzat gelecekti. Gemilerde kâtiplik ve trenlerde biletçilik yaptığını, Demiryolu İşçileri Derneği bürolarında çalıştığını, ama şimdi Amerikan İşçi Federasyonu'nda görevli olduğunu anlattı. Amerikalı iş-

* Ulusal Emekçiler Birliği. (ç.n.)

çilerin yaşama sanatı üzerine daha çok bilgileri olsaydı keşke, diyordu. Amsterdam'daki İkinci Enternasyonal toplantısına katılmıştı, ona göre Avrupalı işçiler yaşama sanatını biliyorlardı. Mac, ne bok yemeye İkinci Enternasyonal'in savaşı önlemek için bir şeyler yapmadığını sorunca, zamanın bu iş için henüz olgunlaşmamış olduğunu söyleyip Almanların canavarlıklarını anlatmaya başladı.

"Her gün Meksika'da olanlarla karşılaştırıldığında, Almanların canavarlıkları çocuk oyuncağı kalır," dedi Ben.

Barrow, Meksikalıların gerçekten söylendiği gibi ahlaksız olup olmadıklarını sordu. Yemekte içtikleri bira epeyce sertti, hepsi biraz kafayı bulmuştu. Yüksek frengi oranı yüzünden kızlarla yatmanın sakıncalı olup olmadığını da bilmek istiyordu. Mac, evet, dedi ama eğer şöyle bir göz atmak istiyorsa Ben'le ikisi ona güvenli yerler gösterebilirlerdi. Barrow kıkır kıkır güldü, biraz tedirgin olmuştu ya yine de bir bakabileceğini söyledi. "Koşulları incelerken insan olayların her yönünü görmelidir."

Ben Stowell, onun masanın ucunda duran eline şaplak vurup Meksika'nın arka yüzünü gösterecek adamın Mac olduğunu söyledi.

Koyu renk giysiler içinde, esmer, zayıf adamların çoğunlukta olduğu toplantıya gittiler. Salonun dibine yığılmış olan kalabalık yüzünden önce içeri giremediler, ama Mac tanıdığı bir görevli buldu, adam onları özel bölüme soktu, içerisi çok havasızdı, bando çalıyor, şarkılar söyleniyordu, konuşmalar da çok uzundu. Barrow, yabancı bir dili dinlemenin uykusunu getirdiğini söyleyip kentte dolaşmalarını önerdi. Kızıl Işık Mahallesi, duyduğuna göre . . . oradaki koşullarla ilgileniyordu.

Dışarı çıkınca, Ben'in tanıdığı bir gazeteci olan Enrique Salvador'a rastladılar. Adamın arabası, bir de şoförü vardı. Onlarla tokalaştı, güldü, arabanın, arkadaşı polis şefinin olduğunu, isterlerse onları San Angel'e götürebileceğini söyle-

di. Salvador'un deyimiyle Meksika'nın Champs Élysées'si olan Chapultepec'ten geçip uzun bir sokağa gittiler. Tacubaya yakınlarında, Salvador, önceki hafta Carranza'nın birlikleriyle Zapata yanlılarının çatıştığı yeri, varlıklı bir elbise tüccarının haydutlar tarafından öldürüldüğü köşeyi gösterdi, G. H. Barrow sürekli, kent dışına çıkmalarında bir sakınca olup olmadığını sorup duruyor, Salvador da, "Ben gazeteciyim, herkesin dostuyum," diye yanıtlıyordu.

San Angel'de birkaç kadeh içtiler, kente döndüklerinde Pajaritos Mahallesi'nde arabayla dolaştılar. G. H. Barrow, her birinin içinde birer yatak, birkaç kâğıt çiçek, bir haç bulunan, açık kapıdaki kırmızı ya da mavi perdeden içerisi görünen aydınlık küçük odacıkları, kapılarının önünde ayakta duran ya da eşiklere oturmuş kısacık çamaşırlar içindeki kızları görünce sesi soluğu kesildi, gözleri buğulandı.

"Görüyorsun ya," dedi Ben, "çocuk oyuncağı bu işler . . . Ama buralarda dikkatli olmalısın . . . Salvador bize yemekten sonra iyi bir yer gösterecek. Bu işleri bilir, çünkü evlerin çoğunu işleten polis şefi onun iyi arkadaşıdır."

Ama, Barrow odacıklardan birine girmek istiyordu, bu yüzden de inip kızlardan biriyle konuştular. Salvador, şoförü

birkaç şişe bira almaya gönderdi. Kız onları çok iyi karşıladı, Barrow kıza sorular sormaya çalıştı Mac aracılığıyla ama Mac kıza soru sormaktan hoşlanmıyordu, bu işi Salvador'a bıraktı. G. H. Barrow kızın çıplak omzuna elini koyup iç çamaşırını çıkarmaya kalkışırken onu çırılçıplak görebilmek için kaç para istediğini sordu, kız ne demek istediğini anlamadı, hızla kaçtı yanından, bağırdı, sövdü, Salvador neler söylediğini çevirmeye yanaşmadı. "Çıkaralım şu manyağı buradan," dedi Ben, alçak sesle Mac'a, "kavgaya falan bulaşmadan."

Parlak küçük fıçılar içinde tekiladan başka içkinin satılmadığı küçük bara girip yemekten önce birer tane içtiler. Salvador, önce başparmağıyla işaretparmağı arasındaki boşluğa tuz koyup küçük tekila bardağından bir yudum alarak tuzu yaladıktan sonra, bitirmek için de biberli salça yiyerek bu içkinin nasıl içileceğini Barrow'a gösterdi, ama Barrow bu işleri tersinden yapıp boğulurcasına öksürdü.

Yemekte epey sarhoştular, G. H. Barrow sürekli Meksikalıların yaşama sanatını anladıklarını söylüyor, bu sözlerle Salvador'a yaltaklanıyordu aslında. Salvador'sa yerlilerin zekâlarını, Latin dehasını, anlaşabildiği tek Amerikalıların Mac'la Ben olduğunu anlatıyor, yemek paralarını vermekte diretiyordu. Arkadaşı polis şefinin hesabına yazdıracaktı nasılsa. Daha sonra, Fransız kızların çalıştığı söylenen bir sinemanın yanındaki bara gittiler ama orada Fransız kız falan yoktu. Üç yaşlı adam vardı içerde, viyolonsel, flüt, keman çalıyorlardı. Salvador onlara "La Adelita"yı, "La Cucaracha"yı çaldırdı, hep bir ağızdan söylediler, içeri girdiklerinde, geniş şapkalı, sırtında kocaman, parlak bir tüfek kılıfı taşıyan yaşlı bir adam vardı, onları görünce hemen içkisini bitirip bardan çıktı. Salvador, Mac'ın kulağına, adamın General Gonzales olduğunu, Amerikalılarla içki içerken görülmemek için dışarı çıktığını fısıldadı.

Ben'le Barrow, köşedeki masada kafa kafaya vermiş petrol işini konuşuyorlardı. Barrow, belli petrol şirketleri için

araştırmalar yapmak amacıyla birinin geleceğini, hemen bugünlerde Regis'te olacağını anlatıyor, Ben, onunla tanışmak istediğini söyleyince, Barrow, kolunu onun omzuna atıp bu araştırmacının da tanımak isteyeceği adamın Ben olduğunu, gerçek çalışma koşulları konusunda ancak ondan bilgi alabileceğini belirtiyordu. Bu arada Mac'la Salvador, kızlarla Küba dansları yapıyorlardı. Sonra Barrow, biraz sallanarak ayağa kalkıp Fransız kızları beklemek istemediğini, niçin daha önce uğradıkları o yere gidip biraz da esmer etin tadına bakmadıklarını söyledi, ama Salvador onları Amerikan elçiliğinin yanındaki Remedios'un evine götürmekte diretti. Kötü bir Fransızcayla, "Quelque cosa de chic,"* diyordu. Mermer merdivenli, kristal şamdanlı, sarı kalın perdeli, tüllü, her köşesinde ayna bulunan, büyük bir evdi burası. Daha çok rahibeye benzeyen, kara gözlü, kır saçlı, siyahlar giymiş, kara atkıya sarınmış madamla onları tanıştırırken, "Personne ğue les henerales vieng aquai,"** dedi. İşi olmayan bir tek kız vardı, bu yüzden kızı Barrow'a ayarlayıp ödenecek parayı belirledikten sonra onu orada bıraktılar. Hava soğuktu, gökyüzü yıldız içindeydi.

Salvador, üç yaşlı adamı çalgılarıyla birlikte arabanın arkasına bindirip kendini çok romantik hissettiğini, sevgilisine serenat yapmak istediğini söyledi, şosede çılgınca luzla Guadalupe'ye doğru gitmeye başladılar. Mac, Ben, Salvador, şoför ve üç yaşlı adam bir ağızdan, akordu bozuk çalgılarla "La Adelita"yı söylüyorlardı. Guadalupe'de pencereleri kafesli bir evin karşısındaki çınar ağaçlarının altında durdular, "Cielito"yu, "Lindo"yu, "La Adelita"yı "Cuatro milpas"ı söylediler. Ben'le Mac tek başlarına "Uzak tutun onu bu buğulu çiy damlalarından" şarkısını bitirmiş "Ah, gömmeyin beni o yapayalnız kırlara"ya başlarken bir kız cama çıkıp uzun süre, alçak sesle İspanyolca konuştu Salvador'la.

---

* Şık bir şey. (ç.n.)

** Buraya generallerden başkası giremez. (ç.n.)

"Elle dit que nous escandola* yapıyoruz ve buradan gitmeliyiz. Tres chic," dedi Salvador.

O arada devriye gezen askerler de gelmiş hepsini tutuklamaya niyetleniyorlardı ki, bir subay ortaya çıkıp Salvador'u ve arabayı tanıdı, onları toplayıp konakladıkları yerlerinde içki içmeye götürdü. Mac'ın evine vardıklarında zilzurna sarhoştular. Beklemekten yüzü solmuş, bitkin Concha, yemek odasında Ben'e yatak yaptı, yatacakları sıra Ben, "Tanrı aşkına Concha, ne iyi kızsın sen böyle. Yükümü tutunca sana Federal Bölge'de bulunabilecek en güzel elmas küpele-

* Bizim skandal yarattığımızı söylüyor

ri satın alacağım," dedi. Salvador'u son gördüklerinde, iki tekerlek üzerinde köşeyi dönen arabanın ön koltuğunda ayağa kalkmış, orkestra şefi gibi abartmalı kol sallayışlarla üç yaşlı adamı yöneterek "La Adelita"yı söyletiyordu.

Noel'den önce Ben Stowell, Tamaulipas'a yapmış olduğu yolculuktan çok neşeli döndü. Talih yüzüne gülüyordu. Tampico yakınlarında yerel bir generalle anlaşma yapmış, yarı yarıya paylaşmak koşuluyla bir petrol kuyusunu işletmeye başlamıştı. Salvador aracılığıyla Carranza hükümeti üyelerinin bazılarıyla dost olmuştu. Birleşik Amerika'daki büyük pay sahiplerinden bazılarıyla pazarlığa oturabileceğini umuyordu. Yığınla parası vardı, Regis'te oda tuttu. Bir gün matbaaya uğrayıp Mac'a bir dakika kendisiyle dışarı gelmesini söyledi.

"Bana bak, Mac," dedi, "sana bir önerim var . . . Şu yaşlı Worthington'un kitapçı dükkânını biliyorsun, değil mi? Dün gece kafayı tuttum, iki bin pesoya orasını satın aldım . . . Pılımı pırtımı toplayıp yurduma döneceğim, diyor."

"Namussuzum yapmışsındır bunu."

"Onu ayak altından kaldırdığım için de çok mutluyum."

"Seni pezevenk, Lisa'nın peşindesin."

"Tamam, belki o da adamı ayak altından kaldırdığıma seviniyordur."

"Çok güzel kız."

"Sana sonra verilecek bir sürü haberim daha var . . . Şu *Mexican Herald*'da daha kafan bozulmaya başlamadı mı? Bir önerim var, Mac . . . Tanrı bilir sana neler borçlu olduğumu . . . Bir zamanlar Concha'nın sana satın aldırdığı arkadaki eşya yığını var ya . . ." Mac başını salladı. "Tamam, şimdi o eşyaları ben alacağım, kitapçı dükkânının yarı hissesini de sana vereceğim. Bir işyeri kuruyorum. Sen kitap işini bilirsin . . . kendin söyledin bana . . . İlk yılın kazancı senin, sonrakileri paylaşacağız, tamam mı? Mutlaka kazanacaksın. Şu yaşlı budala Worthington kazanıyordu; üstüne üstlük Lisa'yı da pazarlığa kattı . . . Var mısın?"

"Vay canına, dur azıcık düşüneyim. Ben . . . ama şimdi gazeteye dönmem gerek."

Böylece, Mac kendini bir sürü kırtasiye eşyası ve birkaç yazı makinesiyle Calle Independencia'da kitapçı dükkânı işletir buldu. hayatında ilk kez kendi kendinin patronu olmak çok hoşuna gitmişti. Bir dükkâncının kızı olan Concha da çok mutluydu. Kitaplara bakıyor, alıcılarla konuşuyor, böylece de Mac'a arkada oturup kitap okumaktan, arkadaşlarıyla çene çalmaktan başka yapacak iş kalmıyordu. O yılın Noel'inde Ben ve uzun boylu, Malaga'da dansözlük yaptığı söylenen, kamelya gibi bembeyaz teni, kuzgun karası saçları olan İspanyol Lisa, Chapultepec'e doğru yeni bir yerleşim yerinde Ben'in tuttuğu, Amerikan tipi banyosu ve mutfağı olan apartman dairesinde çeşitli eğlenceler düzenlediler. Asociacion de Publicistas'ın şölen verdiği gün Ben, neşe içinde kitapçıya girdi, Mac'la Concha'nın yemekten sonra onlara gelmesini istedi. Concha birkaç arkadaşını da getirebilir miydi, güzel, nasıl davranılacağını bilen, pek de hoppa olmayan kızlar yani. Vera Cruz'dan dönmüş olan G. H. Barrow'la New York'tan gelmiş, birtakım işler karıştıran ve daha neyin peşinde olduğunu tam anlayamadığı çok önemli biri için eğlence düzenlemişti Ben. Önceki gün Carranza'yı görmüştü, şölende herkes ona büyük saygı göstermişti.

'"Hey yavrum, Mac, sen de olacaktın o şölende. Şu tramvaylardan birini tuttular, içine upuzun bir masa kurdular, bir de orkestra vardı, bizi San Angel'e götürüp getirdiler, sonra da tüm kenti dolaştırdılar."

"Yola çıkarlarken gördüm onları," dedi Mac. "Bana daha çok cenaze alayı gibi göründü."

"Hey yavrum, şahaneydi ama. Salvador ve herkes ordaydı, şu Moorehouse denen New York'lu büyük herif de neye uğradığını şaşırdı. Her an iskemlesinin altında bomba patlamasını bekler gibiydi . . . biri de patlatıverseydi, düşün ne kral bir şey olurdu Meksika için. Kentteki düzenbazların tümü or-

daydı." Ben'lerdeki eğlence pek hoş geçmedi. Ben'in umduğunun tersine, J. Ward Moorehouse'ın gözü kızları tutmadı. Yorgun, sarışın bir kız olan sekreterini birlikte getirmişti, ikisinin de korkudan ödleri patlıyor gibiydi. Meksika işi bir yemek yediler, şampanya ve konyak içtiler, gramofonda Victor Herbert'in, Irving Berlin'in plaklarını çaldılar, içerideki kalabalığın büyüsüne kapılan küçük gezici bando da sokakta Meksika havaları çaldı. Yemekten sonra içerisi biraz fazla gürültülü olmaya başlamıştı, Ben'le Moorehouse balkona iskemleler çıkarıp, ellerinde purolarıyla petrol işi üzerine uzun bir konuşmaya giriştiler. J. Ward Moorehouse, uzun uzun açıklamada bulundu, anlayacağı gibi bütünüyle resmi olmayan biçimde, birtakım ilişkiler kurmak için, durumun ne olduğunu anlamak, Carranza'nın, Amerikalı yatırımcılara inatla karşı çıkmasının ardında ne bulunduğunu görmek için gelmişti. Amerika'da ilişkide bulunduğu büyük işadamlarının yalnız hakça paylaşma istediklerini, düşüncesine göre, bakış açıları, bir danışma bürosu ya da Meksikalı gazetecilerin dostça işbirliği aracılığıyla iyice anlatılabilirse . . .

Ben, yemek salonuna dönüp Enrique Salvador'la Mac'ı getirdi. Birlikte durumu bir kez daha konuştular, J. Ward Moorehouse eski bir gazeteci olarak basının durumunu tümüyle anladığını söyledi, belki de Mexico City'deki durum, Chicago ya da Pittsburgh'dakinden çok da değişik değildi. Gazetecilerin tek istediği, durumların getirdiği her yeni açıya, hakça paylaşım, dostça işbirliği ruhuyla gereken önemi vermekti, ama onun anladığına göre Meksika'daki iş dünyasının böylesine karışmasının nedeni onların da tıpkı Amerikan basını gibi, Meksika politikası konusunda yanlış bilgi almalarıydı. Eğer Mr. Enrique ya da oradaki beylerden herhangi biri Regis'e uğrarsa, onlarla enine boyuna, daha ayrıntılı konuşmaktan mutluluk duyacaktı. Meksika'da geçireceği sürenin çok kısıtlı olması, yapması gereken görüşmelerin yoğunluğu yüzünden kendisi orada

bulunmasa bile sekreteri Mrs. Williams, onlara, seve seve istedikleri her türlü bilgiyi, resmi olmayan biçimde ilişkide bulunduğu büyük Amerikan şirketlerinin alacakları tavır üzerine özel olarak hazırlanmış, bütünüyle gizli bazı belgeleri verecekti.

Sonra da kendisini bağışlamalarını, Regis'te kendisini bekleyen telgraflar bulunduğunu söyledi. Salvador, onu ve sekreteri Mrs. Williams'ı, polis şefinin arabasıyla otellerine götürdü.

J. Ward Moorehouse gittikten sonra Mac, "Vay canına Ben, tam bir orospu çocuğu bu," dedi.

"Mac," dedi Ben, "bu bebeğin her yanı gıcır gıcır, kaymak gibi dolarlarla dolu. Canına yandığım, şu sözünü ettiği ilişkilerden kimilerine girmek isterdim . . . Hâlâ da girebilirim . . . Sen istersen peri masallarıyla oyalan, Mac. Ben bundan sonra artık büyük heriflerle işbirliği yapacağım."

Eğlencenin sonraki bölümü hiç de seçkin değildi. Ben, bir sürü konyak daha çıkardı, adamlar kızları yatak odalarına, koridorlara, hatta kilere, mutfağa çekmeye başladılar. Barrow, yarı İngiliz olan Nadia adlı bir sarışına yaltaklanıyordu, gece boyu kıza, yaşama sanatını anlattı. Herkes gittikten sonra Ben onları kendi yatak odasına kilitlenmiş buldu.

Dükkâncı olarak yaşamaktan hoşlanıyordu Mac. Canı istediği zaman kalkıyor, Katedral'in, Ulusal Saray'ın önündeki güneşli sokaklarda yürüyor, kaldırımlarına daha yeni su serpilmiş, çiçek ve pişmiş kahve kokulu sabah rüzgârlarının tatlı tatlı estiği Independencia'nın önünde dolaşıyordu. Dükkâna vardığında Concha'nın kardeşi Antonio, kepenkleri kaldırmış içerisini süpürür oluyordu. Mac ya arkaya oturup kitap okuyor ya da gelenlerle İngilizce, İspanyolca çene çalarak ortalıkta dolaşıyordu. "Öyle pek fazla kitap sattığı yoktu, ama tüm Amerikan ve Avrupa dergilerini, gazetelerini bulunduruyor, bunlar çok iyi satış yapıyor, özellikle de *Police Gazette* ve *La Vive Parisienne* çok alıcı

buluyordu. Bankada para biriktirmeye başlamıştı, bir yazı makinesi firmasının temsilciliğini almayı kuruyordu. Salvador, bakanlıklardan birine sürekli olarak kırtasiye satması için anlaşma yaptırmaktan, böylece de onu zengin etmekten söz açıyordu.

Bir sabah Ulusal Saray'ın önündeki alanda bir kalabalık ilgisini çekti. Kemerin altındaki içkievlerinden birine girip bira istedi. Garson, Carranza birliklerinin Torreon'u yitirdiklerini, Villa'yla Zapata'nın Federal Bölge'ye yaklaşmakta olduklarını söyledi. Kitapçı dükkânına vardığında, Carranza hükümetinin kaçtığı, devrimcilerin gece yarısından önce kente girecekleri söylentisi dolaşıyordu ortalıkta. Dükkâncılar kepenklerini indirmeye başlamışlardı. Concha'yla annesi gözyaşları içinde gelip bunun, Madero'nun düştüğü o korkunç haftadan daha kötü olacağını, devrimcilerin kenti yakıp yıkarak yağmalamaya yemin ettiklerini anlattılar. Antonio, koşarak gelip Zapata yanlılarının Tacuba'yı bombaladıklarını söyledi. Mac, arabaya atlayıp tanıdığı birilerini görebilmek umuduyla Meclis'e gitti. Sokağa bakan bütün kapılar açıktı, koridorlara kâğıtlar saçılmıştı. İçeride kimseler yoktu; yalnızca yaşlı bir yerliyle karısı, el ele tutuşmuş dolaşıyorlar, yaldızlı tavana, resimlere, yeşil çuha kaplı masalara büyük bir saygı içinde bakıyorlardı. Yaşlı adam kilisedeymiş gibi şapkasını eline almıştı.

Mac, şoföre, Salvador'un çalıştığı gazeteye gitmesini söyledi ama oradaki kapıcı göz kırparak Salvador'un, polis şefiyle birlikte Vera Cruz'a kaçtığını anlattı. Sonra elçiliğe gitti, orada da hiç kimseyle bir şey konuşamadı. Bütün bekleme odaları, çiftliklerden, ayrıcalıklı işyerlerinden gelmiş olan, Başkan Wilson'a sövüp duran, devrimciler üzerine öyküler anlatarak birbirinin ödünü patlatan Amerikalılarla doluydu. Konsoloslukta Mac bir Suriyeli'yle karşılaştı, adam kitaplarını satın almayı öneriyordu. "Hayır, olmaz," dedi Mac, Independencia'nın önünden geçerek geri döndü.

Dükkâna vardığında, gazeteci çocuklar ortalıkta koşuşuyor, "Viva la revolucion revindicadora,"* diye bağırıyorlardı. Concha'yla annesi tam bir ürküntü içindeydiler, hemen Vera Cruz'a giden trene binmeleri gerektiğini, yoksa öldürüleceklerini söylüyorlardı. Devrimciler manastırları yağmalıyor, rahibeleri, rahipleri öldürüyorlardı. Yaşlı kadın odanın bir köşesine diz çökmüş, Ave Marias'ı söylemeye başlamıştı.

"Lanet olsun," dedi Mac. "Haydi burasını satıp Amerika'ya gidelim. Gitmek ister misin, Concha?" Concha istekle başını salladı, gözyaşları arasından gülümsedi. "Ama anneni ve Antonio'yu ne yapacağız?" Concha, Vera Cruz'da evli bir kız kardeşi olduğunu söyledi. Eğer oraya varmayı başarabilirlerse onları kız kardeşine bırakabilirlerdi.

Her yanından ter sızan Mac, Suriyeli'yi bulmak için konsolosluğa gitti. Fiyatta anlaşamıyorlardı. Mac, çok umutsuz durumdaydı, çünkü bütün bankalar kapalıydı, hiçbir yerden para alabilmesine olanak yoktu. Suriyeli, aslında Lübnanlı olduğunu söylüyordu. Bir Amerikan yurttaşı, bir Hıristiyan olarak Mac'a yüz dolar verecekti şimdi, buna karşılık da o altmış günlük süre tanıyarak dükkândaki hissesini iki yüz dolara satacaktı. Adam, bir Amerikan yurttaşı ve bir Hıristiyan olduğunu, Mac'ın karısıyla çocuklarının hayat kurtarmak için kendisini tehlikeye attığını söylüyordu. Mac öylesine şaşkın durumdaydı ki anlaşmayı Amerikan doları üzerinden yapmışken adamın yüz Meksika doları vermekte olduğunu son anda fark etti. Suriyeli, "Tanrı ikimizi de korusun, ne büyük yanlışlık yapıyordum," dedi. Mac cebinde iki altın pesoyla ayrıldı oradan.

Concha her şeyi toplamıştı. Dükkânı kapatmış, birkaç bohça, içinde kedileri bulunan bir sepet, atkılara sarınmış olan annesi ve Antonio'yla kaldırımda duruyordu.

---

* Yaşasın halk arayan devrim. (ç.n.)

İstasyon ağzına kadar insanla, eşyayla doluydu, kapıya yaklaşamadılar bile. Mac, manevra alanına girip önceden tanıdığı, demiryollarında çalışan McGrath adlı birini buldu. McGrath, onları bir yere yerleştirebileceğini, ama ellerini çabuk tutmaları gerektiğini söyledi. Manevra alanında adam onları ikinci mevki vagona bindirip biletlerini alacağını, ama belki iki kat fazla para vermek zorunda kalacağını söyledi. Mac'ın şapkasının altından ter fışkırıyordu. Sonunda iki kadını oturttu, kedi sepetini, bohçaları yerleştirdi, biletsiz yolculuk etmek zorunda kalan Antonio'yu gizledi. Daha istasyona girmemiş olmasına karşın tren doluydu. Birkaç saat sonra tren kalktığında, istasyonda toza bulanmış bir dizi asker, gitmekte olan trene binmek için itişerek saldırıya geçenleri geri püskürtmeye çalışıyordu. Oturacak yerlerin tümü doluydu, koridorlarda rahipler, rahibeler üst üsteydi, iyi giyimli kişiler kapılara asılmıştı.

Ağır ağır giden trenin yoğun sıcağında Concha'nın yanında oturan Mac ona söyleyecek hiçbir şey bulamıyordu. Concha içini çekiyor, annesi de içini çekerek, "Ay, de mi dios,"* diye mırıldanıyor, tavuk kanatları kemirip bademli çö-

rekler yiyorlardı. Tren sık sık demiryolunda devriye gezen askerlerce durduruluyordu. Yan yollarda içleri asker dolu, kapalı yük vagonları vardı, ama kimse onların hangi yandan olduklarını bilmiyordu. Mac, agave ağaçlarının zikzaklı di-

* Aman Tanrım. (ç.n.)

zilişine, yıkılmış kiliselere bakıyor, iki dev yanardağın, Popocatepetl'e Ixtacihualt'ın karlı tepelerinin ufukta yer değiştirmesini izliyordu. Sonra başka bir sönmüş yanardağın sarı kahverengi konisi trenin önünden usulca dönüyordu, bulutsuz gökyüzüne karşı gittikçe büyüyen Orizaba'nın uzaklardaki uçuk mavi dorukları çıkıyordu ortaya.

Huamantla'dan sonra bulutların arasında aşağı inmeye başladılar. Kıvrım kıvrım sisli ovanın içine doğru nemli ormanlardan, dik dönemeçli yokuşlardan inerken tekerleklerin şen takırtısı altında raylar çınlıyordu. Trenin aldığı her dönemeçte hava biraz daha sıcak, biraz daha nemli oluyordu. Rahatlamaya başlamışlardı. Portakal, limon ağaçları görünür olmuştu. Camlar açıktı, istasyonlarda, bira, pulque, tavuk, tortilla* satan kadınlar vardı.

Orizaba güneşliydi yine. Tren orada uzun süre durdu. Mac, istasyonun lokantasında bira içerek tek başına oturdu. Öteki yolcular gülüyorlar, konuşuyorlardı, ama Mac'ın canı sıkkındı.

Kampana çalınca, Concha'ya, annesine, iç çekmelerine, yağlı parmaklarına, tavuk kanatlarına dönmek istemedi.

Başka vagona bindi. Çiçek ve sıcak toprak kokusuyla dolu gece iniyordu.

Ertesi gün Vera Cruz'a vardıklarında çok geç olmuştu. Kent, denizden gelen rüzgârda sallanan palmiyelerle, yeşil güneşlikli portakal rengi, limon sarısı, muz rengi sokakların bir yanından öbür yanına gerilmiş büyük kırmızı bezlerle, bayraklarla doluydu. Bezlerin üzerinde, "Viva Obregon", "Viva La Revolucion Revindicadora", "Viva El Partide Laborista" yazıları vardı.

Kentin en büyük alanında bando çalıyor, halk dans ediyordu. Ürkmüş kargalar bağrışarak, şemsiye biçimi, karanlık ağaçların arasından uçuşuyordu.

---

* Meksika'ya özgü bir tür lahmacun. (ç.n.)

Mac, Concha'yı, bohçalarını, kedilerini, yaşlı kadını, Antonio'yu bir sıranın üzerinde bırakıp Birleşik Amerika'ya nasıl geçebileceklerini öğrenmek için Ward Denizyolları'na gitti. Orada herkes denizaltı savaşından, Amerika'nın büyük savaşa gireceğinden, Almanların canavarlıklarından söz ediyordu. Mac, bir haftadan önce gemi olmadığını, cebindeki paranın iki güverte biletine bile yetmeyeceğini gördü. Yalnız kendisine bir tane güverte bileti aldı. Uzun süredir çok aptalca bir iş yapmakta olduğundan kuşkulanıyordu zaten, sonunda Concha'yı orada bırakmaya karar verdi.

Kızın oturduğu yere döndüğünde onun hintayvaları, hintkirazları satın almış olduğunu gördü. Antonio'yla annesi bohçaları da alıp kardeşinin evini aramaya gitmişlerdi. Beyaz kediler sepetten çıkmış, kızın yanına, sıranın üstüne kıvrılmışlardı. Mac'ın yüzüne, çabuk, güven dolu gülümsemeyle bakıp Porfirio'yla Venustiano'nun balık kokusu aldıkları için mutlu olduklarını söyledi. Ayağa kaldırması için de iki elini Mac'a uzattı. O anda, Amerika'ya onsuz gitmeye karar verdiğini söyleyemedi. Antonio koşarak gelip ablasını bulduklarını, kendilerini evine alacağını, Vera Cruz'da herkesin devrimden yana olduğunu anlattı.

Yine alandan geçerlerken Concha susadığını söyleyip içki istedi. Gözleri Salvador'a iliştiğinde kahvelerden birinin önünde yer arayarak dolaşıyorlardı. Ayağa fırlayıp Mac'ı kucakladı, "Viva Obregon," diye bağırdı. Amerikan usulü naneli ve buzlu viski içtiler. Salvador, Carranza'nın dağlarda kendi subaylarınca öldürüldüğünü, tek kollu Obregon'un çiftçi gibi beyaz keten giysiler, büyük bir şapka giydiğini, Yaqui Kızılderililerinden oluşan ordusunun başında, atla Mexico City'ye girdiğini, hiçbir karışıklık çıkmadığını, Madero'nun ve Juarez'in ilkelerine yeniden uyulacağını, yeni bir çağın doğmakta olduğunu anlattı.

Birkaç naneli viski daha içtiler. Mac Amerika'ya dönme konusunu hiç açmadı.

Salvador'a arkadaşı polis şefinin nerede olduğunu sordu, ama Salvador onu işitmedi. Sonra Concha'ya, tut ki Amerika'ya sensiz gittim, dedi. Kız, hadi canım sen de, diye karşılık verdi. Vera Cruz'u sevdiğini, orada yaşayabileceğini söyledi. Salvador, Meksika için büyük günlerin yaklaşmakta olduğundan, ertesi gün geri döneceğinden söz etti. O gece hepsi yemeklerini Concha'nın ablasının evinde yediler. Mac konyak buldu. Hep birlikte işçilerin, sendikaların, işçi partisinin, devrimin, çiftçilerin şerefine içtiler.

Mac ertesi sabah erkenden hafif bir baş ağrısıyla uyandı. Tek başına usulca evden çıkıp dalgakıran boyunca yürüdü. Kitapçı dükkânını böylesine bırakmanın aptallık olduğunu düşünmeye başlamıştı. Denizyolları'na gidip biletini geri verdi. Kâtip parasını ödedi, kahvaltıda birlikte çikolata ve çörek yemek için tam zamanında Concha'nın ablasının evine vardı.

Proteus

Steinmetz kamburdu,
taşbaskıcı bir kamburun oğluydu.
Bin sekiz yüz altmış beşte, Breslau'da doğmuş, on yedi yaşında en iyi dereceyle, Breslau Lisesi'ni bitirmiş, matematik okumak için Breslau Üniversitesi'ne girmişti;
Steinmetz için matematik kas gücüydü, tepelerde uzun uzun yürüyüşlerdi, âşık bir kızın öpüşleriydi, arkadaşlarla, kana kana bira içilerek geçirilen coşkulu bir geceydi:
sakat sırtında, toplumun üzerine yüklenmiş ağırlığını duyuyordu, tıpkı işçilerin dümdüz sırtlarında duydukları gibi, yoksul öğrencilerin duydukları gibi. Sosyalist Kulüp'e üye oldu. *Halkın Sesi* adlı gazeteyi yönetti.

Kâğıtlar uçmasın diye üzerlerine konulan koskoca ağırlık gibi Bismarck Berlin'in üzerine çökmüştü yeni Almanya'yı

feodal ilişkiler içinde tutayım diye, patronları Hohenzollernler için imparatorluğu elde tutayım diye.

Steinmetz, tutuklanmak korkusuyla Zürich'e kaçmak zorunda kalmış Zürich'te matematik bilgisi Politeknik'teki tüm profesörlerin küçükdillerini yutmalarına yol açmıştı;

ama bin sekiz yüzlerde Avrupa, cebinde beş parası olmayan, sırtı sakat, kafası simgesel hesaplarla, elektrikle, yani güce dönüşmüş matematikle dolu birine göre yer değildi

üstelik bir de Sosyalist'se.

Danimarkalı bir arkadaşıyla birlikte eski bir Fransız gemisi olan La Champagne'ın güvertesinde Amerika'ya gitti,

önce Brooklyn'de kaldı, haftada on iki dolarlık bir iş bulduğu Yonkers'e, Rudolph Eichemeyer'in yanına geçti, Rudolph kırk sekizlerden kalma sürgün bir Alman'dı, keşifleri vardı, elektrikçiydi, şapka yapımında kullanılan makineleri, jeneratörler üreten bir fabrikası vardı.

Yonkers'te Üçüncü Uyumbilim kuramını geliştirdi

alternatif akım verilip mıknatısın merkezinde kutuplar yer değiştirince madeni ısı, yoğunluk, frekans arasındaki yüz binlerce ilişkiyi bir formülde saptayan "histerezis" yasasını geliştirdi.

Küçücük kutular içinde önümüzde diz çöken tüm transformatörleri, yeryüzünün her yerine örülmüş yüksek gerilim hatlarındaki sivri çatılı evcikleri olanaklı kılan Steinmetz'in bulduğu histerezis yasasıdır. Steinmetz'in yasasının matematiksel simgeleri her yerde transformatörlerin örnek kalıbını oluşturdu,

Bin dokuz yüz doksan ikide Eichemeyer, daha sonra General Electric şirketini oluşturacak kuruluşa her şeyini sattığında, öbür değerli aygıtlarla birlikte Steinmetz de satılanlar arasındaydı. Hayatı boyunca General Electric'in malı olan değerli bir aygıttı artık.

Laboratuvarı önceleri Lynn'deydi, sonra taşındı oradan, küçücük kamburuyla birlikte elektrik kenti Schenectady'ye.

General Electric göz yumdu onun her şeyine, aldırmadı sosyalist oluşuna, cıvalı ışıkla aydınlatılmış limonluklar dolusu kaktüs yetiştirmesine, evcil hayvanlar yerine, timsahlar, bağrışan kargalar, bir de dev gibi zehirli kertenkele beslemesine. Reklam bölümü övdü durdu bu büyücüyü, kırk haramilerin mağarasının kapısını açacak simgeleri bilen bu büyücü doktoru.

Steinmetz kolunun yenine bir formül yazıverir, ertesi sabah mantar gibi biterdi binlerce yeni enerji santralı, dinamolar dolarların türküsünü söylerdi, transformatörlerin sessizliği bütünüyle Amerikan dolarıydı.

her pazar, reklam bölümü Amerikan kamuoyunun kulağına hemen yayılıveren öyküler akıtırdı, Steinmetz, küçücük bir oturma odası büyücüsü oluverdi,

laboratuvarında oyuncak bir fırtına yapan, tüm oyuncak trenlerin zamanında işlemesini, buz kutusunda etin soğuk kalmasını sağlayan, oturma odasındaki lambayı yakan, koskoca deniz fenerlerini, ışıldakları, geceleri Chicago'ya, New York'a, St. Louis'e, Los Angeles'a doğru giden uçaklara yol gösteren, dönen ışık dilimlerini yaratan,

bıraktılar Sosyalist olsun, inansın insan toplumlarının da geliştirilebileceğine tıpkı dinamonun geliştirildiği yöntemlerle, bıraktılar Alman yanlısı olsun, Lenin'e mektup yazıp hizmetinde olduğunu bildirsin çünkü matematikçiler gündelik hayatın gerçeklerinden çok uzaktırlar, onların formülleriyle elektrik santralları, fabrikalar, yeraltı trenleri, ışık, ısı, hava, güneş ışığı yapabilirsiniz, ama hisse senedi sahiplerinin parasını, genel müdürlerin aylığını etkileyecek insan ilişkilerini yapamazsınız.

Steinmetz ünlü bir büyücüydü, Edison'un dizine Mors alfabesiyle vurarak onunla konuştu

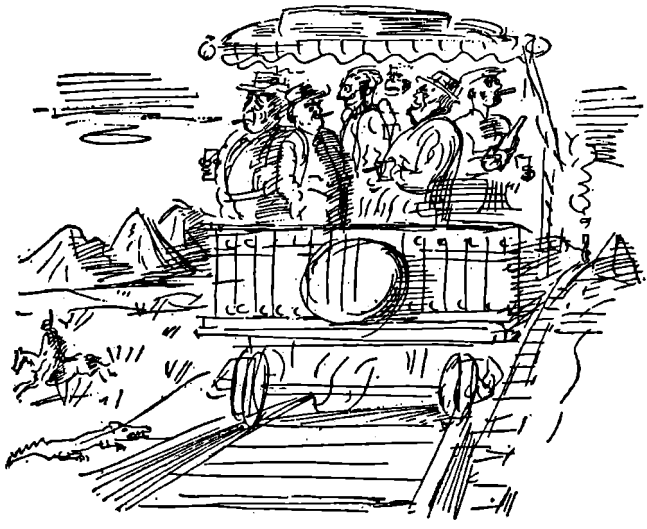
çünkü Edison küp gibi sağırdı

Batı'ya gitti
hiç kimsenin anlamadığı konuşmalar yapmak için
trende Bryan'a Tanrı'yı anlattı
Einstein'la Steinmetz karşılaştıklarında tüm gazeteciler çevrelerini sardı
ama neler konuştuklarını bir türlü anlayamadılar
Steinmetz General Electric'in elinde bulunan en değerli aygıttı yıpranıp ölene dek.

Janey

Meksika'ya yapılan yolculuk ve Meksika hükümetinin, geri dönmesi için J. Ward Moorehouse'ın emrine verdiği özel vagon çok hoştu, ama biraz yorucuydu, çölü geçerken toz içinde kalmışlardı. Janey bir sürü güzel şeyi çok ucuza satın almıştı; firuze takıları, pembe damarlı akikleri, Alice'e, annesine, kız kardeşlerine armağan olarak verecekti. Özel vagonda giderlerken J. Ward Moorehouse sürekli bir şeyler yazdırdı, boyuna içki içen, puro tüttüren, gülen, açık saçık öyküler anlatan adamlarla doluydu sigara içilen vagonlar, koridorlar. Biri de Washington'da birtakım işlerini yapmış olduğu Barrow'du. Hep kendisiyle konuşmak için duruyor, masasının başında dikilmiş konuşurken adamın gözlerindeki bakıştan hoşlanmıyordu Janey, ama yine de ilginç biriydi, kafasında yaratmış olduğu işçi önderi tipine de pek uymuyordu. Queenle'yi bildiğini öğrenirse adamın nasıl korkacağını düşünmek eğlendiriyordu Janey'i. Ona epeyce takılıyor, belki de kendisine âşık olduğunu düşünüyordu, ama o herhangi bir kadına böyle davranacak olan adamlardandı.

Laredo'dan sonra özel vagon yoktu, yolculuk da o kadar güzel değildi. Doğru New York'a yollandılar. J. Ward Moorehouse'la arkadaşlarından ayrı bir vagonda bir alt yatağı vardı, üst yatakta oldukça hoşlandığı bir delikanlı kalıyordu.

Adı Buck Saunders'tı, Texas'ın Panhandle kasabasındandı, çok tuhaf, sözcükleri uzatarak konuşuyordu. Sığır çobanlığı yapmış, Oklahoma petrol kuyularında çalışmış, para biriktirmiş, şimdi de Washington'u görmeye gidiyordu. Janey Washingtonlu olduğunu söyleyince çok sevindi çocuk, Janey ona görmesi gereken yerleri, Kongre Binası'nı, Beyaz Saray'ı, Lincoln Anıtı'nı, Washington Anıtı'nı, Muharip Gaziler Yurdu'nu, Vernon Dağı'nı anlattı. Mutlaka Büyük Çağlayanlar'a gitmesini söyledi, bir keresinde kanalda sandalla gezerken nasıl da Cabin John Köprüsü yakınlarında fırtınaya tutulduğunu anlattı. Yemek vagonunda birlikte birçok kere yemek yediler, oğlan, Janey'e çok şık bir kız olduğunu, kendisiyle anlaşmanın çok kolay olduğunu söyledi, Oklahoma'nın Tulsa kentinde sevgilisi olduğunu, Venezuela'ya çalışmaya gideceğini, Maracaibo'daki petrol kuyularında iş bulacağını çünkü sığır otlağından petrol çıkan varlıklı çiftçiyle evlenmek için sevgilisinin kendisini nasıl yüzüstü bıraktığını anlattı. G. H. Barrow, bulduğu yakışıklı çocuk için Janey'e takıldı, o da, "St. Louis'te inen senin kızıl saçlı hanım-

dan ne haber," dedi ve birlikte güldüler. Senlibenli olmuşlardı, her neyse şu Barrow da öyle pek kötü biri değildi. Buck, Washington'da trenden inerken bir petrol kulesinin önünde çekilmiş olan resmini verip her gün yazacağını, izin verirse New York'a gelip kendisini göreceğini söyledi, ama bir daha sesi sedası çıkmadı.

Londralı uşak Morton'u da seviyordu, çünkü kendisiyle hep büyük bir saygı göstererek konuşuyordu. Her sabah gelip J. Ward'ın nasıl olduğunu bildirirdi kıza. "Bu sabah oldukça canı sıkkın, Miss Williams," ya da "Tıraş olurken ıslık çalıyordu. Keyfi yerinde mi dediniz? Oldukça."

New York'un Pennsylvania istasyonuna vardıklarında Morton'la birlikte kalıp dosya kutularının, J. Ward Moorehouse'ın evinin bulunduğu Great Neck'e değil de, işyerinin bulunduğu 100. Cadde'ye gönderilmesini denetledi. Morton bavulları almak için taa Great Neck'ten gelmiş olan koca bir arabayla oradan uzaklaşınca Janey, yazı makinesi, kâğıtları, dosyalarıyla tek başına taksiye binip işyerine gitti. Arabanın penceresinden yüksek, beyaz binalara, gökyüzüne karşı yükselen yuvarlak su depolarına, üstteki tren yolundan çıkan buhar bulutlarına, insan dolu kaldırımlara, taksilere, kamyonlara, parıltıya, itişip kakışmaya, gürültüye bakarken korkuyordu, heyecan içindeydi. Kalacak odayı nerede bulacağını, nasıl arkadaş edineceğini, nerede yemek yiyeceğini düşünüyordu. Böylesine büyük bir kentte tek başına olmak korkunçtu, buraya gelecek yürekliliği nasıl gösterdiğine şaşıyordu. Alice için de iş aramaya karar verdi, birlikte bir apartman katı tutarlardı ama bu gece nereye gidecekti?

Büroya geldiğinde her şey doğal, güven verici, çok şık döşenmiş, pırıl pırıl cilalı göründü gözüne. Yazı makineleri hızla çalışıyor, Dreyfus ve Carroll'un işyerindekinden çok daha canlı, telaşlı bir hava esiyordu ortalıkta. Ancak sanki herkes Yahudi gibiydi, kendisinden hoşlanmayacaklarından, işin altından kalkamayacağından korkuyordu.

Gladys Compton adında bir kız, Mrs. Rosenthal'e ait olduğunu söylediği bir masa gösterdi. J. W. Moorehouse'ın özel odasının tam dışında, Mr. Robbins'in odasının karşısındaki küçük geçitteydi. Gladys Compton Yahudi'ydi, Mr. Robbins'in sekreteriydi. Mrs. Rosenthal'in ne tatlı kız olduğunu, herkesin geçirdiği kazaya nasıl da üzüldüğünü anlattı. Janey çok sevilen birinin yerini alır duruma düştüğü için çok çetin günler yaşayacağını sezdi. Gladys Compton, bir şeye sert sert baktığında şaşılaşan gözlerini öfkeyle üzerine dikerek buradaki işlerin altından kalkacağını umduğunu, kimi zaman çalışmaların öldüresiye olduğunu söyleyip yanından ayrıldı.

Saat beşte, paydos edecekleri sıra J. Ward Moorehouse özel odasından çıktı. Janey, onun masasının başında durduğunu görünce çok sevindi. Miss Compton'la konuştuğunu, ilk zamanlar ondan Janey'le biraz ilgilenmesini istediğini, genç bir kız için büyük kentte başının çaresine bakmanın zorluklarını, kalacak uygun bir yer bulmanın güçlüğünü falan bildiğini, ama Miss Compton'un çok iyi bir kız olduğunu, kendisine yardım edeceğini, her şeyin yoluna gireceğine güvendiğini söyledi. Mavi mavi gözleriyle gülümsedi, bir tomar sık el yazısıyla yazılmış kâğıt tutuşturdu eline, ertesi sabah azıcık erken gelip de saat dokuzdan önce bunları daktiloya çekilmiş olarak masanın üzerinde hazır bulundurur muydu acaba? Genellikle ondan bu tür işler yapmasını istemezdi, ama tüm sekreter kızlar öyle salaktı ki, yokluğu yüzünden de işler arapsaçına dönmüştü. Janey bunu yapmaktan yalnızca büyük bir mutluluk duyabilirdi, adamın gülümsemesi her yanını ısıtmıştı.

Gladys Compton'la birlikte işyerinden çıktı. Gladys Compton, kenti bilmediğine göre Janey'in kendisiyle gelmesinin daha iyi olacağını öne sürdü. Flatbush'ta annesi ve babasıyla birlikte oturuyordu, elbette evleri Miss Williams'ın alışık olduğu türden, süslü püslü bir yer değildi ama ev bu-

lana kadar ona verebilecekleri fazla bir odaları vardı, temizdi de, birçok yerde bunu bile bulamazdı. Bavulunu almak için birlikte istasyona gittiler. Janey bu kalabalığın içinde tek başına yolunu bulmak zorunda kalmadığı için rahatlamıştı. Sonra yeraltı trenine inip ağzına kadar dolu bir vagona bindiler. Janey böylesine çok insanın arasına sıkışıp kalmaya katlanabileceğini sanmazdı. Hiçbir zaman inemeyeceklerini düşündü, tren tünellerde öylesine gürültü çıkarıyordu ki yanındaki kızın ne dediğini bile anlamıyordu.

Sonunda, üzerinden demiryolu geçen, tek ya da iki katlı evlerin, bakkalların, manavların sıralandığı geniş bir caddede indiler. "Biz koşer* et yeriz, Miss Williams, bizim yaşlıların hatırı için. Umarım sizin için sakıncası yoktur. Elbette Benny –kardeşim– ve benim önyargılarımız yoktur," dedi kız. Janey, koşer etin ne olduğunu bilmiyordu, ama yiyebileceğini söyledi. Kıza Meksika'da yiyeceklerin ne kadar garip olduğunu, ne çok biber koyduklarını, güçlükle yiyebildiğini anlattı.

Eve vardıklarında Gladys Compton daha doğal konuşmaya, incelikle, düşünceli bir biçimde davranmaya başladı.

* Musevi dininin kurallarına göre kesilmiş. (ç.n.)

Babası, burnunun ucunda gözlükleri olan bir yaşlı adamdı, annesiyse şişman, armut gibi, takma saçlı bir kadındı. Aralarında Yiddiş dili* konuşuyorlardı. Janey'i rahat ettirmek için ellerinden geleni yaptılar, güzel bir oda verip haftada on dolara yemek de içinde olmak koşuluyla burayı tutabileceğini, istediği zaman ayrılabileceğini, kendisine hiç kırılmayacaklarını söylediler. Birbirinin aynı bir dizi evden biri olan bu yapı, içinde iki ailenin barındığı sarı ahşap bir yerdi, ama çok iyi ısınıyordu, yatak da rahattı. Yaşlı adam saatçiydi. Beşinci Cadde'deki bir kuyumcuda çalışıyordu. Eski ülkelerinde soyadları Kompshchski'ydi, ama New York'ta hiç kimse bu adı söylemeyi beceremiyordu. Yaşlı adam Freedman soyadını almak istemiş, oysa karısı Compton'un daha seçkin bir soyadı olduğunu söylemişti. Bardakla çay içtiler, hamurlu çorba, kırmızı havyar ve balıktan oluşan çok güzel bir yemek yediler. Janey böyle kişiler tanımanın çok hoş olduğunu düşündü. Oğulları Benny lise öğrencisiydi, bir deri bir ke-

* Orta Avrupa Yahudileri'nin dili. (ç.n.)

mik, sırık gibi, kalın gözlüklü, başını tabağına gömerek yemek yiyen, her söylenene ters ters karşı çıkan bir çocuktu. Gladys ona aldırmamasını, derslerinin çok iyi olduğunu, hukuk okuyacağını söyledi. Yabancılığı biraz geçince Janey, Compton'ların içinde özellikle çok incelikli biri olan, bütün olaylara kırgın bir mizah duygusuyla yaklaşan yaşlı Mr. Compton'dan çok hoşlandı.

İşi de çok ilginçti. J. Ward Moorehouse onun düşüncelerine güvenmeye başlanıştı. Janey, iyi bir yıl geçireceğine inanıyordu.

En kötüsü sabahları yeraltı treniyle Union Alanı'na yapılan kırk beş dakikalık yolculuktu. Janey, üzerine çullanan bedenlerden uzak bir köşede gazetesini okumaya çalışırdı. Giysisi tertemiz, saçları düzgün, kendini pırıl pırıl ve düzenli hissederek işe gitmekten hoşlanıyordu ama sarsıntılı yolculuk onu çok yıpratıyordu, işe varınca yeniden yıkanıp giyinmek istiyordu canı. Sabahın erken saatlerinin tozlu güneşinde donuk donuk parlayan gösterişli On Dördüncü Cadde'de yürüyüp Beşinci Cadde'yi geçerek işyerine gelmek sevdiği bir şeydi. Gladys'le ikisi hep ilk gelenler arasında oluyorlardı. Janey masasının üzerinde hep çiçek bulunduruyor, kimi zaman da usulca, J. Ward Moorehouse'ın odasına süzülerek büyük maun masasının üzerindeki gümüş vazoya birkaç gül koyuyordu. Sonra mektupları ayırıyor, süslü, kırmızı İtalyan derisinden bir kılıfın içindeki kayıt dosyasının köşesine özel mektuplarını yığıyor, randevu defterine bakıyor, randevuların, görüşmelerin, yazılması gereken yazıların, basına yollanacak demeçlerin listesini yapıyordu. Michigan'daki Yukarı Peninsula'dan alınma ham bakırdan ağırlığın altına ve dosyanın üzerine listeyi yerleştiriyor, kendisine danışmadan ele alacağı konuların yanına işaret koyuyordu.

Mr. Robbins'in odasından gelmiş olan yazıları düzelterek masasında oturduğu sıra içinde anlaşılmaz bir sevinç duyuyordu. Az sonra J. Ward Moorehouse içeri girecekti. Kendi

kendine bunun saçmalık olduğunu söylüyordu ya, yine de dış kapının her açılışında umutla başını kaldırıyordu. Biraz da kaygılanmaya başlıyordu, Great Neck'ten gelirken kaza yapmış olabilirdi. Sonra da beklemeyi bıraktığı sıra, her yana gülücükler dağıtarak J. Ward Moorehouse hızla içeri girer, özel odasının buzlucamdan kapısı ardından kapanırdı. Janey onun koyu mu, yoksa açık renk mi elbise giydiğine, boyunbağının rengine, saçını yeni kestirmiş olup olmadığına dikkat ederdi. Bir gün mavi serj pantolonun paçasına çamur bulaşmış olduğunu gördü, sabah boyunca bunu kafasından atamadı, içeri girip bunu söyleyebilme fırsatını kolladı. Çok ender olarak, mavi gözlerinde keskin bir parıltıyla doğrudan ona bakar ya da geçerken durup bir şey sorardı. Sonra da Janey çok mutlu olurdu.

İşi çok ilginçti. Tıpkı eskiden Dreyfus ve Carroll'daki günlerinde Jerry Burnham'la konuşurken olduğu gibi kendini gazete manşetlerindeki büyük olayların orta yerinde hissediyordu. Onondaga Tuz Ürünleri işi, banyo tuzları, kimyasal maddeler, işçilerin beyzbol takımı, yemekhanesi, yaşlılar için bakımevi, Marigold Bakırları işi, çoğu yabancı olan, Amerikancılığın ilkeleri konusunda eğitilmeleri gereken madenciler arasındaki yıkıcı eğilimlerle savaşma sorunu, Ticaret Odası'nın Narenciye Merkezi'nde açılan, Florida meyve sanayiinin iyi nitelikli ürün vermesi için Kuzey'deki küçük yatırımcıları eğitme kampanyası, her yana yayılması gereken avokado Üreticileri Kooperatifi için "Tüm Kahvaltı Masalarına Bir Avokado" parolası uğraştıkları konuların belli başlılarıydı. Bu şirket sık sık meyvelerinden örnekler gönderir, işyerindeki herkesin masasında eve götüreceği bir Avokado bulunurdu, tadının sabun gibi olduğunu söyleyip el sürmeyen Mr. Robbins dışında. Şimdi uğraştıkları başlıca konu, Meksika'daki İngiliz petrol şirketlerinin sinsi Amerikan aleyhtarı propagandasını yıkmak için açtıkları Güney-batı Petrol kampanyasıyla, Hearst şirketlerinin çıkarlarının Was-

hington'da hükümeti etkilemeye yönelik bir baskı grubu oluşturmasına karşı çıkan kampanyaydı.

Haziranda Janey, kardeşi Ellen'in düğününe gitti. Yeniden Washington'da olmak çok garipti. Trende giderken Alice'i göreceği anı dört gözle bekliyordu, ama görüştüklerinde birbirlerine söyleyecek pek bir şey bulamadılar. Annesinin evinde de kendini yabancı hissetti. Ellen, evlerinde kiracı olan, Georgetown Üniversitesi'nden bir hukuk öğrencisiyle evleniyordu. Düğünden sonra evin içi üniversite öğrencisi delikanlılarla, genç kızlarla doldu. Ortalıkta kıkırdaşıyorlar, gülüşüyorlardı. Mrs. Williams'la Francie de onlara katılıyor, bundan hoşlanıyorlardı. İstasyona inip New York trenine binme zamanı geldiğinde Janey oradan ayrılacağına çok sevindi. Alice'e veda ederken, onun New York'a gelip kendisiyle ev paylaşma düşüncesinden hiç söz açmadı.

Havasız, yumuşak koltuklu vagonda oturmuş, dışardaki kentlere, tarlalara, işaret levhalarına bakarken çok mutsuzdu. Ertesi sabah işyerine gitmekse evine dönmek gibiydi.

Coşkulu bir şeydi New York'ta yaşamak. Lusitania'nın batırılması, herkeste, Amerika'nın savaşa katılmasının topu topu birkaç aylık sorun olduğu düşüncesini güçlendirmişti. Beşinci Cadde'ye bayraklar çekilmişti. Janey boyuna savaşı düşünüyordu. Joe, İskoçya'dan yolladığı mektupta Marchioness gemisindeyken torpillendiklerini, kendilerini denize doğru sürükleyen akıntıda, fırtınarun orta yerinde, on saat, küçük bir kayıkla Pentland Körfezi'nden açıklara sürüklendiklerini, sonunda karaya çıkabildiklerini, iyi olduğunu, tayfalara ikramiye verildiğini, çok iyi para kazandığını yazmıştı. Mektubu okuduğunda, Colorado'dan gelmiş bir telgrafla J. Ward'ın odasına girip kardeşinin gemisinin torpillenişini anlattı, J. Ward olayla çok ilgilendi. Yurtsever olup uygarlığı kurtarmaktan, Reims Katedrali'nin tarihi güzelliklerinden söz etti. Zamanı gelince görevini yapmaya hazır olduğunu, Amerika'nın savaşa girmesinin yalnızca birkaç ay sorunu olduğunu söyledi.

Çok iyi giyimli bir kadın sık sık J. Ward'ı görmeye geliyordu. Janey, onun hoş görünüşüne, gösterişli değil de şık olan giysilerine, bakımlı tırnaklarına, küçücük ayaklarına kıskançlıkla bakardı. Bir gün kapı kendiliğinden açılınca ikilinin içtenlikli konuşmalarını duyabildi. "Ama J. W. sevgilim," diyordu, "bu işyeri korkunç. Chicago'da, bin sekiz yüzlerin başlarındaki işyerleri gibi döşenmiş." J. Ward gülüyordu. "Peki, Eleanor, niçin burasını benim için baştan döşemiyorsun? Ama bunu işlerime engel olmadan yapmalısın. Başım böylesine sıkışıkken hiçbir yere taşınamam."

Janey, bu işe çok kızdı. Burası böylece, olduğu gibi çok güzeldi, kendine özgü havası olduğunu söylüyordu herkes. J. Ward'ın kafasına bir sürü saçmalık dolduran bu kadın da kimdi? Ertesi gün, Stoddard ve Hutchins İç Dekorasyon Firması için iki yüz elli dolarlık çek doldururken az daha düşündüklerini gidip açıkça söyleyecekti, ama bu onu ilgilendiren bir konu değildi. O günden sonra Mrs. Stoddard artık hep işyerindeydi. Çalışmalarını gece yapıyordu, bu yüzden de Janey her sabah işe geldiğinde bir şeyin değişmiş olduğunu görüyordu. Garip bordo perdeler ve döşemelik kumaşlar dışında, her şey siyah beyazdı. Janey'in hiç hoşuna gitmiyordu, ama Gladys bunun çağdaş döşemecilik olduğunu, çok ilginç bulduğunu söylüyordu. Mr. Robbins özel odasına dokunulmasını istememişti, J. Ward'la neredeyse kavgaya tutuşacaklardı ama sonunda o kazandı. Başkasının yanına geçmesini önlemek için J. Ward'ın aylığını artırmak zorunda kaldığı söylentisi dolaştı ortalıkta.

İşçi Bayramı'nda evinden taşındı. Compton'lardan ayrıldığı için üzgündü, ama Eliza Tingley adında, orta yaşlı, J. Ward'la aynı kattaki avukatın yanında çalışan bir kadınla tanışmıştı. Eliza Tingley, Baltimore'luydu, baro sınavını vermişti, Janey onu hayat dolu buluyordu. Yeminli muhasebeci olan ikiz erkek kardeşiyle birlikte Chelsea Mahallesi'nde, Yirmi Üçüncü Batı Sokağı'nda kat tutmuşlar, Janey'e de bir-

likte oturmayı önermişlerdi. Bunun anlamı yeraltı treninden kurtulmaktı. Janey her gün Beşinci Cadde'ye yapacağı küçük yürüyüşün kendisine iyi geleceğini düşünüyordu. Eliza Tingley'i aşağıda yemek salonunda ilk gördüğü anda hoşlanmıştı ondan. Tingley'lerle yaşamak çok kolaydı, bağımsızdı, Janey kendini evinde hissediyordu. Kimi zaman akşamları içki içiyorlardı. Eliza çok iyi yemek yapıyor, akşam yemeğinde uzun uzun masada oturuyorlar, yatmadan önce birkaç el üçlü briç oynuyorlardı. Cumartesi akşamları hemen hemen hep tiyatroya gidiyorlardı. Eddy Tingley, biletleri tanıdığı birinden indirimli alıyordu. *Literary Digest*'e, *Century*'ye, *Ladies Home Jouurnal*'e abone oldular, pazar günleri tavuk ya da ördek pişiriyorlar, *New York Times*'ın magazin bölümünü okuyorlardı.

Tingley'lerin birçok arkadaşı vardı, Janey'den hoşlanmışlardı, her yaptıklarına onu da katıyorlardı. Janey sonunda istediği gibi yaşadığını hissediyordu. O kış sürekli savaş söylentileri de çok heyecan vericiydi. Oturma odasının duvarına büyük bir Avrupa haritası asmışlardı. Müttefik orduların durumunu küçük bayraklarla gösteriyorlardı. Tüm yürekleriyle Müttefikler'den yanaydılar, Verdun, Chemins des Dames gibi adlar içlerini ürpertiyordu. Eliza yolculuğa çıkmak istiyor, boyuna, baştan başlatarak Meksika'ya yapmış olduğu yolculuğu ayrıntılarıyla anlattırıyordu Janey'e. Savaş bitince birlikte yurtdışına yolculuk yapmayı kuruyorlardı, Janey bu iş için para biriktirmeye başlamışta bile. Alice, Washington'dan yazarak, belki de pılısını pırtısını toplayıp New York'a geleceğini bildirdi. Janey, o sıra bir kız için New York'ta iş bulmanın çok zor olduğunu, bunun hiç de yerinde bir düşünce olmadığını yazdı.

O sonbahar J. Ward'ın yüzü solgundu, yorgundu. Pazar öğleden sonra işyerine gelme alışkanlığı geliştirdi, Janey, yemekten sonra gidip ona yardım etmekten büyük mutluluk duyuyordu. Haftanın olaylarını konuşuyorlar, J. Ward bir

sürü özel mektup yazdırıyor, onun kendisi için değerli bir hazine olduğunu söyleyerek mutluluk içinde mektupları daktiloya çekerken bırakıyordu. Janey kaygılanıyordu da. Yığınla yeni iş almalarına karşın parasal durum hiç de iyi değildi. J. Ward borsaya bir sürü para yatırmış, ama yatırımları iyi sonuç vermemişti. İki yakasını bir araya getirmek için didinip duruyordu. Hâlâ yaşlı Mrs. Staple'ın elinde bulunan büyük hisseleri satın almaya can atıyor, karısının parasından, onun bu parayı akılsızca kullanacağından korktuğundan söz ediyordu. Janey karısının huysuz, geçimsiz bir kadın olduğunu, J. Ward'ı boyunduruğu altında tutmak için annesinin parasını kullandığını anlamıştı. Tingley'lere, J. Ward'ın kişiliğiyle ilgili hiçbir şey söylemiyordu, ama işlerinden sık sık söz açıyor, onlar da çok ilginç olduğuna katılıyorlardı. Yılbaşını dört gözle bekliyordu, çünkü J. Ward üstü kapalı olarak aylığını artıracağını söylemişti.

Yağmurlu bir pazar öğle sonrası Yargıç Planet'e gizli bir mektup yazıyor, ilişikte de bir dedektif bürosunun hazırladığı Colorado madencileri arasındaki kışkırtıcı işçilerin eylemlerini anlatan kitapçığı yolladığını bildiriyor, J. Ward da çatık kaşlarıyla cilalı pabuçlarının burunlarına bakarak masasının önünde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu ki dış odanın kapısı çalındı. "Kim olabilir?" dedi J. Ward. Konuşmasında şaşkın, sinirli bir tını vardı. "Belki de Mr. Robbins'tir, anahtarını unutmuştur," dedi Janey. Bakmaya gitti. Kapıyı açınca, Mrs. Moorehouse önünden yıldırım gibi geçti. Üzerinde ıslak yağmurluk, elinde şemsiye vardı, yüzü solgundu, burun kanatları oynuyordu. Janey usulca kapıyı kapatıp masasına geçti, oturdu. Kaygılıydı. Eline kalem alıp, yazı makinesindeki yazılmış kâğıt parçasının kenarlarını karalamaya başladı. J. Ward'ın özel odasında olanları duymamak elinde değildi. Mrs. Moorehouse buzlucam kapıyı ardından çarparak kapatmıştı. "Ward, dayanamıyorum buna . . . Bir dakika daha dayanamam buna," diye avaz avaz bağırıyordu. Janey'in yü-

reği güm güm atmaya başlamıştı. J. Ward'ın alçak, yatıştırıcı sesini, sonra yine Mrs. Moorehouse'ı duydu. "Bana böyle davranamazsın, haberin olsun. Ben böyle davranılacak bir çocuk değilim . . . Durumumdan yararlanıyorsun. Sağlığım kaldırmaz böyle davranışları."

Özel

"Şimdi dinle beni, Gertrude," dedi J. Ward, "sana şerefim üzerine yemin ederim ki ortada hiçbir şey yok. Sen orada sırtüstü yatıp bir sürü şey kuruyorsun kafanda, sonra da pat diye geliyorsun. Benim yığınla işim var. Olanca dikkatimi vermemi gerektiren bir sürü önemli işim var."

Ne büyük terbiyesizlik, dedi Janey kendi kendine.

"Ben olmasaydım sen hâlâ Pittsburgh'da Bessemer Ürünleri'nde çalışıyordun, bunu biliyorsun . . . Beni hor görebilirsin, ama babamın parasını hor görmüyorsun . . . Yetti artık, sana söylüyorum. Boşanacağım . . ."

"Ama Gertrude, sen de çok iyi biliyorsun ki, hayatımda başka kadın yok."

"Boyuna birlikte dolaştığın o kadına ne demeli . . . neydi adı . . . Stoddard mıydı? Görüyorsun, sandığından çok şey biliyorum . . . Ben senin sandığın gibi bir kadın değilim, Ward. Beni aptal yerine koyamazsın, anlıyor musun?"

Mrs. Moorehouse'ın sesi gıcırtılı bir çığlığa dönüşmüştü. Sonra ağlamaya başladı, Janey hıçkırıklarını duyabiliyordu. "Bak Gertrude," diyen J. Ward'ın yatıştırıcı sesi işitildi, "kendini boşuna üzüyorsun . . . Eleanor Stoddard'la ben birkaç küçük iş yaptık birlikte . . . Akıllı bir kadın, onu çok uyarıcı buluyorum . . . yani kafaca . . . Birkaç kere genellikle de ortak arkadaşlarımızla birlikte yemek yedik, hepsi bu . . ." Sonra sesini alçalttı, Janey neler söylediğini duyamıyordu. Usulca dışarı süzülmesi gerektiğini düşünmeye başlamıştı. Ne yapacağını bilemiyordu.

Tam ayağa kalkmak üzereyken Mrs. Moorehouse'ın bunalımlı çığlığı yükseldi yine. "Ah, yılan gibi soğuksun . . . Yılansın sen. Bunlar doğru olsaydı, gerçekten o kızla sevişseydin daha çok hoşuma giderdin . . . Ama umurumda bile değil, babamın parasını kullanmak için beni oyuncak etmene fırsat vermeyeceğim."

Özel odanın kapısı açıldı. Mrs. Moorehouse dışarı çıktı, J. Ward'la ilişkisi olduğundan kuşkulanıyormuş gibi acı acı baktı Janey'e, dışarı çıktı. Janey ilgisiz görünmeye çalışarak oturdu masasında. İçerde J. Ward'ın ağır adımlarla dolaştığını duyuyordu. Onu çağırdığında sesi güçsüzdü:

"Mrs. Williams."

Ayağa kalkıp elinde kalemi ve not defteriyle odaya girdi. J. Ward bir şey olmamış gibi yazdırmaya başladı ama, Ansonia Garbide Şirketi Genel Müdürü'ne yazdırdığı mektubun ortasında ansızın, "Tanrı cezasını versin," diyerek çöp sepetine indirdiği tekmeyle, sepeti döne döne karşı duvara uçurdu.

"Bağışlayın, Miss Williams, çok üzgünüm . . . Miss Williams, sizin bunları bir tek kişiye bile söylemeyeceğinize gü-

veniyorum . . . Anlarsınız, karım pek kendinde değil, uzun süredir hasta . . . son çocuktan beri . . . biliyorsunuz kimi zaman böyle şeyler olur kadınlara."

Janey başını kaldırıp baktı ona. Gözlerine yaşlar dolmaya başlamıştı. "Ah, Mr. Moorehouse, anlamayacağımı nasıl düşünebilirsiniz? Sizin için korkunç bir şey olmalı, burada yapılan büyük bir iş, öylesine de ilginç ki." Daha fazla konuşamadı. Sözcükler ağzından çıkmıyordu. "Miss Williams," dedi J. Ward. "Ben . . . şey . . . size teşekkür ediyorum . . . şey." Sonra gidip çöp sepetini kaldırdı. Janey ayağa fırlayıp döşemeye saçılmış olan buruşuk kâğıtları, çöpleri toplamasına yardım etti. Eğilmekten yüzü kızarmıştı. "Büyük sorumluluklar . . . Sorumsuz bir kadın çok büyük zararlar verebilir, anlıyorsunuz." Janey sürekli başını sallıyordu. "Şey, nerede kalmıştık? Bitirip çıkalım burdan."

Masanın altına çöp sepetini yerleştirip mektuplara başladılar yine.

Sulu karda, su birikintilerinden sakınarak Chelsea'ye doğru yürürken Janey, ne olursa olsun işyerindeki herkesin onun yanında yer alacağını anlatmak için neler söyleyebileceğini düşünüyordu.

Eve geldiğinde Eliza Tingley bir adamın kendisini aradığını söyledi. "Oldukça kaba saba biri gibiydi, adını vermedi, yalnızca Joe'nun uğradığını söylememizi ve yine geleceğini söyledi." Janey, Eliza'nın soran gözlerle baktığını gördü.

"Sanırım kardeşim Joe'dur . . . Ticaret gemisinde çalışıyor."

Tingley'lerin birkaç arkadaşı uğradı, iki briç masası kurdular, telefon yine çaldığında çok eğleniyorlardı. Arayan Joe'ydu. Janey onunla konuşurken yüzünün kızardığını hisetti. Ona gelmesini söyleyemezdi, ama yine de görmek istiyordu. Sırası geldiği için ötekiler oyuna çağırıyorlardı. Joe, daha yeni geldiğini, ona armağanlar getirdiğini, önce Flatbush'a gittiğini, oradaki Yahudilerin şimdi Chelsea'de oturduğunu söyle-

diklerini, Sekizinci Cadde'nin köşesindeki tütüncüden aradığını anlatıyordu. Ötekiler sırası geldiğini, oynamasını söyleyerek çağırıyorlardı. Ansızın kardeşine evde çok işi olduğunu, ertesi gün saat beşte işyerinde buluşmalarını söyleyiverdi. Joe'ya yine nasıl olduğunu sordu, o da "İyiyim," dedi, ama sesinde hayal kırıklığı vardı. Masaya döndüğünde hepsi erkek arkadaşı üzerine ona takıldılar, o da güldü, kızardı, oysa içten içe kardeşini çağıramadığı için hepsine kırgındı.

Ertesi akşam kar yağıyordu. Saat beşte kapılarına kadar dolu asansörden inince hemen istekle girişe baktı. Joe yoktu,

Gladys'e iyi geceler dilerken kapıdan onu gördü. Mavi gemici ceketinin ceplerine ellerini sokmuş, dışarıda bekliyordu. Kırışmış, kırmızı, yıpranmış yüzünde kar taneleri birikmişti.

"Merhaba, Joe," dedi.

"Merhaba, Janey."

"Ne zaman geldin?"

"Birkaç gün oluyor."

"Nasılsın Joe? İyi misin?"

"Bugün başım çok kötü . . . Dün gece bir ağrı girdi."

"Joe, dün gece için çok üzgünüm, ama bir sürü insan vardı. Seni yalnız görmek istedim, konuşabilelim diye."

Joe homurdandı.

"Zarar yok Janey . . . Vay canına, amma da fiyakalısın. Bizim çocuklardan biri beni seninle görse iyi bir parça düşürdüğümü sanır."

Janey tedirgindi. Joe'nun ayağında koca koca işçi pabuçları, pantolonun paçalarına bulaşmış gri boya vardı. Koltuğunun altında gazete kâğıdına sarılı bir paket taşıyordu.

"Gidip bir yerlerde yemek yiyelim . . . Vay canına, daha iyi bir şeyler giymediğim için kusura bakma. Torpillenince bütün pılı pırtımızı yitirdik, anlarsın ya."

"Yine mi torpillendiniz?"

Joe güldü, "Tabii, Cape Race'ten hemen sonra. Müthiş bir hayat bu . . . İşte ikinci vurgun . . . Neyse, senin atkını getirdim, bir de getiremeseydim . . . Bak nerede yiyelim biliyor musun? Lüchow'da."

"On Dördüncü Cadde biraz şey değil mi?.."

"Yoo, hanımlar için ayrı yerleri var . . . Janey, seni rezalet bir yere götüremeyeceğimi biliyorsun değil mi?"

Union Alanı'nı geçerlerken kırmızı kazaklı, kılıksız bir delikanlı, "Selam, Joe," dedi. Joe bir an Janey'in arkasında kalarak kafa kafaya verip delikanlıyla konuştu. Sonra Joe onun eline biraz para tutuşturup, "Eyvallah, Tex," diyerek tedirginlik içinde yürüyen Janey'in yanına geldi.

Karanlık çöktükten sonra On Dördüncü Cadde'yi sevmiyordu.

"Kimdi o Joe?"

"Tanrı'nın cezası denizcilerden biri. New Orleans'ta tanıdım onu . . . Tex diyorum. Adını bilmem . . . Beş parasız, eli kolu bağlı kalmış."

"New Orleans'ta mıydın?"

Joe başını salladı. "Melas taşıdık Henry Bö Higginbotham'la . . . Biz ona Piginbotlom derdik. Şimdi de denizin dibini boylamış yatıyor . . . Grand Banks'ın dibinde."

Lokantaya girince başgarson onlara ters ters bakıp içerdeki küçük odanın köşesindeki masaya oturttu. Joe bir sürü yiyecekle bira istedi, ama Janey bira sevmiyordu, Joe onunkini de içti. Janey aileyle ilgili tüm haberleri verdikten, işini

nasıl sevdiğini, yılbaşında maaşının artacağını, kendisine çok iyi davranan Tingley'lerle oturmaktan mutlu olduğunu söyledikten sonra konuşacak pek bir şeyleri kalmamıştı. Joe, Hipodrom Tiyatrosu'na bilet almıştı, ama başlama saatine daha çok vardı. Sessizce oturup kahvelerini içerlerken Joe purosunu tüttürdü. Sonunda Janey, havanın böylesine kötü geçmesinin talihsizlik olduğunu, siperlerdeki zavallı askerler için bunun çok korkunç olması gerektiğini söyledi. Almanlar da nasıl barbardılar, Lusitania'yı batırmışlardı, Ford'un

barış gemisi düşüncesi de çok aptalcaydı. Joe, yeni edinmiş olduğu, garip, kesik kesik gülüşüyle, "Böyle gecede denizde olan zavallı gemicilere yazık," dedi. Bir puro daha almak için ayağa kalktı.

Saçını kestirirken ensesini de kazıtmasının ne kötü bir görünüş yarattığını düşündü Janey. Boynu kırmızıydı, kırışık içindeydi. Yaşadığı çetin günleri düşündü, geri geldiğinde niçin değişik bir işe girmediğini sordu.

"Tersanede mi yani? Tersanelerde çok iyi para kazanıyorlar ama boşver, Janey, ortalıkta sürtmek daha iyi . . . Kafasını uçururlarken adamın dediği gibi, deney olsun diye."

"Yok, ama benim çalıştığım yerde bile senin yarın kadar akıllı olmayan bir sürü delikanlının güzel, temiz işleri var . . . parlak da bir gelecekleri."

Joe gülerek, "Benim bütün geleceğim arkamda kaldı. Perth Amboy'a gidip silah fabrikasında iş bulabilirim, ama açık denizde havaya uçurulmak benim için daha iyi, anlarsın ya?" dedi.

Janey, savaştan, uygarlığı, zavallı küçük Belçika'yı kurtarmak için bu savaşa katılmalarını nasıl istediğinden söz etti.

"Bırak bu salakça lafları, Janey," dedi Joe. Masa örtüsünün üzerine kocaman kırmızı elini bir şeyi keser gibi savurdu. "Sizler bunu anlamıyorsunuz, tamam mı? Şu kahrolasıca savaş baştan sona üçkâat. Niye hiç Fransız ticaret gemilerini torpillemiyorlar? Çünkü Almanlarla Fransızlar anlaştılar, görüyorsun ya onlar gemileri torpillemiyor, ötekiler de cephelerdeki Alman fabrikalarını bombalamıyor. Bizim yapacağımız, geride kalıp onlara silah satmak, birbirlerini havaya uçurmalarına bakmak. Kendi öz kanlarından olan adamlar cephelerde birbirlerini göz göre göre öldürürken, Bordeaux'daki, Toulouse'daki, Marsilya'daki bebekler oturup onların sırtından büyük paralar vuruyorlar, İngilizler için de bu böyle . . . Bak sana söylüyorum Janey, bu savaş büyük bi üçkâat var, lanet olası her şey gibi."

Janey ağlamaya başladı. "Peki ama boyuna bela okuyup sövmen de gerekmez."

Joe alçakgönüllülükle, "Kusura bakma, abla," dedi, "ama ben serserinin biriyim, olup olacağım da bu, senin gibi iyi giyimli bir kızın yanına yaraşmıyorum."

Janey gözlerini silerken, "Onu demek istemedim," dedi.

"Vay canına, şalını göstermeyi unuttum." Paketi açtı. Biri siyah dantelden, öteki üzerine büyük çiçekler işlenmiş yeşil ipekten iki İspanyol işi şal masanın üzerine yayıldı.

"Ah, Joe, ikisini de bana vermen gerekmez . . . Birini de en çok sevdiğin kız arkadaşına ver."

"Benim dolaştığım kızlara göre değil bunlar . . . Bunları sana aldım, Janey."

Janey şalları çok beğenmişti, birini Eliza Tingley'e vermeyi düşündü.

Tiyatroya gittiler, ama pek eğlenemediler. Janey bu tür gösterileri sevmiyordu, Joe da uyuklayıp durdu. Tiyatrodan çıktıklarında dondurucu bir soğuk vardı. L Sokağı'nı hemen hemen gözden silen tipi biçiminde kar Altıncı Cadde'den aşağılara doğru iniyordu. Joe onu eve taksiyle götürdü, kesik bir, "Hoşça kal, Janey"le kapıda bıraktı. Elinde anahtarıyla bir an merdivenin başında durup onun batıya, Onuncu Cadde'ye, rıhtıma doğru, başını gemici ceketinin içine gömüp yürüyüşünü izledi.

O kış Beşinci Cadde'de her gün bayraklar dalgalandı. Janey kahvaltıda merakla gazeteyi okudu. İşyerinde sürekli Alman casuslarından, denizaltılardan, barbar Almanlardan, propagandadan konuşuluyordu. Bir sabah Fransız ordusundan, solgun yüzlü, yakışıklı, mavi üniformalı, kırmızı pantolonlu birkaç subay J. Ward'ı görmeye geldi. En gençleri koltuk değnekleriyle yürüyordu. Hepsi de cephede ağır yaralar almışlardı. Onlar gittiklerinde Janey'le Gladys neredeyse kavgaya tutuşacaklardı, çünkü Gladys subayların tembel, aylak serseriler olduklarını, sıradan neferleri yeğlediğini söy-

lüyordu. Janey, acaba J. Ward'a Gladys'in Alman yanlısı olduğunu anlatsam mı, acaba bu benim yurduma karşı görevim değil midir, diye düşündü. Compton'lar casus olabilirlerdi, takma adla yaşamıyorlar mıydı? Benny sosyalisti, belki de daha kötüsüydü, bunu biliyordu. Gözünü dört açmaya karar verdi.

Aynı gün G. H. Barrow geldi. Janey, hep onlarla birlikte özel odadaydı. Başkan Wilson'dan, tarafsızlıktan, Lusitania olayı üzerine nota göndermekteki gecikmeden söz ettiler. G. H. Barrow Başkan'la konuşmuştu. Demiryollarıyla greve gitmeye kalkışan sendika arasında arabuluculuk yapmaya çalışan kurulun üyelerindendi. Janey, Meksika'dan gelirken özel vagonda olduğundan daha çok hoşlandı ondan, işyerinden ayrılırken koridorda rastlayınca da pek sevindi, akşam yemeğini birlikte yemelerini önerince hemen kabul etti.

G. H. Barrow New York'ta olduğu sürece hep Janey'i yemeğe, tiyatroya götürdü. Janey çok eğleniyordu, eve dönerken takside sarkıntılık etmeye kalkarsa ona Queenie konu-

sunda takılıyordu. Adam Queenie'yi nereden öğrendiğini anlayamadı, ama olayı anlattı. Kadın sürekli ondan para sızdırmaya çalışıyordu ya, artık G. H. karısından boşanmış olduğu için yapabileceği bir şey kalmamıştı. Hiç kimseye söylemeyeceği konusunda Janey'e yemin ettirdikten sonra, yasal bir yanlışlık sonucu aynı zamanda iki kadınla birden evlendiğini, bunlardan birinin Queenie olduğunu, şimdi ikisini de boşadığını, Queenie'nin yapacak hiçbir şeyi kalmadığını, oysa gazetelerin hep pis işler peşinde koştuğunu, özellikle de kendisi gibi işçi davasına adanmış bir liberale çamur atmak için fırsat kolladıklarını açıkladı. Sonra da yaşama sanatı üzerine konuştu, Amerikalı kadınların yaşama sanatını bilmediklerini söyledi. En azından Queenie gibi kadınlar bilmiyordu. Janey, onun adına çok üzüldü, ama adam kendisiyle evlenmesini istediğinde, gülerek karar vermeden önce gerçekten birilerine danışması gerektiğini söyledi. Kıza tüm hayatını, gençken nasıl yoksul olduğunu, demiryollarında, gemilerde işçilik yaptığı, bilet sattığı günleri, sendikalarda çalışmak için nasıl da coşkuyla onlara katıldığını, demiryollarındaki haksızlıkları ortaya çıkaran yazılarıyla nasıl ün yaptığını, para kazandığını, bu yüzden de dostlarının onu satılmış sandıklarını, ama bunun doğru olmadığını anlattı. Janey eve dönünce Tingley'lere evlenme önerisini açtı, ama Queenie'den, çifte evliliğinden hiç söz etmedi, gülüp şakalaştılar. Böylesine önemli bir adam kendisiyle evlenmek istediği için Janey çok mutluydu, ama nedense kendisine âşık olan tüm ilginç erkeklerin hepsinde o sefil, ayyaş görünüm vardı. G. H. Barrow'la evlenmek isteyip istemediğini bilmiyordu.

Ertesi gün işyerinde *Kim Kimdir*'de onun adını aradı, buldu. Barrow, George Henry, gazete yazarı . . . ama onu sevebileceğini sanmıyordu. O gün J. Ward çok kaygılı, hasta görünüyordu. Janey onun için öylesine üzüldü ki G. H. Barrow hemen tümüyle çıktı aklından. J. Ward'ın, Mr. Robbins ve O'Grady adında İrlandalı avukatla yaptığı toplantıya onu da

çağırdılar. İçine birtakım senetler koymak için onun adına kasa kiralamalarına, yine onun adına Bankers Trust'ta özel hesap açtırmalarına karşı çıkıp çıkmayacağını sordular. Yeni bir şirket kuruyorlardı da. Böyle bir zorunluluğun ortaya çıkmasının işle ilgili nedenleri vardı. Mr. Robbins'le J. Ward yeni şirketin yarıdan fazla hissesini ellerinde bulunduracaklar, aylık alarak çalışacaklardı. Mr. Robbins çok kaygılı, biraz da sarhoş görünüyordu. Sürekli sigara yakıyor, sonra sigaraları masanın kenarında unutuyor, söylenip duruyordu. "Çok iyi biliyorsun J. W., senin yaptığın her şey benim için geçerlidir, iyidir." J. W. Janey'e yeni şirketin yöneticilerinden biri olacağını, ama elbette hiçbir biçimde sorumluluk almayacağını açıkladı. Anlaşıldığınagöre yaşlı Mrs. Staple, Mr. Moorehouse'dan önemli bir tazminat istiyordu, kansı Pennsylvania'da boşanma davası açmıştı, eve gelip çocuklarını görmesine izin vermiyor, o da McAlpin'de kalıyordu.

Mr. Robbins sevimli bir tavırla, "Gertrude aklını kaçırdı," dedi. Sonra J. Ward'ın sırtına şaplak indirdi. "İşler kızışmışa benziyor," diyerek güldü. "Haydi bakalım ben yemeğe gidiyorum. İnsan yemeli . . . ve içmeli . . . yakında iflas bayrağını çekecek olsa bile."

J. Ward kaşlarını çattı, hiçbir şey demedi, böyle şeyler söylemenin, böylesine bağırmanın terbiyesizlik olduğunu düşündü Janey.

O akşam eve gittiğinde Tingley'lere yeni şirketin yöneticiliğini yapacağını anlatınca, bunun müthiş bir şey olduğunu, çok hızlı yükseldiğini, işleri kötü gitse bile parasını artırmalarını istemesini söylediler. Janey gülümseyerek, "Zaman her şeyi çözer," dedi. Eve dönerken postanede durup Washington'a gitmiş olan G. H. Barrow'a telgraf çekti: YALNIZ DOST KALALIM.

Yemekte Eddy Tingley bir şişe likör çıkardı, Eliza'yla birlikte, "Yeni yöneticinin şerefine" kadeh kaldırdılar. Janey kıpkırmızı oldu, çok mutluydu, sonra da üçlü briç oynadılar.

Sine-göz (26)

avlu kalabalıktı dışarda Madison Alanı aynasız doluydu herkesi dağıtıyorlardı bomba müfrezesi ortaya çıkmıştı

oturacak yer bulamadık bu yüzden merdivenleri koşarak tırmanıp üst balkona çıktık mavi göğün önünde çakıl taşı gibi tıklım tıklım yığılmış yüzlere onların üzerinde konuşmacının masasındaki incecik kara biçimlere baktık adamın biri konuşuyordu ne zaman savaş dese ıslıklar çalınıyor ne zaman Rusya dese devrim yüzünden alkışlar yükseliyordu kimin konuştuğunu bilmiyordum biri Max Eastman dedi biri başkası dedi ama alkışladık devrim için haykırdık Morgan'ı ıslıkla yuhaladık kapitalist savaşı yuhaladık hatırlamak ister gibi yüzlerimize bakan bir de dedektif vardı

sonra Bronx Gazinosu'nda Emma Goldman'ı dinlemeye gittik ama toplantı yasaklanmıştı çevredeki sokaklar çok kalabalıktı kalabalığın arasında dolaşan yük arabaları vardı arabaların ellerinde makineliler olan aynasızlarla dolu olduğunu söylüyorlardı ışıldaklarını yakmış küçük polis Ford'ları vardı ışıldaklarıyla Ford'larıyla saldırdılar kalabalığa herkes makinelilerden konuşuyordu devrimden yurttaşlık haklarından konuşma özgürlüğünden ama arada biri bir aynasızın önüne çıkıyor dövülüyor devriye arabasına tıkılıyordu aynasızların ödü patlamıştı kalabalığı dağıtmak için itfaiye birliğini çağıracaklarını söylüyorlardı herkes bunun işkence olduğunu söylüyordu ne haberdi Washington'dan Jefferson'dan Patrick Henry'den?

Daha sonra Brevoort'a gittik orası çok daha iyiydi az çok önemli olan herkes oradaydı sosis lahana turşusu yiyen Emma Goldman da oradaydı herkes Emma Goldman'a ve herkese baktı az çok önemi olan herkese ve

herkes barıştan yanaydı işçi birliğinden yanaydı Rus devriminden yanaydı kızıl bayraklardan barikatlardan makinelileri yerleştirmek için uygun yerlerden konuştuk

bir sürü içki içtik tavşan eti yedik hesabımızı ödedik eve gittik anahtarla kapıyı açtık pijamalarımızı giydik yattık yatağımız rahattı

Haber-film 18

Picadilly, hoşça kal, Leicester Alanı elveda
çok uzun yolumuz var Tipperary'ye

KADIN KOCASINI OTELDE BİR KIZLA YAKALADI

böylesine göreve hayatımızı,
yazgımızı, tüm benliğimizi
varımızı yoğumuzu adayabiliriz, kendisine can veren,
mutluluk veren, en değerli hazinesi olarak sakladığı barışı veren ilkeler için
Amerika'nın kanını akıtma, gücünü akıtma ayrıcalığına kavuştuğu günün geldiğini bilenlerin gururuyla.
Tanrı'nın yardımıyla başka seçeneğimiz yoktur

Çok uzun yolumuz var Tipperary'ye
Çok uzun bir yol varmaya
Çok uzun yolumuz var Tipperary'ye
Gördüğüm en tatlı kıza

HAİNLER DİKKAT

EVANSTON'DA DÖRT ADAM KUŞLARI ÖLDÜRDÜKLERİ İÇİN CEZAYA ÇARPTIRILDI

WILSON ANLAŞMA TASLAĞI YAPILMASI İÇİN ZORLAYACAK

besinler üzerinde kumar oynayanlar konserve yiyeceklerin fiyatını artırdılar Savaştaki Birleşik Amerika için içki yasağı istendi hava akınları sırasında kurallara uymayanlar cezalandırılacak

JOFFRE DAHA FAZLA ASKER İSTİYOR

MOONEY DAVASI HERKESİ COŞTURDU

Picadilly hoşça kal, Leicester Alanı elveda
Çok uzun yolumuz var Tipperary'ye
Ama benim gönlüm orada

BEYAZ SARAY T.R.'NİN ASKER TOPLAMASINA KARŞI ÇIKIYOR

son zamanlarda Almanya yoluyla İsviçre'den dönmüş bir sürgün olan Nicolay Lenin önderliğinde Radikal Sosyalistlerden oluşmuş bir serseri takımı bugün Amerikan Elçiliği'ne saldırmaya kalkıştı.

MÜTTEFİKLER WASHINGTON'UN MEZAR TAŞINI BAYRAKLARLA DONATTI

Eleanor Stoddard

Eleanor için o kış, her şey çok coşku vericiydi. J. Ward'la birlikte sık sık çıktılar, bütün Fransız operalarına, gala gecelerine gittiler. Batıda, Elli Altıncı Cadde'de, mezeler yedikleri küçük bir Fransız lokantası buldular. Madison Caddesi'ndeki sergilerde Fransız ressamları görmeye gittiler. J.

Ward sanatla ilgilenmeye başladı, her şeye öylesine duygusal bir yaklaşımı vardı ki Eleanor onunla gezmeye bayılıyordu. Kıza kendisi için esin kaynağı olduğunu, onunla konuşurken aklına hep güzel düşünceler geldiğini söylüyordu. Bir erkekle bir kadının, yalnızca duygusal yönü ağırlık taşıyan bir arkadaşlık kuramayacaklarını söyleyen kişilerin nasıl da aptal olduğundan söz ediyorlardı. Her gün birbirlerine Fransızca küçük mektuplar yazıyorlardı. J. Ward'ın böylesine salak, üstelik bir de sakat karısının olması Eleanor'a haksızlık gibi geliyordu, ama çocukları çok sevimliydi, tıpkı babalarınınki gibi mavi gözleri pek hoştu.

Şimdi bütünüyle kendisinin olan bir işyeri, bir şeyler öğrenmek için kendisiyle çalışan iki kız yardımcısı, yapılacak epeyce işi vardı. İşyeri Madison Alanı'nın üstünde Madison Caddesi'ndeydi, kapısında yalnızca kendi adı vardı. Dr. Hutchins emekliye ayrıldığı, aile de Santa Fe'ye taşındığı için artık Eveline'in işle hiçbir ilgisi kalmamıştı. Eveline arada bir ona bir kutu içinde Kızılderili sanatından örnekler, çömlek-

ler, okulda Kızılderili çocukların yaptığı suluboya resimler gönderiyor, Eleanor bunların çok iyi satış yaptığını görüyordu. Öğle sonraları taksiyle kent merkezine inerken Metropolitan Lite Kulesi'ne, Flatiron Binası'na, çelik görünüşlü Manhattan göğündeki ışıklara bakar, kristalleri, yapma çiçekleri, çivit rengi üzerine yaldızlı işlemeleri, sırmalı bordo kadifeleri düşünürdü.

Hizmetçisi çayı hazırlamış, genellikle de genç mimarlardan, ressamlardan oluşan dostlarından birkaçı kendisini bekliyor olurdu. Her zaman dondurmaya benzer zambaklar ya da bir saksı frezya bulunurdu odasında. Yemek için giyinmeye gitmeden önce onlarla biraz konuşurdu. J. W. telefon edip de gelemeyeceğini söylerse çok mutsuz olurdu. Çaya gelmiş olanlardan hâlâ orada kalmış biri varsa ondan oturmasını, evde ne varsa birlikte yemelerini isterdi.

Fransız bayrağı görmek ya da bandonun "Tipperary"yi çalması içini hep büyük coşkularla doldururdu. Bir akşam *Sarı Ceket*'i üçüncü kez görmeye giderlerken, üzerinde de daha parasını ödemediği, nasıl vereceğini de bilemediği yeni kürk mantosu varken, işyerindeki tüm faturaları, Sutton Place'teki bir varsayım üzerine yeniden döşemeye kalkıştığı evi düşünürken, J. Ward'a adına yatırdığını söylediği bin doları sormak isterken, bu işten para kazanmış olup olmadığını merak ederken bir yandan da hava akınlarından, zehirli gazlardan, kent merkezi üzerinde savaş haberlerinin etkilerinden, gördükleri oyunlardan Mons Okçuları'ndan, New Orleans Kızı'ndan söz ediyorlardı. Eleanor doğaüstü güçlere inandığını söyledi. J. W. Borsadaki terslikleri üstü kapalı anlatıyordu, yüzü yorgundu, kaygılıydı. Akşam kalabalığı içinde Times Alanı'nı geziyorlardı, tepedeki ışıklar bir yanıyor bir sönüyordu. Reklamdaki güzel, küçük, üçgen biçimli adamlar, Wrigley'in tabelası üzerinde cimnastik yapıyordu, ansızın bir laternacı "Marseillaise"i çalmaya başladı, inanılmaz güzellikteydi. Eleanor gözyaşına boğuldu, özveriden,

kendini adamaktan konuştular, J. W. kürk mantosunun üstünden kolunu sımsıkı tuttu, laternacıya bir dolar verdi. Tiyatroya vardıklarında Eleanor hemen kadınlar tuvaletine koşup gözlerinin kızarmış olup olmadığına baktı. Hiç de kızarmış değildi gözleri, içlerinde ağır bir duygusal yükün yansıması görülüyordu. Bu yüzden yalnızca boyalarını tazeledi, J. W.'nin, elinde biletlerle kendisini beklediği salona koştu, gri gözleri pırıl pırıldı, yaşlarla doluydu.

Bir gece J. W. gerçekten çok kaygılıydı. Operada *Manon*'u izlemişlerdi, Eleanor'u evine götürürken karısının ilişkilerini anlamadığını, olay çıkardığını, boşanmaya kalkıştığını söyledi. Eleanor çok kızdı, ilişkilerinin kar gibi temiz olduğunu anlamamak için çok bayağı bir yaradılışta olması gerektiğini söyledi. Gerçekten de öyledir, dedi J. W., çok kaygılıydı, şirket sermayesinin çoğunun karısının annesinde olduğunu, isterse kendisini iflasa sürükleyebileceğini, bunun da boşanmaktan çok daha kötü olduğunu açıkladı. Eleanor bu sözleri büyük bir soğukluk ve kırgınlıkla karşıladı, yuvasını dağıtmaktansa hayatından bütünüyle çıkacağını, güzelim çocuklarına karşı görevleri bulunduğunu söyledi. J. W. onun kendisi için esin kaynağı olduğunu, hayatını onsuz sürdüremeyeceğini anlattı. Sekizinci Cadde'ye vardıklarında, Eleanor'un ağır zambak kokuları içindeki, beyaz, pırıl pırıl oturma odasında enine boyuna dolaşarak ne yapmaları gerektiğini düşündüler. Yığınla sigara içtiler, ama bir karara yaramadılar. J. W. oradan ayrılırken içini çekerek, "Şu an peşime düşmüş bir sürü dedektif var," dedi ve umutsuzluk içinde uzaklaştı.

O gittikten sonra Eleanor, pencerelerin arasındaki uzun Venedik aynasının önünde dolaştı. Ne yapacağını bilemiyordu. Dekorasyon işi bozulmak üzereydi. Sutton Place'teki evin ödenmesi gereken taksitleri olduğu gibi duruyordu. Bu katın iki aylık kirasını verememişti, sonra kürk mantonun borcu da vardı. Venezuela Petrol stoklarında umulan vurgunu vurabilirse J. W.'nin vereceğini söylediği bin dolarlık his-

selere güvenmişti. Bir şeyler ters gitmiş olmalıydı, yoksa J. W. bu paradan söz ederdi. Eleanor yatağına girdi ama uyuyamadı. Bir mağazanın sıkıcı işlerini yapmak zorunda kalacaktı yine. Gitgide bozuluyor, arkadaşlarını yitiriyordu, şimdi de J. W.'yi bırakmak zorunda kalırsa korkunç bir şey olacaktı. Her zaman yaşadığı talihsiz aşkları anlatan zenci hizmetçisi Augustine'i düşündü, keşke kendisi de öyle olsaydı. Belki en başında, her şeyin tam doğru, güzel olmasını isterken yanılmıştı. Ağlamadı, ama gece boyu ağrıyan gözleri fal taşı gibi açık, eflatun tül perdelerinden içeri süzülen sokağın ışığında tavanın çiçekli kabartmalarına bakarak yattı.

Birkaç gün sonra işyerinde, bir eski eşya satıcısının kendisine satmaya çalıştığı İspanyol iskemlelerine bakarken bir telgraf aldı:

TATSIZ GELİŞMELER SENİ GÖRMELİYİM TELEFONU KULLANMA BEŞ ÇAYINDA PRENS GEORGE OTELİNDE BENİ BUL

İmza yoktu. Adama iskemleleri bırakmasını söyledi, gidince de masasında duran, sarı tohumlu eflatun çiğdemlere bakarak uzun süre durdu. Great Neck'e gidip Mrs. Moorehouse'la konuşmanın yararı olup olmayacağını düşünüyordu, öteki odada perde diken Mrs. Lee'yi çağırdı, ortalığa göz kulak olmasını istedi, öğleden sonra telefon edecekti.

Taksiye binip Pennsylvania İstasyonu'na gitti. Erken gelmiş bir ilkbahar günüydü. İnsanlar sokaklarda paltolarının önü açık yürüyorlardı. Yumuşak eflatun rengi gökyüzünde ipek gibi incecik bulutlar vardı. Kürklerin, paltoların, araba dumanlarının, kat kat giyinmiş insan bedenlerinin kokusuna beklenmedik huş ağacı kokuları karışıyordu. Eleanor, taksinin arka koltuğunda dimdik oturmuş, tırnaklarını gri eldivenli elinin avuçlarına batırıyordu. Kışın, ilkbahar gibi göründüğü bu aldatıcı günlerden nefret ediyordu. Yüzündeki

çizgileri ortaya çıkartıyor, çevresindeki her şeyi parçalıyor, ayağını basacağı sağlam yer bırakmıyordu. Gidip Gertrude Moorehouse'la kadın kadına konuşacaktı. Bir rezalet her şeyi yok edebilirdi. Kadınla bir süre konuşursa J. W.'yle aralarında hiçbir şey olmadığına inandırabilirdi onu. Boşanma rezaleti her şeyi bozacaktı. Müşterilerini kaçıracaktı, iflas edecekti, yapabileceği tek şey trenle geriye dönüp teyzesi ve eniştesiyle oturmak olacaktı.

Şoförün parasını verip Long Island Demiryolları'nın merdivenlerinden indi. Kalabalığı yararak danışma masasına doğru yürürken dizleri titriyor, kendini çok yorgun hissediyordu, ikiyi çeyrek geçeye kadar Long Neck'e tren yoktu. Bilet almak için uzun süre kuyrukta bekledi. Adamın biri ayağına bastı. Kuyruktakiler, bilet gişesine doğru çıldırtıcı bir yavaşlıkla ilerliyorlardı. Gişeye ulaştığında bir süre neresi için bilet isteyeceğini hatırlayamadı. Gişedeki memur boncuk gibi gözleriyle ters ters baktı yüzüne. Kafasına yeşil siperlik geçirmişti, solgun yüzünde dudakları aşırı kırmızıydı. Arkasındaki insanlar sabırsızlanıyorlardı. Yün paltolu, elinde ağır bir bavulu olan adam onu itelemeye başlamıştı bile. "Great Neck, gidiş dönüş." Bileti alır almaz saat beşe kadar oraya gidip dönmesinin olanaksızlığı geldi aklına. Üzerinde siyah, küçük bir desen olan gri ipek cüzdanına koydu bileti. Kendini öldürmeyi düşündü. Yeraltı trenine binip kent merkezine gidecek, asansörle Woolworth Binaları'nın tepesine çıkacak, kendini aşağı atacaktı.

Bunun yerine taksi durağına gitti. Gri kemerlerin arasından koyu kırmızı güneş ışığı süzülüyordu, arabaların çıkardığı mavi egzoz dumanları, ıslak ipek gibi kıvrım kıvrımdı içinde. Taksiye binip Central Park'a gitmesini söyledi. Küçük dalların kimi kırmızıydı, kayın ağaçlarının uzun tomurcuklarında parıltılar vardı, ama çimenler hâlâ kahverengiydi, hendeklerde pis kar yığınları görünüyordu. Şoför sürekli konuşuyor, ne dediği anlaşılmıyordu. Gelişigüzel yanıtlar ver-

mekten bıkmıştı. Metropolitan Sanat Müzesi'nde bırakmasını söyledi. Parasını verirken gazete satan çocuk, "Son baskı!" diye bağırıyordu. Eleanor, bir gazete aldı, bir tane de şo-

för aldı. Şoförün, "Namussuzum . . ." diye bağırdığını duydu, ama onunla konuşmak zorunda kalmamak için koşarak çıktı merdivenleri. Müzenin sessiz, gümüşsü ışığına dalınca gazeteyi açtı. Matbaa mürekkebinin ekşi kokusu yükseldi, mürekkep hâlâ yapış yapıştı, eldivenine bulaştı.

SAVAŞ İLAN EDİLDİ

Washington'daki gözlemciler birkaç saat içinde savaş açılacağını söylüyorlar.

Almanya'nın notası doyurucu olmaktan bütünüyle uzak.

Gazeteyi bir sıranın üzerinde bırakarak Rodin'in heykellerine bakmaya gitti. Sonra da Çin bölümüne geçti. Beşinci Cadde'ye otobüsle gitme zamanı geldiğinde –taksilere çok pa-

ra harcadığını düşünüyordu– canlılığına kavuşmuştu. Otobüste gittiği sürece Bronz Çağı'nı hatırlayıp durdu. Otel girişinin havasız, pembemsi ışığında J. W.'yi görünce sıçrayarak yanına koştu. Çenesi kenetlenmişti, mavi gözleri ateşe dikiliydi. En son gördüğü günkünden daha genç duruyordu, "İşte sonunda bu da oldu," dedi. "Şimdi Washington'a telgraf çekip hükümete hizmetlerimi sundum. Artık demiryollarında grev yapmaya kalkışsınlar da görelim." "Bu çok görkemli ve korkunç bir şey," dedi Eleanor. "Yaprak gibi titriyorum."

Ağır perdelerin arkasında, köşedeki bir masaya yürüdüler. Tam oturacakları sıra bando "Yıldızlarla Süslü Bayrağım"ı çalmaya başladı, ayağa kalkmak zorundaydılar. Otelde büyük bir telaş vardı. Herkes gazetelerin yeni baskılarıyla ortalıkta koşuşturuyor, gülüyor, yüksek sesle konuşuyordu. Birbirini hiç tanımayan kişiler gazetelerini değiş tokuş ediyorlar, savaştan söz ediyorlar, birbirlerinin sigaralarını yakıyorlardı.

Uzun tırnaklı parmakları arasında tarçınlı ekmek tutan Eleanor, "Ne düşünüyorum biliyor musun J. W.?" dedi. "Gidip karınla, kadın kadına, yüz yüze konuşursam durumu daha iyi anlayacaktır. Evinizi döşerken bana çok iyi davranmıştı, çok iyi anlaşmıştık."

"Washington'a hizmetlerinde olduğumu bildirdim," dedi J. Ward. "Şimdi işyerime telgrafla yanıt gelmiş olabilir. Gertrude'un bunun kendisi için bir görev olduğunu anlayacağına güveniyorum."

"Ben de gitmek istiyorum J. W.," dedi Eleanor. "Gitmem gerektiğini seziyorum."

"Nereye?"

"Fransa'ya."

"Apar topar bir şey yapmaya kalkışma, Eleanor."

"Hayır, yapmam gerektiğini düşünüyorum . . . Çok iyi bir hemşire olabilirim . . . Hiçbir şeyden korkmuyorum, bunu senin de bilmen gerek J. W."

Orkestra "Yıldızlarla Süslü Bayrağım"ı, bir kez daha çaldı. Eleanor marşın bir bölümüne alçak, tiz bir sesle katıldı. Uzun süre hiçbir şey yapmadan duramayacak kadar coşku içindeydiler, taksiyle J. W.'nin işyerine gittiler. Orada da büyük bir coşku vardı. Miss Williams ortadaki camdan dışarı bayrak direği çıkarmış, üzerine bayrağı çekiyordu. Eleanor yanına gitti, içtenlikle el sıkıştılar. Soğuk rüzgâr masanın üzerindeki kâğıtları uçuruyor, yazı makinesiyle yazılmış sayfalar, odanın içinde savruluyordu ama kimsenin aldırdığı yoktu. Beşinci Cadde'nin aşağılarından bando "Selam, Selam, Bütün Takım Burada"yı çalarak yaklaşıyordu. Dizi dizi işyeri camlarının hepsi pırıl pırıl aydınlıktı, soğuk rüzgârda bayraklar, direklere çarpıyordu. Kâtipler, daktilo kızlar eğilmiş, bağırıyorlar, anafor yapan rüzgârda döne döne uçuşan kâğıtlar atıyorlardı aşağı.

Biri, "Bu Yedinci Alay," dedi, hepsi alkışlayıp bağırdılar. Bando pencerenin altında gürültüyle çalıyordu. Askerlerin ayak seslerini duyuyorlardı. Tıkanmış trafikte tüm arabalar korna çalıyordu. Otobüslerin tepesine çıkan insanlar, küçük bayraklar sallıyorlardı. Miss Williams eğilip Eleanor'u yanağından öptü. J. W. yüzünde gururlu bir gülümsemeyle yanlarında durmuş, başlarının üzerinden dışarı bakıyordu.

Bando uzaklaşıp araçlar yine ilerlemeye başlayınca pencereyi indirdiler. Miss Williams dağılmış kâğıtları toplayıp düzenlemeye başladı. J. W. Washington'dan telgraf almıştı, Mr. Wilson'un toplamakta olduğu Kamu Haberleşme Kurulu'nda çalışması onaylanmıştı, sabah gidecekti. Great Neck'e telefon etti, Gertrude'a yemeğe gelmesine izin verip vermeyeceğini sorarak birlikte bir de arkadaşını getireceğini söyledi. Gertrude gelebileceklerini, onları göreceği zamana kadar uyanık kalmayı başaracağını umduğunu söyledi. Savaş haberleri yüzünden o da coşkuluydu, ama bu acıları, kıyımları düşünmenin korkunç baş ağrılarına yol açtığını anlattı.

"İçimde seni Gertrude'a yemeğe götürürsem her şeyin yoluna gireceği sezgisi var," dedi Eleanor'a. "Sezgilerimde hemen hiç yanılmam."

"Ah, anlayacağını biliyorum," dedi Eleanor.

İşyerinden çıkarlarken girişte Mr. Robbins'le karşılaştılar. Ne şapkasını çıkardı ne de ağzından purosunu çekti. Sarhoş gibiydi. "Bu lanet olası durum ne Ward?" dedi. "Savaşa girdik mi, girmedik mi?"

"Girmedikse bile sabaha gireriz," dedi J. W.

"Tarihin yazdığı en büyük ihanet bu," dedi Mr. Robbins. O Yaşlı Kılyanak yerine niçin biz Wilson'u seçtik, bu kahrolası karmaşaya bizi sokmasın diye, değil mi?"

"Robbins, senin düşüncene katılmıyorum," dedi J. W. "Sanırım bizim görevimizdir kurtarmak . . ." Ama Mr. Robbins ardında pis bir viski kokusu bırakarak kapıdan girip içerde gözden kaybolmuştu.

"Ben ona söyleyeceğimi bilirdim," dedi Eleanor, "eğer içinde bulunduğu durumu görmemiş olsaydım."

Büyük arabayla Great Neck'e doğru giderlerken korkuyordu. Güneş battıktan sonraki kızıl parıltı hâlâ dağılmamıştı gökyüzünden. Arkalarından esen soğuk rüzgârla Queensboro Köprüsü'nü geçmek, ışıkların, ev dizilerinin, Blackwell Adası'nın mor kitlesinin, buharlı gemilerin, uzun bacaların, elektrik santrallarının mavi ışıklarının üzerinden uçmak gibiydi. Edith Cavell'den, hava akınlarından, bayraklardan, ışıldaklardan, yaklaşan orduların gümbürtüsünden, Jeanne d'Arc'tan söz ettiler. Eleanor kürk mantosunu çenesine çekti. Gertrude Moorehouse'a neler söyleyeceğini düşündü.

Eve vardıklarında olay çıkacağından korktu biraz. Çantasından aldığı küçük aynanın karşısında yüzünün boyasını tazelemek için girişte durdu.

Mrs. Moorehouse çıtır çıtır yanan ateşin başında, uzun bir koltukta oturuyordu. Eleanor çevresine göz attı, bura-

nın döşenişi çok hoşuna gitti. Gertrude Moorehouse onu görünce sapsarı oldu. "Sizinle konuşmak istedim," dedi Eleanor.

Gertrude Moorehouse ayağa kalkmaksızın elini uzattı. "Kalkamadığım için bağışlayın, Miss Stoddard," dedi. "Bu korkunç haber yüzünden elim ayağım kesildi."

"Uygarlık özveri istiyor . . . hepimizden," dedi Eleanor.

"Elbette şu barbarların yaptıkları korkunç, Belçikalı çocukların ellerini kesmeleri falan," dedi Gertrude Moorehouse.

"Mrs. Moorehouse," dedi Eleanor. "Kocanızla olan ilişkimin, böylesine acıklı bir biçimde yanlış anlaşılması konusunu konuşmak için geldim. Eğer bu korkunç söylentilerde gerçek payı olsaydı gelip sizinle yüz yüze konuşabilir miydim? Bizim ilişkimiz daha yere değmemiş kar tanesi gibi tertemiz."

"Lütfen bu konuyu açmayın, Miss Stoddard. Size inanıyorum."

J. W. içeri girdiğinde, ateşin iki yanında oturmuşlar, Gertrude'un ameliyatını konuşuyorlardı.

Eleanor ayağa kalktı. "Ah, çok büyük bir şey yaptın, J. W.," dedi.

J. W. boğazını temizleyerek bir birine, bir ötekine baktı.

"Bu benim görevim," dedi.

"Nedir o?" diye sordu Gertrude.

"Savaş süresince uygun görecekleri herhangi bir işte çalışacağımı söyleyerek hükümete hizmetlerimi sundum."

Gertrude gözlerinde korkulu bir anlatımla, "Ama cephede olmayacaksın, değil mi?" dedi.

"Yarın Washington'a gidiyorum . . . Elbette para almaksızın çalışacağım."

"Ward, çok soylu bir şey yaptın," dedi Gertrude. İskemlesinin yanına kadar ağır ağır yürüdü J. W., sonra eğilip karısını alnından öptü. "Hepimiz özveride bulunmalıyız . . . Sevgilim, sana güveniyorum, annene de . . ."

"Elbette Ward, elbette . . . Hepsi aptalca bir yanlış anlamaydı." Gertrude kıpkırmızı oldu. Ayağa kalktı. "Lanet olası, aptal bir kuşkucuyum . . . ama cepheye gitmemelisin, Ward. Annemle bir daha konuşacağım." Kocasının yanına gidip ellerini omzuna koydu. Eleanor geriye çekilip duvarın dibinden onlara baktı. Üzerine çok iyi oturan bir ceket giymişti. Gertrude'un kirli sarı gece elbisesi siyahın yanında iyice ortaya çıkıyordu. Odanın uzun fildişi grisi duvarlarına vu-

ran kristal şamdanların ışığında Ward'ın açık renk saçları, küllü gri gibiydi. Yüzü gölgeliydi, çok hüzünlüydü. Eleanor, böyle bir adamı insanların ne kadar az anladıklarını, odanın nasıl güzel, tıpkı bir oyundaki gibi, bir Whistler tablosu, bir Sarah Bernhardt görüntüsü gibi olduğunu düşündü. Tutkudan gözleri buğulandı.

"Ben de Kızılhaç'a katılacağım," dedi. "Fransa'ya gitmek için sabırsızlanıyorum."

Haber-film 19

BİRLEŞİK AMERİKA SAVAŞTA

BÜTÜN KENT ULUSU YÜCELT DİYE BAĞIRIYOR

İşte orada
İşte orada

Colt Patentli Ateşli Silahlar Yapım Şirketi'nin yıllık toplantısında hisse senedi sahiplerine 2.500.000 dolarlık fazla kazanç bölüştürüldü. Sermaye artırımı yapıldı. Bu yılki kâr yüzde 259

İNGİLİZLERİN MUTLU ŞAŞKINLIĞI

Yankiler geliyor
İşte biiz gee-li-yoruz

ZENCİLERİ BEYAZLARIN YAŞADIKLARI BÖLGELERDEN UZAKLAŞTIRMAK İÇİN YASA ÇIKARILACAK

Chicago dolaylarında golf için milyonlar harcandı Hintli kışkırtıcılar ülkenin her yanında korku içinde Ar-

mour besin sanayii Birleşik Amerika'nın dünyayı açlıktan kurtarmasını istiyor

BAYRAĞA HAKARET EDENLER CEZALANDIRILACAK

İşçi milletvekilleri Rusya için tehlike Londra'da kulaktan kulağa dolaşanlara göre yapılanlarda şerefsiz bir barış belirtisi var

MÜTTEFİKLER İÇİN MİLYARLAR VERİLDİ

Dönmeyeceğiz yurdumuza
İşimiz bitene kadar orda

Sine-Göz (27)

rahipler rahibeler vardı *Espagne'da* Atlantik camgöbeği yeşildi fırtınalıydı lumbar kapakları sıkıca kapanmıştı güvertelerdeki tüm ışıklar gizlenmişti kibrit bile çakamazdın

ama kamarotlar çok yürekliydi nasıl olsa Almanların Compagnie Generale şirketinin gemilerini batırmayacaklarını söylediler rahipler rahibeler yüzünden Cizvitler yüzünden Comite des Forges söz vermişti büyük tasfiye fırınlarının bulunduğu Bassin de la Briey'i bombalamamaya çünkü şirketin stokları Bourbon Prensi'nindi Cizvitlerindi rahiplerindi rahibelerindi

her neyse herkes çok yürekliydi Amerika Kızılhaçı'ndan Albay ve Mrs. Knowlton dışında tıpkı Eskimo giysileri gibi su geçirmez soğuk geçirmez denizaltı geçirmez giysileri vardı bunları sırtlarına geçirip giysileri pufla gibi şişmiş bir tek yüzleri görünerek oturdular güvertede ceplerinde ilkyardım çantacıkları kemerlerine sıkıştırılmış

su geçirmez kılıfları içinde sütlü çikolataları bisküvileri vitaminli süttozu olurdu

sen sabahları güvertede dolaşırken Mrs. Knowlton'u şişiren Mr. Knowlton olurdu orada

ya da Mr. Knowlton'u şişiren Mrs. Knowlton

kaskatı siperli yeni Amerikan asker kasketleri çizgili haki kumaştan giysilerinin üzerinde keskin nişancı madalyaları olan Roosevelt'lerin delikanlı çocukları da çok yürekliydi gün boyu konuşup dururlardı Biz de girmeliyiz Biz de girmeliyiz

sanki savaş yüzme havuzuymuş gibi

barmen çok yürekliydi kamarotlar çok yürekliydi hepsi de yaralar almışlardı kamarot oldukları siperlerde olmadıkları için de çok mutluydular

çörekler de nefisti

sonunda bölgemize girdik rotamız zikzaklıydı sessizce barda oturduk sonra Gironde Dağı'nı gördük sabahın inci gibi yumuşacık saatlerinde bir Fransız hücumbotu çevremizde dönüyordu mayın tarlaları yüzünden buharlı gemiler devriye gezen teknelerin peşine takılmıştı parlak kızıl üzüm bağlarının üzerinde güneş kıpkırmızı yükseliyordu Gironde şileplerle uçaklarla savaş gemileriyle doluydu güneş içinde

Garonne kırmızıydı gri yüzlü evlerin önündeki rıhtıma taze şarap fıçıları mermi kovanları sıralanmıştı sonbahardı bodur teknelerin direkleri koskoca kırmızı demir köprüye karşı yığılmıştı.

Yedi Kız Kardeşler Oteli'nde herkes yas içindeydi ama işler canlıydı savaş yüzünden her an Paris'ten hükümetin gelmesi bekleniyordu

kuzeyde siperlerde çamurda ölüyorlardı ama Bordeaux'da iş hayatı iyiydi üzüm üreticileri gemi acenteleri sahipleri silah yapımcıları Chapon Fin'e doluştular yelvekuşu mantar yermantarları yediler büyük de bir yazı vardı

MEFIEZ-VOUS
*Les orieles ennemis vous ecoutent**

kırmızı şarap alacakaranlık sapsarı çakıl taşlı alanlar kıyılarında şarap fıçılarıyla çevrili parkta çikolata kokusu gri heykeller sonra sokak adları

Yitik Umutlar Sokağı Yasaların Ruhu Sokağı Unutulmuş Ayak Sesleri Sokağı

Sonra yanmış yaprakların kokusu şarap kırmızısı alacakaranlıkta ufalanan gri yüzlü Bourbon evleri

Yedi Kız Kardeşler Oteli'nde gecenin ilerlemiş saatlerinde yatağına girdikten sonra ansızın uyandın bir gizli servis ajanı bavullarını arıyordu

pasaportuna bakıp kaşlarını çattı kitaplarına göz attı dedi ki Monsieur c'est la petite visite**

Savaşçı Bob

La Follette, Primrose kent sınırları içinde doğdu. On dokuz yaşına gelinceye kadar Wisconsin'de, Dane Country'de çiftlikte çalıştı.

Çalışırken Wisconsin Üniversitesi'nde okudu. Tiyatro oyuncusu olmak istiyordu, güzel konuşma sanatı, Robert Ingersoll, Shakespeare, Burke üzerine incelemeler yaptı;

(kim açıklayabilir geçen yüzyılın üzerinde Shakespeare'in etkilerini, Sezar'ın tabutuna kapanmış Marcus Antonius'u, Venedik Senatosu'nda Othello'yu ve Polonius'u, her yerdeki Polonius'u?)

diploma töreninden sonra küçük bir arabayla evine dönerken büyük tiyatro oyuncusu Booth'tu, baskıya karşı çı-

---

* DİKKAT düşman kulakları sizi dinliyor. (ç.n.)
** Bayım, bu bir küçük ziyaret. (ç.n.)

kan yazılarıyla ünlü on yedinci yüzyıl yazarı Wilkes'ti, Tanrı'ya karşı çıkan Daniel Webster'di, Ingersoll'du, uzun, beyaz togaya bürünmüş, büyük ve ağırbaşlıydı, Roma demokrasisinin tüm görkemiyle yaşadığı yüzyıllardan olağanüstü biçimde fışkıran heykeller kadar dürüsttü;

sınıfındaki en iyi tartışmacıydı,

Iago'nun kişiliği üzerine yaptığı konuşmayla eyaletler arası tartışmayı kazandı.

Hukuk bürosunda çalışmaya başladı, bölge savcısı olmak istedi. Okul arkadaşları ona oy sağlamak amacıyla geceleri ev ev dolaştılar. Seçimlerde büyük paralar yatırılarak oynanan oyunları bozdu, kazandı.

Eyalette Cumhuriyetçilerin oy toplamak için çevirdikleri oyunlara karşı çıkan delikanlının başkaldırısıydı bu,

Madison'da posta müdürlüğü yapan, seçim mekanizmasının iplerini elinde tutan, bölgeyi peşinden sürükleyen Keyes öylesine bir şaşkınlığa kapıldı ki az kalsın iskemlesinden yuvarlanıyordu.

Artık La Follette'in evlenmesine yetecek geliri vardı. Yirmi beş yaşındaydı.

Dört yıl sonra Kongre seçimlerine girdi, üniversite yine onun yanındaydı, en genç adaydı. Seçimi kazandığında Beyaz Saray'daki en genç temsilciydi.

Politikacıları da tıpkı sattığı odunlar gibi istifleyip satan Wisconsin'li kereste kralı Philetus Sawyer onu Washington'dakilerle tanıştırdı.

Cumhuriyetçi'ydi, seçim oyunlarını bozmuştu. Şimdi onu avuçlarının içine alacaklarını düşündüler. Washington'a gidip de namuslu kalabilmiş tek kişi bile yoktu o güne kadar.

Booth, o kış Shakespeare oynadı Baltimore'da. Kardeşinin acı anısı yüzünden Booth hiçbir zaman Washington'da oynamıyordu. Bob La Follette'le eşi bütün gösterilere gittiler.

Eyalet panayırı sırasında Milwaukee'de, Plankinton Oteli'nin oturma salonunda seçim dalaverelerinin etkin kişisi, kereste kralı Sawyer, Cumhuriyetçi eyalet saymanının duruşmasında yargıçlık yapan kayınbiraderini etkilemesi için ona rüşvet vermeye çalıştı;

Bob La Follette, öfkeden bembeyaz kesilmiş olarak çıktı otelden. O günden sonra da Cumhuriyetçilerin oy mekanizmasını darmadağın edip vali seçilinceye kadar Cumhuriyetçilerin oy toplamak için başvurdukları bütün düzenbazlıklarla gözünü kırpmadan savaştı;

işte bu on yıllık savaşın sonunda Wisconsin örnek eyalet oldu, kendi görüşlerinden hoşnut, düzen tutkunu Alman, Finlandiyalı, İskandinav seçmenler, yeni güçlerini kullanmayı, aday adaylarını seçmeyi, halk oylamasını, seçimin iptal edilmesinin yollarını öğrendiler.

La Follette demiryollarına vergi koydu

John C. Payne, Washington'da, Ebbitt House salonunda bir politikacılar topluluğuna, "Kesintisiz beş bin millik demiryoluna karşı koyabileceğini düşünüyorsa La Follette kahrolasıca bir salaktır, yanıldığını da görecektir . . . Zamanı gelince biz onun hesabını görürüz," dedi.

Oysa zamanı gelince Wisconsin'li çiftçiler okuldan daha yeni çıkmış genç hukukçular, doktorlar, işadamları

onun hesabını gördüler

üç kez vali seçtiler

sonra da Birleşik Amerika Senatosu'na seçtiler,

orada hayatı boyunca istatistiklerle dolu uzun konuşmalar yaparak, demokratik hükümeti kurtarmaya çalışarak, çiftçileri, küçük işadamlarını kendi güvenceleri için örgütlemeye uğraşarak, yapayalnız, sırtını yalnızca duvara dayayarak, ahlaksızlıkla, rüşvetle, büyük iş çevreleriyle, yüksek finans kurumlarıyla, tröstlerle, dalavereler ve dalaverelerle, Washington'un insanı zehirleyen uyuşukluğuyla savaşarak çalıştı.

"Kendininkinden başka hiçbir düşünceyi dile getirmeyen" bir avuç inatçı adamdan biriydi

Woodrow Wilson'un Almanya'yla savaşı kesinleştiren savaş gemileri yasa tasarısına karşı çıkanlardan biriydi. Korsanlık dediler bu tasarıya, ama yalnızca altı yürekli kişiydiler, her şeyi ezip geçen çılgın silindiri çıplak elleriyle durdurmaya çalışıyorlardı;

basın, La Follette'e karşı okurlara kin aşıladı,

hain dedi ona;

Illionis'te simgesel olarak resimlerini yaktılar;

Wheeling'de konuşmasına engel oldular.

Bin dokuz yüz yirmi dörtte La Follette Boston adayı oldu, parasız ve bir siyasal örgütten yoksun, dört buçuk milyon oy topladı,

ama hasta bir adamdı, sürekli çalışmak, komite salonlarının, yasama meclisindeki odaların pis havası boğmuştu onu

politikacıların pis kokusu boğmuştu,

öldü,

yitip gitmiş görkemli cumhuriyetin meclis kürsüsünden söylevler veren, konuşmacı;

ama biz hatırlayacağız

bin dokuz yüz on yedide, Woodrow Wilson ikinci kez seçildiğinde nasıl da dimdik oturduğunu, üç gün boyunca o koskoca oy mekanizmasını nasıl durdurduğunu. Onu konuşturmuyorlardı, halk dinleyici olarak oturuma katıldığı balkonlardan nefretle bakıyordu ona. Senato onu linç edecek gibiydi,

yüzü kırış kırış, bodur, dar geçitte ayağının birini öne atmış, kollarını kavuşturmuş bir adam, ağzının köşesinde çiğnenmiş bir puro

masasının üzerinde okuyamadığı söylevi,

kendininkinden başka hiçbir düşünceyi dile getirmeyen bir inatçı adam.

Charley Anderson

Charley Anderson'un annesi, Kuzey Dakota'da, Fargo'da, Kuzey Pasifik istasyonu yakınında demiryolcular için pansiyon işletirdi. Sivri çatılı, ahşap, her yanı sundurmalarla çevrili, hardal sarısı, çerçeveleri çikolata rengi bir evdi bu, arka avluda, mutfak kapısının yanındaki bir direkten, yıkılmış kümesler dizisine doğru gerilmiş sarkık iplerde hep asılı çamaşırlar olurdu. Mrs. Anderson, alçak sesle konuşan, kır saçlı, gözlüklü bir kadındı. Kiracılar ondan korkar, yataklar, yiyecekler, yumurtaların bayatlığı konusundaki yakınmaları-

nı Kuzey İrlandalı, badi badi yürüyen, koca kollu yardımcıya, tüm yemekleri pişirip işleri gören Lizzie Green'e yöneltirlerdi. Delikanlılardan bazıları eve sarhoş gelirse, havı dökülmüş erkek paltosunu geceliğinin üzerine geçirip dışarı çıkarak onları susturan da yine Lizzie olurdu. Bir gece frencilerden biri Lizzie'ye asılmaya çalıştı, çenesine yediği sert yumrukla ön sundurmadan aşağı yuvarlandı. Charley küçükken onu yıkayan, temizleyen, okula zamanında yollayan, dizleri sıyrıldığında merhem, soğuktan çatlayan yerlerine yumuşak

sabun süren, giysilerini onaran da hep Lizzie'ydi. Mrs. Anderson Charley doğmadan önce üç çocuk büyütmüş, hepsi de evden ayrılmışlardı, bu yüzden artık Charley'le ilgilenemiyordu. Mr. Anderson da, Charley doğduğu sıralar evden ayrılmıştı. Mrs. Anderson'un anlattığına göre ciğerlerinden hasta olduğu için Batı'ya gitmek zorunda kalmış, oraların sert kışlarına dayanamamıştı. Mrs. Anderson hesapları tutar, mevsimine göre çilek, fasulye, şeftali, bezelye, domates, armut, erik konservesi, elma püresi yapar, her gün Charley'e İncil'den bir bölüm okutur, kilisenin işlerine koşardı.

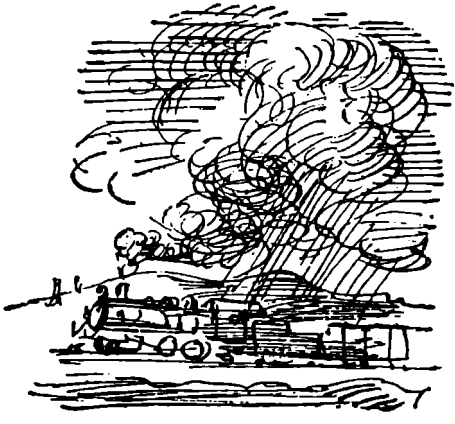
Charley, tıknaz, dağınık sarı saçlı, gri gözlü bir çocuktu. Kiracılar onu okşar, onunla oynarlardı, iki kez kiliseye, bir de Pazar Okulu'na gitmek zorunda olduğu pazar günleri dışında, her şey çok hoştu. Her pazar hemen akşam yemeğinin ardından annesi ona İncil'den Aziz Matta, Ester ya da Rut bölümlerini okur, o hafta için çalışmakla görevlendirildiği bölümlerden sorular sorardı. Bu dersleri pencerenin yanında, kırmızı örtülü, üzeri sarısabır, telgrafçiçeği, begonya, eğrelti otu saksılarıyla yaz kış dolu masada yaparlardı. Charley'in bacakları karıncalanır, yemiş olduğu ağır yemek uykusunu getirir, annesinin üstü kapalı biçimde belirttiğine göre, Pazar Okulu'nda ya da kendisine İncil okurken hep Charley'i izlemekte olan Ruhülkudüs'e karşı günah işlemekten ödü patlardı. Kışları mutfak büyük bir sessizliğe gömülürdü, yalnızca sobanın çıtırtısı, Lizzie'nin ağır ayak sesleri, yıkamış olduğu bulaşıkları dolaba dizerken ağır ağır soluması duyulurdu. Yazları daha da kötüydü. Öteki çocuklar Red River'da yüzmeye gitmekten, balık tutmaktan, kereste deposunda kovalamaca oynamaktan, demiryolu araçlarının bulunduğu binanın arkasındaki kömürlüklerde oynamaktan söz ederler, fistolu kurdelelerin aralarına sıkışmış ya da sinekliğe yapışmış sinekler güçsüzce vızıldar, yan hatta yük katarlarını geçiren lokomotifine durmaksızın Winnipeg'e giden trenin istasyondan geçerken çaldığı düdüğü, kampana sesle-

rini duyar, kaskatı yakalığının içinde tere batar, kaşınır, duvarda gürültüyle çalışan porselen saate bakar dururdu ikide bir. Saate çok sık bakmak zamanın çok yavaş geçiyor görünmesine neden olurdu. Bu yüzden de on beş dakika geçtiğine kesinlikle güvenmeden bakmamaya çalışır, ama baktığında yalnızca beş dakika geçmiş olduğunu görerek umutsuzluğa kapılırdı. Belki de tam orada Ruhülkudüs'e karşı günah işlemek, bir kez her şeyi göze alıp istediğini yapmak, Dolphy Olsen gibi yük şilebine binip kaçmak en iyisiydi, ama bunu yapmayı göze alamıyordu.

Liseye gitmeye hazır olduğu sıralar İncil'de garip şeyler bulmaya başladı, kereste deposu çitinin arkasındaki yabanıl otlarla dolu hendekte oynamaktan bıktıklarında çocukların anlattıklarına benzer şeyler, Onan'la, Levi ve karısıyla ilgili bölümde, Süleyman'ın Meselleri'nde pansiyonda kalan demiryolu işçilerinin aralarında konuştuklarından kulağına çalınanlar gibi içinde garip duygular uyandıran, yüreğini çarptıran bir şeyler vardı. Artık kötü kadınların ne olduğunu, kadınların karınları şiştiğinde buna neyin yol açtığını biliyor, kaygılanıyor, annesiyle konuşurken böyle şeyleri bildiğini onun anlamamasına çalışıyordu.

Charley'in ağabeyi, Jim, Minneapolis'te kiralık at ahırı olan birinin kızıyla evlenmişti. Charley'in sekizinci sınıfı bitirmeye hazırlandığı ilkbahar Mrs. Anderson'u görmeye geldiler. Jim evin içinde puro içti, annesine şakalar yaptı, o evdeyken İncil okumanın sözü bile edilmedi. Bir pazar günü Jim, Charley'i Sheyenne'de balık tutmaya götürdü, okul bittiğinde Twin Cities'e gelirse, karısının babasının ahırının bir bölümünde kuracağı garajda ona iş verebileceğini söyledi. Yazın kentte iş bulduğunu okuldaki çocuklara söylemek çok hoşuna gitti. Ablası Esther de hemşirelik kursuna katıldığı kentten dönmüştü, sürekli kötü sözler söylediği, giysilerini temiz tutmadığı, çok börek yediği için dırdır edip duruyordu, bu yüzden de oradan ayrılacağına seviniyordu.

Esther'in ödünç verdiği bavul elinde, tek başına, Twin Cities'e giden trene binmek için Moorhead'e doğru yola çıkarken çok mutluydu. İstasyonda bir paket sigara almaya çalıştı, ama büfedeki adam ona takılarak çok küçük olduğunu söyledi. Yola çıktığında oldukça sıcak, güzel bir ilkbahar günüydü. Köprüde un çuvallarıyla dolu arabaları çeken koca atların sağrıları terlemişti. İstasyonda beklerken hava boğucu oldu, yapış yapış bir sis çöktü. Demiryolu boyunca sıralanmış tahıl ambarlarının geniş arka cephelerinde güneş ışığı kıpkırmızı parlıyordu. Bir adamın, arkadaşına, "Bana kasırga patlayacak gibi geliyor," dediğini duydu. Trene bininince, bulutlara kadar dümdüz uzanan, parlak yeşil buğday tarlalarının ötesinde, kuzeybatıda toplanmaya başlayan fırtına bulutlarına bakarak pencereden dışarı sarktı. Birazcık da istiyordu kasırganın patlamasını, çünkü hiç görmemişti böyle bir şey, ama bulutların arasından kırbaç gibi şimşekler çak-

maya başlayınca, kondüktörün de öteki yolcuların arasında olmasından ötürü güven duymasına karşın biraz da korktu. Kasırga değildi ama kötü bir fırtınaydı bu, her yanı döven ıslıklar çalan yağmur damlaları altında buğday tarlaları çinko tabakaları gibi görünüyordu. Sonra yine güneş açtı, Charley

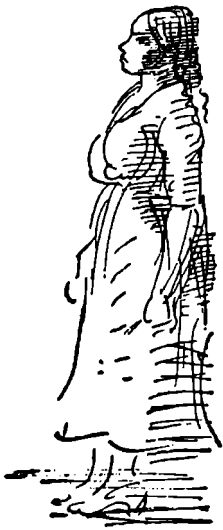
camı indirdi, her yerde ilkbahar kokusu vardı, huş ağacı ormanlarında, küçük, pırıl pırıl göllerin çevresindeki karanlık gürgen ağaçlarında kuşlar cıvıldaşıyordu.

Jim, Ford kamyonla Union İstasyonu'na onu karşılamaya gelmişti. Yük indirme yerinde durdular. Charley, Detroit'ten gemiyle gönderilmiş, üzerlerinde "Vogel'in Garajı" yazılı, ağır yedek parça paketlerinin yüklenmesine yardım etti. Büyük kentte yetişmiş görünmeye çalışıyordu ama tangırdayan tramvaylar, parke taşlarından kıvılcımlar çıkartan araba atlarının nalları, güzel sarışın kızlar, dükkânlar, büyük Alman birahaneleri, fabrikalardan, işliklerden gelen uğultular başını döndürüyordu. Jim, işçi tulumunun içinde ince ve uzun görünüyordu, yeni bir kısa, kesin konuşma biçimi geliştirmişti. Kamyonu yükleyip arabalarla dolu sokakta ağır ağır ilerlerlerken, "Bana bak oğlum, evde kendine çekidüzen ver, bizim moruk yaşlı bir Alman'dır, bütün yaşlı Almanlar gibi de azıcık titizdir," dedi. "Elbette, Jim," dedi Charley, Minneapolis'te yaşamanın ne biçim bir şey olacağını düşünerek de biraz tedirginlik duydu. Keşke Jim biraz daha gülümseseydi.

Yaşlı Vogel, bodur, kırmızı yüzlü, dağınık kır saçlı, koca göbekli, salçalı yahnileri, börekleri, birayı seven bir adamdı.

Jim'in karısı Hedwig de onun tek kızıydı. Karısı ölmüştü, ama herkesin Hartmann Teyze dediği orta yaşlı Alman kadın ev işlerini yapıyordu. Elinde yer beziyle erkeklerin peşinde dolaşır dururdu. Sonbaharda bebeği olacağı için mavi gözle-

rinde hep sinirli bir anlatım bulunan Hedwig'le bu kadın evi öylesine temiz tutarlardı ki, yerlere bal döküp yalanabilirdi. İçeri toz girer korkusuyla camları hiç açtırmazlardı. Ev tam caddenin üzerindeydi, arkada bulunan kiralık at ahırına, yeniden düzenlenip garaj yapılmış olan saracın bulunduğu yan sokaktan girilirdi. Jim'le Charley merdivene çıkıp eski tabelayı sökerek, üzerinde parlak kırmızı ve beyazla, "Vogel'in Garajı" yazılı yenisini takarlarken, "Moruk pezevenk," diye mırıldandı Jim. "Bana, 'Vogel ve Anderson' yazdıracağını söylemişti, ama neyse." Her yer ahır kokuyor, bir zenci, sıska, üzerine battaniye örtülmüş bir atı götürüyordu.

Yaz boyu Charley arabaları yıkadı, çarkları, milleri kuruttu, frenleri ayarlardı. Yağlı işçi tulumu içinde, her yanı kirli paslıydı, her sabah saat yediden gecenin geç saatlerine

kadar çalışıyordu, sonra da garajın tavan arasında kendisi için hazırlanan uydurma yatağa serilip uyumaktan başka şey yapacak gücü kalmıyordu. Jim, ona haftada bir dolar cep harçlığı veriyor, işi öğrenmek Charley'in yararına olduğu için bu yaptığının büyük cömertlik olduğunu açıklıyordu. Cumartesi geceleri banyoya en son o girerdi, su buz gibi soğumuş olduğundan da bir türlü temizlenemezdi. Yaşlı Vogel sosyalistti, kiliseye gitmez, pazar günleri akşama kadar bira içip dostlarıyla çene çalardı. Pazar günü yemekte herkes Almanca konuşur, Jim'le Charley suratlarını asarak tek sözcük etmeden otururlar, ama Yaşlı Vogel önlerine bira yığar, onlara Hedwig'le Hartmann Teyze'yi kahkahalarla güldüren şakalar yapar, yemekten sonra Charley başını döndüren, ama kendini içmek zorunda duyduğu sert bira yüzünden rahatsız olur, Yaşlı Vogel ona takılır, puro yakmasını, dışarı çıkıp kenti gezmesini söylerdi. Karnı tıka basa doymuş, başı dönerek dışarı çıkar, St. Paul'ü, eyalet hükümet binasını, Harriet Gölü'nü görmeye gitmek için tramvaya biner ya da Big Island Parkı'na giderek çarpışan arabalara biner, dizlerinde derman kalmayıncaya kadar parkın yollarında dolaşırdı. Önceleri kendi yaşında hiç tanıdığı yoktu, bu yüzden de kitapları arkadaş edindi. *Popular Mechanics*'in, *Scientific American*'ın, *Adventure*'ın, *Wide World Magazine*'in bütün sayılarını alırdı. *Scientific American*'daki çizimlere bakarak yelkenli yapmayı, Mississippi Nehri'nden körfeze kadar gitmeyi tasarlıyordu, ördek vurarak, pisibalığı avlayarak yaşayacaktı. Tüfek almak için para biriktirmeye başlamıştı.

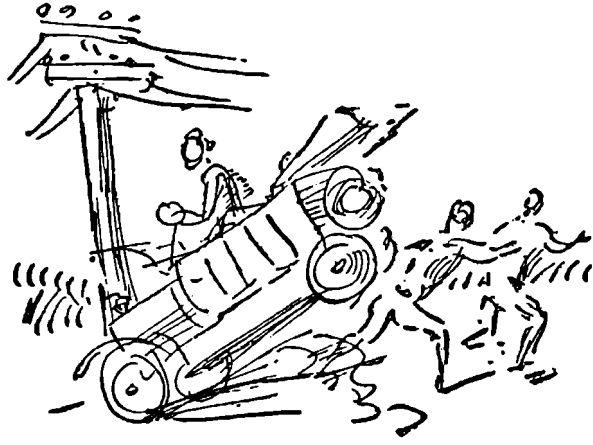
İncil okumak ve kiliseye gitmek zorunda olmadığı için Yaşlı Vogel'in yanında yaşamak hoşuna da gidiyordu. Motörlerle oynamayı seviyordu, Ford kamyonu kullanmayı öğrenmişti. Bir süre sonra sokağın sonunda oturan Buck ve Slim Jones kardeşleri tanıdı. Kendi yaşındaydılar. Garajda çalıştığı için onların üzerinde üstünlük kurmuştu. Buck gazete satar, sinemalara çıkış kapısından parasız girme yöntem-

leri geliştirir, bütün top oyunlarının en iyi izlenebileceği çitleri bilirdi. Jones kardeşleri tanıdıktan sonra Charley pazar günleri yemek biter bitmez hemen onların evine gider, tahıl kamyonlarının arkasına takılarak, tramvaylara asılarak bütün kenti dolaşır, eğlenir olmuştu. Kimi zaman aynasızlar onları kovalar, kereste yığınlarının üzerinde kent dışına çıkarlar, yüzmeye, çağlayanların üzerindeki tepelere tırmanmaya giderlerdi, her yanı ter içinde, en iyi giysisini kirletmiş olarak geri döndüğünde Hedwig yemeğe geç kaldığı için onu azarlardı. Yaşlı Vogel, Jones kardeşleri garajın çevresinde görünce kovalardı, ama o ya da Jim orada olmadıkları zaman seyis zenci Gus, at kokuları içinde yanlarına gelir, atlar, ateşli kadınlar, Louisville'de viski içtikleri günler üzerine öyküler anlatırdı. Bir kızla ilk kez birlikte dışarı çıkıldığında nasıl davranılacağını, sürekli sevgilisi olan kızla bütün gece bir an bile durmaksızın nasıl seviştiğini ayrıntılarıyla açıklardı.

İşçi Bayramı'nda* Yaşlı Vogel, Jim'i, kızını, Hartmann Teyze'yi, satınası için kendisine bırakılan bir çift güzel doru ata sürülmüş arabayla gezmeye götürdü. Charley'i de garaja baksın, benzin ve gaz isteyen olursa satsın diye bıraktılar. Buck'la Slim geldi, o günün İşçi Bayramı olduğundan, gezmeye gidecek paralarının bulunmamasının ne büyük bir haksızlık olduğundan konuştular. Panayır yerinde beyzbol karşılaşması vardı, daha birçok top oyunu oynanıyordu çevrede. Charley'in kamyonu nasıl süreceğini Buck'a göstermesiyle sorunlar başladı, sonra daha iyi göstermek için motoru çalıştırdı, kendisi bile ne yaptığını anlayamadan onları gezdireceğini söylüyordu. Sokakta şöyle bir dolaştıktan sonra geri dönüp garajı kilitlediler, kamyonla Minnehaha'ya doğru yol almaya başladılar. Charley kendi kendine, kamyonu çok dikkatli kullanacağını, ötekiler gelmeden saatler önce de eve döneceğini düşünüyordu, ama nasıl olduysa geniş asfalt

* Birleşik Amerika'da eylülün ilk pazartesi günü kutlanan bayram. (ç.n.)

yolda hız yapmaya başladı, bir ara ansızın önüne çıkan küçük kızlarla dolu at arabasıyla az daha çarpışıyordu. Geri dönerlerken, şişeyle gazoz içip çok eğlendikleri bir sıra Buck bir aynasızın motorla peşlerine takılmış olduğunu söyledi. Charley aynasızdan kurtulmak için hızlandı, bir dönemeci çok keskin aldı, telgraf direğine çarparak gürültüyle durdu. Buck'la Slim son hızla koşarak kaçtılar, Charley tek başına aynasızla baş başa kaldı.

Aynasız İsveçli'ydi, sövdü, saydı, azarladı, ehliyetsiz araba kullandığı için deliğe tıkacağını söyledi, ama Charley koltuğun altında Jim'in ehliyetini bularak ağabeyinin Minnehaha'ya bir kamyon elma boşalttıktan sonra arabayı garaja götürmesi için verdiğini anlattı, aynasız bundan böyle daha dikkatli kullanmasını söyleyerek bıraktı. Çamurluklarından birinin ezilmesi, direksiyonunun da biraz çarpılması dışında kamyonda hasar yoktu. Charley öylesine yavaş kullandı ki eve vardığında radyatör su kaynatmıştı, küçük at arabası evin önündeydi, Gus atları tutuyor, herkes daha yeni aşağı iniyordu.

Söyleyebileceği tek şey yoktu. Hepsi birden üzerine saldırdılar, en çok da Hartmann Teyze bağırıyordu, Yaşlı Vogel,

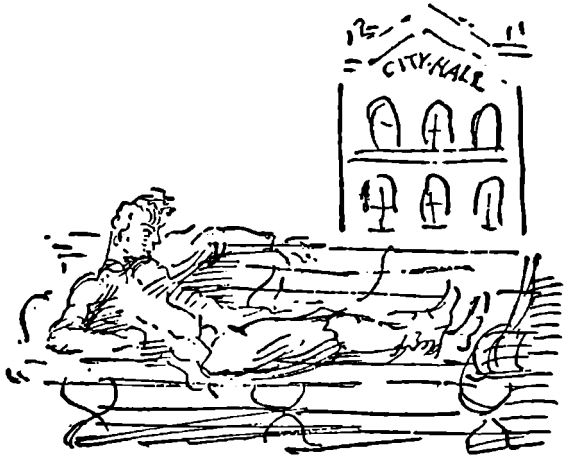
yüzü mosmor olmuş söyleniyor, hepsi de Almanca konuşuyorlardı. Hedwig ceketinden çekip yüzüne bir tokat attı, herkes Jim'in onu kırbaçlaması gerektiğinde diretti. Charley çok içerlemişti, hiç kimsenin kendisini kırbaçlayamayacağını söyledi. Jim de, "En iyisi sen Fargo'ya dön," dedi. Charley yukarı çıkıp bavulunu topladı. O gece, koltuğunun altında gemicilikle ilgili bir derginin son beş sayısı, öteki elinde bavuluyla kimseye "Hoşça kal" demeden evden ayrıldı. Yalnızca Barnesville'e kadar bilet alacak parayı biriktirebilmişti. Sonra da Moorhead'de trenden ininceye kadar kondüktörle saklambaç oynadı. Annesi onu gördüğüne sevindi, lise açılmadan gelip kendisini görecek zamanı ayırdığı için iyi bir çocuk olduğunu, yakında kutsanacağını söyledi. Charley, çarptığı kamyondan hiç söz etmedi, hiçbir Tanrı'nın cezası kilisede kutsanmayacağını geçirdi kafasından. Lizzie'nin hazırladığı kahvaltıyla güzelce karnını doyurup odasına çıkarak yattı. Kutsanmak istememesinin Ruhülkudüs'e karşı işlenmiş bir günah olup olmadığını merak ediyordu, ama bu düşünce onu eskisi kadar korkutmuyordu. Gece boyu trende uykusuz gittiği için ansızın ağırlık bastı, uykuya daldı.

Charley, akşamları Moorhead Garajı'nda ufak tefek işler görerek birkaç yıl liseye gitti ama Twin Cities'e yaptığı yolculuktan sonra buraları sevmez olmuştu. Annesi pazar günleri çalışmasına izin vermiyor, kutsanması konusunda kafa ütülüyordu. Esther her konuda kafa ütülüyordu, Lizzie de ona hâlâ küçük bir çocukmuş gibi davranıyor, kiracıların önünde, "küçük pisi" diyordu. Okuldan da bıkmıştı, böylece on yedi yaşına bastığı ilkbaharda lise diplomasını alınca yine Minneapolis'e, ama bu kez kendine iş bulmaya gitti. Birkaç gün geçinecek parayı biriktirdiği için yaptığı ilk iş Big Island Park'a gitmek oldu. Çarpışan arabalara binmek, atış alanında atış yapmak, yüzmek, kız arkadaş bulmak istiyordu. Hiçbir zaman hiçbir olayın geçmediği Moorhead, Fargo gibi bayağı kasabalardan bıkmıştı.

Göle vardığında hava kararmak üzereydi. Küçük buharlı gemi iskeleye yanaşırken ağaçların arasından bandonun sesini, çarpışan arabaların gürültüsünü, içindekilerin bağırışlarını duyabiliyordu. Bir dans salonu, ağaçların arasında renk renk ışıklar, havada kızların süründüğü kokuların, patlamış mısırın, şekerlemelerin, atış alanından gelen barutun kokusu vardı. Çığırtkanlar kulübelerin önünde bağrışıyorlardı. Pazartesi akşamı olduğu için ortalık çok kalabalık değildi. Charley birkaç kez çarpışan arabaların yanına gitti geldi, bunları işleten çocukla orada iş bulma olanağı üzerine konuştu.

Çocuk biraz oyalanmasını, yönetici Svenson'un on birde kapatırlarken geleceğini, belki birine gerek duyacağını söyledi. Çocuğun adı Ed Walters'tı, bu işte pek para olmadığını, Svenson'un çok katı biri olduğunu anlattı. Arabaların nasıl çalıştığını görmesi için birkaç kez parasız binmesine izin verdi, bir şişe gazoz aldı ona, sinirlenmemesini söyledi. Eğlence yerlerinde bu ikinci yılıydı, sivri, kurnaz bir yüzü, zeki tavırları vardı.

İriyarı, çökük yüzlü, dağınık sarı saçlı bir adam biletlerin koçanlarını almaya geldiğinde Charley'in yüreği güm güm atıyordu. Bu Svenson'du. Charley'i tepeden tırnağa süzdü, onu bir hafta deneyeceğini, burasının sessiz bir aile yeri olduğunu unutmamasını, tatsızlık istemediğini, ertesi sabah onda gelmesini söyledi. Charley, Ed Walters'a, "Hoşça kal," diyerek kente dönmek için son vapurla, tramvaya yetişti. Tramvaydan indiğinde istasyona gidip bavulunu alması için çok geçti, ne bir odaya para vermek ne de Jim'in evine gitmek istiyordu. Bu yüzden de Belediye Binası'nın önündeki sırada uyudu. Sıcak bir geceydi, hep serserilik eden biri gibi sıranın üzerinde uyumak hoşuna gitmişti. Ark lambalarının ışığı gözüne giriyor, aynasıza yakalanmaktan da korkuyordu. Serseri yerine konarak enselenmek, bulduğu işi yitirmek rezalet olurdu. Sabahın ilk saatlerinin alacakaranlığında uyandığında dişleri birbirine çarpıyordu. Ark

lambalarından uçuk limon sarısı gökyüzüne pembe ışıklar vuruyordu, bomboş pencereleriyle büyük işyerlerinin gülünç, gri, bırakılmış bir görünüşü vardı. Kanının yine damarlarında dolaşmasını sağlamak için topuklarını hızla yere vurarak çabuk çabuk yürüdü.

Beş sente çörekle kahve içebileceği bir büfe buldu, ilk tramvayla Minnetonka Gölü'ne gitti. Hafif kuzey rüzgârının estiği pırıl pırıl bir yaz günüydü. Göl masmaviydi, huş ağaçlarının gövdeleri beyazdı, yaprağını dökmeyen ağaçların koyu yeşiline, gökyüzünün koyu mavisine karşı yaprakları yeşilimsi sarı dans ediyordu rüzgârda. Charley burasının gördüğü en güzel yer olduğunu düşündü. Adaya giden gemilerin kalkmasını beklerken iskelenin sonunda, güneşte uyukladı. Vardığında park kilitliydi. Bütün küçük kulübeciklerin kepenkleri inikti, çarpışan arabalar, kırmızı, mavi, duran arabalar sabah ışığının altında kimsesiz, bırakılmış görünüyordu. Charley bir süre çevrede dolaştı ama gözleri acıyor, bacakları ağrıyordu, bavulu çok ağırdı. Bir kulübeciğin duvarının rüzgârdan korunmayı sağladığı bir yer buldu, çam iğnelerinin üzerine uzandı, bavulu yanında uykuya daldı.

Ürküntü içinde uyandı, Ingersoll marka saati on biri gösteriyordu. İçinde soğuk, ağır bir duygu vardı. Geç kaldığı için işini yitirirse korkunç bir şey olurdu. Svenson bilet gişesinde oturmuştu, ensesine devrilmiş hasır şapkası vardı. Geç kaldığı konusunda hiçbir şey söylemedi. Paltosunu çıkarıp, onarımları yapan MacDonald'a motorun yağlanmasında yardımcı olmasını istedi.

Eylülde park kapanıncaya kadar yaz boyu Charley orada çalıştı. Ed Walters'la ve bir de şekerleme satan Spagnolo adında İtalyan'la Excelsior'da kamp yerinde kalıyordu.

Yanlarındaki kampta da Svenson altı kızıyla birlikte kalıyordu. Karısı ölmüştü. En büyükleri Anna otuz yaşlarındaydı, eğlence parkında biletçiydi, ikisi Tonka Bay Oteli'nde garsonluk yapıyordu, ötekiler liseye gidiyor, çalışmıyorlardı. Hepsi de uzun boylu, sarışın, güzel kızlardı. Charley en küçükleri olan, kendi yaşlarındaki Emiscah'a âşık oldu. Bir salları ve bir de tramplenleri vardı, birlikte yüzmeye gidiyorlardı. Charley yaz boyu açık gömlek, haki pantolon giydi, güneşte yandı. Ed'in kız arkadaşı Zona'ydı, dördü park kapandıktan sonra, özellikle de ayın parladığı sıcak gecelerde kayıkla geziyorlardı, içki içmiyorlar, ama sigara tüttürüyor, plak çalıyor, kayığın dibinde birbirlerine sarılıp öpüşüyorlardı. Erkeklerin kampına vardıklarında Spagnolo yatağında uyur olurdu, ona tatsız şakalar yapıyorlar, yatağının içine ateşböcekleri atıyorlar, onun söverek, kendini oradan oraya atmasını izliyorlardı. Emiscah çok güzel tatlılar yapıyordu, Charley onun için çıldırıyordu, o da kendisinden hoşlanıyor gibiydi. Ona Fransız usulü öpüşmeyi öğretti, saçını okşayıp kedi gibi sürtünür, ama hiçbir zaman fazla ileri gitmesine izin vermezdi. Charley de doğru bulmuyordu bunu zaten. Bir gece dördü dışarı çıkıp kampların arkasındaki ormanda bir açıklıkta, çam ağacının altında ateş yaktılar. Ateşte tatlı kızarttılar, hortlak öyküleri anlattılar. Yanlarında battaniyeleri vardı, Ed çam dallarını yere batırarak yatak yapmayı biliyor-

du, dördü de ayrı battaniyenin altına girdiler, birbirlerini gıdıkladılar, güldüler, uzun süre uyuyamadılar. Bir süre Charley iki kızın arasında yattı, kızlar ona sokuldular, Charley erkeklik organının sertleştiğini duydu, uyuyumadı, kızlar anlar diye çok tedirgin oldu.

Dans etmeyi, poker oynamayı öğrendi, İşçi Bayramı gelip çattığında hiç para biriktirememiş, ama çok güzel bir yaz geçirmişti.

Ed'le birlikte St. Paul'de oda tuttular. Northern Pasifik işliklerinde onarım yardımcısı olarak iş buldu, iyi para kazanıyordu. Elektrikli tornayı kullanmayı öğrendi. Yüksek Makine Mühendisliği Okulu'nda inşaat mühendisi olmak için gece derslerine devam etmeye başladı. Ed'in işten yana talihi pek yoktu, arada bir bovling salonunda top toplayarak birkaç dolar kazandığı işler buluyordu. Pazar günleri genellikle yemeklerini Svenson'larla yiyorlardı. Mr. Svenson, Dördüncü Cadde'de Leif Ericsson adında bir küçük sinema işletiyordu ama işleri pek iyi değildi. Delikanlıların iki kızıyla nişanlandıklarına kesin gözüyle bakıyor, onların gelişine seviniyordu. Charley, her cumartesi akşamı Emiscah'ı dışarı çıkarıyor, ona şekerleme almak için bir sürü para harcıyor, vodvillere, daha sonra dans da edilen bir Çin lokantasına götürüyordu. Yılbaşında kıza mühür yüzüğünü verdi, bundan

sonra da kız nişanlandıklarını açıkça söylemeye başladı. Svenson'ların evine döndüklerinde oturma odasındaki sedirde birbirlerine sarılıp öpüşüyorlardı.

Kız onun coşkuya kapılmasından hoşlanıyordu, sonra ansızın ayağa kalkıp saçını düzeltmeye ya da yüzünü boyamaya gidiyor, uzun süre kalıyor, üst katta kız kardeşleriyle kıkırdaşıyordu. Çiçekli abajurun altında bir tek ışığın yandığı oturma odasını enine boyuna arşınlarken Charley çok sinirli, istek dolu oluyordu. Ne yapacağını bilemiyordu. Kendisini ülkeyi gezmekten, mühendislik çalışmalarında ilerlemekten alıkoyacağı için de evlenmek istemiyordu. İşyerindeki öteki çocuklar genelevlere gidiyorlar, sokak kadınlarıyla düşüp kalkıyorlardı. Ama Charley hastalık kapmaktan korkuyordu. Hem gece okulundan falan böyle şeylere ayıracak zamanı yoktu, zaten onun istediği de Emiscah'tı.

Dili ağzının içinde dolaşır, burun deliklerine kızın saçları dolar, ağzının içinde kızın ağzının tadını duyarak son bir kez tutkuyla onu öptükten sonra kulaklarında çınlamalarla, bit-

kin, güçsüz eve yürürdü. Yatınca uyuyamaz, gece boyu çıldıracağını düşünerek kendini oradan oraya atardı. Ed yatağın öteki ucundan, Tanrı aşkına durmasını isteyerek söylenirdi.

Şubat ayında Charley'in boğazı ağrıdı, gittiği doktor difteri olduğunu söyleyerek hastaneye gönderdi. Kendisine antitoksinler verildi, günlerce korkunç hastaydı. İyileşmeye başladığında Ed'le Emiscah görmeye geldiler, yatağının kenarına oturarak onu avuttular. Ed çok şık giyinmişti, yeni bir iş bulduğunu, çok para kazandığını söyledi, ama işinin ne olduğunu anlatmaktan kaçındı. Charley, hastalandığından beri Emiscah'la Ed arasında bir şeyler başlamış olduğunu sezdi, ama bunun üzerinde pek durmadı.

Yan yatakta, difteriyi yeni atlatmakta olan Michaelson adında, ince, uzun, kır saçlı bir adam vardı. Kış boyu hurdacıda çalışmış, çok zor günler geçirmişti. Birkaç yıl öncesine kadar Iowa'nın mısır yetiştirilen bölgesinde çiftliği vardı, ama ürün vermeyen iki yıl onun işini bitirmişti, banka ödeyemediği borçlar yüzünden tarlasını elinden almış, ortakçı olarak çalışmasını önermişti, ama o başkası için ortakçı olarak çalışırsa Tanrı'nın belasını vermesini söyleyerek pılısını pırtısını toplamış, kente gelmişti. Şimdi elli yaşındaydı, bakmak zorunda olduğu bir karısı, üç küçük çocuğu vardı, yeniden sıfırdan başlamaya çalışıyordu. Ateşli bir Bob La Follette yanlısıydı. Borsa bankerlerinin, çiftçileri yoksullaştırarak hükümeti ele geçirip ülkeyi yönetmek için dolaplar çevirdikleri kuramını geliştirmişti. Hemşire gelip susturuncaya kadar, gün boyu, alçak, hırıltılı bir sesle Partiler Üstü Birleşme'den, Köylü-İşçi Partisi'nden, büyük Kuzeybatı'nın yazgısından, Bob La Follette gibi adamları seçmek için işçilerin, köylülerin birlik olmaları gereğinden konuşup duruyordu. Charley o sonbaharda Amerikan İşçi Federasyonu'nun bir toplantısına katılmıştı, hırıltılarla, öksürüklerle kesilen Michaelson'un konuşması onda politikaya karşı coşku, merak uyandırdı. Gazeteleri daha çok okumaya, dünyada olup bi-

tenleri daha yakından izlemeye karar verdi. Şu savaş ve her türlü karışıklık yüzünden ne olacağı bilinemezdi.

Michaelson'un karısıyla çocukları görmeye geldiklerinde Charley'i onlarla tanıştırdı, böylesine pırıl pırıl, akıllı bir gencin yanında yatmanın hastalığı zevk haline getirdiğini söyledi. Charley, hepsinin de nasıl solgun, aç göründüklerine, bu dondurucu soğukta giysilerinin ne denli yetersiz olduğuna bakarak çok üzüldü. Michaelson'dan önce çıktı hastaneden. Onun kuru, kemikli elini sıkmak için yatağına eğildiğinde söylediği son şey, "Oğlum, Henry George'u oku, duyuyor musun? Bu ülkenin zoru nedir bilir o, bilmiyorsa kahrolayım," oldu.

Charley yeniden ayağa kalktığı, buz gibi rüzgârda, kar içindeki sokaklarda yürüdüğü, kafasından iyodoform kokusunu, hasta insanların kokusunu attığı için çok seviniyordu, adamın söylediklerini unuttu.

İlk iş olarak Svenson'ların evine gitti. Emiscah ona Ed Walters'ın nerede olduğunu sordu. Eve gitmediğini, bilmediğini söyledi. Kız bunları duyunca kaygılandı, Charley de nedenini merak etti. "Zona bilmiyor mu?" diye sordu. "Yok, Zona yeni bir herif buldu, ondan başkasını gözünün gördüğü yok." Sonra gülümseyip oğlanın elini okşadı, biraz cilvelendi, sedire oturdular, biraz tatlı çıkardı, el ele tutuştular, yapış yapış ağızlarıyla öpüştüler, Charley çok mutluydu. Anne geldiğinde çok zayıfladığını, onu biraz beslemeleri gerektiğini söyledi, Charley akşam yemeğine kaldı. Mr. Svenson kendini toparlayıncaya kadar gelip her akşam onlarla yemek yemesini istedi. Yemekten sonra hepsi ön odada kâğıt oynadılar, çok eğlendiler.

Charley kaldığı eve dönünce girişte ev sahibiyle karşılaştı. Arkadaşının kirayı ödemeden gittiğini, hemen şimdi parayı vermezse onu yukarı, odasına bırakmayacağını söyledi. Charley kadınla tartıştı, hastaneden daha yeni çıktığını söyledi, sonunda kadın bir hafta daha kalmasına izin verdi, iri-

yarı, pörsük görünüşlü, buruşuk yanaklı, bir sürü cebi olan sarı basma önlüklü bir kadındı. Kış boyu Ed'le paylaştığı odasına girince içerisinin korkunç soğuk ve yapayalnız olduğunu gördü. Buz gibi çarşafların arasına, yatağa girdi, titreyerek, kendini çok güçsüz, çocuk gibi, ağlamaya hazır duyarak Ed'in hangi cehennemin dibine gittiğini, kendisine niçin haber bırakmadığını, nerede olduğunu bilmediğini söylediğinde Emiscah'ın niye öyle garipleştiğini merak ederek yattı.

Çok güçsüz olmasına, pek bir işe yaramamasına karşın ertesi gün işliğe gidip eski işine girdi. Ustabaşı oldukça anlayışlı davrandı, birkaç gün kendini zorlamamasını söyledi ama hasta olduğu süre için para veremeyecekti, çünkü eski bir işçi değildi, şirket doktorundan da rapor almamıştı. O gece, bir zamanlar Ed'in çalışmış olduğu bovling salonuna gitti. Üst kattaki içki satan adam Ed'in piyangodan çıkan bir saat konusunda bazı dolaplar çevirdiğini, bu yüzden de Chicago'ya gitmek zorunda kaldığını söyledi. "Bana sorarsan zamanında tüydü," dedi. "O herif hiç de sağlam pabuç değildi."

Jim'den aldığı mektupta, annesinin onun için kaygılandığını, ona arada bir uğramasını istediğini yazıyordu, bu yüzden de ertesi pazar Vogel'lere gitti. Jim'i görünce ilk söylediği şey kamyonu çarpmasının çocukça bir aymazlık olduğuydu, bunun üzerine el sıkıştılar, Jim, kimsenin bu konuyu açmayacağını, kendileriyle yemek yemesini söyledi. Yemek çok iyiydi, bira çok iyiydi. Jim'in çocuğu çok sevimliydi, amca olduğunu düşünmek garibine gidiyordu. Hedwig bile eskisi kadar sinirli değildi. Garajdan iyi para kazanıyorlardı, Yaşlı Vogel ahır işletmeyi bırakıp emekli olacaktı. Charley gece okulunda okuduğunu söyleyince Yaşlı Vogel ona daha bir özen göstermeye başladı. Biri La Follette üzerine bir şey söyledi, Charley de onun büyük adam olduğundan söz etti.

"Eğer yanlış bir yol tuttunsa büyük adam olmanın yararı ne?" dedi Yaşlı Vogel, bıyığına bulaşmış bira köpükleriy-

le. Bardağından bir yudum daha alarak pırıl pırıl mavi gözleriyle Charley'e baktı. "Yine de bu iyi bir başlangıç . . . seni sosyalist yapacağız." Charley kızararak, "Şey, bu konuyu bilmiyorum," dedi. Hartmann Teyze tabağını yine etle, şehriyeyle, kızarmış patatesle doldurdu.

Soğuk bir mart akşamı Emiscah'ı *Bir Ulusun Doğuşu*'na götürdü. Savaşlar, müzik, boru sesleri içlerini yumuşacık duygularla doldurdu, iki delikanlı savaş alanında karşılaşıp birbirlerinin kolları arasında ölünce gözyaşlarına boğuldular. Perdede Ku Klux Klan görününce Charley bacağını Emiscah'ın bacağına dayadı, kız tırnaklarını canını acıtıncaya kadar dizine batırdı. Dışarı çıktıklarında Charley, ne olursa olsun Kanada'ya gidip askere yazılacağını, Büyük Savaş'ı göreceğini söyledi. Emiscah salaklık etmemesini söyleyerek yüzüne garip garip baktı ve İngiliz yanlısı olup olmadığını sordu. Charley hiçbirine metelik vermediğini, kim kazanırsa kazansın bu işten yalnızca bankerlerin kazançlı çıkacağını söyledi. "Ne korkunç değil mi? Artık bunlardan söz etmeyelim," dedi kız.

Svenson'lara gittiklerinde Mr. Svenson ön odada kısa kollu gömleğiyle oturmuş, gazetesini okuyordu. Ayağa kalkıp kaygıyla çatılmış kaşlarıyla Charley'i karşıladı, tam bir şey söyleyecekken Emiscah başını salladı. Adam, omuz silkerek dışarı çıktı. Charley, yaşlı adamın içini kemiren şeyin ne olduğunu sordu. Kız ona sımsıkı sarıldı, başını omzuna dayadı, hüngür hüngür ağlamaya başladı. "Ne oluyor, bebeğim? Ne oluyor, bebeğim?" deyip duruyordu Charley de. Kız yalnızca ağladı, ağladı, gözyaşları Charley'in yanağından, boynundan aktı, sonunda, "Tanrı aşkına, kes şunu yavrum, yakanı rezil ettin," dedi.

Kız kendini sedire attı. Charley onun toparlanmak için büyük güç harcadığını görüyordu. Yanına oturup elini okşamaya başladı. Ansızın kız ayağa kalkıp odanın ortasında durdu. Charley okşamak için ona sarılmak istedi, ama kız it-

ti. Güç çıkan, sert bir sesle, "Charley, sana bir şey söyleyeceğim . . . Sanırım bir çocuğum olacak," dedi.

"Ama sen çıldırmışsın. Biz daha hiç . . ."

"Belki de başkası . . . Tanrım, kendimi öldüreceğim."

Charley onu kolundan tutup sedire oturttu. "Şimdi kendini topla. Bana sorunun ne olduğunu anlat."

Emiscah çılgınca gülerek, "Keşke beni dövseydin," dedi. "Haydi, bir yumruk at suratıma."

Charley bütün gücünün kesildiğini hissetti.

"Bana neler olduğunu anlat," dedi. "Tanrım, Ed mi yoksa?"

Yüzü yaşlı bir kadın gibi çökmüş, korkulu gözlerle baktı kız. "Yok . . . yok . . . Bak işte, durum şu. Bir ay sekti aybaşım, anlıyorsun ya, ben de böyle şeyleri pek bilmiyorum, Anna'ya sordum, mutlaka çocuğum olacağını, hemen evlenmemiz gerektiğini söyledi. Pis yılan, gidip babama da anlattı, ben de onlara senden olmadığını söyleyemedim . . . Senden olduğunu sanıyorlar, anlıyorsun ya, babam zararı yok, şimdi gençler böyle şeyler yapıyorlar falan diyor, hemen evlenmemizi istiyor. Ben de, sana söylemesem hiç anlamazsın diye düşündüm ama görüyorsun, yine de söyledim işte."

"Vay canına," dedi Charley. Yanındaki masada duran, püsküllü, çiçekli abajura, yine püsküllü masa örtüsüne, pabuçlarına, halının güllerine baktı. "Kimdi o?"

"Sen hastanedeyken oldu Charley. Bir sürü bira içtik, sonra beni otele götürdü. Sanırım, ben kötüyüm, hepsi bu işte. Ortalığa para saçıyordu, taksi tuttu, sanırım aklımı kaçırmıştım. Yoo, ben kötü bir kadınım, tam anlamıyla, Charley. Sen hastanedeyken her gece onunla çıktım."

"Vay canına, Ed'di değil mi?"

Kız başını salladı, sonra yüzünü gizleyerek yine ağlamaya başladı.

Charley sürekli, "Pis pezevenk," diyip duruyordu. Kız yüzünü elleriyle kapamış, sedire büzülmüştü.

"Chicago'ya gitmiş . . . Pis herifin teki," dedi Charley.

Dışarı, açık havaya çıkmak istiyordu. Paltosunu, şapkasını alıp giyinmeye başladı. Kız da ayağa kalkıp üzerine atıldı. Kollarını boynuna dolayarak sımsıkı sarıldı, "İnan bana, Charley seni hep sevdim . . . Seninle seviştiğimi düşündüm." Ağzından öptü. Charley kızı iteledi, ama çok güçsüz, çok yorgundu, eve kadar geçeceği buzlu yolları, soğuk odasını düşündü. Lanet olsun, ne fark eder ki, dedi. Paltosunu, şapkasını çıkardı yine. Kız öptü, okşadı onu, kız oda kapısını kilitledi, sedirde seviştiler, kız her şeyi yapmasına izin verdi. Bir süre sonra ışığı yakıp giysilerini düzeltti, saçını toplamak için aynaya gitti. Charley boyunbağını taktı, kız parmaklarıyla onun da saçlarını düzeltti, kapının kilidini özenle açtılar, babasını çağırmak için dışarı çıktı. Yüzüne renk gelmişti, yine güzelleşmişti. Mr. Svenson, Anna, kızlar mutfaktaydı. Emiscah, "Baba, gelecek ay Charley'le evleniyoruz," dedi. Herkes, "Kutlarız," dedi, kızlar Charley'i öptü, baba bir şişe vis-

ki çıkardı, içtiler, Charley kendini kırbaçlanmış köpek gibi hissederek evine döndü.

İşyerinde Hendriks adında, oldukça akıllı görünen bir delikanlı vardı. Ertesi gün öğlen, Charley, ona bir kızın içebileceği herhangi bir şey bilip bilmediğini sordu. Kendisinde birtakım hapların reçetesi bulunduğunu söyleyen Hendriks ertesi gün getirdi, eczacıya bu hapları niçin aldığını belli etmemesini öğütledi. Ödeme günüydü, Hendriks temizlenip giyindikten sonra Charley'in odasına gelip ilaçları alıp almadığını sordu. Paket Charley'in cebindeydi, o gece okulu kırıp bunları Emiscah'a götürecekti. Önce Hendriks'le gidip köşede birer içki içtiler. Charley viskiyi tek başına sevmiyordu, gazozla karıştırdı. Tadı çok güzeldi, Charley kırgın, kederliydi, ne olursa olsun Emiscah'ı görmek istemiyordu. Biraz daha içki içtiler, gidip bovling oynadılar. Beş oyundan dördünü Charley kazandı, Hendriks bundan sonra içkilerin parasını ödeyeceğini söyledi.

Hendriks köşeli omuzları olan, kızıl saçlı, çilli yüzlü, burnu kemerli bir çocuktu. Kızlarla başından geçen gülünç olayların öykülerini, onları nasıl bozuk para gibi harcadığını anlattı. Her yanı dolaşmıştı, New Orleans'ta ateşli kadınlarla, nefis esmerlerle, Seattle'da Çinli kızlarla, Butte'da, Montana'da saf kan Kızılderililerle, Colon'da Fransız kızla-

nıyla, Alman Yahudileriyle, Port of Spain'de doksan yaşını aşkın Karayip yerlisi kadınlarla düşüp kalkmıştı. Twin Cities'in saçma sapan bir yer olduğunu, yapılacak en akıllıca şeyin Tampico'daki ya da Oklahoma'daki petrol kuyularında çalışıp iyi para kazanarak insan gibi yaşamak olduğunu söylüyordu. Charley, gece okulundaki dersleri olmasa hemen pılısını pırtısını toplayıp St. Paul' den ayrılacağını anlattı. Hendriks de ona çok salak olduğunu, kitaplardan bir şeyler öğrenmenin kimseye beş paralık yararı dokunmadığını, gücü yerindeyken canının istediği gibi eğlenip gerisine boş vermesi gerektiğini söyledi. Charley de zaten her şeye boş vermek istiyordu.

Bir sürü içkievine gittiler, biradan başka şey içmeye pek alışık olmayan Charley'in başı dönmeye başladı, ama Hendriks'le birlikte içkievlerini dolaşmak çok hoşuna gidiyordu. Gittikleri yerlerden birinde Hendriks, "Benim Annem Bir Hanımefendi"ydi şarkısını, bir başkasında da "İngiltere'nin Piç Kralı" şarkısını söyledi, kırmızı yüzlü, puro içen biri onlara içki ısmarladı. Sonra da bir dans salonuna girmeye çalıştılar, ama kapıdaki çocuk çok sarhoş olduklarını söyleyerek onları kulaklarından tuttuğu gibi attı, çok gülünçtü bu olanlar. Sonra Hendriks'in bildiği bir arka sokağa gittiler, tanıdığı iki kız buldular, Hendriks ikisini de geceliği onar dolara tuttu, sonra kızların evine gitmeden birer içki daha içtiler, Hendriks şarkı söyledi:

Günün birinde, otelin birinde iki davulcu yemeğe oturdu
Yemeklerini yerken çene çalıyorlardı keyifle
Güzel bir garson kız getirince yemeği tepside
Dostça konuştular onunla, biraz da kaba saba biçimde

Kızlardan biri, ötekine, "Amma ateşli herif," dedi. Ama öteki kızın suratı asılmıştı, Hendriks'le Charley kafa kafaya verip yine şarkı söylemeye başlayınca ağlamaklı oldu:

Benin annem de izninizle sizinki gibi bir hanımefendiydi
Korunması gereken bir kız kardeşiniz olabilir sizin de
Geldim bu koca kente bir ağabey bulmaya
Siz beni hor göremezdiniz, dostum, Jack olsaydı burada.

Kızlar ağladı, öteki kız arkadaşını dürtüp, "Kurula gözlerini şekerim, boş yere ağlıyorsun," diyordu, çok gülünçtü.

Ondan sonraki birkaç hafta Charley tedirgindi, sıkıntılıydı. Haplar Emiscah'ı çok hasta etti, ama sorunu da çözdü. Charley oraya pek gitmiyordu, ama yine de, "Evlendiğimizde," diye başlayan konuşmalar yapıyorlar, Svenson'lar ona damatlarıymış gibi davranıyorlardı. Emiscah, içki içtiği,

Hendriks denen herifle gezdiği için dırdır ediyordu biraz. Charley gece okulunu bırakmış, kendisini nereye olursa götürecek bir olanak arıyordu. Sonra bir gün torna tezgâhını bozdu, ustabaşı da onu işinden attı. Emiscah'a bunu anlatanca kız darıldı, içki içmeyi, ortalıkta dolaşmayı bırakmasının zamanı geldiğini, kendisine çok az özen gösterdiğini söyledi. Charley de aslında basıp gitmesinin zamanı geldiğini söyleyerek şapkasını, paltosunu kapıp çıktı evden. Daha sonra sokakta yürürken keşke yüzüğümü istemek aklıma gelseydi, diye düşündü ama gidip istemedi.

O pazar günü Yaşlı Vogel'le yemeğe gitti, ancak işinden çıkarıldığını söylemedi onlara. Sıcağın birden bastırdığı bir ilkbahar günüydü. Sabahtan beri ortalıkta dolaşıyordu, bir gece önce Hendriks'le içtikleri içki yüzünden başı ağrıyordu, parkalardaki çiğdemlere, sümbüllere, kapı önlerindeki şişkin tomurcuklara bakıyordu. Ne yapacağını bilemiyordu. Kirasını bir haftadır verememişti, okulu bırakmıştı, kız arkadaşı yoktu, içinden, her şeye boş verip jandarma yazılarak Meksika sınırına gitmek geliyordu. Başı ağrıyordu, erken bastıran sıcakta, ayaklarını sürüyerek kaldırımlarda dolaşmaktan yorulmuştu. İyi giyimli kadınlarla erkekler, büyük arabalarla geçiyorlardı. Çocuğun biri kırmızı bir motosikletle rüzgâr gibi uzaklaştı yanından. Keşke motosiklet alıp buralardan basıp gidecek parası olsaydı. Bir gece önce Hendriks'i birlikte güneye gitmek için kandırmaya çalışmıştı ama o, çok nefis bir kız bulduğunu, her gece sevиştiğini, onunla kalacağını söylemişti. Cehennemin dibine kadar, diye düşündü Charley, ben biraz yeryüzünü görmek istiyorum.

Yüzü öylesine asıktı ki birlikte garaja yürürlerken Jim, "Sorun nedir, Charley?" diye sordu. "Yoo, bir şey yok," dedi Charley ve Jim'in onarmakta olduğu Mack marka kamyonun karbüratör parçalarını temizlemesine yardım etti. Kamyon sürücüsü, kısa kesilmiş siyah saçlı, güneş yanığı

yüzlü bir delikanlıydı. Charley hoşlandı ondan. Çocuk ertesi gün Milwaukee'ye mağaza donanımları götüreceğini, kendisiyle birlikte gidecek birini aradığını söyledi.

"Beni alır mısın yanına?" dedi Charley. Sürücüçocuk şaşırmıştı.

"Bu benim kardeşim, Fred, işine yarar . . . Ama senin işin ne oldu?"

Charley kızardı, "Şey, ayrıldım."

Kamyon sürücüsü, "Gelip patronu gör," dedi. "O alırsa bana göre hava hoş."

Ertesi gün, güneş doğmadan yola çıktılar. Charley, odanın parasını vermeden kaçtığı için suçluluk duyuyordu ama, iş bulur bulmaz ödeyeceğini yazdığı bir not bırakmıştı masaya. Gri, ürpertici sabahın ilk ışıkları arasında kenti, fabrikaları, tahıl ambarlarını geride bırakmak çok hoştu. Yol, ırmak ve uçurumlar boyunca gidiyor, kamyon çamurlu su birikintilerinde, tekerlek çukurlarında sular saçarak gümbürdüyordu. Serince bir gündü, yine de güneş bulutların arkasına girmediğinde ısıtıyordu. Seslerini duyurabilmek için Fred'le bağrışmak zorundaydılar, ama konudan konuya atlayarak çene çaldılar. Geceyi La Crosse'da geçirdiler.

Tam kapanacağı sıra yol üzerindeki bir aşevine girip hamburger yediler, adı Helen olan, Omahalı garson kızı tavlayabileceğini umdu Charley. Otuz yaşlarındaydı, gözlerinde yorgun, bezgin bir anlatım vardı, bu yüzden de Charley onun kolay kadın olduğunu düşündü. Kadın aşevini kapatıncaya kadar çevresinde dolaştı, sonra da onu yürüyüşe götürdü, ırmak boyunca yürüdüler, rüzgâr ılıktı, kereste fabrikalarının kokusunu taşıyordu, yünsü bulutların arkasında ince bir ay vardı, kurusun diye dışarı çıkarılmış, yeni kesilmiş kereste yığınlarının arkasındaki karanlığa, yeni bitmekte olan çimenlere oturdular. Kadın başını omzuna koydu, "Bebeğim," dedi.

Geri döndüğünde, Fred battaniyeye sarınmış, çuvalların üzerinde uyuyordu. Charley kamyonun öteki ucunda paltosuna büründü. Soğuktu, paketlerin üzerinde yatmak rahatsızdı ama, yorgundu, yüzü rüzgâr yanığıydı, az sonra uykuya daldı.

Gün doğmadan yola çıktılar.

Fred'in ilk söylediği, "Becerdin mi kadını, oğlum?" oldu. Charley gülerek başını salladı. Çok mutluydu, Twin Cities'ten, Emiscah'tan, orospu çocuğu ustabaşından kurtulduğu için çok talihli olduğunu düşündü. Bütün yeryüzü harita gibi önüne serilmişti, Mack kamyon bu dünyanın tam ortasında gümbürtüyle gidiyor, iş edinebileceği, iyi para kazanabileceği, bebeğim, demek için yolunu gözleyen güzel kızlar bulabileceği kentler her yerde onu bekliyordu.

Milwaukee'de çok kalmadı. Garajların hiçbirinde yardımcı aramıyorlardı, ancak küçük bir aşevinde bulaşıkçılık

bulabildi. Pis, yağlı, bir türlü bitmek bilmeyen bir işti. Para biriktirmek için oda tutmadı, Jim'in arkadaşlarından birinin çalıştığı garajda kamyon içinde uyudu, ilk haftalığını alır almaz gemiyle gitmeyi kuruyordu. Aşevinde çalışanlardan biri Monte Davis adında bir anarşistti. Kentte sürdürdükleri konuşma özgürlüğü kavgasının bir parçası olarak herkese işi bıraktırdı, böylece de Charley bir haftalık çalışmasının sonunda beş para bile alamadan işinden oldu. Fred, Mack kamyonunda başka bir yükle geri döndüğünde gün boyu hiçbir şey yememişti, Fred ona yemek ısmarladı. Daha sonra bira içtiler, grevler üzerinde tartışmaya giriştiler. Fred, bu anarşistlerin kışkırtmalarına kapılmanın salaklık olduğunu, hepsini deliğe tıkarlarsa aynasızların çok hayırlı bir şey yapacaklarını söyledi. Charley, daha iyi yaşama koşullarına kavuşmak için işçilerin birlik olmaları gerektiğini, Amerikan Devrimi gibi büyük bir devrimin zamanının geldiğini, bundan sonra da artık ortada patron kalmayacağını, işçilerin sanayii yöneteceklerini anlattı. Fred onun Tanrı'nın belası bir yabancı gibi konuştuğunu, kendinden utanmasını, beyaz adamın bireysel özgürlüğe inanması gerektiğini, herhangi bir işi beğenmezse bir başkasını rahatlıkla bulabileceğini söyledi. Kırgın ayrıldılar, ama Fred iyi yürekli bir çocuktu, Chicago'ya gidebilmesi için Charley'e beş dolar verdi.

Ertesi gün gemiyle ayrıldı oradan. Üzerinde birkaç parça beyazlık bulunan çok uçuk, soğuk mavi gölün yüzeyinde yeni erimekte olan sarımsı buz parçaları vardı. Charley daha önce hiç büyük bir su kütlesi üzerinde bulunmamıştı, biraz midesi bulandı, ama bacaların, güneş vuran yerlerde inci gibi parlayan bina dizilerinin, fabrika dumanlarının bulanıklığı içinden yükselmelerini izlemek; dalgakıranlara, mavi denizlerden gelen büyük metal gemilere karşı, üzerinde yepyeni giysilerle rıhtımda yürümek, kalabalığın arasına dalmak; arabalardan çıkan buhara, Michigan Caddesi'ndeki asma köprüde birikmiş yeşil, sarı otobüslere, pırıl pırıl vitrinlere,

güzel kızlara, onların uçuşan eteklerine bakarak rüzgârın kırbaç gibi estiği sokaklarda yürümek çok hoştu.

Jim, Blue Island Caddesi'nde, bir Ford servis istasyonunda çalışan arkadaşını görmesini söylemişti, ama yol öylesine uzaktı ki oraya vardığında çocuk gitmişti. Patron oradaydı, ertesi gün gelirse Charley'e iş verebileceğini söyledi. Gidecek yeri olmadığı, patrona beş parasız olduğunu söylemek istemediği için bavulunu garajda bırakıp gece boyu sokaklarda dolaştı. Arada bir parktaki sıralardan birinde uykuya daldı, ama kısa sürede kaskatı olmuş, iliklerine kadar donmuş uyandı, ısınmak için koşmak zorunda kaldı. Gece hiç bitmeyecek gibiydi, sabah bir bardak kahve içecek parası bile yoktu, birileri garajı açmadan bir saat önce gidip önünde dolaşmaya başladı.

Bir pazar günü Kuzey Clark Caddesi'nde Monte Davis'e rastlayıp Newberry Kitaplığı önündeki anarşist toplantısına gidinceye kadar birkaç hafta Ford servis istasyonunda çalış-

tı. Aynasızlar toplantıyı bastı, Charley yeterince hızla kaçamadı, daha neye uğradığını bile anlayamadan kafasına yediği copla sersemleyip polis arabasına tıkıldı. Geceyi, körkütük sarhoş, sakallı, İngilizce bilmeyen iki adamla birlikte hücrede geçirdi. Ertesi gün bir polis yetkilisi onu sorguya çekti, bir garajda makinist olduğunu söyleyince dedektif, servis istasyonuna telefon ederek doğru olup olmadığını araştırdı. Sonra da suçsuz bulunarak bırakıldı, ama garaja gidince patron, çalışmayacağım diyen lanet olasıları bu işyerinde istemediğini söyleyerek parasını verip işinden attı.

İyi giysisiyle bavulunu rehinciye bıraktı, birkaç çorapla gömleğini çıkın yapıp otostopla St. Louis'e gideceğini söylemek için Monte Davis'e uğradı. Monte, Evansvile'de konuşma özgürlüğü kavgası verildiğini, onunla birlikte gidip duruma bir bakacağını söyledi, Joilet'e trenle gittiler. Hapishanenin önünden geçerlerken Monte zindanların içini bulandırdığını, onda kötü şeyler olacağı duygusu uyandırdığıru söyledi. Yüzü soldu, kısa sürede aynasızların kendisini yakalayacaklarını sandığını ama kavgayı sürdürecek başkalarının bulunduğunu anlattı. Monte Davis, Iowa Eyaleti'nin Muscatine kentinden solgun, ince yüzlü bir çocuktu. Uzun, kanca gibi burnu vardı, kekemeydi. Gazete satmadığı, bir düğme fabrikasında çalışmadığı tek günü bile hatırlamıyordu. Dünya Sanayi İşçileri Örgütü ve devrim dışında hiçbir şey düşünmüyordu. Charley, aynasızlar toplantıyı bastığında anarşistlerin nasıl da hızlı kaçtıklarını söyleyip gülünce onu azarladı, sınıf bilinci taşıyıp ciddi olması gerektiğini söyledi.

Joilet kenti sınırlarına girdiklerinde kendilerini Peoria'ya götürecek kamyona atladılar. Charley kendisini St. Louis'e dek götürmeyi öneren tanıdığı bir kamyon sürücüsüne rastlayınca oradan ayrıldılar. St. Louis'de işler pek yolunda gitmedi, Market Caddesi'nde bulduğu sokak kadıru başına ekşimeye kalkışınca kavgaya tutuştular, böylece de çocuğun biri Louisville'de yapılacak bir sürü iş olduğunu söylediğinde

Doğu'ya doğru yola çıktı. New Albany'ye vardığında ortalık cehennem sıcağıydı, parasız binecek araba bulamadığı için yürümekten ayakları şişmiş, yara olmuştu. Daha uzağa gidemeyecek kadar yorgundu, Ohio Irmağı'nın düzenli akıntısına bakarak uzun süre köprüde durdu. Ortalıkta dolaşıp iş aramak düşüncesinden nefret ediyordu. Irmak, zencefilli çörek rengiydi, Lizzie Green'in, annesinin mutfağında pişirdiği zencefilli çörekleri düşünmeye başladı, ortalıkta böyle serseri gibi dolaşmasının büyük salaklık olduğunu geçirdi kafasından. Eve dönüp bitki gibi kendini oraya ekecekti, işte yapacağı buydu.

Tam o anda eski püskü lastiği patlak bir Ford kamyon geliyordu, "Hey, lastiğin patlamış," diye bağırdı Charley.

Sürücü gürültüyle frene bastı. İriyarı, yuvarlak kafalı, kırmızı kazaklı bir adamdı. "Sana ne be patladıysa," dedi.

"Şey belki de görmemişinizdir, dedim de."

"Ben her şeyi görürüm, evlat . . . Sabahtan beri başıma beladan başka şey gelmedi. Seni kamyona alayım mı?"

"Çok iyi olur," dedi Charley.

"Köprünün üstünde duramam . . . Gün boyu bu Tanrı'nın belası iş başıma geldi. Sabah daha gün doğmadan yola çıktım, tütün yüklemeye gittim, ordaki şu lanet olası zenci de deponun anahtarını yitirmemiş mi. Bak yeminle, tüfeğim olsaydı çekip vururdum orospu çocuğunu."

Köprünün sonunda kamyonu durdurdu. Charley onun lastiği değiştirmesine yardım etti. Ayağa kalkıp pantolonunun tozlarını silkelerken, "Nerelisin, evlat?" diye sordu.

"Kuzeydoğudanım," dedi Charley.

"Bana İsveçli'sin gibi geliyor, öyle misin?"

Charley güldü. "Hayır, araba onarırım, iş arıyorum."

"Atla bakalım, evlat, gidip bizim moruk Wiggins'i görelim, benim patronumdur, belki bir şeyler yaparız."

Charley yaz boyu Louisville'de kalıp Wiggins Onarım İşliği'nde çalıştı. Grassi adında, askerlik yapmamak için kaçıp

gelmiş İtalyan'la odayı paylaştı. Grassi her gün gazeteleri okur, Birleşik Amerika'nın savaşa girmesinden çok korkardı. Eğer girerse sınırı geçip Meksika'ya gideceğini söylüyordu. Anarşistti, sessiz, akşamları kiralık evin merdivenlerine oturarak akordeon çalıp alçak sesle kendi kendine şarkı söyleyen bir çocuktu. Torino'da çalışmış olduğu büyük Fiat fabrikalarını anlattı Charley'e, makarna yemeyi, kırmızı şarap içmeyi, akordeonda "Funiculi Funicula"yı çalmayı öğretti. En büyük tutkusu pilot olmaktı. Charley tütün deposunda tütün seçen bir Yahudi kız buldu. Adı Sarah Cohen'di, ama kendine Belle dedirtiyordu. Charley ondan hoşlanıyor, yine de kendisinin evlenecek biri olmadığını anlatmaya özen gösteriyordu. Kız radikal olduğunu, özgür aşka inandığını söylüyordu, ama Charley'e bu da uygunsuz görünüyordu. Kızı sinemalara, Cherokee Parkı'nda yürüyüşlere götürüyordu, mor yakut taşının uğurlu taşı olduğunu söyleyince kıza yakut bir iğne aldı.

Geleceğini düşündükçe kaygılanıyordu, işte, her gün aynı işi yapıyordu, daha iyi para kazanma, okula gitme, ülkeyi gezme şansı da yoktu. Kış gelince iyice tedirgin oldu. Araba mezarlığına atacakları eski Ford marka bir küçük arabayı kullanılır duruma getirmiş, işe yaramaz parçaları takarak onarmıştı.

Grassi'ye birlikte New Orleans'a gitmelerini önerdi. Birikmiş biraz paraları vardı, oraya gidip iş bulacaklar, karnavala da yetişeceklerdi. St. Paul'den ayrıldığından beri kendini çok mutlu hissettiği ilk gün, dört silindirli araba ve arkaya yığdıkları eski püskü lastiklerle güneye doğru yola çıktıkları, sulu kar yağan bir ocak günüydü.

Nashville, Birmingham ve Mobile üzerinden gidiyorlardı, ama yollar korkunçtu. Giderken bir yandan da sürekli arabayı onarmaları gerekiyordu. Guntersville yakınlarında tutuldukları tipide az kalsın donarak öleceklerdi, yola birkaç gün ara vermek zorunda kaldılar, bu yüzden de St. Louis'e

vardıkları, masmavi gökyüzü altında kıyı yolu boyunca dolaştıkları, sıcacık güneşi hissettikleri, palmiyeleri, muz ağaçlarını gördükleri, Grassi'nin, Vesunio'yu, Bella Napoli'yi, şu pis kapitalista savaş yüzünden bir daha hiç göremeyeceği sevgilisini anlattığı sırada paraları bitmişti. İkisinin cebinde toplam bir dolar ve beş sent, arabanın deposunda da bir bardak benzinle New Orleans'a vardılar, ama Charley büyük bir talih sonucu, zenci bir ölü kaldırıcıya arabayı yirmi beş dolara satmayı becerdi.

Haftalığı üç dolara, iskelenin yanında oda tuttular. Ev sahibi Panamalı, sapsarı yüzlü bir kadındı, odalarının önündeki balkonda papağan vardı, sokaklarda yürürken sıcacık güneş omuzlarını ısıtıyordu. Grassi çok mutluydu. "Burası tıpkı bizim İtalya," deyip duruyordu. Ortalıkta dolaşıp iş araştırdılar, ama karnavalın bir hafta sonra yapılacağından başka şey öğrenemediler. Zencilerle, Çinlilerle, parlak renkli giysiler içindeki güzel kızlarla, koşu yolunda dolaşan aylaklarla, yazlık giysiler içinde, uzun boylu, yaşlı adamlarla dolu Kanal Caddesi boyunca yürüdüler. Her tür insanın oturmuş, purolar, içkiler içtiği, dışarı sıralanmış masaları olan ve sokağa açılan bir içkievine girdiler bira içmek için. Dışarı çıktıklarında, Grassi bir akşam gazetesi aldı. Ansızın yüzü sarardı, gazete başlığını gösterdi: "ALMANYA'YLA SAVAŞ YAKIN." "Eğer Amerika Almanya'yla savaşa girerse aynasızlar bütün İtalyanları enseleyip savaşsınlar diye İtalya'ya geri gönderecekler, anlıyorsun ya. Konsoloslukta çalışan arkadaşım söyledi, bana söyledi, anlarsın ya. Gidip de şu kapitalista savaşta dövüşecek değilim." Charley onu neşelendirmeye çalıştı, ama sıkıntılı bir anlatım yerleşmişti Grassi'nin yüzüne, hava kararır kararmaz eve dönüp yatacağını söyleyerek Charley'den ayrıldı.

Charley sokaklarda tek başına dolaştı. Şeker fabrikalarından gelen ılık melas kokusu, bahçelerin kokusu, sarmısak, biber, yağlı yiyecek kokusu vardı havada. Her yer kadın

dolu gibiydi, içkievlerinde, köşe başlarında duran, bütün kapılarda, pencerelerdeki aralık kepenklerin arkasında çağıran gözlerle bakan kadınlar vardı, ama yirmi dolarını üzerinde taşıyor, birisinin aşıracağından korkuyordu. Bu yüzden de yoruluncaya kadar yürüdü sokaklarda, sonra odasına döndü. Grassi, çarşafları başına kadar çekmiş uyuyordu.

Uyandığında geç olmuştu. Pencerenin dışındaki balkonda papağan bağırıyordu, sıcak güneş ışığı odayı doldurmuştu. Grassi yoktu.

Grassi, yüzünde aşırı gerilimli anlatımla içeri girdiğinde Charley giyinmiş saçlarını tarıyordu. Güney Amerika'ya giden şilepte donki makinisti olarak iş bulmuştu. "Buenos Aires'i bir boyladım mı ondan sonra hoşça kal savaş," dedi. "Arjantin de savaşa girerse, yine hoşça kal." Charley'i ağzından öptü, akordeonunu ona vermekte üsteledi, öğlen-

de kalkacak olan gemiye binmek için giderken gözlerinde yaşlar vardı.

Charley iş bulmaya çalışarak bütün garajları, işlikleri dolaştı. Sokaklar genişti, tozluydu, iki yanında kepenkli, ahşap, alçak evler diziliydi, bir yerden bir yere uzaklık korkunçtu, yoruldu, toza, tere bulandı. Konuştuğu herkes çok anlayışlıydı, ama nerede iş bulabileceğini kimse bilmiyordu. Karnaval boyunca orada kalıp sonra da yine Kuzey'e dönmeye karar verdi. Konuştuğu kişiler Florida'ya, Birmingham'a Ala-

bama'ya, Memphis'e, Little Rock'a gitmesini, bu kentte gemici olup denizlere açılmak dışında iş bulmanın olanaksızlığını anlattılar. Sıcak, ağır, güneşli, şeker fabrikalarından gelen melas kokulu günler yavaş yavaş akıyordu. Zamanının büyük bölümünü halk kütüphanesinde kitap okuyarak ya da rıhtıma sırtüstü uzanıp gemilerden yük boşaltan zencileri izleyerek geçiriyordu. Düşünecek çok zamanı vardı, ne yapacağı konusunda kaygılanıyordu. Gün boyu yorucu hiçbir şey yapmamış olduğu için geceleri uyuyamıyordu.

Bir gece, adı "The Original Tripoli" olan içkievinden gitar sesi geldiğini duydu. Gidip bir masaya oturarak içki istedi. Garson Çinli'ydi. Odanın karanlık köşesinde güreşir gibi birbirine sarılmış çiftler dans ediyorlardı. Charley beş dolardan ucuz bir kız bulabilirse kaldırmaya karar verdi.

Kısa süre sonra adının Liz olduğunu söyleyen kıza içki, yiyecek ısmarlıyordu. Gün boyu hiçbir şey yememiş olduğunu söylemişti. Kıza karnavalı sordu, kız da bu yılın berbat geçeceğini, aynasızların her yeri kapadıklarını anlattı. "Dün gece kıyı boyundaki orospuların hepsini toplayıp ırmağın yukarılarına yolladılar."

"Ne yapacaklar ki onları?"

"Memphis'e götürüp bırakacaklar . . . bu kentteki orospuları alacak hapishaneyi hiçbir yerde bulamazlar." Güldüler, bir içki daha içtiler, sonra dans ettiler. Charley sımsıkı sarıldı kıza. Küçük uçlu göğüsleri, geniş kalçaları olan, zayıf bir kızdı.

"Vay canına, yavrum, amma da fıkırdaksın," dedi Charley bir süre sonra.

"Benim işimdir oğlanlara hoşça vakit geçirtmek."

Kızın kendisine bakışı hoşuna gidiyordu. "Söyle bakalım, yavrum, kaç para alıyorsun?"

"Beş kâğıt."

"Vay canına, ben milyoner miyim . . . hem sana yemek de yedirmedim mi?"

"Peki tatlım, üç olsun."

Bir içki daha içtiler. Charley kızın her seferinde bir tür limonata içtiğini gördü. "Hiç içki içmez misin, Liz?"

"Bu oyunda içki içilmez, şekerim, yoksa hemen kendini koyverirsin."

İriyarı, sarhoş, kirli fanila giymiş, gemi ateşçisine benzeyen biri ortalıkta sendeleyip duruyordu. Liz'in elini tutup zorla dans ettirdi. Kıza sarılan kollarında kırmızı, mavi dövmeler vardı. Charley, onun kızı hırpaladığını, dans ederken

giysisini çekiştirdiğini görüyordu. Kız da, "Bırak bu numaraları, orospu çocuğu," diye bağırıyordu. Charley bu işe içerledi, kalkıp iriyarı adamı iteleyerek kızdan uzaklaştırdı, iriyarı adam dönüp Charley'in üzerine saldırdı. Charley eğildi, yumruklarını sıkarak orta yere atladı. Adam körkütük sarhoştu, yine üzerine saldırırken Charley ayağının birini öne uzattı, adam sendeleyerek yüzüstü yere serilirken bir masayı, orada oturan esmer, bıyıklı, ufak tefek adamı da devirdi. Bir anda esmer adam ayağa fırlayarak sustalısını çekti. Çinliler, kuş gibi cıvıldaşarak ortalıkta koşuşuyordu, önlüklü, şişman bir İspanyol olan bar sahibi, tezgâhın arkasından çıkmış, "Hepiniz toz olun buradan," diye bağırıyordu. Sustalısı olan adam Charley'in üzerine yürüdü. Liz onu yana çekti, Charley neye uğradığını anlayamadan kız onu sürükleyerek leş kokulu helalardan koridora, oradan da sokağa açılan arka kapıya götürdü. Kulağına, "Bir orospu için kavgaya girilmeyeceğini bilmiyor musun?" diyordu.

Sokağa çıktıklarında Charley geri dönüp paltosuyla, şapkasını almak istedi. Liz bırakmadı. "Ben alırım sabah," dedi.

Birlikte sokakta yürüdüler. "Sen çok iyi bir kızsın, sevdim seni," dedi Charley.

"İstersen on dolar ver, bütün gece kalayım."

"Vay canına, bende o para ne gezer. "

"Öyleyse seni bırakınca biraz daha orospuluk yapacağım demektir . . . Bu dünyada parasız vereceğim yalnızca bir kişi var, o da sen değilsin. "

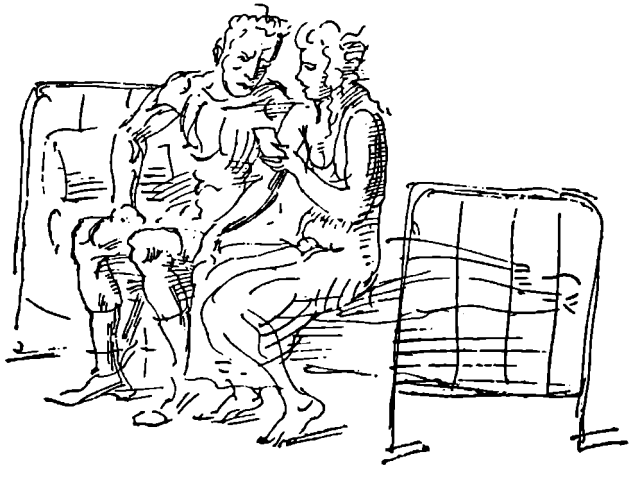
Birlikte çok iyi zaman geçirdiler. Yatağın kenarına oturup konuştular. Pembe gömleği içinde yanakları al al olan kız, güzel ve inceydi. Bir tankerde ikinci makinist olan sevgilisinin resmini gösterdi. "Yakışıklı değil mi? O kentteyken orospuluk yapmam, öyle güçlüdür ki . . . Pazılarıyla ceviz kırabilir." Charley'in kolunda, sevgilisinin ceviz kırdığı yeri gösterdi.

"Nerelisin?" diye sordu Charley.

"Sana ne?"

"Kuzeyli'sin, konuşmandan anladım."

"Elbette, Iowalı'yım, ama artık oraya hiç dönmeyeceğim . . . Bu Tanrı'nın cezası bir hayat, oğlum, hiç aklından çıkarma . . . Eğlence kadınları aşağılıktır. Ben de evimdeyken iyi aile kızı olduğumu düşünürdüm, sonra bir sabah uyanınca kahrolasıca bir orospudan başka şey olmadığımı anladım."

"Hiç New York'a gittin mi?"

Kız başını salladı. Düşünceli düşünceli, "İçkiden, pezevenklerden uzak durabilirsen pek de öyle kötü bir hayat değildir," dedi.

"Ben karnavaldan hemen sonra New York'a gideceğim. Şu koca kentte iş tutamadım."

"Meteliksizsen karnavaldan pek bir şey anlamazsın."

"Şey, görmek için geldim, kalıp göreceğim de."

Kızdan ayrıldığında şafak sökmek üzereydi. Kız da onunla birlikte aşağı indi. Kızı öperek, paltosuyla şapkasını geri alırsa bir onluk vereceğini söyledi. Kız da o gün altı sularında evine gelmesini, Tripoli'ye uğramamasını çünkü o Meksikalı-'nın kötü biri olduğunu, kendisine tuzak kuracağını söyledi.

Dantel gibi işlenmiş demir balkonları olan, eski, alçı sıvalı evlerle dolu sokaklar mavi sise gömülmüştü. Renk renk atkılara bürünmüş birkaç melez kadın avlularda dolaşıyordu. Pazaryerinde yaşlı zenciler meyveleri, sebzeleri dışarı çıkarıyorlardı. Evine döndüğünde Panamalı kadın elinde muzla, odasının önündeki balkonda, "Gel Polly . . . gel Polly," diye papağanı çağırıyordu, alçak, çatlak bir sesle. Papağan, tuğla çatının kıyısında durmuş, camsı gözü kadına dikili, gurulduyordu. "Bak işte ben buradayım," diyordu Panamalı kadın acılı bir gülümsemeyle, "Polly, hadi gel." Charley kepenklerden çatıya tırmanarak papağanı yakalamaya çalıştı, ama papağan çatının ortalarına doğru kaçtı. Charley'in bütün yaptığı kafasına bir tuğla düşürmek oldu. "Gelmiyor işte," dedi Panamalı kadın acı acı, Charley sırıtarak odasına girip kendini yatağa atarak uykuya daldı.

Karnaval sırasında Charley, ayakları yara oluncaya kadar dolaştı kentte. Her yerde kalabalıklar, ışıklar, süslü arabalar, geçit törenleri, bandolar, süslü giysileriyle ortalıkta salınan kızlar vardı. Bir sürü kız arkadaş buldu, ama parasız olduğunu anlar anlamaz kızlar onu bıraktı. Parasını elinden geldiğince yavaş harcıyordu. Karnı acıkınca içkievine giriyor, bir bardak bira içerek parasız bir şeyler yemeye çalışıyordu.

Karnavalın ertesi günü kalabalık azalmaya başladı. Charley'in bira parası bile kalmamıştı. Açlıktan içi kazınarak, üzgün dolaştı sokaklarda. Melasın, Fransız bölgesindeki barlardan gelen pelinotunun kokusu, ağır nemli havada midesini bulandırıyordu. Ne yapacağını bilemiyordu. Yeniden yürümeye başlamayı ya da otostop yapmayı gözü kesmiyordu. Postaneye girip Jim'e ödemeli telgrafçekerek para istemeyi denedi, ama oradaki adam ödemeli telgrafla para isteyemeyeceğini söyledi.

Bir haftalık daha peşin para ödeyemeyince Panamalı kadın sokağa atıverdi onu, şimdi bir kolunda Grassi'nin akordeonu, ötekinde gazeteye sarılı kendi eşyasıyla Esplanade Caddesi'nde yürüyordu, iskeleye inip güneşte, çimenli bir yere oturarak düşünmeye başladı. Ya kendini ırmağa atacak ya da askere yazılacaktı. Sonra ansızın aklına akordeon geldi. Bu çalgı dünyanın parası ederdi. Küçük giysi paketini tahtaların altına gizleyip elinde akordeonuyla rehincileri dolaştı, ama hiçbir yerde on beş dolardan fazla veren çıkmadı. Bütün rehincilere, müzik gereçleri satan dükkânlara girip çıkmayı bitirdiğinde hava kararmış, her yer kapanmıştı. Midesi bulanarak, açlıktan dizleri titreyerek, kaldırımda sendeleyerek yürüyordu. Kanal ve Rampart caddelerinin köşesinde durdu, bir içkievinden müzik sesi geliyordu. Ansızın içinden oraya girip akordeonla "Funiculi Funicula"yı çalmak geldi. Böylece bir bardak birayla parasız bir yemek yiyebilirdi.

Daha çalmaya yeni başlamıştı ki bar fedaisi üzerine atılarak onu pataklayıp dışarı atmaya davrandı, ama masalardan birinde oturmuş olan uzun boylu bir adam Charley'e yanına gelmesini söyledi.

"Dostum, gel buraya, otur." İriyarı, burun kemiği kırık, elmacıkkemikleri çıkık bir adamdı.

"Otur, dostum." Fedai barın arkasındaki yerine döndü. "Dostum, fare bile bunu senden iyi çalar. Ben de rezil bir oduncuyum, senden daha iyi de çalamam bu naneyi, Okachobe City'denim."

Charley güldü. "Çalmadığımı biliyorum. Zararı yok."

Adam cebinden içi para dolu bir cüzdan çıkardı. "Dostum, ne yapacaksın biliyor musun? Şu lanet olası şeyi bana satacaksın . . . Ben beş para etmez bir oduncuyum ama Tanrı aşkına . . ."

"Hey Doc, kendine gel . . . Şu kahrolasıca şeyi almak istemiyorsun herhalde." Arkadaşları parasını cebine koyması için uğraşıyorlardı.

Doc kolunu savurarak masadaki üç bardağı yere devirdi. "Sizi gidi hindiler, sıranız gelince konuşursunuz . . . Dostum, kaç para istiyorsun buna?" Fedai yine gelmiş, korkutmak istercesine masanın başına dikilmişti. "Peki Ben," dedi Doc. "Haydi bakalım, Henry Amca ısmarlıyor yine . . . bir tur daha içelim su İrlanda viskisinden. Dostum kaç para istiyorsun?"

Charley hızla düşünerek, "Elli kâğıt," dedi.

Doc, beş tane onluk verdi. Charley hemen içkisini yuvarladı, akordeonu masanın üstüne koydu, apar topar uzaklaştı. Biraz daha oralarda dolaşırsa, yoksul ormancının ayılacağından ve parasını geri almaya çalışacağından korkuyordu, hem bir şeyler yemek de istiyordu.

Ertesi gün buharlı Momus gemisinin güvertesinde New York'a doğru yola çıktı. Nehir kentten daha yüksekteydi. Geminin kıçında durup New Orleans'ın çatılarına, sokaklarına, tramvaylarına tepeden bakmak çok garipti. Gemi iskeleden ayrılınca Charley rahatladı. Zenci kamarotu bulup güverte altında bir yatak vermesini sağladı. Gazeteye sarılı paketini yastığının altına koyunca alt yatakta yatana baktı, işte, oraya uzanmış horul horul uyuyordu Doc. Sırtında açık gri giysi, başında hasır şapka, ağzının köşesinden sarkan sönmüş puro, yanında akordeonu vardı.

Doc sendeleyerek güverteye çıktığında, Eads dalgakıranları arasından geçerken deniz rüzgârını yüzlerinde, Gulf'un ilk tedirgin kabarışını ayaklarının altında hissediyorlardı.

Charley'i tanıyınca elini uzatarak ona doğru yürüdü, "İşte sen o müzikçi değilsen ben de orospu çocuğuyum . . . Çok güzel bir akordeon bu, oğlum. Yoksul bir köylü olduğum için bana beş para etmez bir şey kakaladığım düşündün, ama o paraya değmediyse orospu çocuğuyum. Gel de benden bir tek at. "

Gidip Doc'un yatağına oturdular. Doc bir şişe rom çıkardı, içtiler, Charley ona ne kadar parasız olduğunu anlattı. O elli dolar olmasaydı şimdi hâlâ iskelede oturuyordu. Doc da o elli doları harcamasa birinci mevkide yolculuk edeceğini söyledi.

Doc, gönüllü cankurtaran birliğine katılıp Fransa'ya gitmek için New York'a doğru yola çıktığını anlattı. Böylesine büyük bir savaş her zaman görülemezdi, herkes nalları dikmeden önce katılmak istiyordu. Yine de aralarında hiçbir tartışma geçmemiş olan yığınla beyaz adamı öldürme düşüncesi hoşuna gitmiyordu, bu yüzden cankurtaran sürücüsü olmak en iyisiydi. Eğer o barbarlar zenci olsaydı elbette işler değişirdi

Charley, öylesine büyük bir kentte okula gitmek için iyi olanaklar bulunduğunu düşündüğünden New York'un yolunu tuttuğunu, araba onarımcısı olduğunu, inşaat mühendisi ya da buna benzer bir uğraş edinmek istediğini, çünkü iyi eğitim görmemiş bir işçi için gelecek olamayacağını anlattı.

Doc, bunların deli saçması olduğunu, onun gibi bir delikanlının yapması gereken şeyin şu cankurtaran işine onarımcı olarak yazılıp Fransa'ya gitmek olduğun söyledi. Ayda elli dolar, belki de daha çok veriyorlardı. Okyanusun öbür yakasında bir sürü güzel kan da vardı, herkes nalları dikmeden şu kahrolasıca savaşı görecekti.

Doc'un adı William H. Rogers'tı, aslında Michiganlı'ydı, babası Frostproot'ta greyfurt yetiştirirdi. Doc, Everglades bataklıklarında birkaç yıl üst üste iyi verim aldığı sebzelerin

parasıyla herkes nalları dikmeden güzel kızları görmeye gidiyordu.

Gece olduğunda iyice sarhoştular, Baltık kıyılarından gelmiş olduğunu söyleyen, melon şapkalı, kılıksız bir adamla birliktegeminin kıçında oturuyorlardı. Estonyalı olan adam, Doc, Charley, yemekten sonra arkadaki küçük köprünün üzerine çıktılar. Rüzgâr kesilmişti, geminin usulca sallandığı, yıldızlarla dolu bir geceydi. Doc, "Vay canına, bu gemide garip bir şey var . . . biz aşağı yemeğe inmeden önce Büyükayı kuzeydeydi, şimdi tam tersine güneybatıya gitmiş," dedi.

"İşte kapitalistike toplumda olup olacağı da budur," dedi Estonyalı. Charley'in solcu olduğunu, Doc'un da zenciler dışında kimsenin vurulmasını istemediğini anlayınca Rusya'da nasıl devrimin patladığı, Çar'ın görevden ayrılmaya zorlandığı, böylece de Doğu'dan başlayarak insanlığın nasıl yeniden yaratılacağı üzerine uzun bir söylev çekti. Bütün Estonyalıların özgürlüklerine kavuşacaklarını, kısa sürede bütün Avrupa'nın, Özgür Sosyalist Devletler Birliği olacağını, Kızıl Bayrak altında birleşeceğini söyledi. Doc, "Ben sana demedim mi Charley? Şu kahrolasıca iş kısa sürede mayna olacak diye . . . Senin de yapacağın şey benimle gelip daha savaş sürerken olan biteni görmektir," dedi. Charley, Doc'un haklı olduğunu söyledi. Doc, "Seni de birlikte götüreceğim, oğlum, yapacağın tek şey sürücü ehliyetini gösterip üniversite öğrencisi olduğunu söylemek," diye devam etti. Bunun üzerine Estonyalı darıldı, sınıf bilinci taşıyan bütün işçilerin görevinin bu savaşta çarpışmaya karşı çıkmak olduğunu söyledi. Doc da, "Biz çarpışmayacağız ki, Estonyalı evladım," dedi, "biz çocukları gebermeden hastaneye taşıyacağız, anlarsın ya? Biz oraya varmadan herkes nalları dikerse çok hayal kırıklığına uğrayacağım, ya sen Charley?"

Sonra Büyükayı'nın nerede olduğunu biraz daha tartıştılar, Doc sürekli güneye kaydığını söyleyip durdu. İkinci şişeyi de bitirdiklerinde Doc, beyaz adamların birbirlerini öldür-

melerini doğru bulmadığını, yalnızca zencilerin öldürülebileceğini söylüyor, bunu kanıtlamak için de gemide dört dönüp öldürmek üzere zenci kamarotu arıyordu, Estonyalı "Marseillaise"i söylüyor, Charley herkese herkes nalları dikmeden savaşa katılmak istediğini anlatıyordu. Estonyalı'yla Charley, yatağına yatırdıklarında Doc'u tutmak için epeyce uğraştılar, ikide bir ayağa fırlayıp birkaç zenci öldürmek istediğini bağırıyordu.

Kar fırtınası içinde New York'a vardılar. Doc, "Özgürlük Heykeli"nin sanki beyaz sabahlık giymiş gibi göründüğünü söyledi. Estonyalı, çevresine bakınarak "Marseillaise"i mırıldandı, Amerikan kentlerinin, çatılarında, Baltık Avrupası'ndakiler gibi sivri kuleleri olmadığı için hiç de artistik görünmediğini söyledi.

Kıyıya çıkınca Charley'le Doc, birlikte Broadway Central Otel'e gittiler. Charley hiç böylesine büyük bir otelde kalmamıştı, daha ucuz bir yer bulmak istedi, ama Doc onun da birlikte gelmesi için üsteledi, çünkü çok parası vardı, parayı saklamanın da hiç anlamı yoktu, çünkü nasılsa bir süre sonra nalları dikecekti. New York, gıcırdayan makinelerle, tangırdayan arabalarla, L Caddesi'nin gümbürtüsüyle, gazetelerin son baskılarını satan çocukların bağırtılarıyla doluydu. Doc, Charley'e yeni bir giysisini ödünç verdi, cankurtaran takımına gönüllü yazan yere götürdü onu. Büyük, pırıl pırıl bir binadaki bir avukatın işyeriydi burası. Çocukları gönüllü yazan New Yorklu avukat, onların çok kibar gönüllüler olduklarından, yürekli Fransız askerlerinin yıllarca uğruna siperlerde çarpıştıkları uygarlığın, Amerikan bayrağının, Müttefiklerin amaçları için birer övünç aracı olacaklarından söz etti. Charley'in makinist olduğunu duyunca, iyi hal için danışmak üzere adlarını verdiği Fargo'daki Lutheryen Kilisesi'nin papazına, lise müdürüne sormaksızın hemen adını yazdı. Tifo aşısı olmalarını, sağlık denetiminden geçmelerini, ertesi gün de yola çıkacakları günü öğrenmek için uğrama-

larını söyledi. Asansörden indiklerinde pırıl pırıl mermer girişte bir yığın adam, başlarını gazetelere eğmişlerdi. Birleşik Amerika'nın savaşa girdiği yazılıydı. O gece Charley annesine savaşa katılacağını, kendisine elli dolar göndermesini yazdı. Sonra Doc'la kenti gezmeye çıktı.

Tüm yapılarda bayraklar dalgalanıyordu. Times Alanı'nı arayarak birbiri ardından işyerlerinin bulunduğu yapıların önünden geçtiler. Her yerde insanlar gazete okuyordu. On Dördüncü Cadde'de davul ve bando sesi duydular, hangi birlik olduğunu anlamak için köşede beklediler ama bu yalnızca Selamet Ordusu'ydu. Madison Alanı'na vardıklarında yemek zamanı olmuştu, ortalıkta kimseler yoktu. İnceden bir yağmur başlamıştı, Broadway'deki, Beşinci Cadde'deki bayraklar, direklerde pörsük pörsük sarkıyordu.

Yemek için Hofbrau'ya girdiler. Charley çok pahalı göründüğünü söyledi, ama Doc, bunun kendisinin verdiği davet olduğunu ileri sürdü. Kapıya dayalı merdivene çıkmış bir adam, elektrikli bir Amerikan bayrağının ampullerini sıkıştırıyordu. Lokantanın içi tıka basa bayrakla doluydu, bando ikide bir "Yıldızlarla Süslü Bayrağım"ı çalıyor, boyuna ayağa kalkmak zorunda kalıyorlardı. "Ne sanıyorlar yani, biz buraya idman yapmaya mı geldik?" diye söyleniyordu Doc.

Köşedeki yuvarlak masaya oturmuş bir topluluk, "Yıldızlarla Süslü Bayrağım" çalınırken ayağa kalkacaklarına, hiçbir şey olmuyormuş gibi yemek yemeyi sürdürüyor, alçak sesle konuşuyordu. Lokantadakiler onlara bakıp söylenmeye başladılar: "Hiç kuşkusuz bunlar . . . Barbarlar . . . Alman casusları . . . Savaş karşıtları." Bir masada, onlara her bakışında yüzü kızaran, bir kızla yemek yiyen bir subay vardı. Sonunda yaşlı bir Alman olan garson yanlarına gidip bir şey fısıldadı.

"Kalkarsam Tanrı cezamı versin," diyen bir ses geldi köşedeki masadan. Sonra subay yanlarına gidip ulusal marşımıza saygı gibisinden bir şeyler söyledi. Her zamankinden

daha çok kızararak geri döndü. Pırıl pırıl parlatılmış çizmelerinin içine kıstırılmış çarpık bacakları vardı. Yerine otururken, "Kahrolası Alman yanlıları," diye ters ters söylendi. Hemen ayağa kalkması gerekti, çünkü bando yine "Yıldızlarla Süslü Bayrağım"ı çalıyordu. Yanındaki kız, "Niçin polis çağırmıyorsun, Cyril?" dedi. O sıra tüm lokanta halkı yuvarlak masaya doğru ilerliyordu.

Doc, Charley'in iskemlesini döndürdü. "İzle, iyi eğleneceğiz."

Texas şivesiyle konuşan, iriyarı bir adam, masadakilerden birini iskemlesinden çekti. "Ya ayağa kalk, ya dışarı çık."

Yuvarlak masadakilerden biri, "Sizin bize karışmaya hakkınız yok," diye söze başladı. "Siz ayağa kalkarak savaşı onayladığınızı belirtiyorsunuz, biz kalkmayarak onaylamadığımızı . . ."

Masada oturanlardan biri olan, tüylü, kırmızı şapka giymiş iriyarı kadın, sürekli, "Sus, onlarla konuşma," diyordu. Bu arada bando da susmuştu. Herkes çılgınca alkışlayıp, "Yine çalın," diye bağırdı. Garsonlar tedirginlik içinde ortalıkta koşuşturuyor, lokanta sahibi orta yerde durmuş, dazlak kafasını sıvazlıyordu.

Subay bandoya gidip, "Lütfen yine ulusal marşımızı çalın," dedi. İlk notalarda dimdik hazır ola geçti, ötekiler yuvarlak masaya doğru atıldılar. Doc, İngiliz şivesiyle konuşan bir adamla itişiyordu. Adama vurmak için yumruklarını sıktı.

İngiliz şivesiyle konuşan adam, "Dövüşmek istiyorsan dışarı çık," diyordu.

"Öyle olsun"" diye bağırıyordu Doc da. "Dışarda sizi ikişer ikişer haklarım."

Masa dağılmıştı, topluluk gerigeri kapıya doğru gidiyordu. Kırmızı şapkalı kadın, bir çanak mayonezli ıstakoz kapmış, insanların yüzlerine avuç avuç atarak yaklaşmalarını önlüyordu. Tam o anda üç polis gelip savaş karşıtlarını tu-

tukladı. Herkes durmuş, üstündeki başındaki mayonezleri siliyordu. Bando "Yıldızlarla Süslü Bayrağım"ı yeniden çaldı, herkes söylemeye çalıştı, ama bu pek etkili olmadı, çünkü kimse sözcükleri doğru dürüst bilmiyordu.

Charley'le Doc, içki içmek için bir bara gittiler. Doc kadın bacakları görmek istiyordu, barmene böyle bir gösterinin yapıldığı yeri sordu. Paltosunun yakasına Amerikan bayrağı iliştirmiş, kısa boylu, şişman bir adam konuşmalarını duyarak en güzel bacak gösterisinin Doğu Houston Caddesi'ndeki Minsky'de olduğunu söyledi. Doc savaşa katılacaklarını anlatınca onlara içki ısmarladı, Minsky'ye onları kendisinin götüreceğini söyledi. Adı Segal'dı, Lusitania batırılıncaya kadar sosyalist olduğunu, ama şimdi Almanları yenip Berlin'i yerle bir etmeleri gerektiğini düşündüğünü anlattı. Hazır giyim eşyası yapıyordu, çok da mutluydu, çünkü orduya giysi dikmek için anlaşma yapmış gibiydi. "Bizim adam olmamız için savaş gerekli," diyerek göğsünü yumrukluyordu. Kent merkezine taksiyle gittiler, gösteri salonu tıklım tıklım doluydu, oturacak yer bulamadılar.

"Ayakta mı duracağız, lanet olsun . . . Ben kadın istiyorum," diyordu Doc. Mr. Segal, bir süre, başını yana eğerek düşündü, "Küçük Macaristan'a gideceğiz," dedi.

Charley hayal kırıklığına uğramıştı. New York'ta çok eğleneceğini ummuştu. Keşke yatağında olsaydı. Küçük Macaristan'da bir sürü Alman, Yahudi, Rus kızı vardı. Her masanın ortasındaki ayaklıkların üzerine ters koydukları gülünç şişelerin içinde getiriyorlardı şarabı. Mr. Segal, o andan sonra paraları kendisinin ödeyeceğini söyledi. Orkestra yabancı müzik çalıyordu. Doc sarhoş olmak üzereydi. Öteki masaların arasına sıkıştırılmış bir masaya oturdular. Charley, ortalıkta dolaşıp bir kızı dansa kaldırdı ama nedense kız istemedi.

Madison Alanı'ndaki barış yanlısı gösteriden yeni gelmiş, ince yüzlü bir delikanlıyla barda konuşmaya başladı. Deli-

kanlı askerliği zorunlu kılarlarsa New York'ta devrim olacağını söylediğinde Charley dikkat kesildi. Gencin adı Benny Compton'du, New York Üniversitesi'nde hukuk okuyordu. Charley onunla, bir de Minnesotalı, *The Call* gazetesinde yazılar yazan bir başka delikanlıyla gidip bir masaya oturdu. Charley onlara mühendislik okulunda okuma olanağı üzerine sorular sordu. Şu cankurtaran işini bir yana bırakma kararı vermek üzereydi. Paran yoksa, başlangıç için hiç değilse biraz biriktirmemişsen bu işin olabileceğini pek sanmıyorlardı. Minnesotalı genç, New York'un yoksullara göre bir yer olmadığını söyledi.

"Lanet olsun, sanırım savaşa katılacağım," dedi Charley.

"Önce hapishaneye girmek her radikalin görevidir," dedi Benny Compton. "Her neyse, nasılsa devrim olacak, işçi sınıfı bu duruma uzun süre dayanamaz."

Minnesotalı adam, yorgun bir sesle, "Para kazanmak istiyorsan yapacağın şey Bayonne'a gidip silah fabrikalarında çalışmaktır," dedi.

"Bunu yapan adam sınıfına ihanet etmiş demektir," dedi Benny Compton.

"İşçilerin durumu rezalet," dedi Charley. "Lanet olsun, ayda yetmiş beş dolara hayat boyu teneke parçalarını lehimlemek istemiyorum."

"Eugene V. Debs ne dedi: 'Ben halkın içinden değil, halkla birlikte yükselmek istiyorum'."

"Her neyse Benny, sen de gece gündüz avukat olup halkın içinden yükselmek, onlardan kurtulmak için çalışmıyor musun?" dedi Minnesotalı genç.

"Ben savaşımda yararlı olmak için çalışıyorum . . . İyi bilenmiş bir gereç olmak istiyorum. Kapitalistlerle onların silahlarını kullanarak savaşmalıyız."

"*The Call*'ı yasakladıklarında ne yapacağımı bilemiyorum."

"Yasaklamayı göze alamazlar."

"Ne yazık ki alırlar. Biz bu savaşa Morgan'ın alacaklarını savunmak amacıyla girdik . . . Ülke içinde karşı çıkanları susturmak için bunu kullanacaklarını adım gibi biliyorum."

"Söz buradan açılmışken söyleyeyim, birtakım bilgiler aldım. Biliyorsunuz, benim kız kardeşim sekreterdir, şu halkla ilişkiler danışmanı J. Ward Moorehouse'ın yanında çalışır . . . Morgan'lar, Rookefeller'ler için propaganda yapıyor adam. Kardeşimin dediğine göre bu yıl hep Fransız gizli servis görevlileriyle çalışmış. Büyük şirketlerin ödü patlıyormuş Fransa'da devrim olacak diye. Yaptıklarına karşılık adama on bin dolar ödemişler. Bir işadamları örgütü aracılığıyla savaş yanlısı yayınlar yapıyor. Buna da özgür ülke diyorlar."

Şişenin dibinde kalan şarabı bardağına boşaltırken Minnesotalı genç, "Hiçbirine şaşmam," dedi. "Ne biliyorsun, herhangi birimiz şu anda hükümetin ajanı ya da casus olabiliriz." Üçü de birbirine bakarak oturdu. Charley'ın içini ürpertti bu durum.

"İşte, ben de size bunu anlatmaya çalışıyorum . . . Kardeşim biliyor bunları, o herifin yanında çalıştığı için . . . Büyük şirketlerin tuzağı bu, Morgan ve ötekilerin; savaşa göndererek işçileri alt etmek istiyorlar. Seni orduya bir aldılar mı artık insan haklarından, hukuktan söz edemezsin . . . Hiç yargılamadan kurşuna diziverirler, görüyorsun ya . . ."

"Canavarlık bu . . . Kuzeybatı halkı buna göz yummaz," dedi Minnesotalı genç. "Sen benden daha sonra bulundun orada. Oralarda yaşayanların düşündüğünü La Follette dile getiriyor, değil mi?"

"Elbette," dedi Charley.

"Ne olmuş yani?"

"Ben bu kadar derinlemesine anlamam bu işlerden," dedi Charley ve sıkış tıkış masaların arasından geçerek Doc'u bulmaya gitti. Doc oldukça sarhoştu, Charley gecenin sonuna doğru bütün paralarını bitireceklerinden korkuyordu, bu yüzden de lütfen, hatırı için bir sürü Alman öldürmelerini

söyleyen Mr. Segal'a veda ederek dışarı çıkıp Houston Caddesi'nden batıya yürümeye başladılar. Kaldırım boyunca, üzerinde meşaleler yanan el arabaları dizilmişti, yağmurlu gecede kaldırıma yığılmış yüzlere kızıl bir parıltı saçılıyordu.

Tiyatrodan boşalan insanlarla tıklım tıklım dolu olan geniş caddeye çıktılar. Cosmopolitan Kahvesi'nin önünde bir adam yüksek bir yere tırmanmış konuşuyordu. Tiyatrodan çıkanlar çevresine toplandılar. Charley'le Doc neler olup bittiğini anlamak için kendilerine yol açıp öne doğru ilerlediler. Adamın yabanıl, boğuk bir sesle haykırdıklarından kırık dökük parçalar duyabildiler yalnızca.

"Birkaç gün önce Copper Enstitüsü'nde oturmuş dinliyordum Eugene Victor Debs'i, neler diyordu biliyor musunuz?.. 'Siz işçilerden, patronlar uğruna canınızı vermenizi isteyen bu uygarlık, bu demokrasi nedir? Sizin için ücretli kölelik dışında bunun anlamı ne olabilir?'"

"Hey, kapa çeneni . . . Beğenmiyorsan geldiğin yere geri dönersin," sesleri geldi kalabalıktan.

"Patronlar zengin olsun diye çalışma özgürlüğü . . . İşinden atılırsan açlıktan geberip gitme olanağı."

Charley'le Doc'u arkadan ittiler. Adam, üzerine çıkmış olduğu kereveti toplayıp gözden yitti. Caddenin ucunu sıkışık bir kalabalık doldurmuştu. Aralarına girmiş olan bir polis, sağa sola cop sallıyordu. Doc, polise vurmak için atılmaya kalkıştı, ama Charley kolunu yakalayıp onu karmaşanın içinden çekti.

"Tanrı aşkına, Doc, daha savaşta değiliz," dedi Charley.

Doc'un yüzü kıpkırmızı olmuştu. "O herifin suratını beğenmedim," dedi.

Polislerin arkasında, büyük ışıldaklarını yakmış iki polis arabası kalabalığa yaklaşıyordu. Işıldakların dev aklığı içinde, kollar, kafalar, şapkalar, itişen omuzlar, inip kalkan coplar simsiyah duruyordu. Charley, Doc'u bir kahvenin önüne çekti.

"Bana bak Doc, içeri tıkılıp gemiyi kaçırmak istemiyoruz, değil mi?" diye fısıldadı kulağına.

"Ne yararı var ki?" dedi Doc. "Biz oraya varamadan herkes nalları dikecek zaten."

"Bugün işçiler kaçıyor polisten, ama yarın!" diye bağırdı biri. Bir başkası "Marseillaise"i söylemeye başladı. Başka sesler de onlara katıldı. Doc'la Charley, omuzları camekâna dayalı kalabalığın arasına sıkışmışlardı. Arkalarındaki kahvede, insanların yüzleri akvaryumdaki balıklar gibi kıvrım kıvrım, mavi tütün dumanı içinde yüzüyordu. Ansızın camekân tuzla buz oldu. İçerdekiler ayağa fırladılar. "Katillerden, barbarlardan sakının," diye bağırdı biri.

Bir polis topluluğu, caddenin ucuna doğru halkı sürüyordu. Arkalarında bıraktıkları kaldırım genişlemekteydi. Karşıdan, Houston Caddesi'nden bir sürü atlı polis geliyordu. Açıklıkta bir devriye arabası duruyordu. Aynasızlar, kadınları, erkekleri içine dolduruyordu.

Doc'la, Charley, kaldırımın dibinde, büyük bir nal şakırtısıyla atını tırısla süren bir atlı polisin yanından eğilerek geçtiler, köşeyi döndüler. Bowery Caddesi boştu, karanlıktı. Batıya, otele doğru yürüdüler.

"Vay canına," dedi Charley. "Bu kez az kaldı senin yüzünden kodesi boyluyorduk . . . Şimdi artık Fransa'ya gitmeye kararlıyım, istiyorum da."

Birkaç hafta sonra Fransız Deniz Yolları'nın Chicaco gemisiyle dar boğazdan denize açılıyorlardı. Veda eğlentilerinin sarhoşluk kalıntıları hâlâ sürüyor, geminin kokusu midelerini bulandırıyor, iskeledeki bandonun müziği kafalarında çınlıyordu. Alçak, kurşuni bulutların gökyüzünü kapladığı puslu bir gündü, kar yağacak gibiydi. Gemiciler Fransız'dı, kamarotlar Fransız'dı. İlk yemeklerinde şarap içtiler. Cankurtaranlarda görev almaya giden bir masa dolusu başka delikanlı da vardı.

Yemekten sonra Doc, uyumak için kamarasına gitti. Charley, elleri ceplerinde dolaştı, ne yapacağını bilemiyordu.

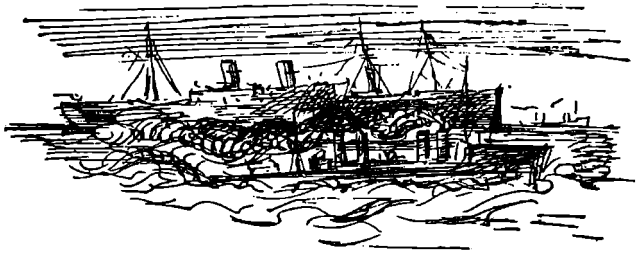
Geminin kıçında, yetmiş beşlik topun üzerinden branda bezini kaldırıyorlardı. Fıçılarla, paketlerle dolu alt güvertede gezindi, büyük kablo kangalları üzerinden sendeleyerek başa doğru yürüdü. Baş tarafta, gözcü olarak yerleştirilmiş, kepinden kırmızı püskül sallanan, pembe yüzlü, ufak telek bir Fransız denizci vardı.

Deniz cam gibiydi, yüzeyi dalgalanan yosun ve çöp parçalarıyla doluydu. Suya oturmuş ya da yüzen tahta parçaları üzerine tünemiş martılar vardı. Arada martının biri tembel tembel kanatlarını açıyor, bağırarak uçuyordu.

Geminin dik burnu, yoğun, cam yeşili suyu tam ortadan iki eşit dalgaya bölüyordu. Charley gözcüyle konuşmaya çalıştı. Önlerinde uzanan denizi gösterdi. "Doğu," dedi. "Fransa."

Gözcü hiç aldırmadı. Charley arkalarını, duman içindeki batıyı gösterdi. "Batı," dedi, göğsüne vurdu. "Benim yurdum, Fargo, Kuzey Dakota." Ama gözcü yalnızca başını sallayıp parmağını dudaklarına götürdü.

"Fransa çok uzak doğu . . . denizaltılar . . . savaş," dedi Charley. Gözcü eliyle ağzını kapadı. Sonunda Charley'e, kendisiyle konuşmaması gerektiğini anlatabilmişti.

Modern Klasikler Dizisi - 13

John Dos Passos (1896-1970) New York'lu ünlü ve varlıklı bir avukat olan babasıyla, Virginia'lı seçkin ve soylu bir kadın olan annesi, ancak John on altı yaşına geldiğinde evlenebilirler. Çocukluk yıllarını annesiyle Avrupa'yı dolaşırken arada babasıyla Avrupa otellerinde buluşarak geçirir. Kendi deyimiyle "otel çocuğu"dur. 18 yaşına geldiğinde babası ölür.

1916'da Harvard'ı bitirince okumak için İspanya'ya gider ancak ambulans sürücüsü olarak orduya ve savaşa katılır, cepheleri dolaşır. Savaşı dolaysız olarak tam da içinden yaşar. *Three Soldiers* (Üç Savaşçı) savaş izlenimlerini yansıttığı ilk romanıdır. Ona göre savaş hayal ürünü bir pazardan yararlanmak uğruna delikanlıların gencecik bedenlerini kurban eden, vahşet ölçüsünde çıldırmış uygarlığın son atağıdır. 25 yaşında genç bir yazar olarak İstanbul'a gelir.

Tıpkı çağdaşları ve arkadaşları olan Sinclair Lewis, Ernest Hemingway, F. Scott Fitzgerald gibi o da tüketim hırsına kapılmış ve başka her şeye kayıtsız kalan Amerikan kültürünü acımasızca eleştirir. Kapitalist endüstrinin zorbalığı karşısında duyduğu öfke ve acı, başyapıtı olan *A.B.D.* üçlemesinde açıkça görülür.

Jean Paul Sartre için, "Çağdaş en büyük yazar" Passos'tur. Onun aynı zamanda ölümü o güne kadar en iyi anlatan yazar olduğunu söyleyip şöyle der: "Ölüm üzerine çok şey söylemez, yalnızca 'Öldü,' der ama ondan sonra yazdığı her sözcük açık mezara atılan bir kürek topraktır."

1930'da yayımlanan üçlemenin ilk romanı *42. Enlem*'de karşımıza çıkan Fanny, J. Ward Moorehouse, Eleanor Stottard, Janey Williams ve Charley Anderson tanıtılırken Haber-film ve Sine-göz bölümleri kurguya ustalıkla yerleştirilir. Passos *A.B.D.*'de bir halkı, bir dönemi anlatmak için yeni teknikler dener. Dönemin gazete haberlerini kullanır, ABD'nin simgeleşmiş kişilerinin hayatları hakkında bilgiler verir ve bir ucundan hayata tutunmaya ya da daha doğru ifade ile hayatta kalmaya çalışan onlarca insanın kesişen hikâyelerini anlatır. *A.B.D.* üçlemesini Oya Dalgıç'ın eşsiz çevirisi *1919* ve *Büyük Para* ile sürdüreceğiz.

Reginald Marsh (1898-1954) Paris'te doğan ünlü ressam yaşamının büyük bir kısmını New York'ta geçirir. Kalabalık sahil manzaralarını, dönemin partilere katılan tiplerini, sokaklardaki kadınları ve işsiz erkekleri ince bir alayla resmeder. Passos'un devyapıtı *A.B.D.* üçlemesini bu kendine özgü tarzıyla resimlemiştir.

9 786053 602057